Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції

10 квітня 2025 року
м. Луцьк

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції

10 квітня 2025 року

м. Луцьк

УДК 37.09:005.745] (477.82) “2025”(082)
В 26

Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі: збірник матеріалів XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Луцьк, 10 квітня 2025 р.) / уклад. С. Марчук, А.Веснянка. Луцьк, 2025. 354 с.

У наукових тезах представлено результати теоретичних та експериментальних досліджень з педагогіки, психології, філософії та історії освіти, дидактики середньої і вищої школи, професійної освіти, фізичного виховання, оздоровчо-рекреаційної діяльності, підвищення педагогічної майстерності й освітньої практики в умовах Нової української школи. Окрему увагу приділено викликам і трансформаціям в освітній галузі у воєнний і післявоєнний період російсько-української війни.

Матеріали конференції призначені для студентів, аспірантів, педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, фахової передвищої, вищої, професійної освіти та тренерів ДЮСШ.

Друкується за рішенням вченої ради факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради (протокол № 10 від 23.04.2025)

Редакційна рада:

Наталія ДЕНИСЕНКО – заслужений учитель України, доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури (голова Редакційної ради);

Сергій МАРЧУК – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти (заступник голови Редакційної ради);

Анастасія ВЕСНЯНКА – методист факультету початкової освіти та фізичної культури (секретар Редакційної ради).

Автори статей та наукові керівники студентських робіт несуть персональну відповідальність за зміст та достовірність поданої інформації.

© КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, 2025 рік
© Громадська організація
«Вектор освітніх змін», 2025 рік
© Студентська рада факультету
початкової освіти та фізичної культури, 2025 рік

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ОСВІТА ОЧИМА ДОСВІДЧЕНИХ

Надія Антонюк, Світлана Савчук 9
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ
Алла Аханова 14
ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА
Анастасія Веснянка 18
АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО УМОВ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ВИКЛИКІВ ВІЙНИ: ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ
Валентина Веснянка 23
ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
Ольга Галан 26
ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ ЛУЦЬКА
Олеся Дишко 30
ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ
Галина Єрко, Олег Казмірчук 33
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
Ірина Ковальчук 36
РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПЕРІОД ВІЙНИ
Тарас Лехіцький 39
ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КУРС НА ПЛАТФОРМІ MOODLE ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ
Роман Мазурець 43
ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ EXPERIENCE ECONOMY
Сергій Марчук 46
КОЗАЦЬКІ ВИХОВНІ ТРАДИЦІЇ
Олександр Митчик 49
ПЛАВАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ганна Поплавська 52
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ООП JAVA ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ»
Павло Редчук 56
ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
Анна Сачанюк 60
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО СОЦІУМУ
Людмила Северіна 63
ФОРМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ З ПОРУШЕННЯМ КООРДИНАЦІЇ РУХІВ
Алла Хомярчук 69
ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
Ірина Чемерис 73
ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ
Тетяна Яцик, Анна Федонюк 77
СУЧАСНИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИТИНИ

РОЗДІЛ 2

ОСВІТА ОЧИМА МОЛОДІ

Олена Андрійчук 82
ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Владислав Андросович 85
МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ТЕСТУВАННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ТЕНІСОМ
Оксана Бігун 88
ЛІДЕРСТВО ТА КОМАНДОТВОРЕННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
Вікторія Борнос 93
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Марина Борозна 97
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
Анастасія Вашестюк 100
ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
Аліна Власік 104
РОЛЬ СЕНСОРНИХ КІМНАТ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ
Богдана Войчук 107
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК УЯВИ ДОШКІЛЬНИКІВ
Юлія Волинець 111
СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
Адріана Голиш 117
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ФІЗКУЛТХВИЛИНОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНТЕРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
Аліна Голіней 120
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – ЗАГРОЗА ЧИ МОЖЛИВІСТЬ?
Вадим Гурин 124
ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФУТБОЛОМ НА РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЮНАКІВ 14-15 РОКІВ
Юрій Датчук, Назар Самойліч 128
РОЗВИТОК ВИТРИВАЛОСТІ У ЮНАКІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ КРОСФІТУ
Богдан Даценко 131
МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МАКСИМАЛЬНОЇ СИЛИ ЮНАКІВ 17-19 РОКІВ
Марія Денейчук 136
БАЛЬНІ ТАНЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ: КОРИСТЬ, ОСНОВИ, ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ
Ілля Жученко 142
ЗДАТНІСТЬ СПРИЙМАТИ КРАСУ – ВАЖЛИВЕ УМІННЯ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО
Катерина Загородня 145
ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЖИТТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Аміна Іващук 148
МЕТОДИ ПІДТРИМКИ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Аміна Іващук 153
ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОНІЧНИХ ПРИЙОМІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Яна Клеха, Ірина Шило 157
СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Ангеліна Клец 162
ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ
Денис Климчук, Іван Гречковський 167
ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ НА РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
Олена Ковальчук 171
ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
Олександр Королік 175
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ
Світлана Кошіль 178
СТОРІТЕЛІНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
Яна Кривченкова 183
ВИДИ КУЛЬТУРНО-ГІГІЄНІЧНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Людмила Крук, Анастасія Ковальчук 189
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КУРС «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
Юлія Кулікова 193
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ІНТЕГРОВАНОМУ КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» З ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ
Анастасія Левчук 199
ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
Анастасія Лєщук 203
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Аліна Лопухович 208
ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
Дарина Лось 212
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
Тетяна Мартинюк 216
ПЕРЕГЛЯД ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КІНО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «РОЗИ. ФІЛЬМ-КАБАРЕ»)
Юрій Мацько 220
ЕТАПИ РОЗВИТКУ БАСКЕТБОЛУ
Артем Мацюк 224
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ СИСТЕМ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Софія Мельник 229
ЗВИЧКИ ЯК ЧИННИК ЗДОРОВ'Я ЧИ НЕЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
Денис Миколайчук 233
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ
Ольга Мігно 237
ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Дарина Музичук 240
НАСТІЛЬНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
Іван Муха 244
ТЕХНІКО-ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА У ФУТБОЛІ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)
Оксана М'якота 249
РОЗВИТОК ГНУЧКОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИВЧЕННІ МОДУЛЯ «ГІМНАСТИКА»
Анна Оксентюк 253
ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
Степан Павлусь 259
УЧИТЕЛЬ – ТВОРЕЦЬ МАЙБУТНЬОГО
Діана Павлючик 263
ТВОРЧА СПАДЩИНА М. ЛЕОНТОВИЧА – ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Андріана Панас 266
РОЛЬ ХОРЕОГРАФІЇ У ВСЕБІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
Богдан Приходько 269
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ЧЕРЕЗ ЗАНЯТТЯ НОВИМИ ВИДАМИ СПОРТУ
Павло Романюк 273
В. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВЧИТЕЛЬСЬКУ ПРОФЕСІЮ
Назарій Савчук 277
ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ДІЯЧІВ БРАТСЬКИХ ШКІЛ УКРАЇНИ
Оксана Савчук, Вікторія Остапюк 282
ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ
Богдан Самолюк, Денис Банзерук 286
ОСОБЛИВОСТІ ШВИДКІСНО-СИЛОВОЇ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ 10-14 РОКІВ
Катерина Самчинська 290
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗА ГРИГОРІЄМ СКОВОРОДОЮ
Владислав Суднік 293
СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ФУТБОЛ ЯК ВИД СПОРТУ І ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ
Ірина Сулімова 298
ПОСТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД: ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОЯВІВ ТА СПОСОБИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ
Анастасія Тарасюк 303
ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД НА УРОКАХ ЯДС У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (ПРИРОДНИЧА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ)
Андрій Ткачук 306
ВПЛИВ ХАРЧУВАННЯ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
Дарина Ткачук, Софія Латковська 309
ЛЕПБУК ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ
Вероніка Толстоброва 314
АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ТРЕНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СПОРТИВНИХ ДИСЦИПЛІНАХ НОВОГО ПОКОЛІННЯ
Микола Устимчук 319
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СПОРТИВНОГО ЛІДЕРСТВА ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Юлія Фень 324
ШКОЛА МИСЛЕННЯ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
Ірина Христінчик 329
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАПРОДУКТІВ НА УРОКАХ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ
Галина Шелкович 334
ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Юлія Яковець 339
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ
Інна Яковлюк 343
РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ
Дарина Ятчук 347
БУЛІНГ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: ФОРМИ ПРОЯВУ ТА НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ

РОЗДІЛ 1
ОСВІТА ОЧИМА ДОСВІДЧЕНИХ

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Надія Антонюк – *кандидат педагогічних наук, викладач педагогіки КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

Світлана Савчук – викладач педагогіки КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розкрито суть дистанційного навчання. Розглянуто можливості, які відкриває дистанційна освіта (гнучкість, доступність, індивідуалізація), та проблеми, що виникають при її впровадженні (технічні, соціальні, педагогічні). Підкреслено необхідність комплексного підходу для ефективного використання потенціалу дистанційного навчання.

На сьогоднішній день одна з найбільш актуальних та динамічних тем сучасної освіти – дистанційне навчання. Ще кілька років тому воно сприймалося як допоміжна форма, проте події останнього часу вивели його на передову освітнього процесу, розкривши як безмежні можливості, так і низку серйозних викликів.

Дистанційне навчання перестало бути просто альтернативою – воно стало вагомою, а часом і єдиною можливістю для здобуття знань та розвитку навичок. У цьому контексті вкрай важливо всебічно розглянути його природу, визначити ключові проблеми, що постають перед учасниками освітнього процесу, та окреслити перспективи, які відкриваються завдяки впровадженню новітніх технологій.

У найширшому розумінні, *дистанційне навчання* – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої

взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Це означає, що фізична присутність у традиційному навчальному приміщенні не є обов'язковою [2].

Суть дистанційного навчання полягає у використанні різноманітних цифрових інструментів та платформ для забезпечення доступу до навчальних матеріалів, організації інтерактивної взаємодії, проведення оцінювання та підтримки комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. Це можуть бути онлайн-лекції, вебінари, інтерактивні завдання, форуми, чати, електронна пошта, відеоконференції та багато іншого [3].

Швидкий розвиток інтернет-технологій, збільшення швидкості передачі даних та доступності комп'ютерів призвели до значного зростання популярності дистанційного навчання. З'явилися спеціалізовані онлайн-платформи (наприклад, Moodle, Blackboard), вебінари, відеоконференції, що зробило навчання більш інтерактивним та доступним.

Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення РФ значно активізували впровадження дистанційного навчання як вимушений, але дієвий спосіб забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах нестабільності та небезпеки.

На сьогоднішній день впровадження дистанційного навчання переживає період активного розвитку та трансформації, що зумовлено низкою факторів, включаючи технологічний прогрес, глобальні події та зростаючу потребу в гнучких формах освіти.

Як будь-яке явище, що кардинально змінює звичні підходи, дистанційне навчання не є панацеєю і має свій набір сильних та слабких сторін. Розуміння цих аспектів є надзвичайно важливим для ефективного впровадження, адаптації та подальшого розвитку цієї форми освіти, а також можливість використовувати його потенціал та мінімізувати негативні наслідки для всіх учасників освітнього процесу [1].

Переваги дистанційного навчання.

Гнучкість та доступність:

– можливість навчатися у будь-якому місці та у зручний час, що розширює доступ до освіти для різних категорій населення;

– індивідуалізація навчального процесу з урахуванням темпу та потреб кожного учня/студента;

– доступ до широкого спектру освітніх ресурсів та експертів з усього світу.

Інноваційні методи навчання:

– використання інтерактивних технологій, мультимедійних матеріалів, віртуальних лабораторій та симуляцій;

– розвиток навичок самостійного навчання, критичного мислення та цифрової грамотності;

– створення нових форматів навчання, таких як мікронавчання, змішане навчання, тощо.

Розширення освітніх можливостей:

– доступ до курсів та програм, які можуть бути недоступні в традиційному форматі;

– можливість навчання протягом усього життя та отримання нових знань і навичок у будь-який період;

– співпраця між навчальними закладами та обмін досвідом на міжнародному рівні.

Економія ресурсів:

– зниження витрат на інфраструктуру (приміщення, комунальні послуги).

– економія часу та коштів на дорогу до місця навчання.

Підвищення адаптивності системи освіти:

– здатність швидко реагувати на кризові ситуації (пандемії, стихійні лиха) та забезпечувати безперервність навчального процесу;

– підготовка фахівців, здатних працювати в умовах цифрової економіки

[4].

Попри ряд окреслених переваг, дистанційне навчання має свої недоліки:

Технічна нерівність та доступ:

– нерівномірний доступ до якісного інтернету та необхідного обладнання (комп'ютери, планшети, смартфони).

– проблеми з технічною грамотністю як у педагогів, так і в учнів/студентів та їхніх батьків.

– залежність від стабільного електропостачання, що є особливо актуальним в умовах нестабільності.

Педагогічні та методичні труднощі:

необхідність адаптації традиційних методик викладання до онлайн-формату;

– складність підтримання мотивації та залученості учнів/студентів на відстані;

– проблеми з контролем за самостійністю виконання завдань та академічною чесністю;

– потреба у нових навичках для викладачів у сфері онлайн-педагогіки та використання цифрових інструментів;

– складність організації практичних занять, лабораторних робіт та інших форм активного навчання.

Соціально-емоційні аспекти:

– ризик соціальної ізоляції та відчуття відірваності у здобувачів освіти;

– обмеження можливостей для неформального спілкування та розвитку соціальних навичок;

– психологічне навантаження на учнів/студентів та викладачів, пов'язане з тривалим перебуванням перед екраном та необхідністю швидкої адаптації;

– складність виявлення та реагування на проблеми психологічного стану учнів/студентів.

Організаційні та адміністративні питання [4]:

– необхідність розробки та впровадження ефективних систем управління

навчальним процесом онлайн;

– питання оцінювання знань та навичок в дистанційному форматі;

– забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних;

– необхідність постійного оновлення та підтримки технічної інфраструктури;

– питання ліцензування та акредитації освітніх програм, що реалізуються дистанційно.

Безперечно, дистанційне навчання відкриває перед нами безліч цінних можливостей: гнучкість, доступність, індивідуалізацію, доступ до широкого спектру ресурсів та розвиток важливих цифрових навичок. Ці переваги роблять освіту більш інклюзивною та адаптивною до потреб сучасної людини, яка прагне навчатися протягом усього життя. Особливо цінним дистанційне навчання виявилося в кризових ситуаціях, забезпечуючи безперервність освітнього процесу, як ми це бачили в Україні протягом останніх років.

Водночас, ми не можемо ігнорувати існуючі недоліки та виклики. Технічна нерівність, складнощі з підтриманням мотивації та соціальної взаємодії, необхідність якісної методичної адаптації та підвищені вимоги до самоорганізації як учнів, так і викладачів, є серйозними перешкодами на шляху ефективного впровадження дистанційного навчання. Питання контролю за академічною чесністю та забезпечення психологічного комфорту учасників освітнього процесу також потребують постійної уваги та пошуку ефективних рішень [4].

Отже, дистанційне навчання не є універсальною відповіддю на всі освітні потреби, але воно безумовно є потужним інструментом, який при правильному підході може значно збагатити та розширити можливості освіти. Ключем до успішного впровадження дистанційного навчання є збалансований підхід, який враховує як його переваги, так і недоліки. Це вимагає від освітніх установ, педагогів, учнів та їхніх батьків готовності до змін, постійного навчання та вдосконалення, а також активного використання технологій для створення якісного, інтерактивного та особистісно орієнтованого освітнього середовища.

Майбутнє освіти, ймовірно, буде пов'язане з інтеграцією різних форм навчання, де дистанційне навчання відіграватиме все більш важливу роль. Усвідомлення його сильних та слабких сторін, а також постійний пошук шляхів для їхнього подолання, дозволять нам максимально використати потенціал дистанційного навчання для забезпечення якісної та доступної освіти для кожного в Україні та за її межами.

Список використаних джерел:

1. Андрусенко Н.В. Дистанційне навчання в Україні. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf (дата звернення: 31.03.2025).

2. Закон України «Про освіту». URL: http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 31.03.2025).

3. Положення про дистанційне навчання. URL: http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text (дата звернення: 31.03.2025).

4. Штефан Л. А., Борзенко О. П. Організації дистанційного навчання студентської молоді: ретроспективний аналіз: монографія. Харків: ХНАДУ, 2015. 219 с.

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Алла Аханова,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Ураховуючи багатовекторний зміст суспільних перетворень, проблема девіантної поведінки особистості стає об'єктом різних наукових напрямів психології і педагогіки. Розрізнені та фрагментарні дані, які є у вітчизняній та зарубіжній науковій думці, показують, що досить перспективним є вивчення специфіки девіантної поведінки людини.

Життя постійно пропонує людині несподіванки, до яких вона має бути готовою, інакше пристосування до мінливих зовнішніх обставин утруднюється, порушується, і вже не вистачає сил для плідної діяльності, нормального

існування. Прикрі життєві обставини ніби навмисно виникають, щоб вчасно загартувати людину, готуючи її до справжніх проблем, до життєвих криз. Так, XXI століття поставило гострі запитання про надійність людини, її здібності та готовність адаптуватися в житті в умовах зростаючої складності світу, високого динамізму всіх суспільних процесів, непередбачуваності глобальних змін і перманентне виникаючих катастрофічних ситуацій в різних країнах світу, а з іншого – всебічно активізує завдання збереження людської особистості, її цілісності, суверенності. Людство більш усвідомлює, що підстави системної кризи сучасної цивілізації укорінені в її духовній неспроможності, деградації її духовних підстав та орієнтирів буття.

Девіантна поведінка, що розуміється як порушення соціальних норм, придбала в останні роки масовий характер і поставило цю проблему в центр уваги соціологів, психологів, медиків, працівників правоохоронних органів.

У дослідженнях проблеми девіантної поведінки у авторів близького та далекого зарубіжжя можна виділити декілька напрямків: вивчення соціально-педагогічних причин виникнення девіантних тенденцій у поведінці неповнолітніх (Ю.В.Гербєєв, Є.Г.Костяшкін, Г.П.Медведєв, І.О.Невський та ін.); дослідження правових аспектів проблеми (Р. Булатов, О.А. Герцензон, Р. Готлиб, Є.С. Жигарев, Г.М. Міньковський, В.В. Панкратов, О.А. Примаченок та ін.); дослідження психологічної специфіки девіантної поведінки неповнолітніх (О.А.Александров, М.А. Алемаскін, С.А. Белічева, Л.М. Зюбін, В.В.Ковальов, Л.С. Славіна, Д.І. Фельдштейн та ін.); вивчення дітей з аномаліями у психічному та фізичному розвитку (В.Я. Гіндікін, В.О. Гур'єва, В.В. Ковальов, М.С. Певзнер та ін.); розробка питань діагностики відхилень у поведінці студентів (А.С.Белкін, О.І.Кочетов, В.М.Обухов, М.І.Шонія та ін.); пошуки шляхів та засобів попередження та профілактики девіантної поведінки неповнолітніх (В.Г. Баженов, Ю.В. Гербєєв, Є.Г. Костяшкін, О.Н. Мешіна, І.О. Невський, А.Ф. Нікітін, А.Ю. Тарас та ін.); дослідження зарубіжних авторів (Р. Бернс, Д. Брунер, К. Леонгард, Ч. Ломбразо, М. Раттер та ін.) [2].

Серед основних факторів, що призводять до девіантності, традиційно виділяються вплив спадково-біологічних факторів, найближчого соціального оточення, його особистісні характеристики, особливості правосвідомості і морально-вольового розвитку. Слід також враховувати схильність до нервових і психічних порушень, пов’язаних з новим соціальним середовищем. Важливим напрямком вивчення студентської асоціальності є аналіз психологічних особливостей девіантного студента. Ці особливості відносяться як до власне психологічних якостей суб’єкта (рівень агресії, характеристики емоційної і вольової сфери тощо), так і до системи соціально-психологічних якостей (на спрямованість особистості, особливості комунікативного стилю, рівень конфортності, приналежність до неформальних груп асоціальної спрямованості). Хоча проблема девіантності широко досліджується філософами, правознавцями, соціологами, психологами і педагогами, єдиного розуміння того, що таке девіантна поведінка, немає. Найбільш вірною, на наш погляд, є точка зору В.І. Кудрявцевої, відповідно до якої «соціальні відхилення в сфері індивідуальної поведінки є вчинки конкретних людей, що забороняються нормами права, моральності» [3]. У цьому визначені девіантності припускається порушення будь-яких соціальних норм (карних, правових, моральних), незалежно від того, чи мають вони тенденцію перерости в злочинну поведінку чи ні. І.С. Кін істотно розширює границі девіантної поведінки, включаючи алкоголізм, вживання наркотиків, агресивність, злочинність, проституція, суїцидальність, здатність привести людину до протиправних дій. Психологи бачать одну з основних причин девіантності у незадоволеній потребі в самоповазі, що і приводить до зниження його рівня. Саме знижена самоповага викликає бажання робити щось. Здатне змінити цей стан. Подібне поводження пов'язане з усіма видами девіантності – нечесністю, здійсненням правопорушень, вживанням наркотиків, алкоголізмом, агресивністю і суїцидальністю, різними психічними порушеннями. Формуванню девіантної поведінки сприяють і такі соціальні фактори, як

невпорядкованість сімейного життя, труднощі в навчанні, травматичні життєві події, вплив девіантної субкультури або групи і багато чого іншого [1].

Основними критеріями девіантності є :

- деліквентність (потенційна можливість до здійснення правопорушень);
- порушення моральних норм (аморальні вчинки);
- педагогічна занедбаність (непіддатливість до педагогічного впливу) або соціальна (невихованість, неосвіченість);
- протиправність (порушення встановлених законом норм суспільної поведінки) [4].

Девіантна поведінка спрямована проти цінностей суспільства і суперечних інтересів, представляє явище не тільки антигромадське, але і (потенційно) соціально небезпечне.

Список використаних джерел:

1. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ, 2016. 188 с.

2. Гошовська Д. Т. Психологія девіантної поведінки: методичні рекомендації до практичних занять. Луцьк, 2013. 69 с.

3. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки. Навчальний посібник. Київ: Либідь, 2011. 520 с.

4. Квітковська Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2010. 240 с.

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО УМОВ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ВИКЛИКІВ ВІЙНИ: ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ

Анастасія Веснянка,

методист факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглядається адаптація освітнього процесу до умов цифрових трансформацій та викликів війни, які безпосередньо впливають на ефективність навчання. Проаналізовано педагогічні стратегії та інструменти підтримки, що допомагають студентам та викладачам адаптуватися до нових умов, зокрема через використання сучасних технологій та надання психологічної підтримки. Описано рекомендації щодо удосконалення освітніх практик у кризових ситуаціях та потенціалу цифрових інструментів для забезпечення якісного навчання в сучасній системі освіти України.

Сучасний освітній простір невпинно змінюється під впливом новітніх технологій, суспільних змін, потреб ринку праці та глобальних викликів. Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвело до численних змін у всіх сферах життя українців, в тому числі і в освіті. Порушення звичних освітніх процесів та необхідність оперативного переходу на дистанційне навчання стали великим викликом для викладачів і студентів. Одночасно цей період став відправною точкою для впровадження нових методів і технологій в освітній процес. В умовах, коли швидкість змін зростає, передбачити основні тренди освіти є важливим завданням для педагогів, науковців та методистів. Метою цієї статті є аналіз основних освітніх трендів сьогодення та їх вплив на освітній процес в Україні.

Цифровізація освіти стала одним із найважливіших напрямків розвитку сучасної освітньої системи. Пандемія COVID-19, а згодом і повномасштабне

вторгнення росії в Україну, значно прискорили цей процес. Переважна більшість освітніх установ перейшла на дистанційне навчання, що вимагало від педагогів і студентів швидкої адаптації до нових реалій. В умовах нових викликів виникла потреба в інтеграції сучасних інформаційних технологій в освітній процес. Цифровізація не обмежується лише переходом на онлайн-формати, а охоплює всі аспекти навчального процесу: від створення електронних підручників до використання платформ для онлайн-навчання, а також розвитку методик, що поєднують традиційне і дистанційне навчання. Цей процес відкрив нові можливості для учнів і студентів, які тепер мають змогу отримувати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця. Але водночас він став викликом для викладачів, які повинні освоїти нові технології та адаптувати свої методи до умов онлайн-освіти. У найближчі роки, ймовірно, більшість освітніх закладів продовжать впроваджувати інтерактивні технології, доповнену реальність (AR), віртуальні лабораторії та інші інновації, що дозволяють розширити межі традиційного навчання [2].

Змішане навчання, яке поєднує онлайн-курси з традиційним навчанням, стає основним підходом в освіті, і це не дивно, адже воно надає величезні переваги як для студентів, так і для викладачів. Цей формат дозволяє поєднати гнучкість і доступність онлайн-занять з перевагами очного навчання, де студенти можуть взаємодіяти з викладачами та однокурсниками, розвивати практичні навички та виконувати завдання в реальному часі. Багато педагогів відзначають, що змішане навчання допомагає більш ефективно організувати навчальний процес, що дозволяє студентам отримувати більш глибокі знання. Використання цього формату також дозволяє знизити навантаження на викладачів, адже завдяки онлайн-матеріалам студенти можуть самостійно опрацьовувати базову інформацію, що дає змогу приділяти більше часу на заняттях саме практичним аспектам знань [4].

Інклюзивне навчання в умовах швидко змінюваного світу є важливою складовою сучасної освітньої системи. Під інклюзивністю розуміється

забезпечення рівного доступу до освіти для всіх учнів, зокрема дітей з обмеженими можливостями. В умовах війни інклюзивність набула ще більшої актуальності, адже багато учнів зі спеціальними освітніми потребами потребують особливих умов для навчання. Крім того, інклюзивне навчання сприяє розвитку взаєморозуміння серед учнів, формує толерантність і підвищує рівень соціальної інтеграції. Завдяки інклюзивним методикам та сучасним технологіям (зокрема, спеціалізованим програмам для дітей з порушеннями слуху чи зору) можна забезпечити рівні можливості для всіх учнів. В Україні вже зараз робляться важливі кроки у цьому напрямку, і до 2025 року інклюзивні програми зростатимуть у масштабах, що дозволить забезпечити доступність освіти для значно більшої кількості дітей та молоді [3].

Наразі важливим аспектом освіти є розвиток критичного мислення та навичок 21 століття, таких як здатність до самостійного пошуку та аналізу інформації, комунікація, креативність, а також здатність до адаптації у швидко змінному світі. Ці навички мають величезне значення для успіху в сучасному суспільстві, де інформація змінюється щохвилини. Студенти повинні не лише володіти знаннями, а й мати здатність до їх адаптації та застосування в практичних умовах. Враховуючи глобальні виклики та швидкий розвиток технологій, ці навички повинні стати основою навчальних програм. Вже зараз в освітніх установах починають активно застосовувати методи, які сприяють розвитку критичного мислення, наприклад, проєктне навчання, дебати та воркшопи. Підготовка студентів до життя в умовах постійних змін є важливою складовою формування їхнього професіоналізму [4].

Професійна підготовка викладачів, особливо в умовах нових технологій, є одним із пріоритетних напрямків розвитку освіти в Україні. В умовах цифровізації та глобалізації знань сучасним педагогам необхідно постійно вдосконалювати свої навички, оскільки традиційні методи навчання вже не можуть повністю відповідати вимогам часу. Викладачі повинні освоювати нові методи викладання, використовувати цифрові платформи, вміти працювати з великими обсягами інформації, а також мати навички комунікації в онлайн-

просторі. Відповідно, одним з трендів освіти до 2025 року є значний акцент на підвищення кваліфікації викладачів через курси, тренінги та спеціалізовані програми. Важливо, щоб навчання педагогів стало безперервним процесом, що дозволяє їм залишатися на вістрі освітніх інновацій.

Впровадження нових освітніх технологій, розвиток інклюзивності, акцент на критичне мислення та розвиток професійних навичок педагогів — це основні тренди, що сформують освітнє середовище в Україні до 2025 року. Проте важливо зазначити, що всі ці зміни мають відбуватися у контексті глобальних викликів, таких як війна та економічна криза. Вони суттєво впливають на доступність освіти та можливості навчатися. Однак, навіть у таких складних умовах, українська освіта повинна продовжувати впроваджувати інновації, орієнтуючись на потреби часу та суспільства [4].

У результаті проведеного аналізу основних освітніх трендів до 2025 року можна зробити висновок, що освітній простір перебуває на порозі значних змін, спричинених як глобальними, так і локальними викликами, такими як повномасштабне вторгнення росії в Україну. Ці зміни стають поштовхом для глибоких трансформацій в організації освітнього процесу, методах викладання та адаптації освітніх програм. Цифровізація освіти, інтеграція інклюзивних практик, розвиток критичного мислення та адаптація педагогів до нових умов – це лише частина тих напрямків, які мають визначити освітнє майбутнє [1,4].

Однак незважаючи на численні ініціативи, ще залишається багато невирішених питань, які потребують подальших досліджень. Насамперед це стосується оптимального поєднання онлайн- та офлайн-форм навчання, адже змішане навчання є новим, ще не до кінця вивченим трендом. Також важливими є питання ефективності інклюзивних практик, їх адаптації до конкретних умов різних навчальних закладів, а також впливу новітніх технологій на процеси навчання та викладання. Крім того, необхідно здійснити глибший аналіз професійної підготовки педагогів у нових умовах, особливо з огляду на потребу у постійному вдосконаленні їх кваліфікації.

Усі ці аспекти потребують подальших досліджень, які допоможуть формувати більш точні й детальні рекомендації для впровадження інновацій в освіту, що враховують специфіку українського освітнього простору. Тема освітніх трендів до 2025 року є дуже відкритою, і надалі буде важливою для наукових обговорень, адже саме від того, як успішно буде здійснена інтеграція нових підходів та технологій в освітній процес, залежатиме майбутнє української освіти в умовах швидко змінюваного світу.

Зміни в освітньому середовищі, зокрема перехід до дистанційного навчання, спричиняють стрес у студентів та викладачів. Студенти часто стикаються з труднощами самостійної організації освітнього процесу, відчуттям ізоляції та втратою мотивації, а викладачі – з вимогами ефективно використовувати онлайн-платформи [2].

Для зменшення стресу важливо розробити стратегії психологічної підтримки, зокрема онлайн-консультації, тренінги на тему стресостійкості, а також створити комфортне середовище для освітнього процесу. Однак відсутність прямого зворотного зв'язку залишається серйозною проблемою, що потребує вирішення за допомогою онлайн-інструментів і груп підтримки. Психологічні аспекти онлайн-освіти потребують подальших досліджень, особливо в контексті ефективності психотерапевтичних методів в цифровому середовищі [1].

Для забезпечення стабільності освіти необхідно розробити стратегію, яка включатиме інвестиції в сучасні технології, доступні для студентів і викладачів, а також розвиток цифрових компетентностей педагогів. Важливим аспектом є інтеграція новітніх методів викладання, зокрема персоналізованих освітніх програм, що дасть змогу адаптуватися до глобальних викликів.

Стратегічний розвиток освіти має включати оцінку ефективності вже діючих ініціатив і пошук нових підходів для інтеграції інклюзивних і цифрових технологій. Важливо також створити умови для мобільності студентів і залучення міжнародних освітніх програм. Це дозволить підготувати майбутні покоління до нових викликів і забезпечити високу конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Кононенко І. О. Критичне мислення в освіті: концептуальні основи та методи розвитку. Чернівці : ЧНУ, 2019.

2. Кузьменко О. І. Цифровізація освіти в Україні: проблеми та перспективи. Київ : Наукова думка, 2020.

3. Мельник Н. М. Інклюзивне навчання: теорія і практика. Харків : Прапор, 2021.

4. Шевченко В. П. Тренди сучасної освіти: цифровізація та змішан. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2022.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Валентина Веснянка,

викладач-методист Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу і права ВНУ імені Лесі Українки»

Сучасні інформаційні технології (ІТ) значно змінили наше життя, надаючи безліч переваг, зокрема спрощення комунікації, доступу до знань, автоматизацію процесів і можливість дистанційної роботи. Однак, поряд із численними позитивними аспектами, активне використання ІТ також має низку негативних наслідків для здоров'я людини. Важливо дослідити ці впливи на фізичне, психічне здоров'я, а також розглянути шляхи їхньої профілактики та мінімізації негативних ефектів.

Робота з цифровими пристроями тісно пов'язана з рядом фізичних проблем. Однією з найбільш поширених є комп'ютерний зоровий синдром (Computer Vision Syndrome). Він проявляється у вигляді сухості та подразнення очей, головного болю, розмитості зору, труднощів із фокусуванням на об'єктах. Причиною є тривале спостереження за екраном, недостатнє моргання та погане освітлення робочого місця [1].

Ще однією проблемою є порушення постави. Довге сидіння перед монітором, особливо в неправильному положенні, викликає напругу в м’язах шиї, спини та попереку. З часом це може сприяти розвитку остеохондрозу, сколіозу, мігреней та хронічних болів у суглобах.

Окрім того, зменшення фізичної активності, що супроводжує тривале використання комп’ютерів і смартфонів, призводить до набору зайвої ваги, порушення кровообігу, підвищення ризиків серцево-судинних захворювань і діабету. Малорухливий спосіб життя негативно впливає на загальну витривалість організму та його здатність до відновлення після навантажень.

Інформаційні технології значно впливають на психоемоційний стан людини. Зокрема, безперервний потік інформації, соціальні мережі та цифрова комунікація можуть спричиняти інформаційне перевантаження. Воно виражається у вигляді підвищеного рівня стресу, тривожності, проблем із концентрацією уваги та швидкою втомлюваністю [1].

Дослідження показують, що надмірне використання смартфонів і соціальних мереж сприяє зниженню рівня задоволеності життям та емоційного виснаження. Вплив соціальних мереж на самооцінку також є важливим аспектом. Постійне порівняння себе з іншими, ідеалізованими зображеннями та штучно створеними стандартами краси можуть викликати почуття неповноцінності, депресії та самокритики [2].

Інтернет-залежність є ще одним негативним наслідком впливу ІТ. Тривале використання комп’ютерів для розваг, онлайн-ігор, безперервного споживання контенту може викликати залежність, що проявляється у вигляді втрати контролю над часом, соціальної ізоляції, зниження рівня продуктивності та відмови від реальних соціальних взаємодій.

Доведено, що використання електронних пристроїв перед сном негативно впливає на якість відпочинку. Світло від екранів гаджетів знижує вироблення мелатоніну – гормону, який регулює цикли сну. Це може призводити до безсоння, поверхневого сну та частих пробуджень уночі. Постійна стимуляція

мозку цифровими технологіями також спричиняє труднощі з розслабленням перед сном [3].

Діти та підлітки особливо вразливі до впливу цифрових технологій на сон. Несформовані механізми саморегуляції та велика захопленість електронними пристроями можуть призводити до значного скорочення часу нічного відпочинку, що негативно впливає на їхній когнітивний розвиток, пам’ять і рівень навчальної успішності.

Щоб уникнути негативного впливу інформаційних технологій на здоров'я, необхідно впроваджувати комплекс заходів профілактики. Насамперед, важливо обмежити час перебування за комп’ютером і регулярно робити перерви в роботі, виконуючи прості вправи для очей та м’язів спини. Оптимальний режим роботи передбачає 5-хвилинну перерву кожні 45-60 хвилин [2].

Для збереження зору варто використовувати правило «20-20-20»: кожні 20 хвилин дивитися на об'єкти, розташовані на відстані 20 футів (приблизно 6 метрів), протягом 20 секунд. Також слід коригувати яскравість екрану відповідно до рівня освітлення в приміщенні [1].

Фізична активність має бути обов’язковою частиною повсякденного життя. Регулярні фізичні вправи, йога, піші прогулянки або спортивні тренування допомагають компенсувати шкоду, завдану малорухливим способом життя.

Щодо психічного здоров'я, рекомендується обмежити час користування соціальними мережами, віддавати перевагу живому спілкуванню, а також практикувати техніки релаксації, такі як медитація чи дихальні вправи.

Сучасні інформаційні технології є невід’ємною частиною повсякденного життя, і їхній вплив на здоров’я людини є комплексним. Вони можуть мати як позитивний, так і негативний ефект, залежно від способу використання. Надмірне перебування за екранами без належної організації робочого місця та режиму роботи призводить до проблем із зором, поставою, серцево-судинною системою, а також негативно позначається на психічному стані людини [4].

Уникнути цих ризиків можна шляхом впровадження здорових звичок, контролю часу використання цифрових пристроїв і дотримання рекомендацій щодо профілактики. Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці комплексних стратегій зниження негативного впливу ІТ на здоров'я людини та визначенні нових методів адаптації до цифрової епохи [5].

Список використаних джерел:

1. 1. Богданова О. С. Технічні пристрої та здоров'я людини: негативні та позитивні аспекти використання / О. С. Богданова. Одеса : Фенікс, 2018. 152 с.

2. Іванова Л. П. Здоров'я в епоху технологій: проблема впливу сучасних гаджетів на фізичне та психічне здоров'я / Л. П. Іванова. Харків : Освіта, 2020. 168 с.

3. Ковальчук М. П. Основи гігієни та цивільного захисту в умовах технологічного прогресу / М. П. Ковальчук. Київ : Наукова думка, 2020. 190 с.

4. Трифонова Т. А. Вплив інформаційних технологій на здоров'я людини / Т. А. Трифонова. Київ : Здоров'я, 2019. 144 с.

5. Шевченко Л. О. Психологічний вплив інформаційних технологій на людину / Л. О. Шевченко. Львів : Світ, 2021. 130 с.

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ ЛУЦЬКА

Ольга Галан,

викладач суспільних дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, аспірантка спеціальності 034 Культурологія Волинського національного університету ім. Лесі Українки

У статті висвітлено освітній потенціал національно-культурних товариств Луцька як важливого ресурсу для розвитку міжкультурної компетентності студентів педагогічних коледжів. Досліджено напрями діяльності товариств, що сприяють залученню студентської молоді до міжкультурних практик. Проаналізовано можливості реалізації студентських проєктів на базі національно-культурних товариств та їхній вплив на формування професійних якостей майбутніх педагогів, зокрема толерантності,

відкритості та уміння працювати в полікультурному середовищі. Представлено практичні рекомендації щодо використання потенціалу національно-культурних об'єднань у професійній підготовці педагогічних кадрів.

У сучасному освітньому просторі зростає значення міжкультурної взаємодії як ключового елементу професійної підготовки майбутніх педагогів. Луцьк, як місто з багатою історією міжетнічної співпраці, зберігає активну діяльність національно-культурних товариств, що об'єднують представників різних етносів. Освітній потенціал цих товариств полягає у створенні можливостей для студентів безпосередньо знайомитися з культурами, традиціями та цінностями інших народів, сприяючи розвитку толерантності, емпатії, громадянської відповідальності та професійної гнучкості. У контексті глобалізаційних процесів та викликів сучасного суспільства це набуває особливої актуальності, зокрема для підготовки педагогів, здатних працювати у полікультурних колективах.

Метою дослідження є обґрунтування педагогічного потенціалу національно-культурних товариств Луцька як платформи для реалізації студентських проєктів із міжкультурної взаємодії. Для досягнення мети поставлено такі завдання: проаналізувати теоретичні засади міжкультурної взаємодії у педагогічній діяльності; дослідити діяльність національно-культурних товариств Луцька як освітнього ресурсу; розробити рекомендації щодо організації студентських проєктів на базі національно-культурних товариств з урахуванням професійної підготовки майбутніх педагогів.

Методологічну основу дослідження складають міждисциплінарний підхід, що поєднує педагогічні, соціологічні та культурологічні аспекти; діяльнісний підхід, який орієнтує студентів на активну взаємодію з національно-культурними товариствами; а також особистісно орієнтований підхід, що враховує індивідуальні потреби та інтереси студентів у процесі проєктної діяльності.

На сьогодні науковцями (зокрема О. Булавіна, А. Гарбарук [2], Г. Панишко [3]) досліджено переважно діяльність національно-культурних

товариств Луцька в історико-культурному та соціальному контекстах. Водночас саме їхній освітній потенціал, як інструмент формування міжкультурної компетентності студентської молоді, практично не був предметом спеціального наукового аналізу, що й зумовлює новизну та актуальність обраного дослідження.

Національно-культурні товариства Луцька, серед яких активну діяльність провадять Волинське обласне товариство чехів «Матіце Волинська», Волинська релігійна громада прогресивного іудаїзму, Центр культури вірмен Волині «Лори Берд», Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка, Товариство польської культури на Волині імені Єви Фелінської, громадська організація «Кримські татари Волині» [1], є осередками збереження й популяризації національних традицій, мови, історичної пам'яті. Проте їхній потенціал як партнерів у формуванні освітніх програм, проведенні тренінгів і створенні платформ для практико-орієнтованого навчання студентів педагогічних коледжів досі реалізовано лише фрагментарно.

Теоретичні основи взаємодії освітніх закладів із громадськими об'єднаннями передбачають побудову партнерства на принципах рівності, взаємоповаги та спільної відповідальності за результати співпраці. З огляду на концепції освіти для демократичного громадянства та міжкультурної освіти (ЮНЕСКО, Європейський Центр міжкультурної освіти), національно-культурні товариства розглядаються як «носії культурного багатства», здатні стати партнерами у формуванні у студентів глобальних компетентностей, необхідних для сучасного педагога.

Можливі варіанти співпраці здобувачів освіти з національно-культурними ключають:

- проєктно-дослідницькі ініціативи, зокрема спільне проведення історико-краєзнавчих експедицій, запис усних історій представників національних громад, підготовку виставок та публікацій;

•інтерактивні заходи, а саме організація фестивалів культур, майстер-класів із національних ремесел, гастрономічних презентацій, театральних вечорів;

•освітні майданчики,проведення семінарів, тренінгів, круглих столів на тему міжкультурного діалогу, толерантності, історії національних меншин у регіоні;

•мовні клуби та курси, залучення студентів до вивчення основ польської, чеської, ідишу чи інших мов у форматі інтегрованих занять із представниками національних спільнот;

•соціальні та волонтерські проєкти, допомога у проведенні благодійних акцій, участь у догляді за пам'ятками національної спадщини, організація заходів для дітей національних громад.

Залучення студентів до участі в заходах, які організовуються товариствами – таких як Дні культури, майстер-класи, круглі столи, пам’ятні дати – створює умови для набуття міжкультурної компетентності не через теоретичне вивчення, а через досвід співпраці, діалогу та занурення в культурне середовище.

Такі практики підвищують рівень громадянської активності студентів, сприяють формуванню відповідального ставлення до культурного різноманіття, а також підсилюють професійні навички – зокрема проєктування, фасилітацію, організацію культурно-освітніх заходів.

Отже, національно-культурні товариства можуть і повинні розглядатися як ресурс освітнього середовища, що дозволяє студентам педагогічного коледжу реалізувати себе в контексті міжкультурного діалогу, формуючи тим самим готовність до майбутньої педагогічної діяльності в умовах культурного розмаїття.

Список використаних джерел:

1. Волинська обласна державна адміністрація. Національно-культурні товариства Волині. URL: https://surl.li/ohqzas (дата звернення: 30.03.2025 р.).

2. Гарбарук А. Діяльність польських національних товариств на Волині наприкінці XX – на початку XXI ст. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: з історії національних меншин на Волині*. Вип. 49. Луцьк: Волинський краєзнавчий музей, 2012. С. 119–123.

3. Панишко Г. Суспільний інтерес громадської організації «Чеська матіца шкільна» та її діяльність на Волині. *Літопис Волині.* 2023. № 28. С. 21–28.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

Олеся Дишко,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії і методики фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У дослідженні розкрито значущість позакласної фізкультурно-оздоровчої роботи як важливого компонента освітнього процесу та визначено рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до її організації. Результати анкетування студентів свідчать про належну теоретичну обізнаність і практичну підготовленість більшості з них до реалізації сучасних форм позакласної діяльності відповідно до потреб Нової української школи.

Серед важливих завдань реформування навчальної діяльності з фізичної культури у закладі освіти актуальною є проблема удосконалення процесу позакласної роботи, яка має бути продовженням уроків фізичної культури і спрямована на реалізацію оздоровчої функції школярів. Наразі від фізичної культури в школі вимагаються нові підходи вчителів до викладання предмета та нові напрями якісного вдосконалення системи позакласної (гурткової) роботи з різних видів фізичної активності та спорту, згідно до нових діючих навчальних програм шкільного предмета «Фізична культура». Проведення гурткової роботи з фізичної культури у закладах загальної середньої освіти позитивно впливає на виховання в учнів здорового способу життя,

взаємоповаги та взаємопідтримки серед однолітків та формування у них морально-вольових якостей [4].

Позакласну роботу О. Комар визначає як організовану на добровільних засадах діяльність учнів, спрямовану на розширення й поглиблення їх знань, умінь і навичок, розвиток самостійності, творчих здібностей, інтересу до занять фізичною культурою і спортом. Ця діяльність здійснюється за бажанням учнів її виконувати, тому вона є необов'язковою для всіх учнів [3]. В той же час вона вирішує основні фізкультурно-оздоровчі та спортивні завдання школи.

Позакласна робота в школі визначається як складова частина навчально-виховної роботи, одна з форм організації дозвілля учнів. Позакласна робота організовується і проводиться в позаурочний час органами дитячого самоврядування за активною допомогою і при тактовному керівництві з боку педагогічного колективу, особливо класних керівників, вихователів, організаторів позакласної і позашкільної роботи [1].

На думку І. Городинської, позакласна робота з фізичного виховання – це одна із форм організації корисного дозвілля та активного відпочинку учнів, яка містить велику кількість різнопланових заходів [2].

Завдання позакласної та позашкільної роботи, як зазначає М. Фіцула [5], полягають у «закріпленні, збагаченні та поглибленні знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; розширення загальноосвітнього кругозору учнів, формування в них наукового світогляду, вироблення вмінь і навичок самоосвіти; формування інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей та нахилів; організація дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумних розваг; поширення виховного впливу на учнів у різних напрямах виховання» [5].

В умовах оновлення освітнього простору особливо актуальним стає формування вчителя фізичної культури нового типу – творчого, інноваційного, здатного не лише ефективно проводити уроки, а й ініціювати й реалізовувати сучасні позакласні форми фізичної активності. З цією метою у процесі

засвоєння фахових дисциплін здобувачі вищої освіти залучаються до виконання комплексних завдань, що розвивають їхню креативність, навички проєктування, командної взаємодії та організації дозвіллєво-оздоровчої діяльності. Наприклад, у процесі вивчення освітнього компонента «Теорія і методика викладання туризму в закладах загальної середньої освіти» студентам пропонуються практико-орієнтовані завдання, що моделюють реальні ситуації з організації сучасної позакласної діяльності. Такі завдання спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх учителів у сфері шкільного туризму, розвиток вмінь планування та проведення туристсько-краєзнавчих заходів, організації походів, екскурсій, таборування та змагань зі спортивного туризму. Студенти вчаться враховувати вік, фізичну підготовленість і безпекові аспекти при організації різних форм активного дозвілля учнів, розробляти маршрути та заходи з техніки безпеки. Таким чином, виконання комплексних завдань з позакласної роботи забезпечує високу якість професійної підготовки фахівців для роботи в умовах Нової української школи.

Щоб оцінити готовність майбутніх вчителів фізичної культури до позакласної діяльності нами було проведено анкетування 47 здобувачів вищої освіти спеціальності 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)» КЗВО «Луцький педагогічний коледж». Отримані результати дослідження свідчать, що 78,8 % студентів (високий і середній рівень готовності) демонструють належний потенціал до організації позакласної роботи з фізичного виховання, 39 осіб (82,9 %) добре орієнтуються у формах позакласної діяльності (гуртки, секції, спортивні свята), 28 студентів (59,6 %) мають практичний досвід участі в її організації, 19 студентів (40,4 %) упевнено володіють методикою складання плану роботи спортивного гуртка або секції, 15 студентів (31,9 %) готові працювати в інклюзивному освітньому середовищі, а 44 особи (93,6 %) усвідомлюють значення позакласної фізкультурно-оздоровчої роботи для збереження та зміцнення здоров’я школярів.

Отже, в умовах реформування фізичного виховання в закладах освіти позакласна діяльність набуває особливої значущості як ефективний засіб

формування здоров'язбережувальної компетентності школярів, а рівень готовності майбутніх учителів до її організації свідчить про достатній професійний потенціал і мотивацію до впровадження сучасних форм фізичної активності.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
2. Городинська І. В. Фізичне виховання старшокласників ліцеїв та гімназій у позакласній роботі: дис. канд. пед. наук: 13.00.07. Херсон, 2004. 252 с.
3. Комар О.А. Проблема готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з молодшими школярами. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2015. Вип. 52. С. 31–36.
4. Саранча М.П., Грибан Г.П. Теоретико-методичні засади залучення учнів до позакласної роботи з фізичної культури в загальноосвітніх школах. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2024. Випуск 6 (179). С. 206-209. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).38
5. Фіцула М. Педагогіка: навч. посібник. Київ, 2002. 528 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Галина Єрко,

викладач-методист, голова циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін Луцького педагогічного фахового коледжу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Олег Казмірчук,

викладач-методист, завідувач відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій Луцького педагогічного фахового коледжу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Тезово розглядаються особливості вивчення історичних процесів періоду російсько-української війни. Аналізуються виклики та труднощі, пов'язані з вивченням цього періоду на заняттях з історії, а також пропонуються методи та підходи до його вивчення.

Вивчення історичних процесів періоду російсько-української війни (2014–2025) має ряд особливостей, які суттєво впливають на освітній процес і формування історичної свідомості здобувачів / здобувачок освіти. Ця війна стала одним із сучасних конфліктів в Європі, що суттєво змінило політичний, економічний і соціальний ландшафт України та регіону загалом.

У статті тезово розглянемо особливості вивчення російсько-української війни на заняттях з історії.

Методологічні аспекти викладання. Викладання історії російсько-української війни вимагає застосування спеціальних методологічних підходів. Одним із ключових завдань є забезпечення об'єктивності подачі інформації про конфлікт. Для цього використовують такі методи, як пошуково-дослідницька діяльність, «усна історія» і творчі проєкти, які мотивують студентів / студенток до критичного осмислення подій минулого [1].

Проблемно-орієнтоване навчання також відіграє суттєву роль у вивченні зазначеної теми. Такий підхід дозволяє молоді глибше зрозуміти причини й наслідки військового конфлікту шляхом аналізу різних джерел інформації та оцінки їхньої достовірності [1].

Наприклад, студенти / студентки можуть працювати над проєктом «Аналіз медійного висвітлення російсько-українського конфлікту», де вони порівнюють інформацію з різних джерел (російських і українських ЗМІ) для визначення відмінностей у тлумаченні однієї й тієї ж події.

Формування національної ідентичності. Одним із головних завдань освіти під час вивчення історії російсько-української війни є формування національної ідентичності студентської молоді України. Це включає в себе розвиток патріотизму та розуміння власної культури як частини світової цивілізації [1]. Студенти / студентки мають можливість оцінити значення цього конфлікту для української історії й суспільства.

Наприклад, організація та реалізація проєкту «ЗСУ на захисті суверенітету України», де студенти / студентки організовують зустрічі з учасниками / учасницями бойових дій чи проводять дискусії / дебати на тему «Зовнішня політика України та захист державної незалежності».

Актуалізація навчального матеріалу. Через швидкість змін у світі підручники не містять необхідної інформації щодо російсько-української війни, тому викладачка / викладач змушена / змушений самостійно шукати нову інформацію для доповнення навчального матеріалу щодо російсько-українського конфлікту. Це вимагає високого рівня професійної підготовки педагогів. Для полегшення роботи викладачі / викладачки можуть використовувати онлайн-платформи новин або офіційні державні джерела інформації для обізнаності з актуальними воєнними подіями і передавати цю інформацію студентам / студенткам через інтерактивні презентації чи дискусії під час занять.

Таким чином, вивчення історичних процесів періоду російсько-української війни передбачає об'єктивний аналіз подій, що базується на достовірних фактах, а також сприяє формуванню національної ідентичності та критичного мислення [2].

Отже, ефективне вивчення історії російсько-української війни потребує комплексного підходу, що поєднує сучасні методики викладання, психологічні особливості сприйняття матеріалу учнями та міждисциплінарний аналіз. Це дає змогу не лише глибше розуміти причини й наслідки війни, а й сприяє вихованню громадянської свідомості, патріотизму та стійкості перед інформаційними викликами сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Мазуренко К. С. Методика викладання історії російсько-української війни (2014–2022 рр.) в закладах загальної середньої освіти України. URL: https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/17277 (дата звернення: 22.02.2025).

2. Російсько-українська війна: історичний контекст. URL: https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst (дата звернення: 22.02.2025).

3. Троян І. Як російсько-українська війна вплинула на шкільні програми з географії: аналізуємо основні зміни. URL: https://nus.org.ua/2024/05/13/yak-rosijsko-ukrayinska-vijna-vplynula-na-shkilni-programy-z-geografiyi-analizuyemo-osnovni-zminy/ (дата звернення: 22.02.2025).

РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Ірина Ковальчук,

доцент кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, кандидат філософських наук, доцент

В умовах сучасних воєнних конфліктів критичне мислення стає не лише важливим, а й життєво необхідним інструментом для громадянського суспільства. У тексті приділено увагу балансу між емоціями та раціональністю, їх сильним і слабким сторонам, а також освітнім стратегіям розвитку критичного мислення в суспільстві під час війни. Тема є надзвичайно актуальною, адже формування усвідомленої та стійкої громадської позиції напряму впливає на здатність суспільства ефективно протистояти викликам воєнного часу.

Сьогодні перед нами стоять виклики, що змушують переосмислювати основи нашого існування, зокрема інформаційну безпеку, психологічну стійкість і здатність до аналітичного мислення. В умовах війни критичне мислення стає не просто важливим, а життєво необхідним інструментом для кожного громадянина. Особливо для покоління Z (зумерів), яке характеризують як покоління «screen-screen», цифрове покоління, «діти гаджетів» [2, с. 14–24].

Відповідно до Закону України «Про освіту» критичне та системне мислення визначено як уміння, спільне для всіх ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності (Ст. 12, п. 1) [1].

Людина сприймає реальність через дві основні системи: емоційну та раціональну. Обидві мають свої сильні та слабкі сторони, і їхнє поєднання відіграє важливу роль у прийнятті рішень під час війни. Попри те, що емоції забезпечують швидку реакцію на небезпеку, зміцнюють почуття єдності та солідарності, мотивують до дій у критичних ситуаціях, в той же час вони (емоції) можуть спричиняти імпульсивні та необдумані рішення, підвищують вразливість до маніпуляцій і пропаганди, сприяють поширенню паніки в суспільстві. Аналогічно і щодо раціональності: її сила – можливість аналізувати ситуацію та приймати виважені рішення, сприяння стратегічному мисленню, можливість уникати когнітивних упереджень. Водночас раціональність – це потреба більше часу для обробки інформації, ймовірність зниження швидкості реагування в екстрених умовах та ефекту відсторонення, що може впливати на моральний стан особи.

Під час війни мішенню для маніпуляцій найперше стають ті люди, які налякані, емоційно виснажені та дезорієнтовані. Або ті, хто в ейфорії, охоплений бажанням робити будь-що, аби лишень відчути причетність до подій. Тому в умовах війни важливо знаходити баланс між емоціями та раціональністю. Важливо усвідомити два типи мислення: інтуїтивне (нерефлексивне, швидке, автоматичне, не здатне до запитань, підвладне стереотипам) та критичне (рефлексивне, повільне, уважне, здатне до розпитувань, розрізняти стереотипи та маніпуляції).

Існує ціла низка визначень критичного мислення. І це зрозуміло, адже воно включає в себе цілий ряд мисленнєвих операцій: аналіз, інтерпретацію, оцінку інформації, формулювання обґрунтованих висновків з наявної інформації, пошук логічних помилок та когнітивних викривлень, обґрунтування власної позиції і критику позиції опонента, прийняття рішень тощо.

В умовах інформаційної війни значення критичного мислення зростає. Адже війна ведеться не лише на полі бою, а й у медіапросторі. Дезінформація, фейки, пропаганда стають потужною зброєю, що впливає на суспільну думку,

про що у своїй статті аргументовано стверджує професор Григорій Почепцов [4]. За таких умов саме критичне мислення допоможе розрізняти правдиву інформацію від маніпуляцій, аналізувати джерела та їхню надійність, не піддаватися емоційному впливу дезінформаційних кампаній. В цьому відношенні досить потужну кампанію проводить Академія української преси (https://surl.li/bqedoz), реагуючи таким чином на гостру потребу в актуалізації та розвитку критичного мислення як базової навички для успішної реалізації особистості в сучасному інформаційно-цифровому світі.

Критичне мислення постає і як засіб психологічної стійкості, що особливо важливе в періоди соціальних потрясінь та викликів. Адже війна спричиняє значний психологічний тиск: страх, паніку, невизначеність. Людина, яка вміє аналізувати ситуацію, приймає більш зважені рішення, не піддається паніці та сприяє стабільності у власному середовищі. Критично мисляча людина більш якісно оцінює ризики та можливі наслідки рішень, усвідомлює власні когнітивні упередження та не дає їм керувати діями, формує реалістичну картину подій, що допомагає зберігати спокій і діяти ефективно.

Вищеназвані причини, хоча їх є ще більше, ставлять вимогу перед освітою розвивати критичне мислення у здобувачів освіти. Д. Дьюї стверджує, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в наданні здобувачам освіти інформації, а в тому, щоб розвивати їхній критичний спосіб мислення, котрий дає змогу адекватно оцінювати нові обставини й формувати стратегію подолання проблем, які в них криються [3, с. 8].

Система освіти повинна адаптуватися до викликів війни та акцентувати увагу на розвитку критичного мислення. Для цього важливо навчати здобувачів освіти навичкам аналізу інформації з різних джерел, впроваджувати курси з медіаграмотності, використовувати інтерактивні методи навчання, що сприяють розвитку аналітичних здібностей.

Таким чином, критичне мислення в умовах війни є ключовим фактором для збереження стійкості суспільства. Це не лише інструмент для боротьби з дезінформацією, а й механізм для формування громадянської відповідальності,

ефективного прийняття рішень і психологічної витривалості. Сьогодні, як ніколи, важливо сприяти його розвитку на всіх рівнях суспільного життя – від освіти до медіа, від політики до повсякденного життя кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 25.03.2025)

2. Іванова Т. Медіаграмотність та критичне мислення в процесі викладання дисциплін комунікаційного циклу: навчальний посібник / за загал. ред. В. Іванова. Київ: Центр вільної преси, 2024. 178 с.

3. Підлужна Г. В. Компетентнісний підхід до розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. Випуск 15. С. 8–10.

4. Почепцов Г. Тотальна маніпуляція: як нас вилучають із реальності? Академія української преси 22.03.2025. URL: https://surl.li/olxcvp

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КУРС НА ПЛАТФОРМІ MOODLE ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

Тарас Лехіцький,

викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Однією з актуальних педагогічних проблем є підвищення якості підготовки здобувачів освіти педагогічного напрямку. Одним із шляхів її вирішення є використання сучасних методів та технологій навчання. В статті проводиться обґрунтування використання електронного навчального курсу на платформі Moodle під час вивчення освітнього компонента «Комп'ютерна графіка».

Педагогічний досвід показує, що вміння працювати з комп’ютерною графікою є корисним вчителям різних дисциплін, оскільки комп’ютерна графіка є зручним засобом для підготовки дидактичних матеріалів, оформлення навчальних посібників, ілюстративних матеріалів до окремих тем. Для створення та обробки графічних об’єктів педагог повинен володіти компетентностями, які дозволять йому використовувати різноманітні графічні програми. Формувати потрібні знання, вміння та компетентності потрібно на етапі здобування професійної освіти.

Викладання комп'ютерної графіки є значущим завданням, яке вимагає застосування сучасних та ефективних методик. Традиційні методи, включаючи лекції та практичні заняття, залишаються актуальними, проте вони не завжди забезпечують студентів усіма необхідними знаннями та навичками. Для ефективного засвоєння комп'ютерної графіки потрібні спеціально розроблені методи навчання, які поєднують теоретичні основи з практичними навичками.

Поєднання комплексу різноманітних освітніх та інформаційних технологій дає змогу ефективно реалізувати процес якісного дистанційного навчання та забезпечити безперервність освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях [1].

Враховуючи специфіку освітнього компонента «Комп’ютерна графіка» при виконанні практичних завдань та самостійної роботи здобувачами освіти ефективним є використання технологій дистанційного та змішаного навчання, які надають можливість працювати в індивідуальному темпі. Впровадження та застосування дистанційного навчання має переваги та недоліки. Шарова Т.М. [2] виокремила переваги дистанційної форми навчання: можливість вчитися дистанційно; доступ до електронних форматів лекцій, практичних занять, лабораторних робіт; змога складати тести в комп’ютерному варіанті; спілкуватися на форумі з педагогами та однокласниками; доступ до інформаційної сторінки, де відтворюються усі новини закладу освіти; перегляд інших матеріалів навчальних курсів усіх предметів.

Недостатнє забезпечення електронними навчальними комплексами та цифровим контентом призводить до необхідності розробки власних навчальних курсів, використовуючи при цьому різні шляхи надання доступу до електронного контенту. Саме з цією метою був створений електронний навчальний курс «Комп'ютерна графіка» [3] в системі дистанційного навчання Moodle, визначені правила роботи та шляхи отримання результатів.

Електронний навчальний курс (ЕНК) являє собою структуровану сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів необхідних і достатніх для підготовки фахівців відповідно до освітнього ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) за напрямом підготовки (спеціальністю).

До складу ЕНК входять:

- загальні відомості про курс (Рис. 1): програма та силабус освітнього компонента; презентація освітнього компонента та тематичний план; критерії оцінювання та рекомендовані літературні джерела; глосарій;

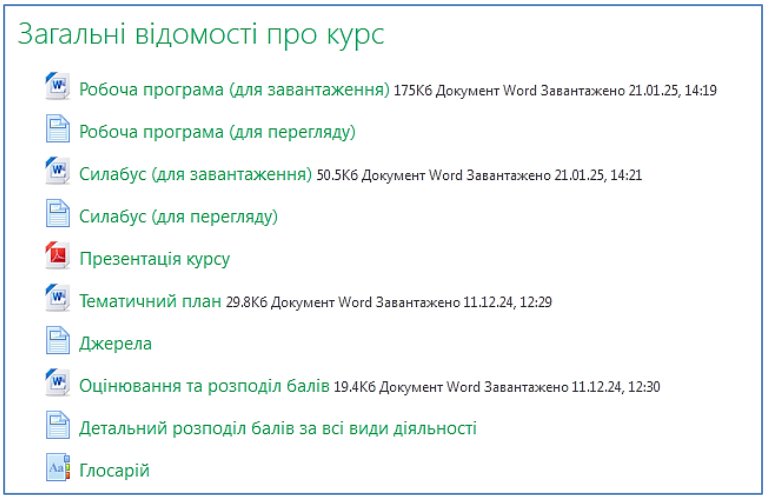

Рис. 1. Фрагмент сторінки електронного навчального курсу «Комп'ютерна графіка» (розробник: Лехіцький Т.В.)

- матеріали до занять у вигляді лекцій, практичних завдань, лабораторних робіт, завдань для самостійного виконання, домашніх завдань;
- завдання до поточного та підсумкового контролю знань.

Структурні елементи «Заняття №__», кількість яких визначається програмою освітнього компонента, містять теоретичний матеріал (лекційні матеріали, відеоматеріали, мультимедійні презентації, інтерактивні довідники

тощо), практичну складову (завдання до практичних чи лабораторних занять) та завдання для самостійної роботи (рис. 2).

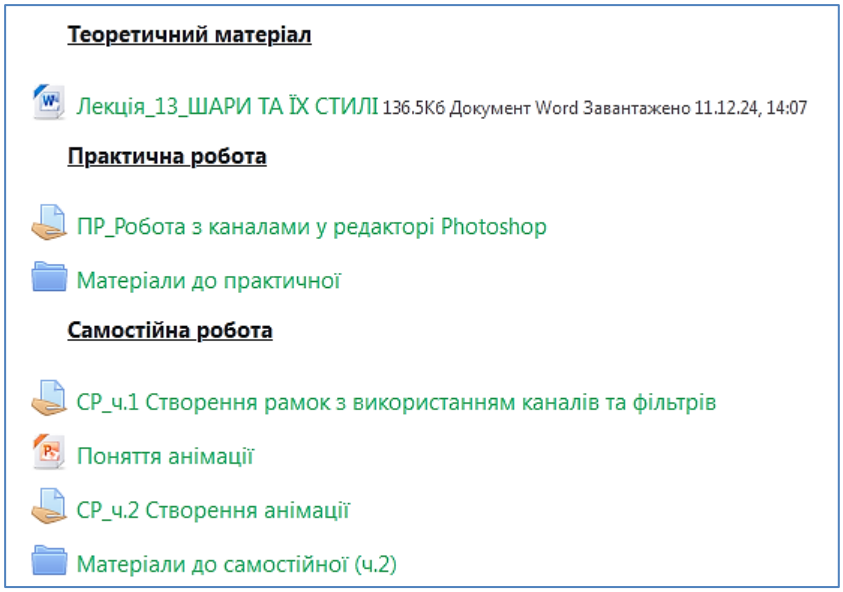

Рис. 2. Фрагмент сторінка електронного навчального курсу «Комп'ютерна графіка» (розробник: Лехіцький Т.В.)

Перед наповненням курсу матеріали пройшли попередню апробацію під час аудиторної роботи зі здобувачами освіти різних спеціальностей.

Висновки. Використання електронного навчального курсу надає можливість здобувачам освіти отримувати доступ до матеріалів у будь-який зручний для них час і вивчати матеріал у власному темпі. Можливість здобувати практичні навички через виконання реальних проектів та завдань допомагає застосовувати теоретичні знання на практиці та розвивати свої професійні навички. Надання доступу до додаткових ресурсі є важливим елементом успішного навчання. Викладання комп'ютерної графіки потребує використання технологій змішаного навчання для забезпечення необхідних компетентностей та розвитку творчої активності здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Кравчук О.В. Навчально-методичний комплекс як ефективний засіб вивчення комп'ютерної графіки під час дистанційного навчання. Інформаційні технології в професійній діяльності: матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції / Рівне: РВВ РДГУ. 2023. С. 38. URL:

https://iktmvi.rshu.edu.ua/files/konf/Zbirnyk_ITvPD_Rivne_1-11-2023.pdf#page=38 (дата звернення 28.03.2025).

2. Шарова Т. М. Освітній портал як ефективний засіб забезпечення дистанційного навчання здобувачів вищої освіти. Українські студії в європейському контексті. № 5. 2022. С. 241. URL:

http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Sharova_2022_237.pdf (дата звернення 28.03.2025).

3. Лехіцький Т. Електронний навчальний курс "Комп'ютерна графіка". Комунальний заклад вищої освіти "Луцький педагогічний коледж" Волинської обласної ради. Електронний освітній портал. URL: https://mdl-lpc.site/course/view.php?id=626 (дата звернення: 28.03.2025).

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ EXPERIENCE ECONOMY

Роман Мазурець,

кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та менеджменту креативних індустрій Державного торговельно-економічного університету

У тезах розглянуто інноваційні освітні практики у підготовці фахівців з туризму в контексті концепції experience economy. Проаналізовано методи формування у студентів навичок створення туристичних продуктів, орієнтованих на емоційно-ціннісні враження, визначено актуальні освітні стратегії та наведено приклади практичної реалізації концепції у навчальному процесі.

Туризм є однією з провідних галузей світової економіки, основним продуктом якої є враження та досвід споживачів. У сучасних умовах усе більшої популярності набуває концепція *experience economy*, яка передбачає створення унікальних емоцій для клієнта як ключового елементу ціннісної пропозиції. Тому актуальним стає завдання удосконалення професійної підготовки фахівців з туризму, орієнтованої на формування компетентностей у сфері проектування туристичного досвіду.

Концепція *experience economy*, сформульована Дж. Пайном і Дж. Джилмором [1], стверджує, що традиційних товарів і послуг недостатньо для задоволення потреб сучасних споживачів. Вони прагнуть отримувати емоційно значущий досвід. Туризм за своєю природою є невід'ємною частиною економіки вражень, адже кожна подорож – це насамперед емоції, переживання, нові знання і культурні відкриття. Фахівець із туризму має вміти не лише організувати подорож, а й створити комплексний, ціннісний досвід для клієнта. Це вимагає нових підходів у туристичній освіті, орієнтованих на розвиток креативності, проектного мислення, уміння працювати в міждисциплінарних командах та володіння сучасними цифровими технологіями.

Важливу роль у підготовці спеціалістів нового покоління відіграють спеціалізовані курси, такі як «Event-менеджмент», «Дизайн вражень у туризмі», «Брендинг туристичних дестинацій», «Туристичний маркетинг в епоху experience economy». Ці курси повинні бути спрямовані на опанування студентами методів формування і презентації туристичних продуктів через призму унікальних вражень.

Проєктна робота є одним із найефективніших інструментів формування практичних навичок. Студенти розробляють:

- тематичні туристичні маршрути з акцентом на інтерактивність і емоційність;
- концепції подієвих заходів (фестивалі, ярмарки, перформанси);
- програми гастрономічних турів, орієнтованих на автентичні переживання.

Сучасні технології дозволяють створювати віртуальні тури, симуляції подорожей, застосовувати елементи доповненої та віртуальної реальності (AR/VR), що значно розширює можливості для формування емоційного досвіду у студентів та потенційних туристів. Широке впровадження інтерактивних майстер-класів, воркшопів, бізнес-ігор, кейс-стаді сприяє розвитку креативності та вмінь працювати в умовах невизначеності й багатоваріантності рішень.

У межах навчальних курсів перспективним є створення стартапів студентами, орієнтованих на розробку унікальних туристичних продуктів і сервісів.

У межах освітніх програм кількох закладів вищої освіти України, зокрема Державному торговельно-економічному університеті, реалізовано:

- проєктні завдання зі створення гастрономічних фестивалів (наприклад, проєкти фестивалю вуличної їжі в Луцьку).
- розробку тематичних турів «Луцьк середньовічний», «Гастрономічна Волинь» із залученням місцевого культурного та гастрономічного потенціалу.
- проведення навчальних симуляційних заходів з організації подій за стандартами міжнародного туризму.

Такі практики довели ефективність поєднання теоретичних знань та практичних навичок у формуванні майбутніх фахівців туризму, здатних працювати в умовах experience economy. Використання інноваційних освітніх практик, орієнтованих на формування навичок створення туристичного досвіду, є важливим етапом удосконалення підготовки фахівців у сфері туризму. Концепція *experience economy* відкриває нові можливості для розвитку креативних та професійних компетентностей студентів.

Надалі доцільно зосередити увагу на розробці інтегрованих навчальних програм, удосконаленні практичної підготовки через залучення реальних кейсів туристичного бізнесу та розвитку міжнародного співробітництва у сфері туристичної освіти.

Список використаних джерел:

1. Pine, B.J., Gilmore, J.H. The Experience Economy: Work is Theatre & Every Business a Stage. Boston : Harvard Business Review Press, 2011. 254 p.

2. Лисюк Т. Інтеграція інноваційних педагогічних технологій у підготовку фахівців туристичного бізнесу: сучасні підходи та практичні аспекти. *Економіка та суспільство.* 2024. № 66. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4585

3. Мазурець Р. Р. Лисяна О. В. Генеза концепції «experience economy» та особливості її застосування на туристичному ринку України. *Туристичний та готельноресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали Всеукраїнської*

науковопрактичної конференції студентів, аспірантів та вчених (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.). Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2019. С. 86–89.

4. Сингаївська І. В. Використання інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх фахівців туристичної сфери. *Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 квіт. 2021 р*. Київ : КРОК, 2021. С. 160–162. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/syngaivska.htm.

КОЗАЦЬКІ ВИХОВНІ ТРАДИЦІЇ

Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри
загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто важливість козацької спадщини та її вплив на національну ідентичність. Варто зазначити, що козацтво не лише здобуло військову славу, а й залишило глибокий слід у формуванні моральних, культурних та виховних традицій.

Козацька культура – одна з найважливіших складових української історії та ідентичності. Виховання, яке сповідували козаки, відображало їхній світогляд і віру в моральні цінності, честь, гідність та відданість Батьківщині. Традиції, що сформувалися серед козаків, мали глибокий вплив на всі сфери життя та служили основою для виховання нових поколінь. Це була система, яка поєднувала військову дисципліну, духовну силу, моральні засади й патріотизм, формуючи непохитний характер кожного козачого воїна [1].

На Запоріжжі в умовах постійних воєн склалися чудові традиції січового побратимства, почуття дружби й взаємодопомоги. За словами Д. Яворницького, світлий бік характеру запорозьких козаків становили їх добродушність,

безкорисливість, щедрість, схильність до щирої дружби. За козацьким правилом, гріхом вважали обдурити навіть чорта, якщо він потрапив січовикам у товариші [2, с. 9].

Вихованні в дусі згуртованості та єдності, вірності державотворчим процесам своєї минувшини, козаки усвідомлювали історичну місію рідного народу – самовизначитися як національна (етнічна) окремішність, тобто як самобутня спільність людей, що має однакові природні (генетичні, фізіологічні, антропологічні), психологічні, історичні, економічні, культурні, етнографічні особливості, яка споконвіку проживає на спільній території, має єдину мову, духовність. Козацтво було добре освіченим прошарком суспільства, його еліта ґрунтовно знала історію попередніх поколінь, зокрема і про ті державні формування, які створили наші пращури, наприклад, в епоху Трипільської культури, у Княжу добу тощо. Беручи приклад зі своїх попередників-державотворців, козацька еліта докладала зусиль до того, щоб у нових історичних умовах, ускладнених агресією сусідніх держав, будувати і зміцнювати власну національну державу як наймогутніший гарант повноцінного життя і розвитку рідного народу [3, с. 170].

Виховання козаків включало кілька ключових принципів, які формували характер кожного воїна. Ось кілька з них:

1. Гартування духу та фізичної сили. Виховання фізичної витривалості і сили було важливою складовою. Це включало регулярні тренування, заняття військовими мистецтвами, такими як фехтування, стрільба з лука, верхова їзда. Крім того, козаки активно займалися різноманітною працею, що також допомагало формувати фізичну силу та витривалість.

2. Моральні цінності. Честь і гідність були основою козацького життя. У традиціях козаків значне місце займали відданість своїй Батьківщині, вірність своїм товаришам, взаємоповага та відмову від зради. Виховання почуття патріотизму, національної гордості і мужності також було важливим.

3. Духовність. Козаки були глибоко віруючими людьми, тому релігійні традиції мали велику роль у їхньому вихованні. Це включало відвідування

церкви, молитви, дотримання постів, а також віру в допомогу святих у боротьбі за справедливість і свободу.

У козацькому середовищі виховання здійснювалося за допомогою різноманітних методів:

– роль старших у навчанні молодших. Кожен козак був наставником для молодших. Старші козаки передавали свої знання та досвід, розповідаючи історії бойових подвигів, навчаючи техніці ведення бою, поведінці на полі бою та в мирному житті. Молодь поважала старших і вчилася через приклад;

– навчання через службу. Виховання було органічно пов'язане з практичною діяльністю. Молоді хлопці вже з раннього віку брали участь у військових походах, що допомагало їм набути досвіду та сформуватися як воїни;

– навчання через приклад. У козацькому середовищі значну роль відігравало виховання через особистий приклад. Важливо було не тільки вчити правильному, але й самим жити відповідно до моральних норм і принципів.

Народ ставився з повагою і любов’ю до запорожців, які виростали в його очах до символа мужності, честі, людської та національної гідності. Сформувався суспільний тип козака, кращі риси якого ввійшли до одного з найзначніших елементів формування української нації [4, с. 126].

Отож, традиції козацького виховання мають величезне значення для майбутніх поколінь, адже вони нагадують про важливість свободи, боротьби за свої права і гідність. Вони є тим зв'язком, який пов'язує покоління сьогоднішнє з історією, дозволяючи зберегти національну пам'ять і передати її наступним поколінням.

Список використаних джерел:

1. Козацька педагогіка і навчально-виховний процес у закладах освіти : науково-методичний збірник / уклад. В. Є. Берека, І. К. Гіджеліцький, Н. М. Орловська. Кам’янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2018. 472 с.

2. Козацькі забави / В. І. Завацький, А. В. Цьось, О. І. Бичук, Л. І. Пономаренко. Луцьк: Надстир’я, 1994. 112 с.

3. Руденко Ю. Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність.

Київ: МАУП, 2007. 384 с.

4. Цьось А. В., Деделюк Н. А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку XIX ст. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 456 с.

ПЛАВАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олександр Митчик,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,

завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Особливої уваги фізичного виховання школярів заслуговує проблема покращення стану здоров'я дітей молодшого шкільного віку. Цей віковий період характеризується прискореними процесами психічного розвитку і формуванням цілеспрямованої поведінки на фоні морфофункціональної перебудови і росту організму, що потребує правильного харчування, достатнього сну, оптимальної рухової активності. Тому дуже важливо створити основи для розвитку фізичних якостей і поліпшення фізичного стану [3].

В сучасних дослідженнях [4–5] доведено, що плавання на сьогодні відзначається великим оздоровчим потенціалом та сприяє підвищенню загального рівня фізичної підготовленості, оптимізації фізичного розвитку, формування прикладних навичок. Специфічна особливість плавання пов'язана з руховою активністю у водному середовищі, чим пояснюється його гігієнічно-оздоровча, прикладна та спортивна цінність [1].

Своєрідні особливості впливу плавання на дитячий організм пов'язані з інтенсивними рухами у водному середовищі. Організм дитини піддається подвійному впливу: з одного боку – фізичних вправ, з іншого – унікальних властивостей водного середовища, в якому виконуються ці вправи [4]. Не

можна забувати, що вода має особливе значення для людського організму, який складаються на 80%, відповідно клітини мозку на 90%, усі актуально важливі процеси проходять у водному середовищі.

Спираючись на теоретичні дані [1; 4; 5] плавання є і одне з найголовніших оздоровчих засобів фізичного виховання, завдяки чому воно входить до змісту програм фізичного виховання дошкільних установ, загальноосвітніх середніх та вищих навчальних закладів. Плавання завдяки широкій різноманітності засобів, які становлять його зміст, а також великому виховному, гігієнічно-оздоровчому і прикладному значенню, входить до всіх програм з фізичного виховання. Оздоровчий вплив фізичних вправ у воді проявляється у будь-якому віці. Загально відомо, що діти, які займаються плаванням, випереджають у фізичному розвитку своїх однолітків. Хоч, варто зазначити, що слабка матеріально-технічна база, відсутність масовості у плаванні, нестача коштів, є головними причинами того, що чисельність дітей які не вміють плавати серед школярів переважає над тими, хто вміє триматись на воді. А тому, потрібно організувати навчання дітей плаванню, таким чином, щоб використовувати ті засоби навчання, які не потребують особливих умов. Одним з найважливіших чинників, що забезпечують успішність процесу навчання плаванню, підвищують його емоційну складову – є використання ігор та розваг на воді. А оскільки, ігри супроводжуються високим рівнем позитивних емоцій, це може суттєво підвищити його ефективність.

Плавання сприяє фізичному розвитку, оздоровленню та загартовування дітей. Чим раніше привчити дитину до води, тим повніше проявиться позитивна дія плавання. Плавальні рухи здійснюються за підтримки великих м’язових груп рук, тулуба, ніг вже добре розвинених до 3–6 років. Унаслідок інтенсивної діяльності до рухів залучаються і менш розвинені дрібні групи м’язів. Заняття плаванням особливо сприятливі для розвитку м’язової системи дітей. Під час плавання рухи характеризуються великою амплітудою, динамічністю, простотою. Короткочасні м’язові напруження, чергуючись з моментами розслаблення, відпочинку. Таким чином формуються дуже добрі

умови для поступового формування твердої опори нижніх кінцівок. З огляду вікової слабкості зв'язково-м'язового апарату та незакінченого процесу окостеніння стопа дитини часто піддається деформації, в результаті часто може розвинутися плоскостопість. Також це може бути викликане неправильним розподілом навантаження на внутрішнє та зовнішнє склепіння стоп або надмірним навантаженням на стопи. Велика динамічна робота ніг у безопорному положенні при плаванні надає зміцнюючий вплив на формування дитячої стопи. Плавання використовують як засіб для профілактики та лікування різних порушень у поставі дітей, наприклад, сколіозів, а також рухливості суглобів. Під час плавання розвивається координація, ритмічність рухів, важлива для будь-якої рухової роботи та всіх життєвих проявів дитячого організму [1].

Під впливом розумно дозованих оздоровчих чинників природи (водні, повітряні, сонячні процедури) значно збільшуються захисні сили дитячого організму. Підвищується стійкість до простудних захворюванням (кашель, нежить, та ін.) та інфекційним захворюванням [2].

З метою попередження плоскостопості, особливо важливо звертати увагу на зміцнення м'язів стопи та гомілки, оскільки може значно обмежувати рухову активність дитини. Для спільного розвитку всіх провідних м'язових груп необхідно передбачати вправи на обидві сторони тіла, тренувати ті групи м'язів, які меншою мірою тренуються у повсякденному житті, тренувати слабкіші групи м'язів. Фізичні вправи вважаються чинним засобом профілактики порушень постави, такими як сутулість, асиметрія плечей і лопаток, сколіозів (захворювань хребта, що викликаються слабкістю м'язів спини та тривалим перебуванням тіла у фізіологічно некомфортному положенні).

Плавання сприяє вдосконаленню функціональних можливостей вегетативних органів, покращенню обмінних процесів в організмі, зміцненню серцево-судинної та дихальної системи, оптимізації травлення та теплорегуляції, попередженню застійних явищ тощо. Отже, плавання створює

сприятливі умови для функціонування всіх систем дитячого організму, сприяючи природному розвитку його форм і функцій.

Список використаних джерел:

1. Безкопильний О. О., Макаренко М. В., Гречуха С. В. Успішність оволодіння навичками спортивного плавання хлопцями 8-9 років з різним станом властивостей основних нервових процесів. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2010. No 1. С. 155–158.

2. Бужина І. В., Ділова О. О., Гричик Д. В. Використання ігрового методу при початковому навчанні плаванню. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2013. Вип. 112 (3). С. 105–107.Ганчар О. І. Плавання: теорія і практика навчання та вдосконалення : монографія. Одеса : Сімекс-прінт, 2020. 341 с.

3. Калиниченко І. А., Колесник А. С., Цапова А. Ю. Стан здоров'я дітей 6–10 років у динаміці навчання у початковій школі. Український журнал медицини, біології та спорту. 2020. Том 5, No 1 (23). С. 250–255.

4. Смак Н.Д. (2023).

5. МЕТОДИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПЛАВАННЮ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, (5(164), 128-131. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).28

6. Peden A.E., Franklin R.C. Learning to Swim: An Exploration of Negative Prior Aquatic Experiences among Children. Int J Environ Res Public Health. 2020. Vol. 17 (10). P. 35–57.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ООП JAVA ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ»

Ганна Поплавська,

викладачка інформатики Луцького педагогічного фахового коледжу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглядаються особливості викладання об'єктно-орієнтованого програмування (ООП) на прикладі мови Java в контексті підготовки студентів спеціальності "Комп'ютерні науки". Описуються основні принципи ООП, акцентується увага на поєднанні

теоретичних знань і практичних навичок, які допомагають студентам ефективно засвоювати основи ООП.

Актуальність теми. Об'єктно-орієнтоване програмування (ООП) є основною парадигмою програмування, що широко використовується в сучасному програмуванні для розробки масштабованих і підтримуваних програмних систем. У навчальних програмах для спеціальності "Комп'ютерні науки" ООП займає важливе місце, оскільки забезпечує основу для ефективної розробки програмного забезпечення. Мова Java є однією з найпопулярніших мов для викладання ООП завдяки своїй простоті, потужності та великій кількості інструментів для підтримки об'єктно-орієнтованих принципів.

Метою статті є аналіз особливостей викладання об'єктно-орієнтованого програмування (ООП) на прикладі мови Java для студентів спеціальності "Комп'ютерні науки".

Для студентів, що вивчають спеціальність "Комп'ютерні науки", важливо не лише освоїти основи ООП, а й зрозуміти, як ці принципи реалізуються в конкретній мові програмування. Java є об'єктно-орієнтованою мовою і всі об'єкти в ній створюються за допомогою класів. Викладачі повинні детально пояснити чотири основні принципи ООП: інкапсуляцію, наслідування, поліморфізм та абстракцію, оскільки ці концепції є фундаментом для створення складних програм.

Інкапсуляція допомагає студентам зрозуміти важливість приховування деталей реалізації об'єкта та надання доступу до його даних через чітко визначені методи. Наслідування дає змогу студентам створювати нові класи на основі вже існуючих, що є важливим для повторного використання коду. Поліморфізм дозволяє використовувати методи з однаковими іменами для об'єктів різних класів, що дає гнучкість у програмуванні. Абстракція допомагає спрощувати складні системи, надаючи лише необхідну інформацію.

Викладання ООП у контексті Java потребує поєднання теоретичних знань з практичними навичками програмування. Одним із основних підходів є

поетапне введення в кожен з принципів ООП, починаючи з простих концепцій, таких як створення класів та об'єктів, і поступово переходячи до складніших тем, таких як абстрактні класи, інтерфейси, перевантаження та перевизначення методів.

Теоретичні лекції повинні пояснювати основи кожного з принципів, наводячи приклади з реального програмування та пояснюючи, чому кожен з цих принципів важливий для створення надійних і зручних для підтримки програм.

Практичні заняття є важливою частиною навчання, оскільки дають студентам можливість закріпити теоретичні знання на практиці. Студенти повинні вміти створювати прості класи та об'єкти, використовувати наслідування для створення ієрархій класів, а також застосовувати поліморфізм для забезпечення гнучкості програми. Крім того, важливо навчити студентів працювати з інтерфейсами та абстрактними класами, що дозволяє організувати код в більш зручну для підтримки структуру.

Для ефективного викладання ООП важливо використовувати відповідні інструменти. Один із таких інструментів — це інтегроване середовище розробки (IDE), наприклад, **Eclipse** або **IntelliJ IDEA**, які надають потужні засоби для написання, тестування та налагодження коду. Вони також мають вбудовану підтримку для роботи з класами, об'єктами, а також надають інструменти для зручної організації проектів.

Використання онлайн-платформ для програмування, таких як **LeetCode**, **Codewars**, або **HackerRank**, дозволяє студентам практикуватися у вирішенні задач, що допомагає покращити їх навички програмування та засвоєння концепцій ООП.

Однією з основних проблем, з якою стикаються викладачі, є складність концепцій ООП для новачків. Студенти, що тільки починають вивчати програмування, можуть відчувати труднощі в розумінні абстракції, особливо на етапі створення класів та об'єктів. Для подолання цієї проблеми важливо використовувати прості приклади та поступово ускладнювати завдання.

Іншою проблемою є недостатня кількість практики. Студенти можуть освоїти теоретичні аспекти, але без достатньої кількості практичних вправ вони не зможуть ефективно застосовувати свої знання. Тому важливо забезпечити регулярне виконання практичних завдань і проєктів, що дозволить студентам краще засвоїти матеріал.

Для оцінки знань студентів зазвичай використовуються як теоретичні, так і практичні завдання. Теоретичні питання перевіряють розуміння основ ООП, таких як опис принципів інкапсуляції, наслідування, поліморфізму та абстракції. Практичні завдання передбачають написання програм на Java, що дозволяють продемонструвати вміння застосовувати ці принципи на практиці.

Проєкти, які включають розробку невеликих програм або систем, є важливим інструментом для оцінки навичок студентів, оскільки вони дозволяють застосувати знання в реальних умовах.

Таким чином, викладання ООП на прикладі мови Java є важливим етапом у підготовці студентів спеціальності "Комп'ютерні науки". Основні принципи ООП є фундаментом для розробки складних програмних систем, і розуміння цих принципів є критично важливим для майбутніх програмістів. Залучення студентів до практичної діяльності, використання сучасних інструментів та платформ, а також поступове введення складних концепцій — це ключові аспекти ефективного викладання ООП в Java.

Список використаних джерел:

1. Горбунов В. І. Основи об'єктно-орієнтованого програмування на мові Java . Київ. Наукова думка, 2017. 256 с.

2. Буч Г. Об'єктно-орієнтоване програмування: концепції, методи, практики; пер. з англ. О. С. Петрова. Київ : Видавництво, 2014. 512 с.

3. Schildt H. Java: The Complete Reference. 10th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2019. 1 056 p.

4. Oracle Documentation. Java Platform, Standard Edition. 2024. Режим доступу: https://docs.oracle.com/javase/

ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Павло Редчук,

спеціаліст, викладач циклової комісії природничих дисциплін, спорту та цивільної безпеки. ВСП «Фаховий коледж технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки»

Сучасне шкільне навчання супроводжується високими психоемоційними навантаженнями, що можуть призводити до стресу, тривожності, перевтоми та емоційного виснаження серед учнів старших класів. В умовах інтенсивного освітнього процесу та соціальних змін важливим фактором підтримки психологічного здоров'я є фізична активність. Дослідження доводять, що регулярні фізичні вправи сприяють зниженню рівня стресу, покращенню емоційного стану та підвищенню загального психологічного комфорту учнів. Враховуючи важливість гармонійного розвитку особистості, фізичне виховання слід розглядати не лише як спосіб підтримки фізичної форми, а й як засіб формування позитивного психоемоційного стану та збереження ментального здоров'я підлітків.

Одним із найважливіших ефектів фізичних вправ є здатність впливати на рівень стресу та тривожності. Під час фізичної активності організм виробляє ендорфіни – так звані «гормони щастя», які сприяють покращенню настрою та зменшенню негативних емоцій. Крім того, фізичне навантаження допомагає регулювати рівень кортизолу – гормону стресу, який у надмірній кількості може спричиняти відчуття тривоги, пригніченості та дратівливості.

Регулярні заняття спортом сприяють також розвитку впевненості у собі. Виконання фізичних вправ, досягнення спортивних цілей і покращення фізичних показників формують у підлітків почуття власної компетентності. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню самооцінки, що є особливо важливим у

старшому шкільному віці, коли підлітки переживають період активного формування особистості.

Доведено, що фізична активність позитивно впливає на когнітивні процеси, такі як пам’ять, увага, швидкість мислення та здатність до навчання. Регулярні фізичні навантаження покращують кровообіг і забезпечують мозок киснем, що сприяє підвищенню його продуктивності. Таким чином, учні, які займаються спортом, частіше демонструють вищу концентрацію уваги, легше засвоюють нову інформацію та краще справляються з навчальними завданнями.

Фізичні вправи також сприяють покращенню якості сну, що є ключовим фактором успішного навчання. Недосипання та порушення режиму сну можуть негативно впливати на пам’ять, увагу та загальний рівень енергії. Регулярна фізична активність допомагає регулювати біологічні ритми, сприяючи швидшому засинанню та глибокому сну, що забезпечує кращу відновлюваність організму.

Окрім індивідуального впливу на емоційний стан, фізичні вправи відіграють важливу роль у соціалізації підлітків. Заняття командними видами спорту, такими як футбол, баскетбол або волейбол, сприяють розвитку навичок комунікації, взаємодії та кооперації. Учні, які беруть участь у спортивних заходах, частіше мають позитивний досвід соціальної взаємодії, що допомагає їм краще адаптуватися до суспільного життя.

Спорт також навчає важливим життєвим принципам, таким як відповідальність, дисципліна та вміння працювати в команді. Через спортивні змагання учні вчаться справлятися з поразками, шукати мотивацію для самовдосконалення та підтримувати інших. Такі навички є цінними не лише у шкільному середовищі, а й у подальшому дорослому житті.

У підлітковому віці учні можуть стикатися з різними психоемоційними проблемами, такими як тривожні розлади, депресія чи емоційне вигорання. В умовах сучасного суспільства, де інформаційне навантаження та соціальні очікування часто перевищують можливості молодої людини, фізична активність може стати ефективним засобом профілактики таких станів.

Заняття спортом сприяють зниженню рівня депресивних симптомів, оскільки активність стимулює вироблення серотоніну та дофаміну – нейромедіаторів, які відповідають за почуття задоволення та емоційну стабільність. Дослідження показують, що навіть 30 хвилин помірної фізичної активності на день можуть значно зменшити ризик розвитку депресії та підвищити загальний рівень життєвої енергії.

Практичні рекомендації щодо впровадження фізичної активності у життя учнів старшого шкільного віку:

1. Інтеграція фізичних вправ у навчальний процес. Важливо не обмежувати фізичну активність лише уроками фізкультури. Можна впроваджувати короткі руханки під час уроків, проводити активні перерви або організовувати позакласні спортивні заходи.

2. Мотивація до занять спортом. Учням варто запропонувати різноманітні форми фізичної активності, щоб кожен зміг обрати те, що йому подобається – командні ігри, біг, йога, танці або плавання.

3. Підтримка здорового способу життя. Важливо пояснювати учням взаємозв'язок між фізичною активністю, харчуванням, сном та загальним самопочуттям, щоб вони усвідомлювали користь рухової активності для психічного здоров'я.

4. Формування позитивного ставлення до спорту. Варто уникати примусу до занять фізичними вправами та створювати доброзичливу атмосферу, де спорт сприймається як задоволення, а не обов'язок.

Дослідження впливу фізичних вправ на емоційний стан та психологічний комфорт учнів старшого шкільного віку. Метою цього дослідження є аналіз впливу фізичних вправ на емоційний стан учнів старшого шкільного віку, визначення рівня їх фізичної активності та оцінка ефективності різних видів фізичного навантаження у зниженні рівня тривожності та стресу.

У дослідженні взяли участь 120 студентів 1 та 2 курсів ВСП «Фахового коледжу технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки» (60 хлопців і 60 дівчат). Вік учасників – 15-17 років.

2. Методи збору даних

- Анкетування для оцінки рівня фізичної активності та емоційного стану.
- Тестування рівня стресу (методика Спілбергера-Кханіна для визначення рівня тривожності).
- Фізіологічні вимірювання (частота серцевих скорочень, рівень кортизолу в слині як маркер стресу).
- Експериментальне впровадження програми фізичної активності та подальший аналіз змін у психологічному стані.

3. Програма фізичної активності

Протягом 8 тижнів учасники були розділені на три групи:

- Група А (кардіо-навантаження) – 40 учнів займалися бігом та аеробікою 3 рази на тиждень по 40 хвилин.
- Група В (силові вправи) – 40 учнів виконували вправи з обтяженням та функціональні тренування 3 рази на тиждень.
- Група С (контрольна) – 40 учнів не змінювали рівень фізичної активності.

Результати дослідження.

1. Вплив фізичних вправ на рівень стресу та тривожності

На початку дослідження 75% учасників повідомили про високий рівень навчального стресу, 60% мали помірний рівень тривожності, а 25% – високий рівень тривожності. Після 8 тижнів занять фізичною активністю:

- У групі А рівень тривожності знизився на 35%, рівень кортизолу – на 30%.
- У групі В рівень тривожності зменшився на 28%, рівень кортизолу – на 25%.
- У контрольній групі показники залишилися без значних змін.

2. Вплив на настрій і загальний психологічний стан:

- Учасники групи А зазначили підвищення настрою, зменшення роздратованості та покращення сну.

- У групі В також зафіксовано позитивні зміни, хоча менше виражені, ніж у групі А.

3. Вплив на навчальну продуктивність:

Після дослідження в групах А і В спостерігалося підвищення концентрації уваги та покращення академічних показників у 60% учнів.

Обговорення та висновки. Результати дослідження підтверджують, що регулярні фізичні вправи мають значний позитивний вплив на емоційний стан учнів старшого шкільного віку. Кардіо-навантаження виявилися найбільш ефективними у зниженні рівня тривожності та покращенні настрою. Силові вправи також позитивно вплинули на психологічний комфорт, хоча й у меншій мірі. Ці результати доводять необхідність активного впровадження фізичної активності в шкільний розклад та заохочення учнів до занять спортом для підтримки їхнього ментального здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Психологія особистісного розвитку – Київ: Академвидав, 2013. – 320 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні основи фізичного виховання школярів – Київ: Освіта, 2017. – 280 с.
3. Лісовий М. П., Савчук О. М. Фізична активність та психічне здоров'я – Львів: Світ, 2020. – 250 с.
4. Сергієнко Л. П. Психофізіологічні основи розвитку людини – Харків: Прапор, 2016. – 315 с.
5. World Health Organization (WHO). Physical activity and young people: recommendations and benefits – Geneva, 2019.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО СОЦІУМУ

Анна Сачанюк,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядається проблема формування емоційного інтелекту у дошкільників, його значення для розвитку дитини та роль педагогів у цьому процесі. Визначено основні компоненти емоційного інтелекту, методи його розвитку та труднощі, що виникають при його формуванні в освітньому середовищі. Запропоновано ефективні педагогічні стратегії для інтеграції навчальних ігор, художньої літератури, арт-терапії та інших інструментів, що сприяють розвитку емоційної компетентності у дітей.

Формування емоційного інтелекту у дошкільному віці є важливим аспектом особистісного розвитку дитини. Емоційний інтелект визначає здатність розпізнавати, розуміти, регулювати власні емоції та емоції інших людей. Високий рівень емоційного інтелекту сприяє успішній соціалізації дитини, формуванню позитивних міжособистісних відносин, зниженню рівня конфліктності та підвищенню стресостійкості. Дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку цієї навички, оскільки саме в цей час активно формується емоційна сфера особистості [1].

Емоційний інтелект складається з кількох ключових компонентів: самосвідомості, саморегуляції, мотивації, емпатії та соціальних навичок. Самосвідомість передбачає вміння розпізнавати власні емоції та усвідомлювати їхній вплив на поведінку. Саморегуляція допомагає дітям контролювати свої емоційні реакції, що особливо важливо у кризових ситуаціях. Емпатія розвиває здатність розуміти почуття інших і реагувати на них відповідним чином. Формування соціальних навичок сприяє ефективному спілкуванню, побудові дружніх стосунків і роботі в команді [3].

Роль педагога у розвитку емоційного інтелекту є визначальною. Вихователь створює сприятливе емоційне середовище, моделює позитивну поведінку та навчає дітей висловлювати свої почуття конструктивним способом. Для цього використовуються різноманітні методи та технології, які допомагають дошкільнятам навчитися розпізнавати, висловлювати й контролювати власні емоції.

Одним із ефективних методів формування емоційного інтелекту є використання сюжетно-рольових ігор. Вони дозволяють дітям переживати різні емоційні ситуації в безпечних умовах, допомагають опрацьовувати почуття та вчать співчуття. Крім того, ігри сприяють розвитку комунікативних навичок, що є важливим аспектом емоційної компетентності. Під час таких ігор педагоги можуть пропонувати дітям розігрувати сцени з повсякденного життя, у яких вони навчаються вирішувати конфлікти, проявляти підтримку та взаємодіяти з однолітками.

Важливу роль у формуванні емоційного інтелекту відіграє художня література. Читання та обговорення казок, оповідань і віршів, що містять емоційно насичені ситуації, допомагає дітям усвідомлювати почуття героїв та співвідносити їх із власним досвідом. Завдяки літературі дошкільники вчаться розрізняти радість, страх, злість, сум і співчуття, що сприяє розвитку їхньої емоційної обізнаності [1].

Методи арт-терапії також активно використовуються у дошкільній освіті для розвитку емоційної сфери дітей. Малювання, ліплення, аплікація та музична терапія дозволяють дитині вільно виражати свої емоції, знижують рівень тривожності та допомагають долати стрес. Арт-терапія є особливо ефективною для дітей, яким складно вербально висловлювати свої почуття. Через творчість вони отримують можливість безпосередньо передавати свій внутрішній стан, що позитивно впливає на їхній емоційний розвиток [3].

Однак формування емоційного інтелекту у дошкільників супроводжується певними труднощами. Серед основних викликів можна виокремити недостатню підготовку педагогів до роботи з емоційним розвитком дітей, відсутність систематичних програм, спрямованих на розвиток емоційної компетентності, а також вплив сімейного середовища, яке не завжди сприяє формуванню здорової емоційної культури. Важливо, щоб батьки та вихователі співпрацювали у цьому напрямку, забезпечуючи узгодженість виховних впливів і створюючи сприятливу атмосферу для розвитку дитини [1].

Для подолання цих труднощів необхідно проводити спеціальні тренінги та семінари для педагогів щодо роботи з емоційним інтелектом дітей, розробляти методичні посібники з рекомендаціями щодо його формування та активно залучати батьків до освітнього процесу. Важливо, щоб діти отримували підтримку не лише в дитячому садку, а й удома, що сприятиме їхньому гармонійному розвитку.

Формування емоційного інтелекту у дошкільників є важливим напрямом сучасної дошкільної освіти, який вимагає комплексного підходу. Використання сюжетно-рольових ігор, художньої літератури, арт-терапії та спеціальних тренінгових методик сприяє розвитку емоційної компетентності дітей. Важливо забезпечити якісну підготовку педагогів та взаємодію освітніх установ із сім'ями для створення сприятливого середовища, у якому дитина навчиться розуміти, контролювати та виражати свої емоції у соціально прийнятний спосіб.

Список використаних джерел:

1. Големан Д. Емоційний інтелект. Київ: Наш Формат, 2019.

2. Лісовий О. Психологія емоційного розвитку дітей. Харків: Основа, 2021.

3. Василенко І. Арт-терапія у вихованні дошкільників. Львів: Світ, 2020.

4. Петренко Н. Соціалізація дітей дошкільного віку. Київ: Либідь, 2022.

5. Шевченко М. Використання сюжетно-рольових ігор у навчанні дітей. Дошкільна педагогіка, 2023, №2, с. 45-57.

ФОРМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ З ПОРУШЕННЯМ КООРДИНАЦІЇ РУХІВ

Людмила Северіна,

спеціаліст вищої категорії, «викладач-методист»

циклової комісії теорії та методики фізичного виховання

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглянуто особливості фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку з порушенням координації рухів. Проаналізовано ефективні форми занять, що сприяють розвитку моторики, рівноваги та просторової орієнтації. Визначено роль педагогів у створенні адаптивного фізичного виховання та застосуванні корекційних методик.

Фізичне виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу у початковій школі, адже воно сприяє зміцненню здоров'я, гармонійному фізичному розвитку та соціалізації дітей. Особливого підходу потребують здобувачі освіти, які мають порушення координації рухів, оскільки такі особливості можуть значно впливати на їхню здатність виконувати рухові завдання, орієнтуватися в просторі та взаємодіяти з однолітками. Враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини, важливо застосовувати спеціально розроблені форми фізичного виховання, які сприятимуть розвитку моторики, зміцненню м’язового апарату та покращенню загального фізичного стану. Проблема фізичних (рухових) здібностей – одна з найбільш значущих у практиці фізичного виховання дітей. Серед рухових здібностей одне з центральних місць займають координаційні рухи. У практиці фізичного виховання на всіх етапах навчання формуванню координаційних рухів приділяють значну увагу. Це необхідно та обґрунтовано, оскільки в сучасних умовах життя зростає значення таких якостей людини, як здатність швидко орієнтуватися у просторі, диференціювати свої м'язові відчуття та регулювати ступінь напруги м'язів; швидко реагувати на сигнали довкілля; вестибулярна стійкість [1, с. 18].

Порушення координації рухів можуть мати різну природу, зокрема бути вродженими або набутими внаслідок захворювань чи травм. Найпоширенішими проблемами, які виникають у дітей, є труднощі з рівновагою, нестабільність під час руху, уповільнена реакція на зміну положення тіла, порушення просторового орієнтування. У багатьох випадках такі особливості впливають не лише на фізичну активність, а й на психоемоційний стан дитини, її самооцінку та соціальну взаємодію. Саме тому ефективна організація фізичного виховання

є ключовим завданням педагогів і фахівців у сфері адаптивної фізичної культури [2].

Питання корекції та розвитку рухової координації у дітей молодшого шкільного віку розкрито у працях А. Альошиної, О. Бичук, В. Войтко, В. Лукіянчук, О. Тимошенко, М. Носко, Г. Єдинак, Н. Нестерчук, І. Сидорук, І. Зарічнюк, Д. Чоповського та ін.

Фізичне виховання дітей з порушенням координації рухів може реалізовуватися у різних формах, залежно від індивідуальних можливостей та потреб здобувачі освітив. Однією з найбільш ефективних форм є корекційні заняття, які передбачають виконання спеціальних вправ для розвитку рівноваги, координації рухів та зміцнення м'язового апарату. До таких вправ належать ходьба по прямих лініях, використання нестабільних поверхонь, вправи з фітболами, балансувальні рухи. Заняття можуть проводитися як в індивідуальній, так і у груповій формі, що сприяє не лише фізичному розвитку, а й соціалізації дітей [3].

Значну роль у розвитку координації відіграють заняття ритмікою та хореографією. Виконання рухів під музику допомагає дитині покращити узгодженість моторних дій, розвинути відчуття ритму та просторову орієнтацію. Такі заняття можуть включати прості танцювальні рухи, вправи з музичним супроводом, використання спеціальних ритмічних програм. Окрім покращення фізичних характеристик, ритмічні заняття позитивно впливають на емоційний стан дітей, підвищують їхню впевненість у собі та сприяють гармонійному розвитку[3].

Формування координаційних навичок може також здійснюватися через ігровий метод. М. М. Єфименко пропонує будувати заняття для дітей з порушенням координації рухів у вигляді гри. Гра є природною формою діяльності для дітей, що робить процес навчання і тренування цікавим та ефективним. Рухливі ігри, що включають кидання та ловіння м'яча, вправи зі скакалкою, ходьбу з предметами на голові, сприяють розвитку швидкості реакції, координації, орієнтації у просторі. Завдяки емоційному залученню діти

легше засвоюють нові рухові навички, а сам процес тренування стає для них захопливим та мотивуючим [5].

Ще однією ефективною формою фізичного виховання є вправи на рівновагу, які допомагають покращити функціонування вестибулярного апарату. Виконання таких вправ сприяє розвитку м'язового тонусу, удосконаленню рухової стійкості та формуванню правильної постави. Найбільш поширеними вправами є ходьба по колоді або вузькій поверхні, балансування на одній нозі, використання спеціальних балансувальних платформ та нестабільних поверхонь[3].

Окремої уваги заслуговує адаптивне плавання, яке є однією з найефективніших форм фізичної активності для дітей з порушенням координації. Завдяки особливостям водного середовища знижується навантаження на суглоби і хребет, а рухи стають більш контрольованими. Плавання сприяє розвитку всіх груп м'язів, покращує координацію рухів, зміцнює серцево-судинну систему. Крім того, заняття у воді мають позитивний вплив на психоемоційний стан дитини, допомагають зняти напругу та знизити рівень стресу [1].

Важливу роль у процесі фізичного виховання дітей з порушенням координації рухів відіграють педагоги та фахівці з адаптивної фізичної культури. Вони повинні володіти спеціальними методиками навчання, використовувати диференційований підхід до кожної дитини, враховувати її особливості та потреби. Важливим аспектом є мотивація здобувачі освітив, створення комфортної атмосфери на заняттях, застосування індивідуального та групового підходу.

Щоб забезпечити ефективне фізичне виховання дітей з порушенням координації рухів, необхідно дотримуватися низки практичних рекомендацій. По-перше, слід застосовувати індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи її особливості, рівень розвитку моторики та наявні труднощі. Важливо використовувати адаптивні вправи, які сприяють розвитку рівноваги, координації та просторового орієнтування [1].

Заняття мають бути структурованими та поступово ускладнюватись відповідно до прогресу дитини. Початковий етап тренування може включати прості статичні вправи на баланс, після чого слід переходити до більш динамічних рухів. Використання спеціального обладнання, такого як балансувальні дошки, фітболи, скакалки та нестабільні поверхні, допомагає урізноманітнити заняття та підвищити їхню ефективність [1].

Однією з важливих рекомендацій є поєднання фізичних вправ з ігровими елементами. Це допомагає зменшити стрес, підвищити мотивацію дітей та зробити навчальний процес більш цікавим. Також слід використовувати музичний супровід, який покращує ритміку рухів і сприяє емоційному залученню.

Важливим аспектом є робота над розвитком дрібної моторики, оскільки вона безпосередньо пов’язана із загальною координацією рухів. Вправи з маніпулюванням дрібними предметами, зокрема сортуванням кульок, робота з пластиліном, перебирання намистин та інші подібні заняття, позитивно впливають на розвиток нервової системи та координаційні можливості дітей.

Ще однією корисною практикою є інтеграція фізичних вправ у щоденні шкільні активності. Наприклад, ранкові зарядки, активні перерви та гімнастичні хвилинки протягом уроків сприяють покращенню фізичного стану учнів та зменшенню втоми.

Також слід відзначити значення взаємодії між педагогами, батьками та медичними фахівцями. Комплексний підхід, що включає заняття в школі, додаткові вправи вдома та консультації з лікарями, забезпечує найкращі результати у розвитку фізичних можливостей дітей з порушенням координації рухів.

Розвиток координаційних навичок у дітей молодшого шкільного віку є процесом, який потребує комплексного підходу та застосування різноманітних методів і засобів. Важливо, щоб заняття були регулярними, відповідали фізичним можливостям дитини та проводилися у сприятливих умовах. Ефективна організація фізичного виховання дозволяє не лише покращити

рухові можливості дітей, а й сприяє їхньому загальному розвитку, формуванню позитивної самооцінки та активному способу життя [4].

Успішність застосування засобів і методів корекційного впливу залежить від дотримання дидактичних принципів. Крім загальнопедагогічних принципів (свідомості й активності, індивідуальності, доступності, наочності, повторюваності, систематичності, поступовості та послідовності) [4], у процесі організації корекційної роботи з аномальними дітьми необхідно керуватись також спеціальними, які враховують особливості психофізичного розвитку даної категорії дітей. А саме: принцип єдності діагностики та корекції; принцип раннього початку і комплексності корекційної роботи; принцип розвитку; принцип навчання діяльності; принцип опори на провідну діяльність; принцип опори на позитивні та сильні якості дитини; принцип психологічного комфорту; принцип гуманістичної спрямованості [1;16].

Список використаних джерел:

1. Войтко В. В. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. С. 96.

2. Гавришко С. Загальна характеристика координаційних здібностей. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7398/1/ (дата звернення: 11.01.2025 р).

3. Пангєлова Н. Є. Комплексний підхід до розвитку координаційних здібностей школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2015. № 41(94). С. 243–248.

4. Подгорна В., Смолякова І. Стан розвитку координаційних здібностей молодших школярів, які мають труднощі у навчанні. *Вісник національного університету Чернігівський колегіум імені Тараса Шевченка*. 2020. Т.164. №8. С. 86-90.

5. М.Єфіменко. Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей дошкільного віку. https://www.google.com/search

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Алла Хомярчук,

викладачка циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Описано роль образотворчого мистецтва на естетичне виховання молодших школярів, визначено суть і мету естетичного виховання,види діяльності на уроках образотворчого мистецтва.

Проблема естетичного виховання в естетико-педагогічному аспекті широко репрезентована у спадщині видатних українських педагогів та вчених Б. Грінченка, А. Макаренка, С. Русової, К. Ушинського, Я. Чепіги та ін.

У психолого-педагогічних дослідженнях сучасних науковців підкреслюється важливість молодшого шкільного віку до розвитку здібностей, формування інтересів особистості, можливості виявити себе в різних видах розумової діяльності. Тому такого важливого значення набуває школа першого ступеня, яка покликана забезпечити моральне становлення особистості дитини, розвиток її здібностей, формування бажання й уміння вчитися. Початкова школа покликана створити необхідні умови для повноцінного оволодіння здобувачами освіти вміннями і навичками, можливості для самовираження дітей в різних видах діяльності, яка сприятиме розвиткові їхньої ініціативи, уяви, фантазії, творчого мислення.

У процесі становлення особистості особливе значення завжди мало естетичне виховання, яке формує здатність відчувати, сприймати, розуміти, усвідомлювати і творити прекрасне – ті специфічні прояви духовного життя людини, які свідчать про її внутрішнє багатство.

Розвиток ціннісної структури особистості на основі естетичного виховання є важливою проблемою освітньої теорії та практики. Український

педагогічний словник С. Гончаренка подає визначення естетичного виховання: «естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Естетичне виховання спрямоване насамперед на виховання в людини гуманістичних якостей, інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах» [1].

Основою естетичного виховання є система уявлень і переконань, яка формується через взаємодію людини з навколишнім світом, вивчення природи, суспільства та культури. Це внутрішня позиція особистості, що відображає її ставлення до краси, моралі, етики та соціальних явищ.

Отже, естетичне виховання означає створення уособленого сприйняття та розуміння краси в усіх її проявах, а також здатність до творчого виявлення себе як особистості. Це відбувається на основі певного рівня художньо-естетичної культури особистості та її здатності сприймати дійсність у естетичному аспекті. Цей рівень проявляється у розвитку всіх аспектів естетичної свідомості, таких як почуття, уявлення, емоції, оцінки, смаки, потреби та ідеали, а також у розвитку вмінь і навичок активної творчої діяльності у мистецтві, праці, побуті, міжособистісних відносинах, спорті [2].

Метою естетичного виховання особистості є прищеплення їй високого рівня художньо-естетичної культури, виховання, здатності до естетичного освоєння дійсності, формування естетичного світогляду.

Ціль естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва – формування й розвиток в учнів ключових та предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду. Формування діяльної компетентної особистості відбувається, коли зміст навчання формується «від результату», а навчання ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого підходу.

У процесі естетичного виховання через образотворче мистецтво формуються не лише художні смакові орієнтири, а й світоглядні засади, які впливають на загальний розвиток особистості. Це означає, що вивчення мистецтва допомагає не тільки вчитися створювати гармонійні композиції чи розуміти твори великих художників, але й виробляти глибше розуміння моральних і етичних норм, критичне ставлення до соціальних явищ.

Урок образотворчого мистецтва включає в себе такі основні види діяльності:

- художньо-творче самовираження;
- сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів;
- пізнання мистецтва та оцінювання художніх творів із спільним художнім образом [4].

Образотворче мистецтво відіграє ключову роль у розвитку молодших школярів, і його вплив на освітній процес не можна переоцінити. Через мистецтво учні не лише навчаються візуальному сприйняттю світу, а й розвивають емоційну чутливість, креативність, здатність до самовираження. Додатково, мистецька діяльність допомагає формувати в учнів внутрішнє розуміння краси і гармонії, що є важливою частиною їх загального розвитку.

Завдяки урокам образотворчого мистецтва діти вчаться не лише техніці малювання, але й розумінню емоцій та ідей, які стоять за творами мистецтва. Це також стимулює їх інтелектуальний розвиток, допомагає у розвитку мовленнєвих навичок (коли вони описують свої роботи або роботи інших художників), а також розвиває критичне мислення.

Визначимо основні завданнями естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва:

- *розвиток емоційно-ціннісного ставлення до світу* – через сприйняття краси природи, людських відносин та культурних явищ учні вчаться бачити та розуміти красу;

- *формування художнього смаку і здатності до емоційної оцінки творів мистецтва* – через знайомство з різними видами образотворчого мистецтва

діти розвивають критичне мислення і естетичний смак, навчаються розрізняти художні стилі, техніки та підходи;

- *розвиток творчих здібностей* – образотворче мистецтво дозволяє дітям виражати свої думки, почуття та ідеї через малюнок, живопис, аплікацію чи інші техніки, що дає їм можливість випробовувати свою уяву і фантазію.

- *формування цілісного світосприйняття* – мистецтво вчить бачити світ в його різноманітті, надаючи можливість відчувати гармонію між людиною і природою, а також між культурними й соціальними явищами;

- *розвиток моральних та етичних якостей* – через образотворче мистецтво діти можуть познайомитися з різними соціальними темами, вираженням моральних цінностей і норм, що важливо для формування загальної картини світу і виховання гуманістичних переконань[3] .

Отже, образотворче мистецтво як засіб естетичного виховання не зводиться тільки до навчання технікам малювання, а охоплює широкий спектр завдань, спрямованих на формування гармонійної особистості, здатної глибше розуміти і цінувати красу у всіх її формах.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. URL: http://surl.li/pumdx (дата звернення 19.02.2025).

2. Дем’янчук О. Н., А. С. Чихурський. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату. Монографія. Вид-во «Волинська обласна друкарня». Луцьк, 2017. 219 с.

3. Дем’янчук О. Н. , А. С. Чихурський Педагогічні умови естетичного виховання особистості в процесі навчання образотворчого мистецтва. Мистецька освіта: історія, теорія, технології: зб. наук. праць / заг. ред. Т. А. Смирнової. ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Харків, 2017. С. 200–205.

4. Красовська О. О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі : навч. посібник. Львів.: «Новий Світ-2000», 2020. 292 с.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ

Ірина Чемерис,

викладач педагогічних дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті проаналізовано нормативно-правову базу України щодо формування критичного мислення у студентів фахової передвищої освіти. Розглядаються ключові аспекти формування критичного мислення, такі як аналіз та оцінка інформації, формулювання обґрунтованих висновків, розв'язання проблем, креативність та інноваційність.

Здатність мислити критично – надзвичайно важлива навичка для людини XXI століття, яка змушена постійно перебувати під інформаційним впливом та численними спробами маніпулювати свідомістю, у комунікації з іншими людьми та в різних життєвих ситуаціях. Здатність до критичного мислення – це один з ключових компонентів формування всебічно розвиненої і компетентнісної людини. В епоху стрімкого розвитку технологій та інформаційного перенасичення, критичне мислення стає не просто бажаною, а життєво необхідною компетентністю для студентів фахової передвищої освіти. Нормативні документи України чітко визначають важливість формування цієї навички, адже саме вона забезпечує здатність до аналізу, оцінки та застосування знань у професійній діяльності.

В умовах сучасного інформаційного суспільства критичне мислення стає однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості. У процесі освітнього розвитку важливим є забезпечення правових умов для формування цієї навички. Нормативні документи України, зокрема

Закон України «Про освіту» визначає критичне мислення як важливий компонент освітнього процесу та забезпечує його інтеграцію в навчальні програми [2].

Закон України «Про фахову передвищу освіту» визначає формування компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності, як одну з основних цілей фахової передвищої освіти; наголошує на необхідності розвитку здатності до самостійного навчання, критичного аналізу інформації та прийняття обґрунтованих рішень [3].

Стандарти фахової передвищої освіти визначають перелік компетентностей, якими повинен володіти випускник, включаючи критичне мислення; передбачають формування вміння аналізувати професійні ситуації, оцінювати ризики та приймати відповідальні рішення [6].

Формування критичного мислення у студентів фахової передвищої освіти є важливим аспектом їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності. Це дозволяє їм не лише засвоювати теоретичні знання, але й ефективно застосовувати їх на практиці, аналізувати інформацію, розпізнавати маніпуляції та формулювати власні аргументовані висновки, приймати обґрунтовані рішення та розв’язувати складні ситуації. Основними складовими критичного мислення є: аналіз і оцінка інформації; логічне мислення; аргументоване висловлення думки; самостійність у прийнятті рішень; гнучкість мислення та відкритість до нових ідей.

Проблема розвитку критичного мислення не є новою для української та зарубіжної освіти, оскільки відомі педагоги та вчителі-практики з давніх-давен відстоюють необхідність розвитку елементів критичного мислення в здобувачів освіти. Тому в середні віки переважали схоластичні та догматичні методи навчання, а оскільки освіта перебувала під впливом християнської церкви, то формально-логічне мислення переважало. Цей догматичний спосіб мислення піддався критиці прогресивних педагогів, які виступали проти академічного навчання. Зокрема, Джон Дьюї – американський філософ і педагог, який вважається одним із засновників концепції критичного мислення. Він

наголошував на важливості розвитку критичного мислення для демократичного суспільства та вважав, що освіта повинна сприяти формуванню здатності до самостійного мислення та прийняття обґрунтованих рішень [1].

Девід Клустер – американський педагог, який розробив модель «Читання та письмо для розвитку критичного мислення». Ця модель передбачає використання інтерактивних методів навчання, що сприяють розвитку критичного мислення через активну участь студентів у процесі навчання. Мислення стає критичним лише тоді, коли має індивідуальний характер. Ніхто не може думати критично за нас [4].

Діана Халперн – американська психологиня, яка досліджувала когнітивні аспекти критичного мислення. Вона розробила модель «Критичне мислення як набір когнітивних навичок», яка включає такі навички, як аналіз, оцінка, інтерпретація та висновки [7].

Педагог-філософ Григорій Сковорода у своїх працях звернув увагу на «пізнавальну активність як ефективний засіб самопізнання та самовдосконалення, розвиток свідомої ініціативи, творчого мислення, що має формувати в учнів бажання самостійно вчитися» [8].

Український педагог Костянтин Ушинський писав про самостійність мислення, вважав, що чужі думки шкодять, людина переймає їх швидше, ніж розуміє. Міцною основою всякого результативного навчання є розвиток творчої пізнавальної активності школяра за умови, що вона буде різноманітною за видами, будуватися на власних спостереженнях і аналізі фактів, базуватися на попередньому досвіді, вносячи при цьому елемент нового[8].

Василь Сухомлинський наголошував, що в школі повинні реалізуватися дві програми навчання: перша – засвоєння учнями знань, формування вмінь, навичок та друга – розвиток мислення. В. Сухомлинський велику вагу у навчанні приділяв розвитку самостійного творчого мислення. У своїх працях він радив виховувати в здобувачів освіти прагнення пізнавати навколишній світ, виконуючи складні розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; вчити спостерігати, досліджувати, робити власні висновки [8].

Олена Пометун – українська педагогиня, яка зробила вагомий внесок у розвиток методики формування критичного мислення в українській освіті. Її роботи присвячені розробці та впровадженню інтерактивних методів навчання, що сприяють розвитку критичного мислення у студентів «Критичне мислення – це здатність людини усвідомлено оцінювати інформацію, робити обґрунтовані висновки та приймати рішення» [5].

Теоретики і практики психолого-педагогічної науки вважають, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які ще не використовувались, а й той комплекс елементів педагогічного процесу, який дає змогу ефективно вирішувати завдання розвитку і саморозвитку творчої особистості.

Вибір методів і прийомів навчання в процесі розвитку критичного мислення студентів залежить від того, у якій системі навчання відбувається цей процес. Обґрунтовуючи методологічні основи концепції розвитку критичного мислення, варто зазначити, що найбільш оптимальними є методи проблемного, дослідницького, евристичного характеру, які дозволяють здобувачам освіти вільно висловлювати свої думки, спілкуватися один з одним, толерантно дискутувати, оскільки критичне мислення – це мислення соціальне. Розглянемо деякі з них.

– кейс-методи: аналіз реальних професійних ситуацій, що вимагають прийняття рішень;

– проєктна діяльність: виконання проєктів, що вимагають аналізу інформації, розв’язання проблем та презентації результатів;

– дискусії та дебати: обговорення актуальних професійних питань, що сприяють розвитку вміння аргументувати свою позицію;

– використання інформаційно-комунікаційних технологій: робота з електронними ресурсами, що сприяють розвитку вміння критично оцінювати інформацію.

Формування критичного мислення є ключовим завданням фахової передвищої освіти, що відображено в нормативних документах України. Вони

визначають стандарти та методики, що сприяють розвитку аналітичного, самостійного та логічного мислення. Використання сучасних методів навчання відповідно до законодавчих норм забезпечує підготовку компетентних громадян, здатних ухвалювати обґрунтовані рішення у суспільному та професійному житті.

Список використаних джерел:

1. Джон Д'юї Демократія і освіта. Видавництво Літопис. 2003. 295 с.
2. Закон України «Про освіту» URL: https://surli.cc/hocxil (дата звернення 25.03.2025)
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту» URL: https://surl.li/yyjxvv (дата звернення 25.03.2025)
4. Клустер Д. Що таке критичне мислення. *Педагогічний вісник*. 2015. № 2. С. 3–5.
5. Пометун О. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.
6. Стандарт фахової передвищої освіти URL: https://surl.li/qdxvah (дата звернення 25.03.2025)
7. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер. Київ: Вид-во «Плеяди», 2006. 220 с.
8. Хрестоматія з української педагогіки: навчально-методичний посібник / за ред. О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 338 с.

СУЧАСНИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИТИНИ

Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Анна Федонюк,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Освітній процес у закладі дошкільної освіти є складним процесом, який передбачає єдність навчання, виховання та розвитку дитини, які мають відбуватися в атмосфері захищеності та психологічного комфорту. Тобто, оточення дитини має бути безпечним як щодо гігієни, умов життєдіяльності загалом, так і в морально-психологічному аспекті. Отже, йдеться про необхідність створення та забезпечення в ЗДО сприятливого освітнього простору (рис.1.) як комплексу психолого-педагогічних умов, які забезпечують всебічний розвиток дитини: у просторі здійснюються різноманітні типи і види діяльності, що адекватні потребам і здібностям дітей раннього та дошкільного віку; перевіряються гіпотези, відпрацьовуються зміст, форми, методи і технології сучасної дошкільної освіти; відбувається взаємодія із закладами культури, спорту тощо; сучасне матеріально-технічне оснащення відповідно до змісту дошкільної освіти [2].

О. Савченко стверджує, що зміст навчання у ЗДО має бути полікомпонентним: система знань (уявлень, понять, фактів, зв'язків, залежностей) про природу, людину, суспільство, техніку тощо; система загальних способів навчальної діяльності; досвід індивідуальної творчої діяльності; досвід емоційно-вольового, морального, естетичного ставлення людини до навколишньої дійсності; вміння користуватися системою цінностей суспільства [3].

Рис.1. Структура безпечного розвивального середовища сучасного ЗДО

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для твердження, що навчання дітей дошкільного віку є розвивальним і має ґрунтуватися на концепції самоцінності дошкільного дитинства (О. Запорожець). Оскільки всі психічні функції дитини розвиваються цілісно й у взаємозв'язку, у відповідності природних задатків особистості дитини, то педагогічну роботу слід спрямовувати на цілісний особистісний розвиток дитини в різноманітних видах діяльності.

У цьому контексті важливим є розвиток творчого потенціалу дитини дошкільного віку. І саме сучасний заклад дошкільної освіти слугує важливим фактором розвитку творчого потенціалу особистості дитини дошкільного віку. У табл. 1 подано освітні програми для дітей дошкільного віку.

Таблиця 1

Освітні програми для дітей дошкільного віку

Програми	**Автор**	**Ким, коли затверджені**
Комплексні		
"Дитина" Освітня програма для дітей від 2 до 7 років	наук. кер. В.О. Огнев'юк	Лист ІМЗО від 14.07.2020 № 22.1/12-Г-572, Лист МОН від 23.07.2020 № 1/11-4960.
Парціальні освітні програми		
«Казкова фізкультура», програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку	Єфименко М.М.	Комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІІТЗО від 11.06.2014 №14.1/12-Г-869)
«Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма з національно – патріотичного виховання для дітей середнього та старшого дошкільного віку	За заг. науков. редакцією Рейпольської О.Д. авторський колектив : Каплуновська О.М. Палець Ю.М. Кичата І.І.	Пр.№3 від 21.06.2022р. Зареєстр. У Каталозі за № 1.0009-2022
«Про себе треба знати, про	Лохвицька Л.В.	Лист ІМЗО від

себе треба дбати» Парціальна програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку.		04.12.2018.322.1/12-Г-1049;

Зміст усіх програм орієнтований на творчий розвиток особистості дитини.

Для прикладу візьмемо комплексну програму «Дитина». Одним із завдань якої є - прилучити дитину до краси і гармонії, до світу мистецтва, пробудити її творчі сили й бажання займатися різними видами художньої діяльності, що є надзвичайно важливим завданням виховання [1].

У розділі «Чарівні фарби і талановиті пальчики» художня діяльність дитини розглядається як поєднання тих видів занять, які спрямовані на розвиток творчої активності, ініціативності, образного мислення, уяви і світу фантазії, сприйнятливості краси навколишнього світу, спрямованості на збереження і творення краси. Спеціальна орієнтація навчально-виховного процесу в дитячому садку, його систематичність і відповідність особливостям розвитку дитини сприяє вихованню у неї художніх потреб, прагнення до краси в побуті, в природі, в найближчому оточенні, а далі й до краси як окремої соціальної потреби людської культури. Ці інтереси розвиваються, підсилюються в умовах художньої діяльності самої дитини і стають вже на кінець дошкільного віку основою творчого ставлення до різноманітних завдань, а згодом і до праці.

Художня діяльність поєднує всі види образотворчої діяльності (малювання, ліплення, аплікація), словесну творчість, музикування, конструювання, художню працю тощо. Тут узагальнюється весь досвід дитини (інтелектуальний, етичний, естетичний, трудовий), доповнюються, конкретизуються, ті знання і способи діяльності, яких вона набула, в них виділяється нова ознака, новий параметр для орієнтації в навколишньому світі - краса, естетичні цінності, що мають принципове значення в житті людини, визначаючи рівень її культури [1].

Отже, сучасний заклад дошкільної освіти є дієвим фактором розвиту творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. В. О. Огнев'юк ; авт. кол. Г. В. Бєлєнька, О. Л. Богініч та ін.; МОН України, Київ. у-т ім. Б. Грінченка. К. Київ. у-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

2. Остапенко Н.І. Творчий потенціал особистості у контексті проблем сучасної освіти *Актуальні питання мистецької педагогіки педагогіки та хореографії.* Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Випуск 2, 2013. С. 88-91.

3. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посіб. [для вчителів і методистів поч. навч.]: 2-ге вид., доповн., переробл, К.: А.М. Богданова, 2009. 226 с.

РОЗДІЛ 2
ОСВІТА ОЧИМА МОЛОДІ

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена Андрійчук,
студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
Луцького педагогічного фахового коледжу
Науковий керівник – *Наталія Ярощук*,
викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розвиток емоційної стійкості у дошкільнят безпосередньо впливає на їх здатність орієнтуватися в соціальних взаємодіях, формувати позитивні стосунки та будувати гармонійну спільноту в групі.

З метою розвитку емоційного інтелекту дошкільників доцільним й необхідним є створення, впровадження та організація системи занять в дошкільному закладі, які скеровані на формування різних навиків емоційної стійкості дитини.

Комплекс занять, калейдоскоп ігор та вправ направлених на розвиток емоційної стійкості допоможе дитині розуміти, що таке емоції; приймати свої та емоції та оточуючих; дізнатися про різні способи керування. Повинні бути враховані такі принципи:

– принцип індивідуального підходу (відповідність вікових, психологічних та особистісних особливостей розвитку кожної дитини);

– принцип особистісно-орієнтованого підходу (орієнтація на індивідуальність дитини та її здібності та інтереси); принцип емоційної підтримки (покращення та утримання сприятливих умов, які стимулюють позитивні емоції дітей);

– принцип оптимістичного настрою (заохочення навіть незначних позитивних ситуацій, направлення дитини на позитив та успіх);

– принцип залучення близького оточення дитини (збільшення ефективності роботи та гармонійного розвитку внутрішнього світу кожної дитини) [3].

Для покращення рівня емоційної стійкості у дітей старшого дошкільного віку доцільно використання арт-терапії як одного з ефективних засобів. За допомогою арт-терапії можна:

– навчити дітей ідентифікувати та розуміти власні емоції;

– відслідкувати настрій та його зміни;

– розвивати самовпевненість в кожній дитині;

– навчити дітей встановлювати причино-наслідкові прояви тих чи інших емоцій;

– знижувати рівень тривожності;

– розвивати здібності правильно виражати власні емоції;

– розвивати вміння встановлювати зв’язки виникнення емоцій, та їх вплив на поведінку.

– формувати здібності до самоконтролю [1].

Емоційна стійкість і соціальні навички живлять одне одного. Діти, які володіють емоційною стійкістю, часто краще підготовлені для того, щоб здорово виражати свої емоції, сприймати емоції однолітків і співпереживати їм, а також конструктивно вирішувати конфлікти. Це, у свою чергу, покращує їхні соціальні навички, забезпечуючи більш значущу та позитивну взаємодію з іншими [2].

Наприклад, дитина, яка розпізнає, коли її однолiток почувається сумним, може запропонувати розраду або звернутися за допомогою до дорослого, що зміцнює їхній зв’язок і виховує почуття співпереживання. Подібним чином дитина дошкільного віку, яка вміє справлятися зі своїми власними розчаруваннями, з меншою ймовірністю вдасться до агресивної поведінки, створюючи більш сприятливе середовище для навчання.

Правильно підібрані ігри можуть бути спрямовані на розпізнавання емоцій, розуміння їх причин, розвиток емпатії та соціальних навичок; читання казок та історій, де герої переживають різні емоції, допомагає дітям краще розуміти емоційний світ. Обговорення історій з дітьми сприяє розвитку їхньої емпатії та вмінню аналізувати емоційні ситуації. Творчість є чудовим способом для дітей виразити свої емоції. Малюнок, ліплення або інші види творчості можуть допомогти дитині зрозуміти та пережити свої почуття; спілкування з дітьми є важливим аспектом розвитку їхнього емоційного інтелекту. Батьки та інші дорослі повинні слухати дітей уважно, підтримувати їхні емоційні переживання та допомагати їм розуміти свої почуття [4].

Управління емоціями має конструктивні наслідки і сприяє адаптації та вирішенню конфліктів. Існують різні способи контролю інтенсивності емоцій: вимкнення – здатність думати про щось інше, ніж об’єкт, що викликає емоції; переключення – спрямування розуму на якусь цікаву діяльність; зменшення важливості якоїсь діяльності або результату – що відбувається через переоцінку [5].

Таким чином, дошкільний вік є важливою сходинкою для емоційного розвитку. Забезпечуючи структуроване сприятливе середовище, дошкільні заклади допомагають маленьким дітям навчитися розпізнавати свої емоції та керувати ними, розвивати емпатію та соціальні навички. Під керівництвом дбайливих вихователів і можливостями спілкування з однолітками діти отримують емоційні інструменти, необхідні їм для того, щоб орієнтуватися в складнощах дорослішання.

Список використаних джерел:

1. Журавльова Л. Особливості емоційного інтелекту особистості, яка схильна до ризику. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2019. Вип. 60. С. 112–125.

2. Клевака Л., Гришко О., Заіка В. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *Технології розвитку інтелекту*. 2022. Т. 6. № 1 (31). С. 74–89.

3. Лазаренко В. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку у театралізованій діяльності. *Молодий вчений.* №12 (76). 2019. С.279–282.

4. Полисаєва Г. Вплив дитячої літератури на розвиток емоційного інтелекту дошкільників. *Humanitarium.* 42(1). 2019. С. 138-146.

5. Фролова Г. Наукові підходи до визначення феномену «Емоційний інтелект». *Теорія і практика сучасної психології.* 2018. С. 107–111.

МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ТЕСТУВАННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ТЕНІСОМ

Владислав Андросович,

студент 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Денисенко,

доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Представлено варіанти тестів які спрямовані на виявлення координаційних здібностей учнів середнього шкільного віку для ефективних занять настільним тенісом.

Сучасний теніс – це гра, яка вимагає від спортсменів техніко-тактичних дій високої потужності, швидкості, різноманітності. Спортсмени повинні виконувати велику кількість переміщень в сполученні з варіативністю дій та володіти високим рівнем координаційних здібностей. Різнобічний характер тенісу, низька координаційна підготовка створює певні труднощі у побудові тренувального процесу. Теніс вимагає високого рівня координаційної майстерності на фоні високого розвитку загальних та спеціальних фізичних якостей: сили, швидкості, швидкісної витривалості тощо [1].

В сучасному тенісі тривалість матчу коливається від 50 до 120 хвилин, на швидкому покритті – від 52 до 110 хвилин; за матч тенісисти виконують від 128 до 396 ударів на повільному покритті і від 175 до 460 ударів на швидкому; за цей час спортсмени пробігають від 863 до 2015 метрів на кортах з повільним покриттям і від 774 до 1564 метрів на кортах зі швидким покриттям; темп розіграшу очка становить від 18 до 22 ударів в хвилину на ґрунтових покриттях та від 25 до 23 ударів в хвилину на швидких покриттях [3].

Методи педагогічного тестування застосовуються для визначення рівня фізичної підготовленості тенісистів 10-12 років. Підбір тестів здійснювався з урахуванням програми для дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Тестування проводяться до і після констатувального та формувального експерименту. Для контролю за станом загальної фізичної підготовленості тенісистів 10-12 років застосовують тести, рекомендовані фахівцями М.В. Ібраімова, М. Креспо, А.П. Скородумова [2].Можна використати тести для оцінки:

- рівня розвитку швидкісних здібностей – біг 30 м (с);
- рівня розвитку швидкісно-силових здібностей – стрибок вгору (см), стрибок у довжину з місця (см); метання набивного м'яча 1 кг (м);
- рівня розвитку витривалості – вправа «човниковий біг 6х8» (с); стрибки на скакалці за 1 хв. (раз);
- рівня розвитку швидкості реакції – ловля палиці (см);

- рівня розвитку сили – згинання та розгинання рук в упорі лежачи 30 с (раз); піднімання в сід 1 хв (раз).

Аналіз організації проведення тестування.

1) «Біг 30 м» (с). Для визначення швидкості пробігання відрізку 30 м реєструється час бігу з моменту початку руху до моменту перетину фінішної лінії. Тест виконується 2 рази. Враховується кращий результат.

2) Для визначення швидкісно-силових здібностей використовується тест «стрибок вгору» (см). Наклеїти на стіну сантиметрову стрічку, запропонувати спортсмену встати до неї боком, витягнувши вгору руку. Зафіксувати точку на стрічці, до якої він дотягується. Потім спортсмен повинен вистрибнути якомога вище і торкнутися на стрічці найвищої точки. Вираховується різниця між другим і першим дотиком. Стрибки повторювати 3 рази. Враховується кращий результат

3) «Стрибок у довжину з місця» (см). Тенісист виконує 3 рази стрибок в довжину від вихідної лінії. Вимірюється відстань від вихідної лінії до п’яти, найближчій до лінії. Враховується кращий результат.

4) «Метання набивного м’яча 1 кг» (м). Метання виконується рухом подачі 3 рази. Вага м’яча - 1 кг. У залік йде кращий результат.

5) Для визначення рівня витривалості використовується вправа «човниковий біг 6х8» (с). Виконання: максимально швидко пробігти 6 разів восьмиметровий відрізок в напрямку вправо-вліво по черзі вздовж задньої лінії. Тест виконується 1 раз.

6) «Стрибки на скакалці за 1 хв.» (к-сть разів). Тест виконується 1 раз, враховується максимальна кількість стрибків через скакалку за 1 хвилину.

7) Для визначення рівня розвитку швидкості реакції використовується тест «ловля палиці» (см). Тренер тримає вертикально палицю, яку «охоплює» рукою спортсмен, не торкаючись до неї. Після команди «увага!» тренер відпускає палицю, а спортсмен повинен якомога швидше стиснути кулак, щоб не дати палиці проскочити вниз. Вимірюється частина палки, яка проскакує до її стиснення. Тест виконується 3 рази. Враховується кращий результат [3].

8) Для визначення рівня розвитку сили використовується тест «згинання та розгинання рук в упорі лежачи» (к-сть разів). Вправа виконується 30 с 1 раз, враховується максимальна кількість згинань.

9) «Піднімання в сід» (к-сть разів). Тест виконується 1 раз, за 1 хвилину враховується максимальна кількість піднімань в сід.

10) Тест «Купера» (м). Визначається максимально можлива дистанція, яку досліджуваний може пробігти (або пройти) протягом 12 хв. Тест Купера виконується на стадіоні або будь-якій точно обмірюваній доріжці, по якій можливий легкоатлетичний біг. Перед початком тестування досліджувані попередньо розминаються, а потім з індивідуального або загального старту по команді починають біг, намагаючись підтримувати найбільшу для себе швидкість (при втомі дозволяється переходити на ходьбу, чергувати ходьбу з бігом). Після закінчення 12 хв. дається команда до закінчення бігу і визначається пройдена дистанція [3].

11) Степ-тест (к-сть кроків уд/·хв.). Тест проводиться у вигляді сходження на сходинку. Для хлопчиків висота сходинки має бути рівною 50 см, для дівчаток - 43 см. Необхідно протягом 5-ти хвилин, виконувати вправу по сходженню на сходинку з частотою 30 разів в 1 хвилину. Кожен підйом та спуск складається з наступних дій: підйом однієї ноги на сходинку, людина стає двома ногами на сходинку і приймає вертикальне положення, опускається на підлогу нога, з якої починалося сходження, опускається друга нога на підлогу. Одразу після закінчення вправи, людина, яка проходить тест, сідає і у неї тричі вимірюється частоту пульсу протягом 30 с.

Отже, нами проаналізовані дослідження сучасних методів організації дослідження з проблеми розвитку координації учнів середнього шкільного віку у процесі занять тенісом.

Список використаних джерел:

1. Бичук, І., & Грициєнко, Н. (2013). Характеристика фізичної підготовленості юних тенісистів. Молодіжний науковий вісник, 66–68. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6675/1/15.pdf.

2. Білюк, С.П. (2013). Психологічні особливості тенісистів на ранньому етапі підготовки (молодша вікова категорія). Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка», 25, 16–18. URL: http://surl.li/oigai.

3.Решко, С.М., Яценко, О.В., & Гриньов, І.М. (2019). Розвиток фізичних якостей : метод. розробка для проведення практичних занять із дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» з курсантами Національної академії внутрішніх справ. Київ : Національна академія внутрішніх справ.

ЛІДЕРСТВО ТА КОМАНДОТВОРЕННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Оксана Бігун,

студентка 2 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Галина Голя,

викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти

та інформаційних технологій

У статті подано теоретичний аналіз лідерства та командотворення як соціально-психологічних якостей особистості. Визначено, що розвиток лідерства та командоутворення як професійних якостей є основою ефективної педагогічної діяльності, спрямованої на формування гармонійної, фізично розвиненої та соціально відповідальної особистості.

Актуальність розвитку лідерських якостей та вмінь командоутворення у майбутніх вчителів фізичної культури обумовлена змінами у системі освіти, сучасними вимогами до професійних компетентностей педагогів та соціальною значущістю їхньої діяльності. Вчитель фізичної культури вже не є лише

інструктором з фізичних вправ – він виступає організатором освітнього процесу, наставником для молоді та натхненником здорового способу життя.

Взагалі лідерство є соціально-психологічним процесом у групі або якомусь колективі, який побудовано на можливості впливати особистим авторитетом особистості на поведінку інших людей. Основною складовою цього процесу виступає здатність лідерів притягувати до себе інших, несвідомо викликаючи в них почуття любові та захоплення. Наявність наслідувача є однією з невід'ємних властивостей лідера [2]. Поняття ж командотворення (від англійського слова тімбілдинг - team building) – це сукупність активностей, метою яких є об'єднання людей в одну команду або в один колектив та виявлення прихованих властивостей та навичок кожного її члена. Частіше за все проводяться спортивні, творчі та психологічні тренінги, які побудовані на спільній командній праці, завдяки чому взаємовідносини між людьми стають більш дружніми, довірливими, а звичка разом вирішувати проблеми та поставлені задачі переноситься і на навчальну, і на робочу сферу [4]. Також сучасна економічна література визначає командоутворення (англ. «teambuilding») як систему заходів, спрямованих на формування та розвиток групи до рівня високопродуктивної команди, орієнтованої на конструктивну взаємодію. Це процес створення згуртованого колективу, об'єднаного спільною метою, який працює узгоджено, наче єдиний організм. Командоутворення також розглядається як цілеспрямоване формування ефективних моделей взаємодії в організації, що сприяє максимальному використанню енергетичного, інтелектуального та творчого потенціалу її членів [3].

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що вчені приділяють значну увагу проблемі лідерства та питанням розвитку лідерських якостей Л. Біленкова, С. Гармаш, А. Коломієць, Л. Коломієць, Г. Куценко, Т. Полковенко, І. Савицька. Педагогічні засади формування лідерських якостей у студентів вивчали Б. Головешко, К. Демчук, В. Карманенко, Н. Мараховська, Л. Уманський, Н. Семченко. Серед зарубіжних дослідників значний внесок

зробили науковці: К. Берд, Е. Богардус, М. Вебер, Р. Стогділл, Ф. Фідлер, Г. Хоуманс та ін

Не завжди лідером виступає той, у кого дуже високе IQ або видатні від природи здібності. Лідер – це про людину, в якої гарна інтуїція, розвинені навички комунікабельності та проникливості. Задля того щоб стати зразковим вчителем фізичної культури, щоб діти поважали та слухалися на уроках, необхідно мати лідерські якості та вміти створювати команди.

Тому вчителю фізичної культури необхідно виховати в собі такі якості як:

- впевненість у власних можливостях і в собі,
- вміння нести відповідальність,
- розвинена товариськість, допитливість,
- сфокусованість на певній задачі та цілеспрямованість,
- інноваційність,
- постійне прагнення до самовдосконалення та ін. [1].

Роль вчителя фізичної культури у сучасному освітньому середовищі виходить за рамки простого викладання вправ та фізичних активностей. Вона охоплює формування у школярів навичок лідерства, командної роботи, відповідальності та взаємної підтримки. Розвиток цих якостей у самого педагога є фундаментальним для його професійної діяльності. При наявності лідерського потенціалу сила та примушення замінюються спонуканням та натхненням до певних необхідних лідеру дій. Завдяки цьому вплив грунтується на сприйнятті людьми вимог лідера без прямого прояву влади.

Згуртування учнів у команди стає необхідним, коли:

✓ Однокласники не вмотивовані займатися на уроках, тімбілдинг посприяє позбавленню рутини та пожвавить команду.

✓ Деякі учні перейшли з іншої школи або декілька класів поєднали воєдино і всі погано одне одного знають.

✓ Якщо в класі є конфлікти між учнями.

✓ Клас великий і учні між собою поділились у маленькі групи.

Педагогічна практика показує, що наявність лідерських якостей необхідна учителям фізичної культури, перш за все, в діяльності спортивних секцій, який координує роботу групи. За своєю природою лідерські якості становлять основу професійної діяльності керівника зазначених колективів як управлінця, яка ускладнюється тим, що професійна комунікація протікає у специфічних умовах групи, де сфери освіти та спорту обмежені багатьма факторами, які породжують додаткові труднощі у формуванні самостійності та прагнення до саморозвитку в межах занять фізичною культурою та спортом.

Отже, можна стверджувати, що лідерами не народжуються, а лідерами стають, постійно розвиваючи у собі ті чи інші якості. Для майбутнього вчителя фізичного виховання досить важливими якостями виступають вміння бути лідером та створювати дружні команди. Розвиток лідерських якостей та вмінь командоутворення у майбутніх вчителів фізичної культури є ключовою умовою їхньої успішної професійної діяльності. Це забезпечує якісний освітній процес, сприяє формуванню здорового суспільства та відповідає викликам сучасності.

Список використаних джерел:

1. 10 якостей справжнього лідера. URL: https://blog.yakaboo.ua/10-yakostey-spravzhnogo-lidera-ta-knizhki-yaki-dopomozhut-yih-vihovati-v-sobi/ (дата звернення: 24.03.2025).

2. Поняття лідерства та керівництва. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/10041/ (дата звернення: 25.03.2025).

3. Сучасні технології командотворення: формування «суперкоманд» для підвищення ефективності персоналу в період невизначеності. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1031 (дата звернення: 25.03.2025).

4. Тімбілдинг: що це і навіщо він потрібен: https://info.nic.ua/uk/blog-uk/team-building-2/ (дата звернення: 25.03.2025).

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Вікторія Борнос,
Студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Світлана Савчук,
викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто особливості формування громадянської культури учнів початкової школи як важливої складової виховного процесу. Проаналізовано складові громадянської компетентності молодших школярів. Підкреслено роль учителя та освітнього середовища у формуванні громадянських якостей молодших школярів.

Громадянська культура є особливим різновидом культури, що охоплює всі сфери життя суспільства та репрезентує відносини, які відображають, закріплюють та реалізують головні суспільні цінності та інтереси, формують суспільні погляди, знання та форми участі громадян у суспільному житті держави. Громадянську культуру розглядають як сукупність духовних, моральних якостей, ціннісних орієнтацій та світоглядно-психологічних характеристик особистості. Складовими громадянської культури є громадянська освіченість, компетентність, активність, зрілість, досвід громадської діяльності [3, с. 31].

Зі здобуттям Україною незалежності поступово почалася активна дискусія щодо розвитку громадянської освіти. Вивченню питань розвитку громадянськості школярів присвячені дослідження В.Малєнкова та О.Сухомлинської. Проблематика громадянського виховання розкрита в роботах П.Вербицької, М.Рагозіна, І.Тараненко, К.Чорної та ін. Методичним підгрунтям

для вивчення методики формування громадянської компетентності учнів в освітньому процесі стали сучасні праці В.Машики, О.Наровлянського, О.Пометун, Т.Ремех, Г.Фреймана, І.Усенка та ін.

У даній сфері сформувалася послідовна стратегія документального забезпечення цілеспрямованого впровадження громадянської освіти в загальну систему освіти країни. Серед ключових документів, затверджених Міністерством освіти України, можна відзначити «Концепцію громадянського виховання дітей і молоді» (2000), «Концепцію громадянської освіти в середній школі України» (2005) та «Проєкт Концепції громадянської освіти та виховання» (2012), «Концепція розвитку громадянської освіти в Україні» (2018). Ця стратегія була покликана бути багатокомпонентною та багатовекторною системою, яка спрямована на розвиток демократичного суспільства в Україні. З огляду на це, у 2022 році вона була оновлена. [1]. Новий варіант Концепції ґрунтується на необхідності створення умов для формування та розвитку громадянських компетентностей особистості на всіх рівнях та у всіх складниках освітньої системи.

Зі змінами в соціальній та політичній сферах відбувалося і впорядкування підходів до громадянської освіти підростаючого покоління, що було спричинено потребою адаптувати зміст і значення понять «громадянин», «громадянськість» і «громадянська компетентність» до викликів часу. У рамках Концепції «Нова українська школа» було визначено ключові елементи громадянських і соціальних компетентностей. До них належать: опанування принципів демократії, правова обізнаність, усвідомлення рівності прав і можливостей, толерантність, здатність до соціальної взаємодії та комунікації, а також дотримання здорового способу життя [2].

У контексті воєнного стану та боротьби за незалежність, майбутнє й територіальну цілісність держави Україна особливої актуальності набуває питання розробки нової виховної стратегії. У її структурі центральне місце займає громадянське виховання особистості, спрямоване на формування громадянської культури індивіда як активного учасника суспільства. Такий

підхід передбачає розвиток усвідомленої громадянської позиції, а також культивування найкращих якостей громадянина-патріота.

Громадянська компетентність передбачає:

– усвідомлення власної громадянської, національної та культурної ідентичності, а також повагу до різноманіття культур та етнічних груп;

– збереження українських традицій і духовних цінностей, володіння відповідними знаннями, навичками й уміннями, що дозволяють розкрити свій потенціал у сучасному суспільстві;

– розуміння важливості національної пам’яті та її впливу на суспільно-політичні процеси;

– оволодіння знаннями про європейські цінності, зокрема принципи демократії, та здатність їх використовувати у щоденному житті;

– розуміння основ державного устрою й управління на всеукраїнському та місцевому рівнях у всіх сферах суспільного життя;

– знання механізмів участі у громадському, суспільно-політичному та державному житті разом з умінням приймати обґрунтовані рішення в межах місцевих і всеукраїнських процесів;

– відповідальне ставлення до своїх цивільних прав і обов'язків, пов'язаних із діяльністю в суспільній та політичній площині;

Громадянське виховання в початковій школі спрямоване на формування у дітей базових знань та уявлень про українське суспільство й рідний край. Воно покликане зрозумілою мовою пояснити особливості взаємодії людей у різних соціальних середовищах - родині, колективі та суспільстві. Крім того, ця діяльність сприяє розвитку шанобливого ставлення до національних цінностей та державних символів України, а також допомагає виховувати гуманну, соціально активну й відповідальну особистість. Саме тому, у сучасних умовах викликів і загроз, пов'язаних із забезпеченням суверенітету та територіальної цілісності України, а також з проведенням кардинальних демократичних змін у політичній, економічній та соціальній сферах, одним із ключових завдань

суспільного розвитку є формування нової стратегії виховання здобувачів освіти.

Варто відзначити, що вчитель відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні національно-патріотичних цінностей у молодших школярів. Він не тільки дає знання, але й виступає прикладом для наслідування. Головними завданнями педагога є:

– формування ціннісних орієнтирів: вчитель має допомагати учням розвивати почуття гордості за свою країну, її унікальну національну ідентичність, виховуючи в них любов до Батьківщини.

– створення мотиваційного середовища: використовуючи сучасні методики навчання, педагог стимулює інтерес дітей до вивчення історії та культури України.

– наставництво і підтримка: учитель виконує роль наставника, який підтримує допитливість учнів і заохочує їх до пізнання своєї країни.

Для реалізації національно-патріотичного виховання застосовуються різноманітні практичні форми роботи, зокрема:

– тематичні дні та свята: організація таких заходів, як День вишиванки, конкурси патріотичної пісні, читання віршів про Україну, що сприяє формуванню емоційного зв’язку з культурною спадщиною.

– екскурсії та подорожі: відвідування музеїв, пам’яток і історичних місць, що дає можливість дітям безпосередньо знайомитися з історією та культурою своєї держави.

– співпраця з ветеранами та громадськими діячами: залучення гостей, які можуть поділитися власними знаннями й досвідом про історію України, надаючи дітям живий приклад громадянської активності.

На сьогоднішній день в Україні накопичено значний позитивний практичний досвід впровадження громадянської освіти, який слугує міцною основою для її подальшого вдосконалення та успішного розвитку. Процес модернізації національної освітньої системи у відповідності з європейськими стандартами, а також формування системи безперервної громадянської освіти є

ключовими передумовами для посилення демократичних інституцій та прискорення темпів економічного зростання держави.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні 03.10.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru (дата звернення 15.03.2025)

2. Концепція «Нової української школи». 2016. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf. (дата звернення 15.03.2025)

3. Соціологія: словник термінів і понять. ред.- упоряд. І.В. Саух, Є.А.Біленький, М.А. Козловець та ін. Київ : Кондор, 2006. – 250с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Марина Борозна,

студентка 11 ДО курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО « Луцького педагогічного коледжу» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Анна Сачанюк,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядаються інноваційні технології, які застосовуються в дошкільній освіті, їхній вплив на розвиток дітей та професійну діяльність педагогів. Визначено ключові переваги інтерактивних методів навчання, використання цифрових ресурсів та адаптації STEM-підходу в освітньому процесі. Проаналізовано сучасні виклики, що виникають у зв'язку з впровадженням інноваційних технологій у дошкільних закладах, та запропоновано рекомендації для ефективної інтеграції новітніх методик у практику.

Сучасний етап розвитку дошкільної освіти характеризується активним впровадженням інноваційних технологій, які спрямовані на оптимізацію

навчального процесу, підвищення його ефективності та відповідність сучасним вимогам суспільства. Використання цифрових технологій, інтерактивних методів та STEM-освіти в дошкільних навчальних закладах сприяє формуванню у дітей критичного мислення, креативності та навичок взаємодії. Проте впровадження нових підходів супроводжується низкою викликів, пов'язаних із підготовкою педагогів, матеріально-технічним забезпеченням та адаптацією методик до потреб дошкільнят[2].

Інтерактивні методи навчання сприяють активній участі дітей у навчальному процесі та забезпечують їхній гармонійний розвиток. Використання сюжетно-рольових ігор, мультимедійних презентацій, доповненої реальності та освітніх мобільних додатків допомагає стимулювати пізнавальну активність, сприяє розвитку комунікативних навичок і соціальної взаємодії. У процесі використання інтерактивних методик важливим аспектом є поступове залучення дітей до активного пізнання навколишнього світу через гру, що дозволяє їм природним чином засвоювати нові знання та розвивати когнітивні здібності. Окрім цього, інтерактивні технології забезпечують можливість адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб кожної дитини, що є важливим фактором у створенні інклюзивного середовища[1].

Використання цифрових ресурсів, таких як інтерактивні дошки, освітні платформи та мобільні додатки, відкриває нові можливості для реалізації освітніх програм. Особливо ефективним є поєднання традиційних методик із цифровими інструментами, що дозволяє зробити навчальний процес більш динамічним, доступним та адаптованим до індивідуальних потреб дітей. Утім, постає питання доцільності використання гаджетів у дошкільному віці, необхідності регулювання часу екранного навчання та підготовки педагогів до роботи з такими технологіями. Дослідження показують, що помірне використання цифрових інструментів у дошкільній освіті може позитивно впливати на когнітивний розвиток дитини, формування навичок самостійного навчання та стимулювання інтересу до пізнання.

Включення STEM-освіти (наука, технології, інженерія, математика) у дошкільний освітній процес сприяє ранньому розвитку логічного мислення, конструкторських навичок та пізнавальної активності дітей. Використання LEGO-конструювання, експериментальних лабораторій, робототехніки дозволяє малюкам у невимушеній формі засвоювати складні поняття і вчитися досліджувати навколишній світ. Результати сучасних досліджень підтверджують, що інтеграція STEM-методик у навчальний процес дошкільнят формує у них навички вирішення проблем, просторового мислення та командної роботи. Також важливим є створення спеціальних освітніх програм, що сприяють поступовому зануренню дітей у світ науки та техніки, використовуючи методи, адаптовані до їхнього вікового розвитку [1].

Основними викликами є недостатнє матеріально-технічне забезпечення дошкільних закладів, відсутність єдиних стандартів застосування цифрових технологій, потреба у підвищенні кваліфікації педагогів, а також певні ризики, пов’язані із надмірним використанням електронних засобів навчання. Важливо розробляти рекомендації щодо збалансованого поєднання традиційних і новітніх методик [3].

Одним із найважливіших аспектів подолання цих викликів є створення спеціальних програм підвищення кваліфікації для педагогів, які включають навчання роботі з інтерактивними ресурсами, методичну підтримку та розвиток практичних навичок їхнього використання. Крім того, необхідно розвивати співпрацю між освітніми закладами та розробниками інноваційних технологій, що дозволить створювати ефективні рішення для впровадження сучасних методик у навчальний процес.

Для ефективного впровадження інноваційних технологій необхідно створювати навчальні програми з цифрової грамотності для педагогів, модернізувати матеріально-технічну базу закладів, а також забезпечувати методичний супровід для інтеграції STEM-підходу та інтерактивних методів у навчальний процес. Важливим є залучення батьків до використання інноваційних технологій у домашньому навчанні. Взаємодія сім’ї та

дошкільного закладу у цьому контексті сприяє створенню гармонійного освітнього середовища, у якому дитина отримує всебічний розвиток [2].

Інноваційні технології відкривають широкі можливості для розвитку дошкільної освіти, однак їхнє впровадження потребує комплексного підходу. Важливо враховувати особливості психофізичного розвитку дітей, забезпечувати педагогів необхідними знаннями та ресурсами, а також формувати ефективну освітню стратегію, що сприятиме гармонійному розвитку дитини в умовах сучасного інформаційного середовища.

Список використаних джерел:

1. Богуш А., Руденко Ю. Збагачення словника дошкільників експресивною лексикою народних казок: Збірник праць Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса: Поліграф, 2005. 254 с.

2. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : «Редакції загальнопедагогічних газет», 2005. 128 с.

3. Гончаренко А.М. Фольклорні окраси мовлення: як їх формувати в дитини: Методичний посібник для вихователів та вчителів. Київ: 1997. 35 с. 5. Довідник з теорії літератури. Київ : 2001. 250 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анастасія Вашестюк,

студентка 4 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) відділення музичного мистецтва та фізичної культури Луцького педагогічного фахового коледжу

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олеся Дишко,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури

Концепція Нової української школи (НУШ) передбачає глибоку трансформацію освітнього процесу, включаючи фізичне виховання, що відіграє важливу роль у всебічному розвитку школярів. Проведене дослідження виявило як позитивне сприйняття змін педагогами, так і низку викликів, серед яких – недостатня матеріально-технічна база, нестача методичних матеріалів та потреба у професійному розвитку вчителів. Впровадження сучасних методик, розширення ресурсної підтримки та підготовка педагогів є ключовими умовами успішної реалізації реформ у сфері фізичного виховання в межах НУШ.

За останні роки концепція Нової української школи (НУШ) стала стратегічним керівним принципом у сфері початкової та загальної середньої освіти в Україні. Ця концепція передбачає не лише реформування навчальних програм, але й перегляд підходів до виховання та розвитку особистості кожного школяра. Однією зі складових частин успішної та різноманітної освітньої практики є питання фізичного виховання, яке має стратегічне значення для забезпечення повноцінного фізичного, психічного та соціального розвитку учня [2; 4; 5].

Відповідно до концепції НУШ відбувається кардинальне переосмислення освітнього процесу: зміни в структурі навчальних програм, акцент на розвиток ключових компетентностей та виховання громадянської свідомості. Проте в контексті цієї інноваційної системи важливим залишається питання фізичного виховання, що вимагає значної уваги та ретельного аналізу. Однією з головних проблем є неоднаковий рівень матеріально-технічного забезпечення шкіл та кадрового забезпечення для викладання навчального предмету «Фізична культура». Брак ресурсів, а також відсутність єдиного підходу до методики викладання фізичної культури затримує його повноцінну інтеграцію в систему НУШ [2; 3; 4].

Значний вплив на вдосконалення та реалізацію підходів до організації процесу фізичного виховання в системі НУШ має процес поетапного впровадження реформи шкільництва, який включає багаторівневу структуру

інноваційних змін, розраховану на довготривалий період з 2016 до 2026 року. Календар впровадження НУШ – це модель ідеального бачення трансформації сучасної початкової та загальної середньої освіти в Україні, проте через сукупність факторів зовнішнього та внутрішнього впливу цей процес мав певні зміни та затримки. Так, реалізація складових концепції НУШ була призупинена в зв'язку з епідемією COVID-19, оскільки цей період вимагав негайних змін та трансформацій навчання в полі дистанційної освіти, тож зміни були внесені і в саму концепцію НУШ. У сукупності це справило величезний вплив на систему та процес фізичного виховання в концепції НУШ [1; 4; 5].

Проте, незважаючи на наявні виклики, впровадження НУШ відкриває і нові можливості для покращення організації процесу фізичного виховання українських школярів. Використання сучасних методик та інноваційних програм може сприяти збільшенню ефективності процесу фізичного виховання та підвищенню зацікавленості учнів у заняттях фізичною культурою і спортом [1; 2; 4; 5].

Для визначення особливостей трансформації фізичного виховання в освітньому процесі НУШ нами було розроблено анкети для вчителів фізичної культури, які викладають у 1-4 класах, таких було опитано 17 педагогів Волинської області, а також вчителів, які працюють з учнями 5-7 класів (12 осіб).

Провівши анкетування, ми дізналися ставлення вчителів фізичної культури до реформи НУШ у початковій школі. Таким чином, 58,8 % педагогів позитивно оцінюють зміни у фізичному вихованні в межах НУШ, тоді як 29,4 % ставляться до них нейтрально, а 11,8 % – негативно. Проте 52,9 % зазначають недостатню кількість методичних матеріалів, що ускладнює реалізацію нових підходів. Найпоширенішими методами роботи є ігровий підхід (76 %) та фізкультхвилинки (59 %). Половина опитаних (52,9 %) вважає, що оновлений стандарт лише частково враховує індивідуальні особливості учнів, а 47,1 % повідомляють про нестачу спортивного інвентарю. Крім того, 52,9 % вчителів зазначають, що їхня підготовка до викладання за новими

стандартами є частково достатньою, а 23,5 % вказують на її суттєву недостатність. Основними запитами залишаються додаткове обладнання (82 %), тренінги для педагогів (59 %) та покращення спортивної інфраструктури (53 %). Отже, хоча реформа НУШ у фізичному вихованні 1-4 класів має позитивне сприйняття, для її ефективного впровадження необхідне покращення матеріально-технічного забезпечення та професійного розвитку вчителів.

Проаналізувавши відповіді педагогів щодо трансформації фізичного виховання у 5-7 класах з'ясували, що 58,4 % вчителів позитивно оцінюють зміни у фізичному вихованні, проте лише 16,7 % вважають їх однозначно позитивними. Половина педагогів відзначає покращення мотивації учнів до занять фізичною культурою, хоча 33,3 % не побачили змін. Серед найуспішніших аспектів оновленої програми вчителі виокремили гнучкість (67 %), варіативні модулі (58 %) та здоров'язбережувальні технології (50 %). Разом із тим, основними проблемами залишаються нестача обладнання (75 %), складність адаптації занять до різного рівня фізичної підготовки учнів (42 %) і нестача методичних матеріалів (33 %). Більшість респондентів (58,3 %) отримують методичну підтримку лише частково, а 58,3 % зазначають, що їхній заклад має недостатнє або часткове матеріально-технічне забезпечення. Найактуальнішими запитами педагогів є тренінги з використання сучасних технологій у фізичному вихованні (67 %), адаптація занять до рівня фізичної підготовки учнів (50 %), доступ до електронних методичних матеріалів (42 %) та навчання з інклюзивного фізичного виховання (33 %). Отже, результати опитування свідчать про позитивне сприйняття реформ, проте вказують на необхідність вдосконалення матеріально-технічної бази та розширення професійної підтримки педагогів.

Таким чином, реформа НУШ відкриває нові можливості для розвитку фізичного виховання, проте її ефективна реалізація потребує подолання таких викликів як недостатнє матеріально-технічне забезпечення, нестача методичних матеріалів та потреба у підвищенні кваліфікації педагогів. Розширення ресурсної підтримки, впровадження сучасних методик та адаптація освітнього

процесу до індивідуальних особливостей учнів сприятимуть покращенню якості фізичного виховання в українських школах.

Список використаних джерел:

1. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., та ін. Концепція Нової української школи. 2016. 36 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf (дата звернення: 17.11.2024)

2. Москаленко Н.В., Сороколіт Н.С., Турчик І.Х. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи «Нова українська школа». *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2020. № 3 (123). С. 364–371.

3. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64с.

4. Семененко В., Теліус В. Фізичне виховання в концепції нової української школи: проблематика і перспективи. *Sport Science Spectrum*. 2024. № 1. С. 104-108. https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-1

5. Сороколіт Н., Римар О., Соловей А. Становлення шкільного фізичного виховання в Україні в період незалежності. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. № 2. С. 35–139.

РОЛЬ СЕНСОРНИХ КІМНАТ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Аліна Власік,

Студентка 11 ДО курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО « Луцького педагогічного коледжу» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Анна Сачанюк,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглянуто значення сенсорних кімнат у навчанні дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Проаналізовано вплив сенсорного середовища на когнітивний, емоційний та соціальний розвиток дітей. Окреслено педагогічні умови ефективного використання сенсорних кімнат, їхню роль у корекційно-розвитковій роботі та інтеграції дітей у загальноосвітній простір.

Сучасна освіта дедалі більше спрямована на створення інклюзивного середовища, яке забезпечує рівний доступ до навчання для всіх дітей, зокрема для тих, хто має особливі освітні потреби (ООП). Одним із найефективніших інструментів для підтримки таких дітей є сенсорні кімнати – спеціально облаштовані простори, що сприяють розвитку сенсорної інтеграції, емоційної стабільності та пізнавальної активності.

Сенсорні кімнати створюються з метою стимулювання або, навпаки, регуляції сенсорного сприйняття дитини. Вони оснащені різноманітними засобами, такими як світлові панелі, інтерактивні поверхні, тактильні доріжки, аромалампи, звукові модулі, балансувальні платформи тощо. Завдяки цьому діти отримують можливість досліджувати світ через різні органи чуття, що сприяє гармонійному розвитку їхнього сенсорного сприйняття [3].

Одним із головних аспектів використання сенсорних кімнат у навчанні дітей з ООП є корекційний вплив. Діти, які мають порушення розвитку, такі як розлади аутистичного спектра, синдром дефіциту уваги та гіперактивності, затримка психомовного розвитку або порушення опорно-рухового апарату, можуть відчувати труднощі з обробкою сенсорної інформації. Сенсорні кімнати допомагають таким дітям адаптуватися до зовнішніх стимулів, розвивати навички саморегуляції, знижувати рівень тривожності та покращувати концентрацію уваги [2].

Позитивний вплив сенсорних кімнат на когнітивний розвиток дітей з спеціальними освітніми потребами, підтверджується численними дослідженнями. Встановлено, що регулярне використання таких просторів сприяє покращенню просторового мислення, розвитку дрібної моторики, формуванню навичок аналізу та синтезу інформації. Діти, які займаються в

сенсорних кімнатах, демонструють вищий рівень концентрації уваги та краще засвоюють навчальний матеріал.

Не менш важливим аспектом є вплив сенсорних кімнат на емоційний та соціальний розвиток дітей. Завдяки релаксаційним зонам, м'яким світловим ефектам і спеціальним стимуляторам у таких кімнатах діти можуть знижувати рівень стресу, опановувати навички самоконтролю та емоційного регулювання. Це особливо актуально для дітей з тривожними розладами та порушеннями емоційної сфери. Крім того, заняття в сенсорних кімнатах можуть проходити у групах, що сприяє соціалізації дітей, покращенню комунікації та розвитку кооперативних навичок [1].

Щоб забезпечити максимальний ефект від використання сенсорних кімнат, необхідно дотримуватися певних педагогічних умов. Насамперед важливо розробити індивідуальні корекційно-розвиткові програми для кожної дитини, враховуючи її особливості сприйняття та потреби. Також значну роль відіграє підготовка педагогів і спеціалістів, які працюють у таких просторах. Вони повинні володіти методиками сенсорної інтеграції, розуміти специфіку взаємодії з дітьми, та створювати сприятливе середовище для їхнього навчання [4].

Ефективність сенсорних кімнат підтверджується досвідом багатьох освітніх установ. Дитячі садки та школи, які активно використовують такі простори, відзначають покращення адаптації дітей з ООП, зниження рівня поведінкових проблем та загальне підвищення якості навчального процесу. Крім того, використання сенсорних кімнат сприяє зменшенню рівня напруги як у дітей, так і у педагогів, створюючи більш комфортне освітнє середовище [5].

Таким чином, сенсорні кімнати є важливим елементом сучасної інклюзивної освіти, що сприяє комплексному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Вони не лише допомагають у корекції порушень сенсорного сприйняття, але й відіграють важливу роль у розвитку когнітивних навичок, емоційної стійкості та соціальної взаємодії. Впровадження сенсорних

кімнат у навчальні заклади є необхідним кроком для створення інклюзивного середовища, яке забезпечує рівні можливості для всіх дітей [6].

Список використаних джерел:

1. Білоус О. І. Інклюзивна освіта: сучасні підходи та технології. Київ: Педагогічна думка, 2021.

2. Білоус Л. С. Психологія розвитку дитини. Київ: Педагогічна думка, 2020.

3. Колесник Т. Сенсорна інтеграція у дітей з ООП. Дошкільна педагогіка, 2022, №3, с. 45-58.

4. Мельник І. Методика організації сенсорних кімнат у закладах освіти. Педагогічний альманах, 2023, №2, с. 30-44.

5. Петренко Н. Корекційно-розвиткові технології в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Київ: Либідь, 2022.

6. Шевченко М. Емоційна регуляція у дітей з ООП через сенсорні методи. Педагогічний дискурс, 2023, №1, с. 50-62.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК УЯВИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Богдана Войчук,

студентка 4 курсу спеціальності Дошкільна освіта

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – **Марія Козігора**, PhD за спеціальністю Психологія, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти

Розвиток уяви є важливим аспектом дошкільного виховання, оскільки саме в цей період формуються передумови для креативності, здатності до абстрактного мислення та емоційного самовираження. Розглядаються основні фактори, що впливають на розвиток уяви дошкільників, зокрема роль гри, мистецтва.

Розвиток уяви у дітей дошкільного віку значною мірою залежить від багатьох факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Ці фактори визначають особливості та темпи розвитку уяви, її якість і можливість досягати вищих рівнів творчості та креативності. Вивчення цих факторів допомагає педагогам і батькам створювати умови, що сприяють активному розвитку уяви в дітей. У даному підрозділі розглянемо основні чинники, що впливають на формування уяви у дітей дошкільного віку.

Внутрішні фактори розвитку уяви.

Фізіологічний розвиток мозку. Уяву забезпечують різні відділи мозку, які відповідають за мислення, емоції та пам'ять. У дошкільному віці йде активне формування лобових часток, що відповідають за когнітивні функції, зокрема за творче мислення, символічне мислення та здатність до абстрагування [1, с. 81].

Ступінь розвитку нейронних зв’язків і робота нервової системи безпосередньо впливають на здатність дитини уявляти нові образи, підтримувати уявну діяльність протягом довшого часу і переходити від одного уявного образу до іншого.

Індивідуальні особливості психіки. Темперамент і тип нервової системи також впливають на уяву. Наприклад, діти з холеричним темпераментом можуть мати активну та яскраву уяву, але їхні образи можуть бути менш стійкими та мінливими. Сангвініки мають спокійну і продуктивну уяву, флегматики здатні до глибокого занурення в уяву, а меланхоліки можуть створювати емоційно насичені образи, але схильні до частих змін настрою.

Діти з добре розвиненою пам’яттю та мисленням мають більш багату уяву, адже можуть комбінувати більше образів і оперувати складнішими уявленнями.

Емоційний стан і мотивація. Емоційний фон дитини впливає на здатність уявляти [2, с. 14]. Діти, які відчувають позитивні емоції та підтримку з боку дорослих, частіше проявляють активну уяву, оскільки в них більше свободи для експериментів.

Мотивація є важливим елементом, який стимулює розвиток уяви. Якщо дитина має інтерес до певних видів діяльності (наприклад, до малювання чи рольових ігор), її уява розвивається інтенсивніше, адже вона має внутрішню потребу створювати нові образи в рамках цих занять.

Зовнішні фактори розвитку уяви.

Сімейне середовище та виховання. Стиль виховання суттєво впливає на формування уяви. Діти, яких підтримують у творчих починаннях, отримують більше можливостей для розвитку уяви [3, с. 14]. Наприклад, якщо батьки активно грають з дітьми, читають їм книги, надають їм матеріали для творчості (олівці, фарби, конструктори), то уява таких дітей розвивається значно краще.

Сімейне середовище також включає емоційний клімат у родині. Якщо дитина відчуває підтримку, любов і безпеку, вона має більше простору для творчості та експериментів, що сприяє розвитку уяви.

Соціальне оточення та взаємодія з однолітками. Спілкування з однолітками є важливим фактором, який сприяє розвитку уяви. Під час ігор діти обмінюються ідеями, розвивають спільні сюжети і взаємодіють у вигаданих світах, що стимулює їхню здатність до співпраці та спільного створення уявних образів [3, с. 50].

У групі однолітків діти вчаться імпровізувати, адаптуватися до різних сценаріїв, підкорюватися правилам гри та водночас проявляти власну креативність. Це допомагає розширити межі їхньої уяви та урізноманітнити теми і сюжети, які вони здатні вигадати.

Роль дитячого садка і педагогів. Дитячий садок як освітня установа має значний вплив на розвиток уяви у дітей, оскільки педагоги можуть створювати розвивальні програми та умови, які стимулюють уяву. Наприклад, в освітніх програмах можуть використовуватися вправи з драматизації, творчі завдання та ігри, які розвивають уяву. Участь педагогів у розвитку уяви також проявляється у створенні стимулюючого середовища: організація різних тематичних ігрових зон (куточок лікаря, кухні, будівництва), пропонування дітям різноманітних матеріалів для творчості (пластилін, фарби, конструктори) і надання

можливості вибору. Це дозволяє дітям самостійно приймати рішення, проявляти ініціативу та фантазувати.

Культурне середовище та вплив медіа. Культурне оточення, зокрема казки, мультфільми, книги та фільми, є потужним джерелом розвитку уяви. Казки і мультиплікація допомагають дитині створювати нові уявлення про світ, формувати образи та розуміти структуру різних життєвих ситуацій, часто через фантастичні сюжети і персонажів.

Однак надмірне використання цифрових медіа може також обмежувати уяву, особливо якщо дитина пасивно споживає контент. Важливо, щоб контент був якісним і сприяв розвитку уяви (наприклад, мультфільми, де герої проявляють креативність, взаємодіють і вирішують завдання).

Предметно-просторове середовище. Середовище, яке оточує дитину, також відіграє важливу роль. Доступ до іграшок, матеріалів для творчості та обладнання для активної діяльності (наприклад, кубиків, мозаїки, конструкторів) стимулює уяву дитини, надаючи їй матеріальну базу для реалізації своїх уявних образів.

Середовище повинно бути різноманітним і стимулюючим, щоб у дитини була можливість експериментувати з різними об'єктами. Наприклад, облаштовані тематичні зони (куточок природи, мистецтва, читання) сприяють розвитку уяви, оскільки діти можуть переключатися між різними видами діяльності, які розвивають різні аспекти уяви [4, с. 46].

Психологічні особливості впливу факторів на розвиток уяви.

Зовнішні та внутрішні фактори розвитку уяви не діють окремо – вони взаємопов’язані та впливають один на одного. Діти, які мають підтримку вдома і в садку, відчувають емоційний комфорт і психологічну свободу, що сприяє розвитку їхньої уяви. Водночас без активного стимулювання через ігри, творчість і соціальну взаємодію розвиток уяви може затримуватися.

Отже, фактори, які впливають на розвиток уяви дітей дошкільного віку, є різноманітними і можуть включати як особистісні особливості дитини, так і зовнішні умови, що створюють для неї сприятливе середовище для творчості.

Поєднання підтримки з боку дорослих, соціального досвіду з однолітками, культурного впливу та багатого предметного середовища створює оптимальні умови для гармонійного розвитку уяви в дошкільному віці.

Список використаних джерел:

1. Жейнова С., Мельникова Н. Педагогічні умови розвитку творчої уяви дітей засобами ігрової художньої діяльності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2017. № 18. С. 81–85.

2. Замелюк М. І. Казкотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія у просторі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, серія «Педагогічні науки»*, № 2/35. Луцьк, 2017. С. 14–19.

3. Замелюк М. І., Міліщук С. О. Арт-педагогіка як засіб розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку. Молодий вчений, № 12. 2018. С. 50–55.

4. Калініна Л. А. Формування творчої особистості дитини дошкільного віку засобами театрально-сценічної діяльності. Науковий вісник МНУ імені В. Сухомлинського, 2016. Вип. 1.45(106). С. 46–49.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Юлія Волинець,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олена Пуш,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології, заступник директора з навчально-виробничої роботи

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обланої ради

У статті розглядається специфіка використання інформаційних технологій у початковій школі, їх вплив на освітній процес, формування ключових компетентностей учнів та роль учителя в цифровому середовищі. Акцент зроблено на перевагах та викликах інтеграції ІТ у навчання молодших школярів.

Психофізіологічний розвиток молодших школярів є важливим фактором, який необхідно враховувати при впровадженні інформаційних технологій в освітній процес. У цьому віці відбувається активне формування нервової системи, розвиток уваги, пам'яті та мислення, що впливає на здатність дитини сприймати й обробляти інформацію. Використання ІТ може сприяти покращенню когнітивних здібностей, зокрема розвитку логічного мислення та вміння аналізувати інформацію. Однак надмірне навантаження на зоровий апарат і центральну нервову систему може призводити до швидкої втомлюваності, зниження концентрації уваги та проблем із засвоєнням матеріалу. Важливим є оптимальне дозування часу, проведеного перед екраном, а також чергування цифрових методів із традиційними формами навчання. Таким чином, впровадження ІТ у початковій школі має базуватися на врахуванні вікових особливостей учнів, щоб уникнути негативного впливу на їхній психофізіологічний розвиток.

І. П. Василашко, С. Л. Горбенко, О. В. Лозова, О. О. Патрикеєва, зазначають, що однією з ключових особливостей психофізіологічного розвитку молодших школярів є необхідність емоційного залучення в освітній процес. У цьому контексті цифрові технології можуть відігравати позитивну роль, сприяючи створенню інтерактивного та захопливого освітнього середовища. Наприклад, використання дидактичних ігор, анімованих пояснень і віртуальних симуляцій допомагає утримувати увагу дитини та робить навчання більш ефективним. Проте, важливо враховувати, що тривала взаємодія з цифровими пристроями може спричиняти перевтому та зниження мотивації до навчання без використання додаткових методів стимулювання. Оптимальним підходом є поєднання інформаційних технологій із традиційними методами навчання, які включають групову роботу, творчі завдання та фізичну

активність. Це дозволяє забезпечити гармонійний розвиток дитини, підтримуючи баланс між цифровим та реальним світом [1, с.39].

Н. О. Весела підкреслює, що важливим аспектом є розвиток моторики та координації рухів у молодших школярів, що також може зазнавати впливу з боку інформаційних технологій. Використання планшетів, комп'ютерів і інтерактивних дощок сприяє розвитку дрібної моторики, оскільки діти працюють із сенсорними екранами та комп'ютерними мишками. Проте, зменшення кількості письмових завдань може негативно позначитися на розвитку навичок письма, що є критично важливим на початковому етапі навчання. Крім того, тривале сидіння за комп'ютером або планшетом може призводити до проблем із поставою та зниження фізичної активності, що важливо враховувати під час організації освітнього процесу. Для мінімізації таких ризиків необхідно впроваджувати фізичні паузи, гімнастику для очей та чергування різних видів діяльності. Таким чином, застосування інформаційних технологій у початковій школі має бути збалансованим, щоб сприяти всебічному розвитку дитини без шкоди для її фізичного та психологічного стану [2, с.25].

Використання інтерактивних дошок, планшетів та інших технічних засобів в освітньому процесі значно розширює можливості викладання та сприйняття навчального матеріалу. Інтерактивні дошки дозволяють візуалізувати складні поняття, використовуючи анімацію, графіку та відеоматеріали, що сприяє кращому засвоєнню інформації. Планшети, у свою чергу, забезпечують індивідуалізований підхід до навчання, дозволяючи кожному учню працювати у власному темпі та використовувати адаптивні освітні програми. Завдяки інтеграції спеціалізованого програмного забезпечення учні можуть виконувати інтерактивні вправи, тестові завдання та навіть брати участь у віртуальних експериментах. Такі технологічні засоби сприяють підвищенню мотивації до навчання та роблять процес засвоєння знань більш захопливим. Однак ефективність їх використання залежить від ефективного методичного підходу та рівня цифрової компетентності вчителів.

Попри численні переваги, використання ІТ в освітньому процесі має і певні виклики. Однією з головних проблем є необхідність належного технічного забезпечення закладів освіти, адже інтерактивні дошки та планшети потребують якісного програмного забезпечення та доступу до Інтернету. Крім того, надмірне використання цифрових пристроїв може призвести до зниження рівня соціалізації учнів, оскільки вони можуть частіше працювати індивідуально, а не у групах. Важливо також враховувати фізіологічні аспекти, оскільки тривала робота з планшетами або інтерактивними дошками може негативно впливати на зір та поставу дітей. Для запобігання цьому необхідно встановлювати чіткі обмеження на використання цифрових пристроїв під час уроків та чергувати їх із традиційними методами навчання. Крім того, значну роль відіграє підготовка вчителів, адже для ефективного використання інформаційних технологій педагоги повинні володіти цифровими навичками та вміти правильно інтегрувати технічні засоби в освітній процес.

Однією з важливих переваг онлайн-платформ є їхня здатність адаптувати до індивідуальних потреб кожного учня. Багато сучасних освітніх програм мають функцію адаптивного навчання, що дозволяє автоматично підбирати завдання залежно від рівня знань учня. Такі програми, як Learning A-Z або i-Ready, аналізують успіхи дитини та надають персоналізовані рекомендації для подальшого навчання. Ці ресурси також мають елементи гейміфікації, що мотивують учнів до активної участі в навчальному процесі, заохочуючи їх за досягнення та результати. Крім того, онлайн-платформи дозволяють зберігати статистику та аналітику результатів, що є корисним інструментом для вчителів для оцінки прогресу учнів та корекції навчальних планів. Інтерактивні вправи та тести допомагають не лише вивчати нові теми, але й закріплювати знання, що є важливим для формування стійких навичок [3, с.85].

Важливо зазначити, що онлайн-платформи не повинні заміняти традиційне навчання, а лише доповнювати його. Для досягнення максимальної ефективності використання онлайн-ресурсів необхідно поєднувати їх із методами класного навчання, що сприяє розвитку соціальних навичок та

співпраці між учнями. Крім того, занадто довге перебування перед екраном може мати негативний вплив на здоров'я дітей, зокрема на зір і поставу, тому важливо дотримуватись рекомендацій щодо часу, проведеного перед комп'ютером. У зв’язку з цим, для досягнення балансу між онлайн та офлайн навчанням, педагогам необхідно організовувати змішане навчання, коли частина завдань виконується онлайн, а частина в класі, з використанням традиційних методів навчання. Таким чином, онлайн-платформи та освітні програми можуть бути ефективним інструментом в освітньому процесі, якщо їх використовувати грамотно та збалансовано.

Практичне використання інформаційних технологій у початковій освіті набуває дедалі більшої популярності як в Україні, так і за кордоном. В Україні вчителі початкових класів активно використовують інтерактивні дошки, планшети, електронні підручники та онлайн-платформи для залучення учнів до навчання. Одним із прикладів є реалізація концепції "Нова українська школа", в рамках якої активно впроваджуються цифрові технології в освітній процес. Використання інтерактивних дошок та цифрових навчальних матеріалів дозволяє вчителям більш ефективно подавати інформацію, робити уроки більш цікавими та динамічними. Наприклад, у багатьох школах учителі застосовують освітні онлайн-ресурси, такі як LearningApps, що дають змогу створювати інтерактивні вправи та тести для учнів. Завдяки таким платформам діти мають можливість працювати над завданнями у зручний для них час і отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Однак, для досягнення максимальної ефективності в Україні все ще є проблема забезпечення шкіл необхідним технічним обладнанням та доступом до Інтернету, що потребує значних інвестицій і підтримки з боку держави та місцевих органів [4, с.55].

Інформаційні технології також значно покращують процес засвоєння знань, оскільки вони дозволяють візуалізувати абстрактні концепти, що є важливим у початковій освіті. Використання анімацій, графічних елементів, інфографік і віртуальних лабораторій допомагає зробити освітній процес більш зрозумілим та цікавим для учнів. Наприклад, при вивченні природничих наук

можна проводити віртуальні експерименти, що дозволяє дітям спостерігати за процесами, які неможливо реалізувати в класних умовах. Крім того, програмне забезпечення, яке дозволяє створювати індивідуальні навчальні траєкторії, дає змогу учням рухатися в навчанні у власному темпі, що забезпечує персоналізацію освітнього процесу та підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Це, в свою чергу, активізує пізнавальну діяльність учнів, оскільки вони мають змогу вільно працювати з матеріалом, задавати питання та отримувати миттєві відповіді через інтерактивні елементи програм [5, с.5].

Таким чином, для досягнення максимальної ефективності застосування інформаційних технологій важливо правильно організувати їхнє використання в освітньому процесі. Надмірне використання цифрових пристроїв може призвести до зниження рівня уваги учнів і зменшення мотивації до навчання, якщо не забезпечити баланс між традиційними методами та сучасними технологіями. Важливо, щоб технології використовувались як інструмент для підтримки освітнього процесу, а не для його заміни. Крім того, значну роль у активізації пізнавальної діяльності відіграє підготовка вчителів, які повинні вміти інтегрувати ІТ-ресурси у свої уроки таким чином, щоб це сприяло розвитку аналітичного мислення та творчих здібностей учнів. Вчителі повинні не лише бути технічно підготовленими, але й уміти мотивувати учнів до самостійної роботи та досліджень, надаючи їм інструменти для пізнавальної діяльності через цифрові технології.

Список використаних джерел:

1. Василашко І. П., Горбенко С. Л., Лозова О. В., Патрикеєва О. О. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017-2018 навчальний рік. Методист. №8. 2017. С. 38-43.

2. Весела Н. О. STEM-освіта як перспективна форма інноваційної освіти в Україні. Мат-ли І Всеукр. Науково-практичної інтернет конф. з міжн. уч. «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи». Тернопіль, 2017. С. 25-48.

3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. Київ: НТУ, 2017. 172 с.

4. Романюк С., Богданець-Білоскаленко Н. Методика роботи над літературним твором з молодшими школярами. Рідна мова. Освітній квартальник Українського вчительського товариства у Польщі.Валч, Польща, 2016. № 25. С. 54-64.

5. Савченко О. Я. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. Початкова школа. 2017. № 8. 5-8.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ФІЗКУЛТХВИЛИНОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНТЕРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Адріана Голиш,

студентка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Анастасія Веснянка,

методист факультету початкової освіти та фізичної культури.

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглянуто значення фізкультхвилинок як ефективного засобу збереження та зміцнення здоров'я здобувачів початкової освіти. Окреслено вимоги до змісту, організації та безпечного проведення фізкультхвилинок під час занять інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

У сучасному освітньому процесі початкової школи особливої актуальності набуває питання збереження та зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку. Саме в цьому контексті фізкультхвилинки відіграють надзвичайно важливу роль, адже забезпечують рухову активність, запобігають перевтомі та сприяють підвищенню працездатності здобувачів освіти.

Згідно з даними досліджень, дитина віком 6–10 років потребує щоденної фізичної активності в обсязі 1,5–2 годин. Проте навчальна діяльність часто

обмежує рухливість, що негативно позначається на загальному фізичному стані. Фізкультхвилинка — це короткотривала (до 2–3 хвилин) форма фізичного навантаження, яка покликана відновити працездатність, активізувати увагу, зняти м’язову та психоемоційну напругу [2].

Фізкультхвилинки сприяють покращенню функціонування мозку, відновлюють тонус м’язів, які підтримують правильну поставу, знімають напругу з органів зору і слуху, з утомлених від письма пальців. Вони мають стати обов’язковим елементом кожного заняття в початковій школі (крім тих занять, на яких сам процес навчання передбачає достатню рухливість, наприклад ритміки, фізичного виховання) [1].

Недооцінка фізкультхвилинок є однією з причин тієї парадоксальної статистики, яка свідчить, що кількість дітей із різними захворюваннями з класу до класу не зменшується, а навпаки, збільшується, досягаючи 4-5 разів порівняно з початком навчання у школі [2].

Правильно організована фізкультхвилинка включає 3–4 вправи, кожну з яких виконують 4–6 разів у середньому темпі. Рухи повинні бути простими, знайомими, цікавими й відповідати віковим можливостям дітей. Їх можна виконувати у різних вихідних положеннях: сидячи, стоячи за партою або біля неї [2] .

Особливо ефективними є фізкультхвилинки з елементами гри, віршованого супроводу, виконані під музику або з включенням танцювальних рухів. При цьому не обов’язково промовляти весь текст: достатньо звуконаслідування або повторення окремих фраз [3].

Фізкультхвилинки слід проводити в момент появи перших ознак втоми — орієнтовно на 7–12 хвилині заняття. У першому класі доцільно влаштовувати дві або навіть три таких активні паузи протягом одного заняття. Зміст вправ бажано оновлювати кожні 2–3 тижні для уникнення монотонності [2].

Невід’ємним компонентом є дотримання правил безпеки: достатній простір для рухів, відсутність сторонніх предметів у руках, чиста й суха

підлога. Педагог повинен слідкувати за технікою виконання, адаптувати навантаження для дітей із індивідуальними особливостями [1].

Також важливо, щоб діти не тримали в руках сторонні предмети (олівці, зошити, іграшки), які можуть заважати рухам або випадково спричинити пошкодження. Підлога має бути чистою та сухою, без слизьких чи небезпечних ділянок [3].

Вчитель має уважно стежити за правильністю виконання вправ, щоб уникнути неправильного навантаження на суглоби або хребет. Якщо хтось із дітей має проблеми зі здоров'ям, вправи слід адаптувати або замінити на легші.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» передбачає активне залучення здобувачів освіти у освітній процес, що створює додаткові можливості для інтеграції фізкультхвилинок. Вони можуть бути тематично пов'язані з матеріалом заняття, наприклад, імітація рухів тварин, природних явищ або професійних дій.

Такий підхід не лише сприяє фізичному розвитку, але й поглиблює розуміння навчального матеріалу, робить заняття більш динамічними та цікавими для дітей.

Фізкультхвилинки в початковій школі — це не лише засіб фізичного розвантаження, а й дієвий елемент формування здоров'язбережувального середовища. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку моторики, концентрації уваги, а також позитивно впливають на емоційний стан дітей.

Регулярне та правильно організоване проведення фізкультхвилинок є необхідною умовою для забезпечення гармонійного розвитку молодших школярів та підвищення ефективності освітнього процесу в початковій школі.

У контексті підготовки майбутніх учителів особливої актуальності набуває формування в них усвідомлення важливості здоров'язбережувальної компетентності. Повномасштабна війна в Україні призвела до зростання психоемоційного напруження, зниження фізичної активності та порушення звичного способу життя у багатьох дітей. Саме тому вчитель початкових класів

має не лише володіти інструментами для ефективної організації фізкультхвилинок, а й розуміти їхню роль як одного з засобів підтримки фізичного та емоційного здоров'я учнів у складних соціальних умовах.

Список використаних джерел:

1. Дидактичний посібник "Фізкультхвилинки на уроках в початковій школі". URL: https://naurok.com.ua/didaktichniy-posibnik-fizkulthvilinki-na-urokah-v-pochatkoviy-shkoli-138995.html (дата звернення 25.03.2025 р.).

2. Методика проведення фізкультхвилинок. URL: https://naurok.com.ua/metodika-provedennya-fizkulthvilinok-287703.html (дата звернення 25.03.2025 р.).

3. Фізкультхвилинка як обов'язковий елемент складової уроку. URL: https://naurok.com.ua/fizkulthvilinki-yak-obov-yazkoviy-element-skladovo-uroku-354306.html (дата звернення 25.03.2025 р.).

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – ЗАГРОЗА ЧИ МОЖЛИВІСТЬ?

Аліна Голіней,

студентка групи 2-В спеціальності 013 Початкова освіта. Хореографія Коломийського педагогічного фахового коледжу

Івано-Франківської обласної ради

Науковий керівник – Марія Лукашенко,

кандидат фізико-математичних наук,

викладач кафедри педагогіки та методик навчання освітніх галузей і технологій початкової освіти

Проаналізовано особливості використання інструментів штучного інтелекту у рамках реалізації стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Розглянуто інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту.

Освітяни України останні кілька років працюють в умовах викликів. Пандемія та війна – це ті чинники, що мотивують шукати нові підходи до

викладання та навчання. Освітній процес у дистанційному та змішаному форматах переважає на території більшої частини країни. Широке залучення штучного інтелекту починає змінювати освітній ландшафт, зокрема і в освіті дорослих. Для освіти цінними є підходи штучного інтелекту у віртуальних класах (студентських чи для підвищення кваліфікації спеціалістів різного профілю). Цифрова трансформація — один зі способів забезпечення безперервності освітнього процесу.

Зокрема, у документі «Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року» визначено наступні цілі:

- Забезпечення безпаперового отримання послуг закладами вищої освіти та науковими установами в Національній електронній науково-інформаційній системі.

- Упровадження цифрових рішень оцінювання навчальних досягнень, зокрема в дистанційному форматі.

- Розроблення й запровадження нових дистанційних курсів на вебплатформах.

- Забезпечення вільного доступу здобувачів освіти, педагогічних працівників до електронних підручників.

- Запровадження інтерактивної системи онлайн-навчання в галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

- Забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних і науковопедагогічних працівників із розвитку цифрових компетентностей. [1]

Використання в освітньому процесі інструментів, які генеруються штучним інтелектом (ШІ), є новітньою реалізацією прогресивних методик щодо організації освітнього простору . Завдяки можливості ШІ сприйняти значно більше інформації, ніж людина, сьогочасне його проникнення в освіту й наукові дослідження дає змогу:

- персоналізувати освітній процес;

- актуалізувати форми самостійного навчання та самоосвітньої діяльності;

- спрогнозувати, відобразити й здійснити комерціалізацію результатів наукових пошуків;

- з’ясувати залежність між освітою та науково-дослідною сферою;

- отримати доступ до освітніх послуг для людей з особливими освітніми потребами (вади зору, слуху, опорно-рухового апарату);

- спростити повсякденні технічні завдання.

Для педагогічних працівників та студентів педагогічних вищих навчальних закладів прерогативою стає формування компетентностей щодо інформаційної культури задля ефективного застосування інструментів штучного інтелекту у майбутній фаховій діяльності. Інтерактивні помічники і адаптивні програмами для навчання сприяють глибокому зануренню здобувачів освіти у навчальний процес незалежно від часу, місця, темпу навчальної діяльності та специфіки навчальної дисципліни. До прикладу, Google Translate дозволяє перекладати текст понад 100 мовами; Siri й Google Assistant – дають можливість людям ставити запитання та отримувати швидкі відповіді; ChatGPT – надає допомогу в наукових дослідженнях, підсумовуючи джерела чи скеровуючи до корисних публікацій, а також миттєві відповіді на будь-які запитання, пояснення, наведення прикладів, написання віршів чи оповідань; Stable Diffusion та Imagen – дозволяють вводити текст для створення реалістичних зображень; Caktus – надає персоналізовані рекомендації студенту щодо контролю його освіти; Gradescope – допомагає викладачам швидше та ефективніше оцінювати завдання студентів, зменшуючи при цьому їхню упередженість; Alta by Knewton – дозволяє адаптовуватися до унікального стилю навчання кожного студента вищої освіти; Querium – імітує досвід викладача для орієнтації студента до розв’язання проблеми завдяки використанню унікальної технології StepWise; Educationcopilot – пропонує зекономити час і енергію викладачів завдяки швидкому генеруванню індивідуальних шаблонів, а також надає можливість співпраці між викладачами та [2].

Варто пам’ятати, що будь-які освітні технології потребують відповідального ставлення щодо використання, і ШІ не виняток. Кожен заклад освіти та кожен педагог, зокрема, зобов’язані дотримуватися визначених законодавством інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження технологій штучного інтелекту. Нами розроблено основні принципи відповідального використання ШІ у Коломийському педагогічному фаховому коледжі, а саме:

- недискримінаційність (за соціальним статусом, статтю і т.д.);
- законність (певні інструменти ШІ мають обмеження щодо віку);
- доброчесне використання (за потреби вказати ШІ як співавтора, педагог відповідає за роз'яснення належного або забороненого використання інструментів штучного інтелекту);
- конфіденційність та захист персональних даних (недопущення витоку персональних даних);
- відповідальне використання (критична оцінка ризиків та переваг використання інструментів ШІ);

Таким чином, включеність інструментів ШІ в освітній процес має ряд переваг та ризиків, які необхідно враховувати. Зокрема, рішення щодо використання того чи іншого інструменту приймає сам педагог з огляду на свої потреби та можливості.

Освіта і наука є ключовими засобами відновлення країни після війни, що сприятиме швидшому економічному відновленню та соціальній стабілізації.

Література та джерела:

1. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року URL: https://osvita.ua/legislation/other/92916/

2. Олена Панухник. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту ШІ. Галицький економічний вісник. 2023. Вип. 4 (83). С. 202–211. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.202

3. Біокібернетика Миколи Амосова. Інформаційні технології в Україні: історії та особистості: вебсайт. URL: http://ua.uacomputing.com/stories/nikolay-amosovs-bio-cybernetics

4. Погореленко А. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. Економічні науки. 2018. Вип. 32. С. 22–27.

ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФУТБОЛОМ НА РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЮНАКІВ 14-15 РОКІВ

Вадим Гурин,

студент 4 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)
відділення музичного мистецтва та фізичної культури
Луцького педагогічного фахового коледжу
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олеся Дишко,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури

У статті розглянуто проблему зниження рухової активності школярів та необхідність впровадження додаткових форм фізичного виховання. Експериментальне дослідження підтвердило ефективність секційних занять з футболу, що сприяють значному покращенню фізичних показників учнів. Отримані результати свідчать про доцільність розширення позаурочних занять для підвищення рівня фізичної підготовленості школярів.

Зниження рухової активності, фізичного розвитку та рівнів фізичної і психічної підготовленості – ще не повний список проблем сучасної школи, які, на жаль, неможливо вирішити тільки уроками фізичної культури. Загальний стан здоров’я учнів погіршується щорічно. Проблема недостатності рухової активності учнів здебільшого є наслідком інтенсифікації сучасного навчального процесу і малої кількості годин, відведених на уроки фізичної культури в школі. У вирішенні проблеми значну роль має відіграти ефективна організація

фізичного виховання учнів з використанням різноманітних додаткових видів рухової активності в процесі позаурочних занять з метою всебічного розвитку особистості учнів [2].

Організація рухової активності, особливо для учнів, можлива за умов використання обов'язкового (шкільного) та довільного (позашкільного) компонентів. Обов'язковий компонент фізичного виховання дітей та учнівської молоді реалізується на уроках або заняттях, а також фізкультурно-оздоровчих заходах у режимі навчального дня [5]. Довільний компонент фізкультурно-оздоровчої діяльності школяра належить до позашкільної діяльності та передбачає заняття у секціях, гуртках, самостійні заняття, туристичні клуби і т. ін. [6].

Секційні заняття забезпечать високий рівень якості фізичного виховання, що виявляється у випередженні рівня фізичної підготовленості, серйозному поліпшенні показників здоров'я і психологічної стійкості до стресових ситуацій [1]. Тому слід розширювати секційні заняття, на яких учням надається можливість займатися тими спортивними вправами, які їм цікаві, від яких вони отримують задоволення. Серед численних видів спорту, які культивуються в системі фізичного виховання України, футбол займає одне з провідних місць. Важко назвати інший вид спорту, який міг би змагатися з ним у популярності. Футбол набуває сьогодні особливого значення для виховання та оздоровлення молоді. Футбол формує здоровий спосіб життя молоді, залучає її до занять фізичною культурою і спортом, і найважливіше, – сприяє формуванню здоров'я.

Серед спортивних ігор футбол на сучасному етапі розвитку суспільства набуває широкого значення для виховання та оздоровлення учнівської молоді. Заняття з м'ячем сприяють покращенню реакції школярів, у процесі гри у дітей відбувається тренування одразу декількох груп м'язів, а також розвиток витривалості. З огляду на те, що футбол командна спортивна гра у школярів покращуються навички спілкування, виховуються товариські якості тощо. Поряд із цим під час секційних занять футболом учні отримують інформацію

про вплив вправ із фізичної та техніко-тактичної підготовки на організм тих, хто займається футболом, правильне виконання елементів, дотримання правильної постави та дихання тощо [4].

Як зазначає Ю. Коваленко, І. Дорошенко, секційні заняття з футболу дають змогу компенсувати недостатню рухову активність у структурі рухового режиму школярів, допомагають уникнути гіподинамії, хвороб, сприяють підвищенню здоров'я учнівської молоді. Експериментальним шляхом доведено ефективність занять футболом в умовах шкільної секції [3].

Для визначення впливу секційних занять футболом на розвиток фізичних якостей юнаків 14-15 років нами було проведено дослідження на базі КЗЗСО «Луцький ліцей № 11 Луцької міської ради». Участь в експерименті брали 17 хлопців. Дослідження тривало 6 тижнів, усі учні відвідували уроки фізичної культури, на яких використовувались елементи футболу та 8 осіб додатково займалися на секційних заняття з футболу двічі на тиждень. Нами було проведено тестування: «стрибок у довжину з місця», см; «човниковий біг» 4х9 м, с; «біг 30 м», с; «нахил тулуба уперед, з положення сидячи», см; «згинання і розгинання рук в упорі лежачи», кількість разів, отримані дані ми розподіляли на три рівні: високий, середній та низький.

Результати експерименту засвідчили ефективність секційних занять з футболу: у дітей, які регулярно відвідували секційні заняття з футболу показники розвитку фізичних якостей зросли на 30 % на високому рівні, на 10 % – на середньому, а низькі результати зменшилися на 20 %. В учнів, які ходили лише на уроки фізичної культури, на яких ми застосовували вправи з елементами футболу теж мали зміни у показниках розвитку фізичних якостей (зросли на 15 % на високому рівні, на 5 % – на середньому, а низькі результати зменшилися на 10 %). Це підтверджує, що регулярні секційні заняття з футболу є більш ефективними для розвитку фізичних якостей юних спортсменів, ніж звичайні уроки фізичної культури, навіть із використанням вправ з елементами футболу. Отримані результати свідчать про значний вплив систематичних

тренувань на вдосконалення фізичної підготовки дітей, підвищення їхньої рухової активності та покращення загального рівня фізичної підготовленості.

Таким чином, результати дослідження підтвердили ефективність секційних занять з футболу у покращенні фізичної підготовленості юнаків 14-15 років, що виражається у зростанні показників розвитку фізичних якостей: на 30 % на високому рівні, на 10 % – на середньому, а також зменшенні низьких результатів на 20 %. Це свідчить про необхідність впровадження додаткових позаурочних занять з футболу для підвищення рухової активності школярів, покращення їхнього здоров'я та загального фізичного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Алексєєва О.В. Відбувся фінал Всеукраїнського конкурсу «Інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу». URL : http://www.aafu.org.ua/data/library/library5.pdf (дата звернення: 12.02.2025)

2. Бойченко А.В., Мудрик В.І. Організаційно-методичне та технічне забезпечення секційних занять із футболу учнів середніх класів загальноосвітніх шкіл. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 9. Т. 2. С. 16-18.

3. Коваленко Ю., Дорошенко І. Вплив секційних занять із футболу на фізичний розвиток та функціональний стан старшокласників. *Фізичне виховання та спорт*. 2018. № 2. С. 10-14. URL: https://journalsofznu.zp.ua/index.php/sport/article/view/792 (дата звернення: 14.02.2025)

4. Сулима А.С., Насальський М.Д., Федорчук В.І. Вплив секційних занять футболом на фізичну підготовленість школярів 11-12 років. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*. 2019. № 1. С. 20-24. https://doi.org/10.15391/prrht.2019-4(1).03

5. Ткаченко С.М. Проблема збереження здоров’я школярів на уроках футболу в школі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2014. Вип. 118(3). С. 276–278.

6. Томенко О.А., Деменков Д.В. Сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014. № 3(41). С. 101–105.

РОЗВИТОК ВИТРИВАЛОСТІ У ЮНАКІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ КРОСФІТУ

Юрій Датчук, Назар Самойліч

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт,

студент 2 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури,

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олеся Дишко,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури

У статті представлено результати експериментального дослідження щодо ефективності занять з елементами кросфіту для розвитку витривалості юнаків старшого шкільного віку. Отримані дані свідчать про суттєве покращення показників аеробної, силової та статичної витривалості, що підтверджує доцільність впровадження кросфіту в систему фізичного виховання учнівської молоді.

Рівень фізичної підготовленості учнівської молоді є важливим показником здоров’я нації та індикатором ефективності системи фізичного виховання. Протягом останніх десятиліть спостерігається стійка тенденція до погіршення фізичного стану та зниження рухової активності учнів старшого шкільного віку, що підтверджується численними дослідженнями. Особливе занепокоєння викликає низький рівень розвитку витривалості — фізичної якості, яка має визначальне значення для повноцінного функціонування організму, формування резервів здоров’я та успішного виконання навчальної і майбутньої професійної діяльності.

Витривалість як здатність протистояти втомі під час тривалого виконання фізичних навантажень тісно пов’язана з діяльністю серцево-судинної, дихальної, нервової систем та енергетичними можливостями організму.

Юнацький вік є сприятливим періодом для розвитку витривалості, оскільки характеризується завершенням формування кардіореспіраторної системи, оптимізацією нейрогуморальної регуляції, становленням механізмів енергозабезпечення м'язової діяльності. Водночас, традиційні засоби розвитку витривалості, що застосовуються в системі шкільного фізичного виховання, часто не забезпечують належного тренувального ефекту через низьку мотивацію учнів до виконання тривалих одноманітних навантажень [3].

Зважаючи на ці обставини, особливої актуальності набуває пошук нових ефективних засобів розвитку витривалості, які б відповідали сучасним тенденціям у сфері фізичної культури та інтересам молоді. Одним із таких інноваційних засобів є кросфіт – система високоінтенсивного функціонального тренування, яка спрямована на комплексний розвиток фізичних якостей і поєднує елементи важкої атлетики, гімнастики, легкої атлетики, греблі, пауерліфтингу та інших видів спорту. Популярність кросфіту серед молоді зумовлена різноманітністю тренувальних комплексів, змагальним характером, високою ефективністю та швидким настанням тренувального ефекту, що підвищує мотивацію до занять [2].

Термін «CrossFit» був офіційно зареєстрований Грегом Глассманом у 2000 році як торгова марка та методика тренувань. Концепція кросфіту базується на виконанні варіативних, багатосуглобових функціональних рухів, що виконуються з високою інтенсивністю та спрямовані на розвиток загальної фізичної підготовленості [1].

Для дослідження розвитку витривалості у юнаків старшого шкільного віку за допомогою кросфіту нами було проведено експеримент на базі Нововижівської гімназії Старовижівської селишної ради протягом шести тижнів **(січень–лютий)**. У дослідженні взяли участь 12 юнаків старшого шкільного віку (16-17 років), учні 11-го класу. Визначивши їх вихідний рівень розвитку витривалості та функціонального стану організму встановлено, що більшість учасників дослідження мали середній рівень розвитку різних видів витривалості. Найнижчі показники спостерігалися за тестами «Згинання-

розгинання рук в упорі лежачи» та «Біг на 1000 метрів», що свідчить про недостатній розвиток силової витривалості м'язів верхнього плечового поясу та аеробної витривалості. Виявлено, що середній час подолання дистанції 1000 метрів становив 4 хвилини 12 секунд, середня дистанція, подолана за 12 хвилин у тесті Купера – 2480 метрів, середній час утримання «планки» – 1 хвилина 35 секунд, середня кількість згинань-розгинань рук в упорі лежачи – 15 разів, середня кількість присідань без ваги – 42 рази, середня кількість повних циклів вправи «бурпі» за 1 хвилину – 12 повторень. Заняття з кросфіту включали різноманітні комплекси вправ, адаптовані для юнаків з урахуванням їхнього вихідного рівня фізичної підготовленості: вправи циклічного характеру (біг, стрибки на скакалці), гімнастичні вправи (підтягування, віджимання, присідання, випади), вправи з обтяженням (гантелі, набивні м’ячі). Тренування побудовані за принципом колового тренування або комплексів «Workout of the Day» (WOD), які виконуються з максимальною інтенсивністю за мінімальний час або з максимальною кількістю повторень за встановлений час. Структура занять включає підготовчу частину (розминка, 10 хвилин), основну частину (30 хвилин), заключну частину (5 хвилин).

Експериментально перевіривши ефективність занять з кросфіту для розвитку витривалості у юнаків старшого шкільного віку встановлено, що впровадження цих занять сприяло значному покращенню показників витривалості юнаків експериментальної групи навіть за відносно короткий період тренувань. Найбільший приріст спостерігався за показниками загальної витривалості (тест «Бурпі» – 72,7%), силової витривалості м'язів нижніх кінцівок (тест «Присідання без ваги» – 58,5%) та силової витривалості м'язів верхнього плечового поясу (тест «Згинання-розгинання рук в упорі лежачи» – 57,1%). Приріст показників аеробної витривалості склав 9,2% за тестом «Біг на 1000 метрів» та 12,6% за тестом Купера. Приріст показника статичної витривалості за тестом «Утримання планки» склав 40,6%. Педагогічне спостереження підтвердило також покращення техніки виконання вправ, координації рухів та здатності переносити фізичні навантаження. Визначено,

що за всіма показниками приріст у експериментальній групі був у 2,6-4,7 рази більшим, ніж у контрольній.

Таким чином, заняття з використанням елементів кросфіту є ефективними для розвитку витривалості юнаків старшого шкільного віку порівняно з традиційною програмою фізичного виховання навіть при відносно короткому періоді застосування.

Список використаних джерел:

1. Вітер А. О. Особливості розвитку ринку SPA-індустрії в Україні. *Юність науки – 2021: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: збірник тез XI Міжнародної наук.-практ. конференції студентів, аспірантів і молодих вчених* (м. Чернігів, 25-26 березня 2021 р.). У 2-х ч. Ч. 1. Чернігів, 2021. С. 367-369.

2. Жук В. Кросфіт у фізичному вихованні закладів освіти. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. 2024. С. 126–141. URL: https://journals.uran.ua/hdafk-tmfv/article/view/321444 (дата звернення: 22.02.2025)

3. Doma K., Deakin G. B., Schumann M., Bentley D. J. Training considerations for optimising endurance development: an alternate concurrent training perspective. *Sports medicine*. 2019. №49. P. 669-682.

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МАКСИМАЛЬНОЇ СИЛИ ЮНАКІВ 17-19 РОКІВ

Богдан Даценко,

студент 4 курсу спеціальності 014 середня освіта Фізична культура і спортфакультету початкова освіта і фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Едуард Косинський,

викладач кафедри теорії та методики фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У роботі розглянуто питання розвитку максимальної сили як однієї з основних фізичних якостей, необхідних для досягнення високих спортивних результатів. Проаналізовано сучасні методики силової підготовки, зокрема методи максимальних, повторних, динамічних і ізометричних зусиль. Особливу увагу приділено принципам побудови тренувального процесу, зокрема індивідуалізації, варіативності, суперкомпенсації та чергуванню навантажень. Представлено результати експериментального дослідження, у якому порівнювались ефекти традиційної та комбінованої методик розвитку максимальної сили в юнаків 17–19 років. Встановлено, що експериментальна програма, яка поєднує динамічні та ізометричні вправи із варіативним навантаженням, є ефективнішою: приріст силових показників склав 17,3% порівняно з 9,5% у контрольній групі. Також зафіксовано позитивні психофізіологічні ефекти експериментальної методики. Робота містить практичні рекомендації щодо організації силової підготовки спортсменів та може бути корисною для тренерів, викладачів фізичного виховання та фахівців у галузі спорту.

Актуальність роботи. У сучасній спортивній практиці фізична підготовка спортсмена є основою його успішної діяльності, а розвиток сили, зокрема максимальної сили, є визначальним фактором у досягненні високих результатів у багатьох видах спорту. Максимальна сила як фізична якість визначає здатність м’язів до створення найвищого можливого зусилля при одноразовому скороченні і відіграє ключову роль у виконанні швидкісно-силових, технічно складних та опорно-рухових дій. Ефективність її розвитку значною мірою залежить від правильно обраної методики, яка враховує специфіку виду спорту, функціональний стан спортсмена, його тренованість, вік, стать та інші індивідуальні характеристики [3].

У процесі силової підготовки застосовуються різні методи розвитку сили, серед яких провідними є: метод максимальних зусиль, метод повторних зусиль, метод динамічних зусиль і метод ізометричних зусиль. Метод максимальних зусиль передбачає використання навантаження, яке відповідає 90–100% від максимального одноразового зусилля, що сприяє стимуляції центральної нервової системи і максимальної кількості м’язових волокон[5]. Метод повторних зусиль ґрунтується на багаторазовому виконанні вправ із субмаксимальним навантаженням (70–85%) до моменту м’язової втоми. Метод

динамічних зусиль передбачає виконання вправ у вибуховому темпі з невеликим обтяженням (30–60%), що особливо актуально для розвитку швидкісно-силових якостей. Ізометричний метод базується на статичному напруженні м’язів без зміни довжини м’язових волокон і корисний для формування силових навичок у певному кутовому положенні суглобів [1].

Успішна силова підготовка потребує системного підходу до планування тренувального процесу, дотримання принципів поступового навантаження, варіативності, суперкомпенсації, а також раціонального чергування навантажень і відновлення. Важливу роль відіграє принцип індивідуалізації, що передбачає врахування особистісних властивостей спортсмена, включаючи його адаптаційні можливості, рівень фізичного розвитку, морфофункціональні особливості та психоемоційний стан [2].

Нами було проведено дослідження впливу різних методик тренування на розвиток максимальної сили спортсменів юнацького віку. Для експерименту було залучено 20 юнаків віком 17–19 років, які мали базову фізичну підготовку. Учасники були поділені на дві групи: контрольну (перша група) та експериментальну (друга група). Контрольна група тренувалася за традиційною методикою розвитку сили, яка передбачала поступове підвищення навантаження з використанням в основному методу повторних зусиль. Експериментальна група працювала за спеціально розробленою програмою, що поєднувала ізометричні вправи зі змінними динамічними вправами, варіативними режимами скорочення та чергуванням інтенсивності.

Програма експериментальної групи складалася з трьох етапів. Перший етап був адаптаційним і тривав два тижні, під час якого спортсмени знайомилися з технікою виконання ізометричних вправ та режимами статико-динамічних навантажень. Другий етап, основний, тривав чотири тижні і включав чергування методів максимальної сили з ізометричними режимами в специфічних кутових положеннях. Третій етап (заключний) тривав два тижні і передбачав зниження об’єму навантаження з одночасним підвищенням

інтенсивності, що відповідало фазі суперкомпенсації і мало забезпечити максимальний приріст силових показників.

Результати тестування до і після експерименту показали, що обидві групи продемонстрували покращення показників максимальної сили. Проте в експериментальній групі приріст був значно вищим — на 17,3%, порівняно з 9,5% у контрольній групі. Це дозволяє стверджувати, що експериментальна методика виявилась ефективнішою у розвитку максимальної сили, ніж традиційна система тренування.

Крім об'єктивних фізичних результатів, експериментальна група відзначила позитивні суб’єктивні зміни — покращення настрою, зниження рівня втоми, підвищення інтересу до тренувань. Це свідчить не тільки про ефективність тренувального навантаження, але й про важливість психологічного чинника в процесі силової підготовки. Таким чином, застосування комбінованої методики, яка чергує динамічні та ізометричні режими роботи, дозволяє досягти кращих результатів без перевантаження спортсмена.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок про доцільність використання змінного режиму тренування з чергуванням видів навантаження. Такий підхід сприяє гармонійному розвитку м’язових волокон різних типів, покращенню міжм’язової координації, ефективнішій активації центральної нервової системи та підвищенню загальної адаптації до силових навантажень. Крім того, чергування навантаження дає змогу уникнути стану перетренованості, зменшити ризик травматизму і зробити тренувальний процес більш різноманітним і цікавим для спортсмена.

На основі проведеного дослідження було сформульовано рекомендації для тренерів та фахівців з фізичної підготовки. По-перше, необхідно активно застосовувати методи комбінованого силового тренування, особливо на етапах базової підготовки. По-друге, слід планувати тренувальні навантаження з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів та системно чергувати етапи високої інтенсивності з етапами відновлення. По-третє, важливо

забезпечити контроль за технікою виконання вправ, адже саме правильне технічне виконання є запорукою ефективної та безпечної роботи м’язів. І, нарешті, варто регулярно проводити тестування фізичного стану спортсменів для своєчасного коригування програми підготовки.

Таким чином, розвиток максимальної сили є складним процесом, що потребує наукового обґрунтування та практичної гнучкості. Результати дослідження доводять, що використання комплексного підходу в силовій підготовці дозволяє досягти вищих результатів і має бути впроваджене в підготовку спортсменів різного рівня кваліфікації. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на дослідження довготривалого впливу таких методик, їх адаптацію до конкретних видів спорту, а також вивчення психологічних аспектів силової підготовки.

Список використаної літератури

1. Волков Л.В. Теорія та методика дитячого та юнацького спорту. Київ: Освіта України 2016. 464 с.

2. El Hadouchi, M., Kiers, H., de Vries, R. etal. Effectiveness of power training compared tostrength training in older adults: a systematic reviewand meta-analysis. Eur Rev Aging Phys Act 19, 18 (2022). https://doi.org/10.1186/s11556-022-00297-x

3. Milenković, D. (2023). The Seventh and EighthGrade Primary School Students’ Physical Fitnessand Results on the Gymnastics Polygon. PhysicalEducation Theory and Methodology, 23(4), 600–606. https://doi.org/10.17309/tmfv.2023.4.15

4. Sarabia JM, Moya-Ramón M, Hernández-Davó JL, Fernandez-Fernandez J, Sabido R. The effects of training with loads that maximise power output and individualised repetitions vs. traditional powertraining. PLoS One. 2017 Oct 20;12(10):e0186601. doi: 10.1371/journal.pone.0186601. PMID: 29053725; PMCID: PMC5650159.

5. Sklivas AB, Robinson LE, Uhl TL, Dupont-Versteegden EE, Mayer KP. Efficacy of powertraining to improve physical function in individualsdiagnosed with frailty and chronic disease: A meta-analysis. Physiol Rep. 2022 Jun;10(11):e15339. doi: 10.14814/phy2.15339. PMID: 35668578; PMCID: PMC9170947

БАЛЬНІ ТАНЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ: КОРИСТЬ, ОСНОВИ, ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ

Марія Денейчук,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта,
відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій
КВЗО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
***Науковий керівник** – Тетяна Марач, старший викладач циклової комісії*
методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Визначено, що танець – абсолютно особливий вид мистецтва, який відображає почуття. Через танець людина пізнає навколишній світ і вчиться взаємодіяти з ним. Бальні танці справляють специфічний вплив, який зберігається протягом усього життя людини.

Сьогодні важливо визначити роль, місце і значення танцю в системі виховання і визнати, що естетичні параметри танцю безумовно є важливими, але не єдиними його характеристиками. Завдання фізичного, творчого, естетичного та духовного виховання дітей дошкільного віку змушують переглянути різновиди та різноманіття типів танцю в соціальному контексті розвитку особистості.

Вивченням хореографії вцілому та бальних танців зокрема з педагогічного боку займалися такі вчені, як Т. Голінська, Л. Мельниченко, П. Горголь, Д. Федорченко та ін.

Бальний танець займає серединне положення між мистецтвом і спортом. Через навчання танцю розв’язуються завдання духовного та естетичного виховання, формується здатність дітей до творчості та схильність до мистецтва загалом. Також на заняттях бальними танцями відбувається осмислення і

розуміння дитиною навколишнього світу, власного місця в цьому світі, формується ставлення до нього, визначається діяльність у ньому.

Як вид спорту бальний танець являє собою комбінацію рухів, які відрізняються один від одного за інтенсивністю та характером рухової активності, і які складаються з характерних для даного виду танців різноманітних складно координованих дій, що вимагають певної функціональної та фізичної підготовленості [2, с. 120].

У сучасній психології формується уявлення про танець не тільки як про вид мистецтва або форму соціального спілкування, а як про засіб самопізнання і самовдосконалення. Такий напрям отримав у західній літературі назву «educational dance», що означає навчальний або виховний танець. «Навчальний танець» передбачає не оволодіння певною танцювальною формою, а пізнання власного тіла, а отже, і самого себе. Поняття танцю має глибокий і багатогранний сенс і охоплює експресивний, у даному випадку виразно-емоційний, і соціальний аспекти. Рух у цьому разі розглядається з погляду його інтеграційних, тобто об'єднуючих аспектів, які використовуються для досягнення педагогічних або терапевтичних цілей. Навчання бальному танцю є одним із важливих чинників формування творчих здібностей учнів. Танець розвиває силу та гнучкість, поліпшує статуру, координацію рухів, сприяє розвитку розкутості та свободи рухів, підвищує розумову активність і працездатність.

Важливо зазначити, що танцювальна підготовка є ефективним засобом не тільки фізичного, а й інтелектуального, морального, естетичного виховання, вона створює сприятливі умови для розкриття творчого потенціалу дитини. Заняття бальним танцем, як різновид фізичного тренування, позитивно позначаються на різноманітних психічних процесах; поєднання фізичного навантаження та естетичної творчості позитивно впливає на становлення гармонійної та різнобічно розвиненої особистості дошкільника [4, с. 479].

Навчання – це педагогічний процес, спрямований на осіб, що навчаються, з метою збагачення їх знаннями, вміннями, навичками та досвідом, зокрема

емоційним, вольовим, комунікативним, моральним, естетичним, руховим, спортивним, трудовим тощо. Мета навчання бальних танців, як будь-якого педагогічного процесу, полягає в організації поетапної діяльності учнів під керівництвом педагога для формування в них рухових навичок, умінь і набуття ними спеціальних знань і вмінь. У процесі навчання танцювальних фігур активно виконуються такі основні завдання:

- формування рухових навичок, що мають значення для загальної рухової та спортивної підготовки тих, хто займається;

- виховання фізичних та естетичних якостей (сила, швидкість, гнучкість і пластичність, координація, витривалість, музикальність тощо);

- формування професійних навичок [1, с. 305].

Педагогічний потенціал бальних танців полягає в їхньому позитивному впливі на фізичний, інтелектуальний, моральний, естетичний і соціально-психічний розвиток дитячої аудиторії, на її адаптацію, соціалізацію та самореалізацію.

У сучасній педагогіці існує величезна кількість концепцій виховання. Основні з них схиляються до індивідуального ставлення до кожного учня в процесі навчання. Але, якщо в групі з 10-15 танцюристів у процесі уроку приділяти кожному лише по 3-5 хвилин, то в підсумку такі заняття їм не даватимуть ніякого розвитку, як особистісно-психологічного, так і фізичного. В учнів зростає ймовірність загубити нитку і суть дисципліни, що викладається, а отже, стати менш сконцентрованими на інформації, яку педагог передає в процесі навчання. Тому при вивченні бальних танців слід використовувати комплексний підхід.

Комплексний підхід до навчання стоїть в одній лінії з такими поняттями як «цілісний» і «системний» і максимально поєднує в собі їх якості. Можна сказати, що комплексний підхід до навчання дітей дошкільного віку бальним танцям є не одностороннім чи однолінійним, а багатогранним і багатофакторним принципом організації освітньої соціально-культурної та культурно-дозвіллєвої діяльності.

Як з точки зору змісту, так і форми – організація комплексності, проявляється через єдність усіх етапів освітнього процесу – чіткого і повного визначення ідеї, цілей, завдань, способів їх реалізації. А також аналізу ефективності кінцевих результатів навчання.

Комплексний підхід у навчанні бальним танцям зумовлений ще й тим, що педагог має враховувати особливості кожної особистості дошкільника та її суть. Особистість розвивається в суспільстві, а саме суспільство за своєю структурою є різнобічним і включає в себе величезну кількість сфер освіти, які взаємопов'язані між собою. З цього випливає, що особистість дошкільника розвиватиметься і формуватиметься правильно тільки тоді, коли всі ланки цілісного процесу навчання бальних танців зможуть бути вибудувані послідовно і у взаємозв'язку одна з одною, що згодом дасть ефективний результат [3, с. 93].

Педагогічна суть процесу формування художніх та естетичних ідеалів у дітей з урахуванням їхніх вікових особливостей полягає в тому, щоб від початку, з раннього дитинства, формувати стійкі змістовні ідеальні уявлення про прекрасне, про суспільство, про людину, про стосунки між людьми, роблячи це в різноманітній, змінюваній на кожному етапі новій та захоплюючій формі.

Дошкільний вік є основоположним періодом у багатьох галузях життя дитини. Саме в цей період у дітей закладаються більшість базових знань щодо життєвих принципів та ідеалів. У процесі роботи з дітьми дошкільного віку, під час навчання бальним танцям, обов'язково потрібно звернути увагу на способи привернення уваги та збереження концентрації на певний час.

У середньому, дитина дошкільного віку може спокійно витримувати навчальні заняття тривалістю в 30 хвилин, на цей аспект обов'язково потрібно звертати увагу педагогу, в процесі підготовки освітніх програм з бальних танців.

Часовий період заняття залежить від психофізичних якостей дошкільника, від концентрації його уваги та можливостей споживання навчальної інформації.

Так само, дуже важливим аспектом роботи з дошкільнятами є ігрові технології, у своєму роді це монтажний засіб, який не тільки допомагає педагогам під час роботи, а й дозволяє цікавіше вибудовувати сам освітній процес, вкладати в нього набагато більше сенсу для дітей і мотивувати дитину до занять бальними танцями.

Оскільки дитячий мозок у дошкільному віці дуже добре сприймає інформацію за допомогою асоціацій або образів, педагогу необхідно робити головний акцент на ігровий момент під час роботи з дошкільною групою учнів. Існує також велика кількість інших методів привернення уваги дошкільнят, які навчаються бальним танцям, але метод гри в поєднанні з комплексним принципом організації освітньої діяльності, здатний створювати величезний потенціал розкриття творчих здібностей дошкільнят.

Найголовніше для педагога – сформувати інтерес дошкільнят до подальшого розвитку в обраній бальній діяльності. Усі програми необхідно вибудовувати максимально точно щодо фізичного навантаження для дитини [4, с. 479].

Отже, особливість та унікальність бальних танців виявляється не лише в інтеграції спортивної, культурної та естетичної діяльності як поєднання елементів спорту та мистецтва, а й у комплексному та багатоаспектному підході до виховання глибоко та всебічно розвиненої особистості, формування творчого культурного середовища, що сприяє перегляду та корегуванню традиційного ставлення про перевагу фізичного розвитку над духовним становленням людини в процесі спортивної діяльності. Танці сприяють розвитку музикальності, пластики та краси рухів, розкривають індивідуальні особливості й таланти, формують здорову самооцінку, допомагають набути впевненості у власних силах, формують тенденцію до постійного саморозвитку та самовдосконалення, а також закладають поведінкові основи міжособистісної

взаємодії. При вивченні бальних танців можна використовувати різні методи, проте для дошкільного віку найбільш прийнятним є ігровий.

Список використаних джерел

1. Голінська Т. М., Мельниченко Л. В. Принципи естетичного розвитку дітей дошкільного віку. *The VI th International scientific and practical conference «About the problems of science and practice, tasks and ways to solve them» (October 26-30, 2020).* Italy, Milan. 2020. С. 305–308.

2. Горголь П. С. Спортивні бальні танці як засіб фізичного виховання. Актуальні проблеми фізичної культури та спорту. Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, Полтава. 2023. С. 120–121.

3. Федорченко Д. Педагогіка мистецтва в контексті викладання бальних танців. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького дер- жавного педагогічного університету імені Івана Франка.* Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 69. Том 3. С. 92–97.

4. Ялліна В. Л., Новицька В. Є. Естетичне виховання дошкільників засобами хореографії *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 трав. 2022 р.* Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2022. С. 478–481.

ЗДАТНІСТЬ СПРИЙМАТИ КРАСУ – ВАЖЛИВЕ УМІННЯ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Ілля Жученко,
студент 4 курсу спеціальності 025 *Музичне мистецтво*
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Сергій Марчук,
кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

З'ясовано, що педагогічна спадщина В. Сухомлинського наголошує на важливості естетики в навчанні та вихованні учнів.

Значну увагу естетичному вихованню молодих поколінь відводив український педагог ХХ століття Василь Сухомлинський. Естетичне виховання у науковому доробку В. Сухомлинського було предметом дослідження таких науковців, як М. Антонець, О. Білюк, С. ВдовичІ. Зязюн, І. Демченко, О. Дуда, І. Наливайко, Л. Петрук, А. Постельняк, Є. Родчанін, С. Світельська-Дірко, Г. Ткаченко та ін. [1].

Ідеями естетичного виховання пронизані праці В. Сухомлинського. Він учив дітей бачити красу навколишнього світу. «Краса, – пише педагог, – могутнє джерело моральної чистоти, духовного багатства, фізичної краси». «У світі є не тільки потрібне, корисне, а й красиве. Краса – це радість нашого життя» [2, с. 409].

В. Сухомлинський у праці «Павлиська середня школа» писав: «Завдання школи полягає в тому, щоб почуття прекрасного, краса, створені за

багатовікову історію, стали надбанням коленого людського серця, перетворилися на естетичну культуру особистості та моральних відносин між людьми...» [3, с. 78].

Під естетичним вихованням школярів у педагогіці розуміють складову змісту виховання, яка безпосередньо спрямована на формування та прищеплення естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей, на розвиток здібностей сприймати і перетворювати дійсність за законами краси у всіх сферах діяльності. Основними категоріями естетичного виховання є такі поняття і терміни: естетичний ідеал, смак, розвиток, краса; естетичне відношення, почуття; естетична свідомість, потреба, оцінка, цінність.

Найбільш повно проблему естетичного виховання В. Сухомлинський розглядає у творі «Павлиська середня школа», де в спеціальному розділі «Естетичне виховання» висвітлює важливі його аспекти: пізнання краси і виховання почуттів; естетичне виховання і всебічний розвиток особистості в роки отроцтва і юності; естетичне сприймання і естетична творчість; роль навколишньої обстановки і праці в естетичному вихованні.

Найважливіше завдання естетичного виховання, на думку В. Сухомлинського, – навчити дитину бачити в красі навколишнього світу духовне благородство, доброту, сердечність і на основі цього утверджувати прекрасне в собі.

Естетичне виховання у педагогіці В. Сухомлинського ґрунтується на принципах: єдності дійсного і художнього, взаємозв’язку і мистецтва, комплексного підходу, творчої самодіяльності, зв’язку естетичного виховання з життям, різноманітності змісту і форм роботи, всезагальності естетичного виховання і художньої освіти.

До основних шляхів і засобів естетичного виховання можна віднести: естетичне виховання в процесі вивчення основ наук; естетичне виховання засобами мистецтва; здійснення естетичної освіти учнів; використання природних факторів в естетичному вихованні учнів; розвиток художніх здібностей школярів в процесі позакласної та позашкільної роботи.

В. Сухомлинський наголошував на необхідності системного підходу до естетичного виховання школярів, постійного ускладнення завдань, змісту, форм і методів відповідно до віку учнів та рівня їх естетичного розвитку:

– від сприйняття краси природи – до складання казок віршів, творів-мініатюр, створення етюдів;

– від сприйняття творів мистецтва – до їх глибокого аналізу;

– від простих спостережень – до активної творчої діяльності, стимулювання прагнення жити і творити за законами краси.

Проведене експериментальне дослідження сучасного стану естетичного виховання молодших школярів засвідчило, що:

– молодший шкільний вік є найбільш сприятливим до творчості дітей у різноманітних видах художньо-естетичної діяльності. За умови стимулювання творчих проявів дітей, вони виявляють інтерес і бажання виражати себе різними мистецькими засобами (фарбами, звуками, рухами тощо);

– на уроках мистецького циклу домінують традиційні засоби і методи педагогічного керівництва процесом художньо-естетичного виховання;

– необхідним і доцільним вважаємо оновлення змісту освіти і виховання та провадження новітніх освітньо-виховних технологій, вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду художньо-естетичного виховання.

Вивчаючи спадщину видатного педагога В. Сухомлинського, ми знаходимо цікаві думки про засоби, прийоми і методи підготовки учнів до естетичного сприймання мистецтва. Навколишня природна аура готує і надихає дитяче серце приємними переживаннями стосовно того чи іншого музичного твору.

Отже, як бачимо, Нова українська школа також базується на принципах та порадах В. Сухомлинського, які є актуальними в навчанні та вихованні молодших школярів сьогодні. Вважаю, що вони є потрібними у вихованні для майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Василь Сухомлинський / упоряд. П. Сікорський, Д. Герцюк. Львів: Балдікова Н. О., 2018. 252 с.

2. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. *Вибрані твори : в 5 т. Т. 3*. Київ: Рад. школа, 1976. С. 283–583.

3. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа. *Вибрані твори : в 5 т. Т.4.* Київ: Рад. школа, 1976. С. 7–390.

ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЖИТТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Катерина Загородня,

студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта

відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У дошкільному віці закладаються основи здоров'я, виховуються основні риси людської особистості. Сім'я та дошкільні заклади мають створювати сприятливі умови для оптимального фізичного розвитку дитини, засвоєння знань про організм людини та оволодіння санітарно-гігієнічними навичками. Дитина повинна поступово вчитися бути творцем власного тіла і здоров'я. Міцне здоров'я являється ключем до розвитку інших аспектів особистості дитини.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку являється систематичним впливом на організм дитини з метою його морфофункціонального вдосконалення, зміцнення здоров'я, формування рухових навичок і фізичних якостей.

Система дошкільного закладу пропонує широкі та різноманітні можливості для забезпечення втілення таких завдань дошкільного фізичного виховання:

- Зміцнення здоров'я;

- Забезпечення гармонійного розвитку організму;

- Розвинення рухового уміння, навички і фізичної якості (сили, спритності, стійкості, гнучкості та ін.);

- Підвищення фізичної та розумової працездатності;

- Зміцнення організму;

- Прищеплення культурно-гігієнічних навичок, формування уявлення про здоровий спосіб життя;

- Виховування потреби у фізичній та спортивній культурі.

Фізичний розвиток у дошкільному віці відбувається досить швидко. З огляду на це фізичне виховання необхідно організовувати своєчасно, систематично і правильно [2].

Основною умовою духовного і морального здоров’я дитини є фізичне здоров’я. Під час перебування в дитячому садку закладаються основи здоров’я, формуються біомоторні вміння та навички, розвиваються важливі фізичні якості, все це дає підставу на необхідність повноцінного фізичного виховання, котре має сприяти здоров’ю та повноцінному розвиненню дитини.

Показники фізичного розвитку:

- Антропометричні та біометричні дані: зріст, маса тіла, життєва ємність легень, об'єм грудної клітки;

- Розвиток основних рухів (ходьба, біг, стрибки, метання, лазіння та ін.);

- Рівень фізичної якості (швидкість, спритність, сила, опірність, гнучкість);

- Показники рівня сформованості постави (викривлення хребта, відстань між кутами лопаток та ін.).

Діти ростуть і розвиваються нерівномірно. У періоди повільного росту інтенсивно відбувається процес диференціювання і формування тканин, а в

період інтенсивного росту темпи росту трохи сповільнюються. Однак процес росту і розвитку є взаємопов'язаними і безперервними. Їх послідовність і розташування багато у чому визначаються віковим особливостями дитини [1].

У ранньому дитинстві швидко розвиваються моторика, координація і сила м'язів. Диференціація центральної та периферичної нервової системи визначає розвиток мови, емоцій і т. д. У дошкільному віці темпи росту знижуються, відбувається інтенсивний розвиток фізичної сили і спритності.

Інтенсивний ріст і розвиток організму дошкільника, властиві йому високі рефлекси вимагають від педагогів особливої професійної майстерності та зусиль. Висока пластичність дає змогу нервовій системі постійно впливати на організм дитини, розвивати вроджені задатки і утворювати потрібні умови для розвитку нових якостей організму. Фізичне розвинення дитини пов'язане також із системами рухових діяльностей, які є біологічними потребами організму, які можуть бути задоволені в процесі фізичного виховання. Тіссо стверджував, що «рухи можуть замінити за своєю дією будь-які ліки, але всі медичні методи світу не спроможні амінити дію руху». У дошкільному віці рухова активність дитини являється одним із стимулів розвитку всіх функцій організму, удосконалення резервних можливостей його фізіологічних систем.

Незважаючи на швидкий ріст і розвиток, органи і системи дошкільника ще формуються і розвиваються, а захисні сили організму тим слабкіші, чим молодша дитина. Це вимагає постійної уваги до своєчасного розвитку всієї кісткової та опорно-рухової системи, формування правильної постави, а також правильного розвитку нервової, серцево-судинної та дихальної систем.

Правильна організація фізичного виховання дитини сприяє пробудженню інтересу до рухової діяльності в цілому, а також до деяких видів фізичних вправ. Розвиток інтересу до рухів відбувається на основі життєвої потреби дитини бути сильним, сміливим і спритним.

Засвоюючи правила гігієни, діти набувають навички поведінки, а організація уроків фізичної культури з яскравим обладнанням, іграшками та відповідним одягом розвиває естетичне почуття.

Фізична активність в процесі фізичного виховання готує дитину до трудової активності. На уроках фізкультури під час ранкової гімнастики збільшується дисципліна, розвивається прагнення до успіху та наполегливості. Успішна фізична активність в групі однолітків, позитивна оцінка зусиль дитини дорослими, самоаналіз якості вправ, радість, що випливає з участі в іграх на свіжому повітрі: все це сприяє розвитку емоційної та сенсорної сфери [3, 4].

Здорова і фізично розвинена дитина, зазвичай, вірить у власні сили,, життєрадісна, краще оволодіває принципами благородної поведінки у стосунках з однолітками і дорослими, дбає про гармонію власного буття, уважна до інших.

Список використаних джерел:

1. Богініч О. І. Сутність здоров'язбережувального середовища в життєдіяльності дітей дошкільного віку/ Вісник Прикарпатського університету. педагогіки. – Номер сімнадцять-вісімнадцять. – Івано-Франківськ, 2008. – 298 с.

2. Денисенко Н. Ф., Лиходід Л. В., Лупінович С. В., Михайліченко А. Ф. Основи здоров'я дитини: навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 160 с.

3. Дубогай О. Фізичне виховання як складова здоров'я та успішності навчання дитини. – К.: Вид-во «Шкільний світ»: Вид-во Л.Галіциної, 2006. – 128 с.

4. Ронова М. О. Рухова активність дитини в дитячому садку: посібник для дошкільних працівників, викладачів і студентів вузів і педагогічних інститутів: - Ф.: Ранок, 2007. - 192 с.

МЕТОДИ ПІДТРИМКИ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Аміна Іващук,

студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Ярощук,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик практичний психолог КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто проблему емоційної підтримки дітей раннього віку під час воєнного стану. Проаналізовано психологічні аспекти емоційного розвитку, вплив війни на психічний стан малюків та методи для підтримки стабільності та гармонійного розвитку дитини раннього віку.

В умовах воєнного стану емоційний стан дітей раннього віку набуває особливої актуальності, оскільки стресові події, нестабільність та відчуття небезпеки можуть суттєво впливати на їхній психоемоційний розвиток. У цей період малюки ще не здатні усвідомлювати та контролювати свої емоції, а тому особливо потребують підтримки дорослих для збереження психологічного благополуччя.

Ранній вік, який охоплює період від 1 до 3 років, є одним із найважливіших етапів психічного розвитку дитини. Саме в цей час відбувається суттєвий стрибок у психоемоційному та когнітивному розвитку. Змінюється провідна діяльність: якщо у немовлячому віці основою була емоційна взаємодія з дорослими, то тепер на перший план виходить предметно-маніпулятивна діяльність. Це сприяє активному пізнанню світу, розвитку сенсорики, моторики та комунікативних навичок. Водночас формуються перші важливі новоутворення, які визначають подальший розвиток особистості дитини, її самостійність та емоційну стійкість [5].

Як зазначає Т. Дуткевич, емоційний розвиток дитини раннього віку має такі особливості:

- емоційне життя малюка насичене глибокими, інтенсивними, як позитивними, так і негативними переживаннями, які важко контролювати, але які забарвлюють усю активність дитини;
- головним джерелом емоцій є предметно-маніпулятивна гра, спілкування з дорослими та ровесниками;
- емоції починають відігравати важливу роль у формуванні уявлень про предмети та ситуації;

- розвиток емоцій впливає на якісні зміни у взаєминах з дорослими: з’являється прагнення до схвалення, орієнтація на оцінки та бажання уникнути сорому чи приниження [1, с.247-250].

Війна суттєво загострює ці процеси, адже діти надзвичайно чутливо реагують на зміни у своєму середовищі. Однією з найпоширеніших емоційних реакцій у дітей раннього віку є страх і тривога, оскільки вони змушені жити в умовах постійної небезпеки та невизначеності. Страх перед вибухами, обстрілами та іншими загрозливими подіями може викликати відчуття безпорадності та втрати контролю над власним життям. Цей стан додатково загострюється через розлуку з близькими, оскільки сім’ї часто змушені залишати свої домівки або розлучатися через воєнні дії. Унаслідок цього у дітей може спостерігатися підвищена тривожність, дратівливість, порушення сну, зниження апетиту та труднощі в адаптації до нових умов [2, с. 131-134].

Серед основних факторів, що впливають на емоційний стан дітей раннього віку під час війни, можна виокремити:

- Нестачу стабільності та передбачуваності. Діти раннього віку потребують сталого розпорядку дня та безпечного середовища, однак воєнні події руйнують звичний уклад їхнього життя [4].
- Роль дорослого у психічному розвитку. Окрім базових потреб, таких як їжа, сон і безпека, малюкам вкрай важливо отримувати емоційний зв’язок із близькими. Доброзичливі, стабільні та емоційно позитивні взаємини з дорослими допомагають дитині пережити кризові моменти та адаптуватися до нових обставин [1, с. 67].
- Обмеження соціальних контактів. Вимушене переселення або перебування в укриттях може позбавляти дітей можливості взаємодіяти з однолітками, що негативно впливає на їхній емоційний розвиток.
- Фізичний дискомфорт. Недостатнє харчування, холод чи інші несприятливі умови можуть посилювати тривожність та викликати частіші емоційні сплески.

- Відсутність доступу до гри. Оскільки гра є основним способом вираження емоцій у дітей раннього віку, її обмеження через воєнні обставини може мати негативний вплив на психоемоційний стан малюків.

Важливо створити для дітей максимально стабільне та безпечне середовище, що допоможе знизити рівень тривожності та підтримати їхній психоемоційний стан. З цією метою існує низка психологічних методів, спрямованих на емоційну стабілізацію та гармонійний розвиток малюка. До прикладу:

1. Гра «Долоньки». Метою якої є відновлення відчуття власного «Я» та особистих меж у дитини; зниження рівня тривожності та напруги через тактильний і творчий досвід; розвиток моторики та сенсорного сприйняття; стимулювання комунікації між дітьми через гру та спільну творчість. Для цього можна використовувати наступні матеріали: папір або картон, олівці, фломастери, фарби, глина або манка (за бажанням).

2. Арт-терапія в роботі з дітьми

Арт-терапія – це психологічний метод, що допомагає дітям усвідомлювати та виражати свої внутрішні переживання через творчість. Використання арт-терапевтичних технік сприяє розвитку рефлексії, гармонізації емоційного стану, виявленню внутрішніх конфліктів і розкриттю творчого потенціалу дитини.

Найпоширенішими арт-терапевтичними напрямками є казкотерапія, ліплення з тіста, малювання, театралізація, бібліотерапія, музикотерапія та нетрадиційні форми зображувальної діяльності. Завдяки цим методам дитина може виразити свої емоції, зменшити рівень тривожності та знайти внутрішню рівновагу навіть у складних обставинах.

3. Елементи казкотерапії.

Ефективним напрямком роботи з дітьми є казкотерапія. Слухаючи історію, дитина не відчуває тиску і може дізнатися щось нове, порівняти себе з героєм. Казка створює безпечну зону, дозволяючи дитині ототожнюватися з персонажем, але залишатися спостерігачем, коли мова йде про болючі теми. Це

допомагає дитині відчути, що вона не самотня в своїх переживаннях і зміцнює її впевненість у собі.

Для казкотерапії застосовують різні види казок:

а) реалістичні казки;

б) казки, що базуються на психотерапевтичній метафорі;

в) казки написані разом із дитиною;

г) казки адаптовані до дитини;

д) казки складені психологом чи психотерапевтом, що працює з дитиною [3].

Отже, емоційний стан дітей раннього віку під час війни потребує особливої уваги, оскільки цей період є критичним для розвитку їхніх основних емоційних та когнітивних навичок. Важливо забезпечити дітям стабільне та безпечне середовище, а також надавати необхідну емоційну підтримку, зокрема через різноманітні методи психологічної допомоги, такі як арт-терапія та ігрові техніки. Це дозволить знизити рівень тривожності та забезпечить психоемоційну стабільність, що є ключовим для подальшого гармонійного розвитку малюків.

Список використаних джерел:

1. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 424 с.

2. Курепін В. М. Аспети психотравмуючих факторів дітей під час воєнного стану та шляхи посттравматичного зростання. *Особистість, суспільство, війна:* тези доповідей учасників міжнародного психологічного форуму (7 квіт. 2023 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2023. С. 131-134.

3. Методичні рекомендації надання психологічної допомоги дітям та сім'ям вимушених переселенців в закладах освіти в умовах бойових дій. Режим доступу: https://145spl.com.ua/gallery/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%86%20%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%87.pdf

4. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування: практичний посібник / за наук. ред. Н. В. Лунченко. НАПН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психол. і соц. роботи. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 134 с.

5. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Академія, 2017. 366 с.

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОНІЧНИХ ПРИЙОМІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іващук Аміна,

студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта

відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто використання мнемотехніки як засобу розвитку мовленнєвої активності дітей раннього та дошкільного віку. Проаналізовано вікові особливості, ефективність методів та їх вплив на формування зв'язного мовлення.

Раннє та дошкільне дитинство — це найсприятливіший період для розвитку мовлення, адже саме в цей час формується здатність до спілкування, осмислення подій та побудови власних висловлювань. Однак, у сучасній педагогічній практиці дедалі частіше педагоги та батьки стикаються з тим, що мовленнєва активність дітей є недостатньою: малюки використовують обмежену кількість слів, мають труднощі з побудовою зв'язних розповідей. Цю тенденцію неодноразово підтверджують у своїх дослідженнях і українські вчені, зокрема А.М. Богуш, яка зазначає, що мовленнєвий розвиток є основою психічного та соціального становлення дитини [1]. Така ситуація потребує пошуку ефективних засобів активізації мовлення. Одним із таких засобів є

мнемонічні прийоми — методи, що ґрунтуються на роботі пам’яті, уяви, асоціацій та образного мислення.

Мнемотехніка (від грец. μνημη - пам’ять і | τέχνη - мистецтво) – це спосіб покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв’язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [6, с. 10]. У педагогіці мнемотехніка має важливе значення, оскільки відповідає особливостям дитячого сприймання — діти краще запам’ятовують яскраві, наочні, емоційно забарвлені образи. На думку Н.П. Гавриш, використання візуального кодування є ключем до формування стійких мовленнєвих навичок у дошкільнят, оскільки активізує асоціативне мислення [2, С. 12–15].

Структура мнемотехніки побудована за принципом поступового ускладнення:

1. Мнемоквадрати – це картинки із зображенням предметів. Малюнок в квадраті позначає, або одне слово або словосполучення, або просте речення. Це може бути предмет, так і дія.

2. Мнемодоріжки – це декілька мнемоквадратів, об’єднаних сюжетом, розташованих лінійно. Малюнок у кожному квадраті, відповідає одному слову або словосполученню, спираючись на зображення, дитина складає речення.

3. Мнемотаблиця – це таблиця, поділена на квадрати. В кожен з квадратів закладена певна інформація. Кожному зображенню в квадраті відповідає слово або словосполучення [3].

Мнемотехніку можна розглядати як систему методів і прийомів, котрі забезпечують успішне запам’ятовування, зберігання і відтворення інформації чи знань про об’єкти навколишньої дійсності, розвиток асоціативного мислення, побудови логічних ланцюжків. Під час використання методів та прийомів мнемотехніки для розвитку зв’язного мовлення з дітьми дошкільного віку, ефективно вирішуються такі завдання:

1. Розвиток зв’язного і діалогічного мовлення.
2. Розвиток у дітей вміння за допомогою графічної аналогії, а також за допомогою замісників розуміти і переказувати знайомі казки, заучувати

вірші за допомогою мнемотаблиці чи колажу.

3. Вивчення правильної звуковимови, знайомство з літерами.
4. Розвиток у дітей розумової активності, спостережливості, вміння порівнювати та виокремлювати суттєві ознаки.
5. Розвиток психічних процесів: мислення, уваги, уяви, різноманітних видів пам’яті [5].

Використовуючи мнемотехніку важливо враховувати вікові особливості дітей. Для раннього віку (2–3 роки) оптимальним є використання найпростіших мнемонічних форм, таких як барвисті малюнки, піктограми чи предметні картинки, що супроводжуються чітким називанням зображених об’єктів. У середньому дошкільному віці (4–5 років) мовленнєві можливості дитини значно розширюються. Малюки здатні відтворювати короткі висловлювання, будувати елементарні описові речення. Саме на цьому етапі доцільно використовувати мнемотехніки, що включають короткі римовані фрази, логічні ланцюжки та опорні малюнки, які сприяють розвитку граматично правильного мовлення та активізації пам’яті. Старший дошкільний вік (5–6 років) характеризується якісним зростанням зв’язного мовлення. Діти вже вміють формулювати повноцінні думки, логічно структурувати висловлювання, переказувати знайомі тексти, казки, а також створювати власні розповіді. У цей період найбільш ефективним є використання мнемотаблиць — структурованих схем з піктограмами, які послідовно відображають хід подій

або логіку висловлювання. Завдяки цьому інструменту діти не лише краще запам’ятовують інформацію, а й розвивають уміння висловлюватися зв’язно, дотримуючись логіко-смислових зв’язків [4].

Отже, використання мнемонічних прийомів у педагогічній практиці є ефективним засобом підвищення мовленнєвої активності дітей раннього та дошкільного віку. З огляду на вікові та пізнавальні особливості дитини, мнемотехніка забезпечує не лише успішне засвоєння нової інформації, а й сприяє розвитку асоціативного мислення, уяви, пам’яті та логіко-мовленнєвих структур.

Поступове ускладнення форм подання матеріалу — від окремих мнемоквадратів до комплексних мнемотаблиць — дає змогу організувати індивідуалізований підхід до кожного етапу мовленнєвого розвитку. У процесі роботи з дітьми засобами мнемотехніки формуються стійкі навички побудови зв’язного висловлювання, переказу знайомих текстів, створення власних історій, що є надзвичайно важливим у підготовці дитини до подальшого навчання.

Мнемонічні прийоми також розв’язують низку супутніх педагогічних завдань: покращують звуковимову, активізують словниковий запас, формують навички діалогічного мовлення, розвивають спостережливість, увагу та емоційне сприймання. Таким чином, мнемотехніка як педагогічна технологія не лише підвищує рівень мовленнєвої активності, але й сприяє всебічному психічному та інтелектуальному розвитку дитини.

Список використаних джерел:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку: навч.-метод. посібник. — Київ: Слово, 2011. — 328 с.

2. Гавриш Н.П. Формування мовленнєвої компетентності у дошкільників засобами мнемотехніки // Дошкільне виховання. — 2015. — №5. — С. 12–15.

3. Забурмеха Г. А. Мнемотехніка : методичний посібник. Хмельницький. URL: https://vseosvita.ua/library/embed/01007r6d-0192.docx.html

4. Максимчук Т. В. Прийоми мнемотехніки у розвитку зв’язного мовлення дітей дошкільного віку : [методичні рекомендації] / Т. В. Максимчук. – Житомир : ЖОІППО, 2024.

– 28 с. – Режим доступу: https://nmc.zt.ua/wp-content/uploads/2024/03/55-Максимчук-Т-В-Прийоми-мнемотехніки-ЖЦРД-№-55-.pdf(дата звернення: 14.04.2025).

5. Самсонова О. О., Чорна Г. В., Бобровська Х. В. Методи і прийоми мнемотехніки як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 53. С. 40-56. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/53/part_1/53-1_2022.pdf.

6. Чепурний Г., Черешнюк О. Мнемотехніка – технологія ефективного засвоєння інформації // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – № 4. – С. 31-35., с. 10

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Клеха,

студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта

відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Ірина Шило,

вихователь ЗДО № 4 «Джерельце» Луцької міської ради

Науковий керівник – Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

На сучасному розвитку українського суспільства важливим є математичний розвиток особистості дитини. У змісті дошкільної освіти, визначеному Базовим компонентом дошкільної освіти, виділено логіко-математичний розвиток дітей, який передбачає наявність у старших дошкільників таких умінь: *використання початкових логічних прийомів; доведення правильності свого міркування; здійснення вимірювання, обчислення; виявлення інтересу до логіко-математичної діяльності тощо.* Іншими словами, мова йде про формування елементарної математичної компетентності, що є однією зі складних комплексних характеристик

розумового розвитку дитини [2]. А відтак, ця проблема є надзвичайно *актуальною* й своєчасною для вирішення.

Метою нашого дослідження є визначення специфіки математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, врахування яких активізує цей процес.

У ході дослідження нами встановлено, що вчені Л. Іщенко та Т. Журавко аналізують психолого-педагогічні особливості формування логіко-математичних компетенцій старших дошкільників [4]. Можливість засвоєння логічних знань і прийомів дітьми старшого дошкільного віку аналізуються в наукових доробках С. Ладивір, С. Татаринової, Л. Обухової. Так, учені наголошують на можливості формування у дітей старшого дошкільного віку окремих логічних дій, як-от: серіації, класифікації, умовиводів на підставі транзитивності відношень між величинами під час використання відповідної методики в умовах фронтального навчання [3].

Нами також з'ясовано, що математичний розвиток у старшому дошкільному віці (5-6 років) є важливим етапом підготовки дитини до шкільного навчання. У цей період діти починають опановувати базові математичні поняття і формувати початкові навички, які є основою для подальшого навчання.

Математичний розвиток особистості дитини старшого дошкільного віку є важливою складовою загального особистісного розвитку й передбачає формування математичних знань і вмінь, які є основою математичної компетентності (елементарної). Саме математичний розвиток обумовлює активізацію пізнавальних процесів, виховання базових особистісних якостей, сприяє розвитку математичних здібностей та формуванню математичної культури, що в кінцевому результаті є передумовою математичної освіти (рис.1.).

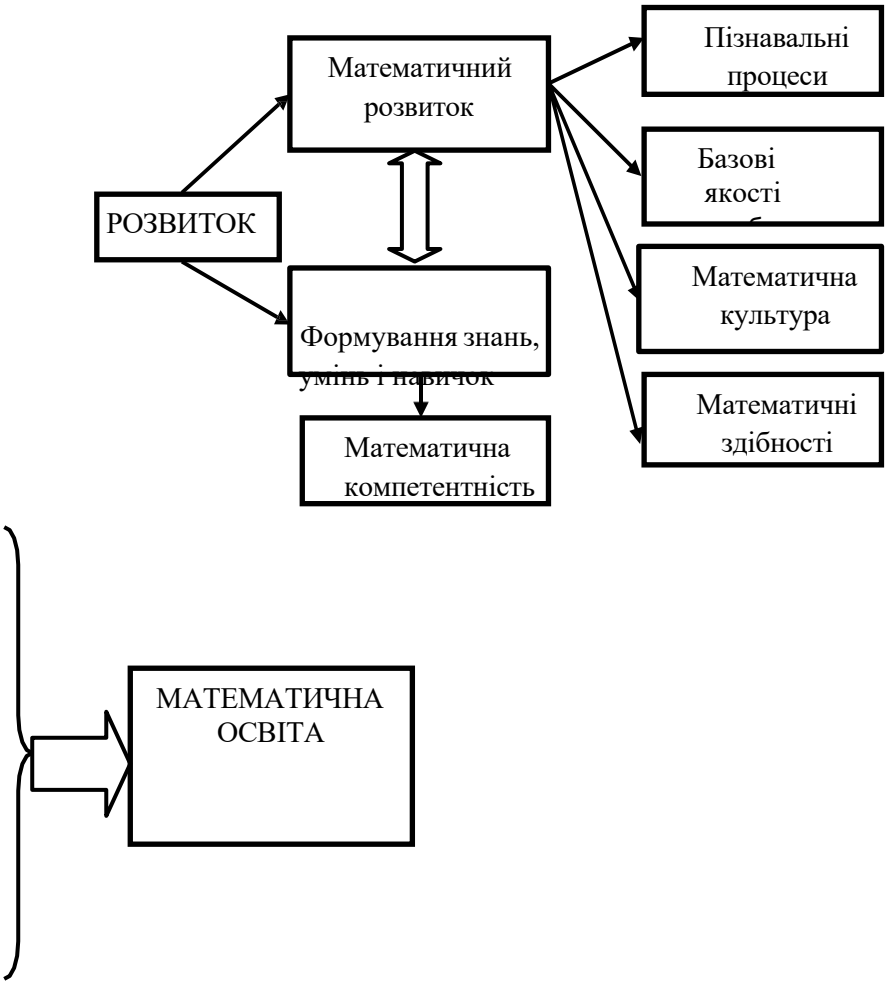

Рис.1. Математичний розвиток як складова особистісного розвитку дитини старшого дошкільного віку

З аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, досвіду практичної роботи в ЗДО ми виділили такі основні особливості математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку [1; 5]:

1. Формування уявлень про число і кількість: діти навчаються співвідносити числа з кількістю предметів (конкретний рахунок); формуються навички лічби в прямому і зворотному порядку в межах 10 (а іноді й більше);

виникають первинні уявлення про арифметичні дії (додавання, віднімання).

2. Розвиток просторових уявлень: старші дошкільники засвоюють поняття "ліворуч", "праворуч", "попереду", "позаду", "вгорі", "внизу"; діти починають орієнтуватися в просторі (наприклад, розташування предметів щодо себе чи інших об’єктів).

*3. Знайомство з геометричними фігурами: з*асвоєння назв і основних характеристик геометричних фігур (коло, квадрат, трикутник, прямокутник); розвиток вміння розрізняти, класифікувати та порівнювати фігури за розміром, формою, кольором.

*4. Розуміння часу і послідовності: с*тарші дошкільники починають розуміти поняття "вчора", "сьогодні", "завтра"; вони можуть визначати частини доби (ранок, день, вечір, ніч) та послідовність подій.

*5. Розвиток логічного мислення: ф*ормуються вміння знаходити закономірності, аналізувати, порівнювати, групувати та класифікувати об’єкти за певними ознаками; діти навчаються розв’язувати прості логічні задачі.

*6. Оперування величинами: з*асвоєння понять "довший – коротший", "вищий – нижчий", "важчий – легший"; формується уявлення про вимірювання величин, хоча часто вони залишаються інтуїтивними.

7. Розвиток мовленнєвої компетентності у контексті математики: діти вчаться висловлювати свої математичні судження, пояснювати логіку своїх дій і результатів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу визначити також особливості навчання математики у старшому дошкільному віці, які варто враховувати у ЗДО у роботі з дітьми. Мова йде насамперед *про актуалізацію ігрової діяльності як провідного виду діяльності для дітей*, оскільки саме через ігрові вправи діти засвоюють математичні знання у цікавій і доступній формі.

Математичний розвиток дітей здійснюється на *основі індивідуального підходу* - врахування темпів розвитку та інтересів кожної дитини є важливим для досягнення результату. Необхідними у процесі математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку є *практична спрямованість*: навчання відбувається через практичні дії (лічба реальних предметів, побудова з кубиків, розв’язання ситуаційних задач) та *інтеграція знань*: математичний розвиток інтегрується з іншими сферами: мовленнєвою, художньо-естетичною, природознавчою тощо. Важливим є у цьому процесі забезпечення *емоційно-*

позитивного сприйняття - створення емоційно привабливої атмосфери стимулює інтерес до математичних знань.

Список використаних джерел:

1. Брежнєва О. Г. Концептуальні засади математичного розвитку дітей дошкільного віку: логіка реалізації технології "інтегрованих дидактичних модулів". *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2017. № 2. С. 5-10.

2. Державний стандарт дошкільної освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Дитина – педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти : Колективна монографія / авт. кол.: О.П. Аматьєва, Г.В. Бєлєнька, Н.В. Гавриш, В.В. Докучаєва, В.В. Желанова, С.М. Курінна та ін.; за заг. ред. В.В. Докучаєвої; Держ. закл. «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. 492 с.

4. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник [для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»].Вид. 2-ге, перер. та доп. Умань : ПП Жовтий О. О., 2020. 149 с.

5. Старченко В.С. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників. Київ : Світоч, 2014. 76 с.

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Ангеліна Клец,
студентка 4 курсу спеціальності Дошкільна освіта
факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – **Марія Козігора**, PhD за спеціальністю Психологія, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти *КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

Формування моральних почуттів у дошкільному віці є важливим аспектом виховання, оскільки саме в цей період закладаються основи моральної поведінки, що впливають на подальший розвиток особистості. У тезах розглядаються ефективні засоби формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Емоційний розвиток дітей найактивніше відбувається в дошкільному віці. Визначаючи способи формування моральних почуттів, слід враховувати, що вони розвиваються переважно шляхом удосконалення вже наявних емоційних переживань. Неможливо безпосередньо вимагати від дитини, наприклад, захоплення вчинком друга чи персонажа з книги. Для пробудження необхідного почуття важливо створити відповідні умови, які сприятимуть виникненню певних емоційних переживань у дошкільника [2, с. 148].

Процес формування моральних почуттів відбувається за допомогою різних засобів, які можна згрупувати за певними категоріями.

До художніх засобів належать література, образотворче мистецтво, музика та кіно. Діти емоційно сприймають казки, вірші й оповідання, із захопленням розглядають ілюстрації в книгах. Реалістичні й доступні для

дошкільників художні твори справляють на них глибоке враження, сприяючи формуванню етичних уявлень. При цьому не варто вимагати від дітей чіткого визначення понять, адже їхній зміст вони краще засвоюють через художні образи.

Ще одним важливим засобом формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку є природа. Вона пробуджує у дітей гуманні почуття, бажання піклуватися про слабших, допомагати та захищати тих, хто цього потребує, а також сприяє розвитку впевненості в собі. Вплив природи на моральний розвиток дитини є багатогранним, і за належної організації вона стає потужним інструментом виховання почуттів і моральної поведінки.

Одним із важливих засобів формування моральних почуттів є власна діяльність дітей, яка має свою специфіку залежно від виду. Основною залишається гра, що сприяє розвитку організованості, ініціативності та взаємодопомоги. У процесі гри діти вчаться контролювати власний егоїзм, поступатися, дотримуватися спільних правил. Ігрові норми стають орієнтиром для оцінки власної та чужої поведінки.

Старші дошкільники вже достатньо засвоїли соціальний досвід, що відображається в їхніх судженнях і оцінках. Вони здатні засуджувати егоїстичні прояви, які перешкоджають спільній грі, а суспільна думка в дитячому колективі набуває для них великого значення.

До шести років у дітей з’являється, а до семи – зміцнюється особливий інтерес до суспільно корисної діяльності, тривалих змістовних ігор та занять, під час яких вони отримують знання про соціальні явища. Спільна діяльність сприяє виникненню спільних переживань, що зміцнюють взаємини між дітьми.

У старшому дошкільному віці змінюється характер взаємовідносин. П’яти- та шестирічні діти вже рідко граються поодинці – спочатку їхнє мирне співіснування переростає у стабільну дружбу. Спільна гра приносить радість і формує новий рівень взаємин, заснованих на товариськості та дружбі. Якщо у чотирирічному віці оцінка однолітків базується на конкретній ситуації («Іра хороша, бо дала мені м’яч»), то старші дошкільники сприймають друзів більш

усвідомлено, орієнтуючись на накопичений досвід («Мені подобається грати з Ромою, він завжди допомагає будувати»).

Діти старшого дошкільного віку виявляють самостійність у різних видах діяльності, що нерідко призводить до конфліктів із дорослими. Раптове зростання прагнення до незалежності часто не враховується дорослими, які намагаються обмежити ініціативу дитини, що може викликати впертість і капризи.

Важливу роль у цьому віці відіграє спілкування. Дошкільники відчувають потребу у взаємодії, яка проявляється в іграх, практичній діяльності та виконанні спільних завдань. Вони сприймають таку діяльність як значущу, корисну для всіх і як можливість допомогти дорослим, що викликає у них почуття гордості та відповідальності. Діти здатні самостійно організувати роботу, спільно довести її до завершення та оцінити результати. Вони намагаються обґрунтовувати власні оцінки, а у випадку розбіжностей можуть виникати суперечки. Вихователі відіграють важливу роль у цьому процесі, підтримуючи дітей та уважно вислуховуючи їхні думки.

Для старшого дошкільного віку характерні суспільна спрямованість і колективізм, які проявляються у взаєминах між дітьми, їхніх висловлюваннях та оцінці вчинків однолітків. Спільна діяльність стає більш організованою та цілеспрямованою, а в дитячому колективі поступово формується громадська думка, яку може використовувати вихователь у виховному процесі. Дошкільники здатні засуджувати егоїстичні або недобросовісні вчинки своїх товаришів і, навпаки, схвалювати доброзичливу та правильну поведінку.

У процесі дорослішання дитина все глибше усвідомлює зв’язки та закономірності соціального життя, розуміє взаємодії між його різними аспектами. Вона починає орієнтуватися у просторово-часових відносинах, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між подіями, а також налагоджувати емоційні та пізнавальні контакти з людьми зі свого оточення. З часом способи соціального пізнання та освоєння світу стають більш розвиненими та спеціалізованими.

Розвиток організованої поведінки у дітей старшого дошкільного віку відбувається по-різному. Одні легко дотримуються правил, відповідально виконують завдання, допомагають товаришам, активно беруть участь у спільній діяльності та помічають порушення встановлених норм, прагнучи їх виправити. Інші ж можуть стикатися з труднощами через недостатні знання або відсутність необхідних навичок.

Індивідуальні особливості та емоційний стан дітей значною мірою впливають на їхню поведінку, що вимагає від педагога гнучкого підходу та використання різноманітних методів виховання. Важливу роль у моральному розвитку відіграє атмосфера, в якій росте дитина: вона може бути сповнена доброзичливості, любові та гуманності або, навпаки, наповнена негативом і байдужістю, що суттєво впливає на формування моральних якостей.

Діти старшого дошкільного віку особливо емоційно ставляться до своїх батьків. Вони гостро реагують на конфлікти з однолітками та несправедливе ставлення до себе. Водночас у цьому віковому періоді виникають дрібні прикрощі, які швидко забуваються. Також у дошкільнят може з’являтися почуття ревнощів, наприклад, коли їм здається, що батьки приділяють більше уваги брату чи сестрі, або коли у дитячому садку вихователь більше опікується іншою дитиною. Хоча діти намагаються приховувати це почуття, воно все ж може проявлятися у певних ситуаціях [1, с. 74].

Дитина здатна проявляти емпатію не лише до близьких людей, а й до оточення загалом. У міру набуття життєвого досвіду її емпатичні переживання стають більш стійкими.

Існує два основних види емпатії: гуманістична та егоцентрична. Гуманістична емпатія проявляється у щирому емоційному відгуку на стан іншої людини – радість за неї, співчуття, співпереживання чи жалість [2, с. 106].

У старшому дошкільному віці проявляються як гуманістична, так і егоцентрична емпатія. Діти можуть глибоко співпереживати та щиро співчувати, але водночас здатні відчувати сильне почуття заздрості. Ці емоції

часто знаходять вираження у вчинках: заздрість може призвести до скарг чи образ, а співчуття – до бажання поділитися чимось важливим для себе.

Таким чином, старший дошкільний вік є періодом активного розвитку соціальних навичок та моральних почуттів у дітей. У цей час вони засвоюють вищі почуття, які вже можуть усвідомлено назвати та пояснити: доброзичливість, повагу, справедливість, правдивість, відповідальність, співчуття, чуйність, а також ревнощі й жадібність.

Діти починають розуміти важливість моральних норм у стосунках між людьми, здатні оцінювати поведінку інших, співпереживати та пов’язувати почуття з певними діями. Особливо яскраво це проявляється в рольових іграх, де вони навчаються контролювати свій егоїзм, засуджувати несправедливість та усвідомлено оцінювати вчинки однолітків, спираючись на власний досвід, а не лише на конкретну ситуацію.

Список використаних джерел:

1. Журба К. О., Коновець С. В., Шкільна І. М. Особистісно орієнтована методика виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості: метод. реком. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. 176 с.

2. Лазуренко О. О. Психологія емоцій. Київ: Книга плюс, 2018. 262 с.

3. Чорна А. Моральне виховання дошкільників: соціально-педагогічний аналіз. *Сучасна освіта в реаліях та перспективах: соціально-педагогічний аспект*: зб. наук. і наук.-метод. пр. Кривий Ріг: КДПУ, 2024. Вип. 6. С. 148–151.

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ НА РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Денис Климчук, Іван Гречковський

студент 4 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) відділення музичного мистецтва та фізичної культури,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олеся Дишко,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Дослідження підтвердило позитивний вплив занять волейболом на розвиток фізичних якостей молодших школярів, зокрема сили, швидкості, витривалості, координації та гнучкості. Отримані результати свідчать про доцільність інтеграції волейболу до освітнього процесу як ефективного засобу фізичного виховання, що сприяє покращенню здоров'я, підвищенню працездатності та загальному гармонійному розвитку дітей.

Швидкий розвиток науки і технологій суттєво впливає на всі сфери людської діяльності, зокрема й на освіту, що призводить до зростання інтенсивності та ускладнення навчального процесу в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Постійне збільшення обсягу інформації, яку необхідно засвоїти, вимагає від молодших школярів значних фізичних і психічних зусиль. Одним із ключових чинників збереження здоров'я, підвищення працездатності та розвитку життєвої стійкості є формування мотивації до занять фізичною культурою та розвиток основних фізичних якостей. Тому важливо впроваджувати сучасні підходи до організації уроків фізичної культури,

стимулюючи інтерес учнів до рухової активності, що сприятиме їхньому гармонійному розвитку та зміцненню здоров’я.

Молодший шкільний вік є важливим етапом розвитку дитини, коли спостерігається висока інтенсивність формування різних фізичних, психологічних та соціальних якостей. У цей період діти мають значний потенціал для всебічного розвитку, зокрема через активну участь в іграх, що сприяють самоствердженню, формуванню наполегливості, прагнення до успіху та розвитку мотиваційних якостей. Ігрова діяльність позитивно впливає на когнітивні процеси, такі як мислення, увага, пам’ять, уява та мовлення, створюючи сприятливий емоційний фон для навчання. Крім того, спортивні ігри відіграють важливу роль у моральному вихованні, сприяючи формуванню почуття товариськості, чесності, поваги до суперника та прагнення до самовдосконалення [1].

На думку J. Alves та G. Alves, оптимальна рухова активність для учнів початкових класів є підґрунтям їх життєдіяльності та запорукою майбутнього нормального розвитку [4]. Цьому віковому періоду притаманне прискорення процесів психічного розвитку та формування поведінки щодо перебудови та росту організму, для якого потрібно правильне харчування, достатній сон, рухова активність [5]. Як наголошує Т. Яворська, що у досліджуваний період онтогенезу в усіх органах та системах дитячого організму відбувається перетворення, які створюють умови для виконання помірних обсягів м’язової роботи за рахунок функціонування аеробного джерела енергії [3]. Також спостерігаються зміни вегетативної нервової системи з розширенням резервних можливостей більшості функцій, зокрема до інтенсивного споживання кисню тканинами [3].

Проте складність технічних елементів спортивних ігор та недостатній рівень розвитку моторики у більшості молодших школярів ускладнюють оволодіння ігровими прийомами та їх ефективне застосування у двосторонній грі. Це вимагає пошуку нових підходів до підвищення ефективності навчання рухових дій, одним із яких є цілеспрямований розвиток фізичних якостей,

безпосередньо пов’язаних із здатністю до навчання. Покращення рухової активності на уроках і в позаурочний час засобами волейболу, що знаходиться у межах оптимальних фізичних навантажень, надає ефективний вплив на дитячий організм дітей молодшого шкільного віку і допомагає розвитку основних рухів, зміцненню опорно-рухового апарату, підвищенню фізичної працездатності та покращенню психолого-фізичного стану [1].

Аналіз науково-методичної літератури показав, що волейбол – один із найпопулярніших і захоплюючих видів спорту серед учнівської молоді. Проблема побудови тренувально-навчального процесу учнів-волейболістів у межах шкільної програми на сучасному етапі є досить актуальною, що зумовлено, з одного боку, широкою мережею шкільних секцій із волейболу [2], а з іншого – відсутністю чітко розробленої програми спрямованої на розвиток фізичних якостей учнів-волейболістів. Важливо, що в процесі тренування ця здатність поліпшується не тільки за рахунок кількісного зростання арсеналу навичок і умінь, який використовується, але і за рахунок їхнього якісного вдосконалення. При вихованні фізичних якостей як здатності опановувати нові рухи, можуть бути використані будь-які вправи, але лише доти, доки вони включають елементи новизни. В міру автоматизації рухової дії, значення такої фізичної вправи як засобу виховання, розвитку фізичних якостей зменшується [1].

Для виявлення впливу занять волейболом на розвиток фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку нами було проведено дослідження на базі КЗЗСО «Луцький ліцей № 11 Луцької міської ради». Участь в експерименті брали 26 дітей 4 класу (12 хлопців, 14 дівчат). Дослідження тривало 6 тижнів, усі діти відвідували уроки фізичної культури, на яких використовувались елементи волейболу та були ті учні (11 дітей), які додатково ходили на секційні заняття з волейболу двічі на тиждень.

Порівнявши результати тестування на початку та в кінці експерименту, можна відзначити позитивні зміни у рівні розвитку фізичних якостей учнів. Так, у тесті «згинання і розгинання рук в упорі лежачи» показники збільшилися

у хлопців з 7,6 до 7,7 разів (для учнів, які відвідували тільки фізкультуру, та до 8,4 разів для тих, хто додатково відвідував секції), а у дівчат – з 3,5 до 3,9 разів (та до 4,4 разів при секційних заняттях). У тесті «стрибок у довжину з місця» результати збільшилися з 109,4 см до 111,6 см у хлопців та з 94,8 см до 98,9 см у дівчат (для учнів, які займалися лише на уроках фізкультури), а у тих, хто відвідував секційні заняття з волейболу, показники становили 113,2 см у хлопців і 101,6 см у дівчат. У тесті «біг 30 м» час у хлопців скоротився з 6,7 с до 6,1 с (та до 5,8 с у тих, що додатково займався), у дівчат – з 7,4 с до 6,8 с (та до 6,5 с у тих, хто займався на секціях), що засвідчило позитивний вплив волейболу на швидкість. Результати тесту «нахил тулуба вперед з положення сидячи» показали зростання гнучкості: у хлопців з 4,1 см до 4,3 см (та до 4,9 см у тих, які відвідували секції) і у дівчат з 9,7 см до 10,2 см (та до 11,3 см у дітей, які відвідували секції). У тесті «човниковий біг» час у хлопців зменшився з 12,6 с до 12,4 с (та до 11,9 с у тих, які відвідували секції), у дівчат – з 13,4 с до 13,0 с (та до 12,3 с у тих, хто займався на секціях). Останній тест «Фламінго» показав покращення статичної рівноваги: у хлопців з 15,4 с до 15,9 с (та до 16,8 с в учнів, які ходили на секції) і у дівчат з 17,6 с до 17,9 с (та до 18,3 с у тих, хто додатково відвідував секції).

Отже, аналіз результатів тестування на початку та в кінці експерименту підтвердив позитивну динаміку у розвитку фізичних якостей учнів. Значне покращення показників спостерігалося у всіх тестах, що свідчить про ефективність фізичних навантажень, особливо за умови додаткових занять у спортивних секціях. Учні, які брали участь у секційних заняттях з волейболу, продемонстрували вищі результати, порівняно з тими, хто займався лише на уроках фізичної культури. Зокрема, покращилися показники швидкості бігу, що підтверджує позитивний вплив систематичних тренувань. Отримані результати свідчать про доцільність впровадження додаткових занять з волейболу в освітній процес, оскільки вони сприяють гармонійному фізичному розвитку школярів та підвищенню їх загальної фізичної підготовленості.

Список використаних джерел:

1. Довгопол Е. П. Розвиток фізичних якостей школярів, які займаються волейболом. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2017. Випуск 4(85). С. 48-51.

2. Хлус Н. Розвиток швидкісно-силових якостей у школярів 13-14 років засобами волейболу. *Спортивні ігри*. 2024. № 1(31). С. 65–74. https://doi.org/10.15391/si.2024-1.06

3. Яворська Т.Є. Роль та значення уроків з фізичної культури на опорно-руховий апарат молодших школярів. *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти*. 2014. С.481-484. URL: http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/12807. (дата звернення: 13.12.2024).

4. Alves J.GB., Alves G.V. Effects of physical activity on children's growth. *Journal Pediatr*. 2019. № 95(1). P. 72-78. https://doi.org/10.1016/j.jped.2018.11.003

5. Armitage C.J., Sprigg C.A. The roles of behavioral and implementation intentions in changing physical activity in young children with low socioeconomic status. *Journal Sport Exerc Psychol*. 2010. № 32(3). P. 359-376. https://doi.org/10.1123/jsep.32.3.359

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Олена Ковальчук,

студентка 2 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради»

Науковий керівник – Галина Голя,

викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій, методист навчально-методичного відділу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядається актуальна проблема формування лідерських якостей учнів у процесі навчання, зокрема на уроках фізичної культури. Проаналізовано теоретичні засади поняття «лідерство», визначено його роль у становленні особистості та окреслено основні методи розвитку лідерських якостей у школярів під час занять спортом.

У сучасному суспільстві зростає потреба у формуванні активних, ініціативних та соціально відповідальних особистостей, здатних до ефективної взаємодії в колективі та прийняття управлінських рішень. Одним із важливих аспектів становлення особистості є розвиток лідерських якостей, що сприяє успішній самореалізації людини в різних сферах діяльності. З огляду на це, виникає необхідність інтеграції елементів лідерства в освітній процес, зокрема під час проведення уроків фізичної культури. Спортивна діяльність, орієнтована на командну співпрацю, сприяє розвитку відповідальності, комунікативних навичок та вміння керувати колективом.

Аналіз сутності поняття лідерство у ретроспективі проведено науковцями: О. Білик, Л. Беспалько, Є. Зеленова, В. Кондратьєва, С. Овчаренко, О. Павлюк, Д. Рубенштейн, М. Хромей, Л. Сергеєва, T. Shestakova, É. Parslou та ін. Дослідження лідерських якостей спосртерігаємо в науковій літературі з психології, педагогіки спорту, менеджменту такими дослідниками як Н. Волкова, Б. Головешко, О. Городецький, Н. Данилевич, А. Дацко, І. Костиря, М. Кохан, Г. Крижановська, С. Нестуля В. Радіонов, Н. Юдіна, М. Ярошик. Незважаючи на актуальність проблеми формування лідерства серед учнів, у практиці освіти спостерігаються виклики щодо способів та методів формування цієї риси особистості на заняттях з фізичної культури.

Лідерство – це соціальний феномен, що відображає здатність особи впливати на інших, мотивувати їх до спільної діяльності та досягнення спільних цілей. В педагогічній науці лідерство трактується як ключова частина особистісного розвитку, що виникає в процесі спілкування з однолітками та дорослими. У шкільному середовищі лідерство проявляється через організацію навчального процесу, групову діяльність та взаємодію під час позакласних заходів. Розвиток лідерських якостей у школярів сприяє формуванню самостійності, відповідальності, креативності та вміння працювати в команді. Уроки фізичної культури є ефективним інструментом для реалізації цих завдань, оскільки спортивні ігри та командні змагання дозволяють учням

навчитися приймати рішення, координувати дії інших учасників та мотивувати товаришів до активної участі.

Розвиток уявлень про лідерство та експериментальні напрацювання послужили тому, що в теорії лідерства історично послідовно сформувалися чотири основні підходи до розуміння лідерства [1]:

- особистісний – виявлення лідера відповідно до його особистісних якостей;
- поведінковий – прояв лідерства у різних стилях поведінки;
- ситуаційний – прояв лідерства у певних ситуаціях та обставинах;
- емоційне лідерство – лідерство на основі здібностей до усвідомлення власних почуттів та почуттів інших людей, а також управління ними.

В фізичній культурі і спорті ці аспекти включають процеси прийняття рішення, методи мотивації, забезпечення зворотного зв'язку, встановлення міжособистісних взаємин, орієнтацію команди або групи [2]. Процес розвитку лідерських якостей у школярів вимагає застосування спеціальних педагогічних методів та підходів. Серед найбільш ефективних можна виділити наступні:

1. Метод активного залучення – передбачає надання учням можливостей для прояву ініціативи та відповідальності у процесі групової діяльності.

2. Проектний метод – спрямований на організацію спільних заходів, що передбачають колективне прийняття рішень та розподіл ролей.

3. Ігрові технології – використання командних ігор, спортивних змагань та інших форм активності, що стимулюють розвиток лідерських навичок.

4. Рефлексивний метод – аналіз учнями власного досвіду лідерської діяльності, обговорення сильних та слабких сторін їхніх управлінських рішень. [3].

Розглянемо детальніше ігрові технології у формувнанні лідерсього потенціалу учнів. Ігрові методи є однією з найефективніших форм навчання, яка сприяє активному засвоєнню знань та формуванню практичних навичок. На уроках фізичної культури можуть бути використані такі ігри:

1. «Лідер естафети»: кожна команда обирає капітана, який розподіляє завдання між гравцями та визначає тактику проходження естафети.

2. «Організуй команду»: гра, в якій учні мають виконати завдання (наприклад, розробити стратегію гри у футбол або баскетбол) за певний час, після чого презентують свою ідею.

3. «Майстер командних рішень»: кожен учасник по черзі стає лідером та приймає рішення щодо тактики команди в різних ситуаціях.

4. «Смуга перешкод»: один учень виступає лідером та керує діями команди під час подолання складного маршруту [4].

Учитель відіграє ключову роль у процесі формування лідерських навичок у школярів. Він повинен не лише забезпечувати належну організацію уроків, але й створювати умови для розвитку ініціативності учнів. Зокрема, педагог може заохочувати самостійне прийняття рішень, підтримувати учнів у складних ситуаціях та стимулювати їх до активної участі в командних іграх та спортивних змаганнях.

Таким чином, формування лідерських якостей учнів є важливим завданням сучасної освіти. Уроки фізичної культури є ефективним засобом для розвитку ініціативності, відповідальності та командного духу. Використання ігрових методик та командної роботи дозволяє учням навчитися ухвалювати рішення, організовувати діяльність інших та брати на себе відповідальність за результати спільної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Єрмак І. Формування лідерських навичок учнів як соціальна й педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка.* Випуск 21. Т. 1. 2020. С.221-225.

2. Ковальчук О. Лідерство в освітньому процесі. Київ: Освіта, 2020. 341 с.

2. Петренко І. Фізична культура та розвиток особистості. Львів: Світ знань, 2019. 154 с.

3.Сидоренко В. Методика розвитку лідерських якостей у дітей. Харків: Академія, 2021. 237 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ

Олександр Королік,
студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Едуард Косинський,
викладач кафедри теорії та методики фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

В роботі вказано важливість розвитку фізичних якостей в ігрових видах спорту. Зазначено особливості використання різних методик розвитку фізичних якостей в футболі, волейболі, баскетболі. Проаналізована методики розвитку фізичних якостей в різних видах спорту.

Фізичні якості є фундаментальною складовою підготовки спортсменів у ігрових видах спорту. Вони забезпечують ефективне виконання технічних і тактичних дій, підвищують витривалість, швидкість реакції та знижують ризик травматизму. Основні фізичні якості, які впливають на успішність у ігрових видах спорту, включають силу, швидкість, витривалість, гнучкість і координацію. Ряд авторів неодноразово наголошують на важливості впровадження нових методик розвитку фізичних якостей при підготовці спортсменів з футболу, волейболу, баскетболу [1, 2, 3, 4, 7].

Отже розглянемо основні фізичні якості і їх роль в ігрових видах спорту. Сила як рухова якість – це здатність людини долати опір або протидіяти йому за рахунок м’язових напружень. Опором можуть виступати сили земного тяжіння; реакція опори при взаємодії з нею; опір навколишнього середовища; маса власного тіла; маса спортивного знаряддя; сили інерції власного тіла або його частин та інших тіл; опір партнера тощо [5]. Сила є важливою для ефективного ведення боротьби за м'яч, виконання стрибків, ударів і швидких переміщень. В ігрових видах спорту, таких як баскетбол і футбол, розвинена

м’язова сила дозволяє спортсменам вигравати єдиноборства, здійснювати сильні удари та швидко змінювати напрямок руху.

Численними дослідженнями встановлено, що швидкість є комплексною руховою якістю, яка проявляється через:

- швидкість рухових реакцій;

- швидкість виконання необтяжених поодиноких рухів;

- частоту (темп) необтяжених рухів;

- швидкий початок рухів, що у спортивній практиці називають різкістю [5].

Швидкість є визначальним фактором у таких видах спорту, як футбол, хокей чи волейбол, де реакція на дії суперника має бути миттєвою. Вона включає стартову, дистанційну швидкість і швидкість зміни напрямку руху, що особливо важливо для гравців, які працюють на коротких дистанціях.

Фізична витривалість як рухова якість людини – це її здатність долати втому у процесі рухової діяльності.

Фізична витривалість має велике значення для життєдіяльності людини, бо дозволяє: тривалий час підтримувати високий рівень інтенсивності рухової діяльності; виконувати значний обсяг роботи; швидко відновлювати сили після навантажень [6].

Залежно від специфіки роботи розрізняють загальну та спеціальну витривалість [5].

Витривалість дозволяє спортсменам підтримувати високий рівень активності протягом усього матчу. У таких видах спорту, як футбол чи баскетбол, гравці мають долати значні дистанції протягом тривалого часу, що вимагає добре розвиненої аеробної та анаеробної витривалості.

Гнучкість як рухова якість людини – це її здатність виконувати рухи в суглобах з великою амплітудою.

Розрізняють активну і пасивну гнучкість.

Під активною гнучкістю розуміють здатність людини виконувати рухи з великою амплітудою за рахунок власних м’язових зусиль. Вона залежить не

лише від ступеня рухомості в суглобах, але і від сили м’язів, що беруть участь у переміщенні відповідної ланки тіла.

Під пасивною гнучкістю розуміють здатність людини виконувати рухи з великою амплітудою за допомогою зовнішніх впливів (партнер, прилад, обтяження тощо) [5].

Гнучкість сприяє підвищенню амплітуди рухів, що важливо для виконання технічних елементів, таких як удари у футболі, прийоми в тенісі або стрибки у волейболі. Недостатня гнучкість може призводити до травм, особливо при різких рухах.

Координація допомагає гравцям точно виконувати технічні елементи, швидко адаптуватися до змін у грі та взаємодіяти з партнерами по команді. Високий рівень координації забезпечує плавність рухів і ефективність у прийнятті рішень [6].

Таким чином, розвиток фізичних якостей є важливим компонентом у підготовці спортсменів, що безпосередньо впливає на їхню ігрову ефективність та досягнення високих результатів.

Список використаних джерел:

1. Анікеєнко Л.В., Білоконь В.П., Дакал Н.А. Футбол як базовий засіб фізичного виховання здобувачів вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2023. Вип. 3К (162). С. 21-25.

2. Борисенко В., Козерук Ю., Гриб Т., Клименченко Т. Розвиток рухових якостей студентів під час навчання волейболу в процесі фізичного виховання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019, № 8 (92), С. 189-198.

3. Єфременко В. М. Баскетбол як засіб реалізації варіативного компоненту у фізичному вихованні студентів. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2020. Вип. 7 (127). С. 82-85.

4. Качан О. А. Контроль за фізичним навантаженням новітніми інноваційними засобами на уроках фізичної культури *Фізичне виховання в рідній школі.* 2014. № 4 С. 20-22.

5. Іващенко В.П., Безкопильний О.П. Теорія і методика фізичного виховання: підручник: у 2 ч. Черкаси, 2016. Ч. 1. 420 с.

6. Лутаєва Н. В., Дорош В. А. Спортивні ігри як засіб гармонійного розвитку студентів ЗВО. *Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та*

перспективи розвитку в умовах сучасності: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Дніпро, 11 травня 2022р.). Дніпро, 2022. С. 267-270.

7. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол: посібник для футболістів і тренерів аматорського футболу. К.: Олімпійська література, 2005. 193 с.

СТОРІТЕЛІНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Світлана Кошіль,

студентка 41ПО групи спеціальності 013 Початкова освіта,

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олена Стрельбіцька,

кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри філології

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті досліджено особливості використання сторітелінгу як ефективного інструменту формування комунікативної компетентності учнів початкової школи. Проаналізовано педагогічний потенціал наративних технік у контексті мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку. Обґрунтовано методичні підходи до впровадження різних типів сторітелінгу в освітній процес та представлено практичні рекомендації щодо їх застосування на уроках української мови.

Сучасна початкова освіта спрямована на формування ключових компетентностей учнів, серед яких комунікативна компетентність посідає одне з провідних місць. Здатність ефективно спілкуватися, чітко висловлювати власні думки, слухати й розуміти інших є необхідною умовою успішної соціалізації та подальшого навчання молодших школярів. Концепція Нової української школи наголошує на важливості пошуку інноваційних методів навчання, які сприятимуть розвитку мовленнєвих навичок дітей через активне залучення до навчального процесу. Одним із таких методів є сторітелінг, який

дозволяє природним шляхом розвивати мовленнєві здібності учнів, збагачувати їхній словниковий запас та формувати навички ефективної комунікації.

Дослідженню різних аспектів сторітелінгу в освітньому процесі присвячені праці як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Питання впровадження сторітелінгу в українській початковій освіті висвітлено в працях Н. Гавриш [2], О. Караманова, Л. Панченко [5]. Проблему формування комунікативної компетентності молодших школярів досліджували О. Савченко [4], М. Вашуленко, Т. Пономаренко [6].

Метою нашої розвідки є теоретичне обґрунтування та практична розробка методики використання сторітелінгу як засобу формування комунікативної компетентності молодших школярів.

У контексті початкової освіти сторітелінг виступає не лише як спосіб передачі знань, але й як потужний інструмент формування мовленнєвих навичок учнів [1].

Комунікативна компетентність молодших школярів є інтегративною якістю, яка включає знання мовних норм, правил спілкування, вміння встановлювати й підтримувати контакт з іншими людьми, висловлювати свої думки, слухати співрозмовника, а також здатність адекватно використовувати мовні засоби в різних комунікативних ситуаціях. Саме сторітелінг створює оптимальні умови для розвитку цих складових через природне залучення дітей до мовленнєвої діяльності.

Функціональне призначення сторітелінгу в контексті формування комунікативної компетентності молодших школярів можна окреслити такими аспектами:

1. Мотиваційна функція. Цікаві історії стимулюють мовленнєву активність дітей, викликають бажання висловити власну думку, поділитися враженнями, задати питання. Емоційна зацікавленість сюжетом спонукає учнів до спонтанного мовлення, що є важливим для подолання мовленнєвих бар'єрів.

2. Розвивальна функція. Слухання та створення історій розвиває у молодших школярів уміння будувати логічно структуровані висловлювання,

збагачує їхній словниковий запас, формує навички використання різноманітних мовних засобів (епітетів, порівнянь, синонімів).

3. Комунікативна функція. Сторітелінг забезпечує природне середовище для практики мовленнєвих умінь – від слухання і розуміння до активного говоріння. Особливо ефективним є діалогічний сторітелінг, коли учні взаємодіють під час створення спільної історії.

4. Рефлексивна функція. Аналіз історій, обговорення вчинків персонажів, прогнозування розвитку подій розвиває критичне мислення учнів, вчить їх аргументувати власну позицію, ставити доречні запитання.

5. Соціалізуюча функція. Через сторітелінг діти опановують мовні шаблони, необхідні для різних соціальних ситуацій, вчаться адаптувати своє мовлення до різних комунікативних контекстів [2, с. 6-9].

У початковій школі доцільно використовувати різні типи сторітелінгу, які відповідають віковим особливостям дітей та специфіці формування комунікативної компетентності:

1. Класичний (учительський) сторітелінг передбачає розповідь історії вчителем. Цей тип ефективний для демонстрації зразків мовлення, введення нових мовних конструкцій, збагачення словникового запасу учнів. Важливими елементами такого сторітелінгу є виразність, емоційність, використання невербальних засобів комунікації. Наприклад, під час вивчення теми «Прикметники» вчитель може розповісти історію про «Чарівну країну ознак», де кожен предмет має свої неповторні характеристики.

2. Активний (учнівський) сторітелінг – учні самостійно створюють та розповідають історії. Цей тип найбільш ефективний для розвитку мовленнєвих умінь, оскільки діти практикують як монологічне, так і діалогічне мовлення. Активний сторітелінг може реалізовуватися у формі «Кола історій» (колективне створення розповіді), «Історії з кубиків» (генерування сюжету за допомогою кубиків із зображеннями), «Історії за картинками» (складання розповіді за серією ілюстрацій).

3. Цифровий сторітелінг поєднує традиційне розповідання історій із використанням мультимедійних технологій. Учні можуть створювати прості презентації, озвучувати комікси, записувати аудіоісторії. Такий формат особливо привабливий для сучасних дітей і дозволяє інтегрувати розвиток комунікативних та цифрових компетентностей.

4. Сенсорний сторітелінг передбачає використання різних сенсорних модальностей під час розповіді – тактильних, звукових, візуальних елементів. Цей тип ефективний для розвитку образного мовлення молодших школярів, збагачення їхнього словника словами, що позначають різні відчуття [4, с. 144-147].

Практичне впровадження сторітелінгу для формування комунікативної компетентності молодших школярів може відбуватися через різноманітні вправи та завдання, адаптовані до вікових особливостей дітей. Так у *1-2 класах* ефективними є такі завдання: «Чарівна скринька» – вчитель дістає зі скриньки предмет, який стає відправною точкою для колективної історії; «Історія навпаки» – діти слухають відому казку, а потім переказують її від імені негативного персонажа; «Живі речення» – учні отримують картки зі словами і повинні вишикуватися так, щоб утворити речення, яке стане початком історії. У *3-4 класах* можна використовувати складніші форми сторітелінгу: «Карта історії» – учні планують структуру розповіді за допомогою спеціальної схеми (герой, мета, перешкоди, рішення, результат); «П’ять запитань» – створення історії на основі відповідей на запитання Хто? Де? Коли? Що? Чому?; «Історія за порадами» – розповідь із включенням слів-підказок, які періодично демонструються вчителем [5, с. 60-64].

Для максимальної ефективності використання сторітелінгу в формуванні комунікативної компетентності молодших школярів важливо дотримуватися певних методичних рекомендацій:

1. Історії повинні відповідати віковим особливостям учнів, їхнім інтересам та рівню мовленнєвого розвитку.

2. Необхідно створювати безпечне комунікативне середовище, де кожна дитина не боїться висловлюватися і проявляти творчість.

3. Важливо поєднувати різні типи сторітелінгу та інтегрувати їх у різні предмети початкової школи.

4. Доцільно використовувати візуальні опори (малюнки, схеми, картки) для підтримки мовленнєвої діяльності учнів.

5. Необхідно забезпечувати поступове ускладнення завдань – від колективних історій до самостійних розповідей [3, с. 146-158].

Впровадження сторітелінгу в практику початкової школи має певні виклики, серед яких – необхідність спеціальної підготовки вчителів, часові обмеження уроку, різний рівень мовленнєвого розвитку учнів у класі. Однак гнучкість методу дозволяє адаптувати його до різних умов та потреб.

Отже, сторітелінг є ефективним інструментом формування комунікативної компетентності молодших школярів, який відповідає природним механізмам опанування мови дітьми через емоційно насичені історії. Різноманітність типів та форм сторітелінгу дозволяє комплексно розвивати всі складові комунікативної компетентності – від сприймання і розуміння мовлення до продукування власних висловлювань. Інтеграція сторітелінгу в освітній процес початкової школи створює оптимальні умови для розвитку мовленнєвих навичок учнів у контексті компетентнісного підходу до навчання.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*. 2019. № 7(174). С. 130–135.

2. Гавриш Н., Сіренко А. Сторітелінг як технологія розвитку мовленнєвої компетентності учнів. *Початкова школа*. 2018. № 10. С. 6–9.

3. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній початковій освіті. *Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. праць*. Київ, 2021. Т. 3. С. 146–158.

4. Панченко Л. Ф. Цифровий сторітелінг в освіті. *Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми*. 2019. С. 144–147.

5. Пономаренко Т. О. Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів засобами інтерактивних технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 23. С. 60–64.

ВИДИ КУЛЬТУРНО-ГІГІЄНІЧНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Кривченкова,

студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта

відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Оскільки фізичне виховання є основою гармонійного розвитку, формування здорового способу життя дітей дошкільного віку, то воно має бути спільною турботою батьків, педагогів і самої дитини, яку з ранніх років слід привчати піклуватися про своє здоров’я.

Формування культурно-гігієнічних навичок втілює широке коло завдань:

– розвивати культурно-гігієнічні навички, формувати найпростіші навички поведінки під час їжі, умивання.

– формувати звичку слідкувати за своїм зовнішнім виглядом, вміння правильно використовувати мило, мити руки з милом до утворення піни, вмивати обличчя обома руками; закочувати рукава, щоб не змочити; використовувати свій рушник, не струшувати воду з рук, досуха витиратися після вмивання, класти рушничок на місце; користуватися гребінцем, зачісувати волосся, якщо воно неохайно виглядає, розчісувати його, заплітати хвостики чи коси, слідкувати за станом волосся; використовувати носову

серветку.

– привчати дошкільнят чистити зуби; учити малят набирати зубну пасту на щітку, правильно та ретельно чистити зуби щіткою, полоскати ротову порожнину.

– у туалеті: діти повинні вміти користуватися туалетним папером, помити руки після відвідування туалету

– формувати навички поведінки за столом: користуватися правильно ложкою, серветкою, тримати ложку в правій руці; не розкришувати хліб, пережовувати їжу із закритим ротом, не говорити за столом, не розмовляти з повним ротом, акуратно їсти, сидіти рівненько, щоб їжа не падала на підлогу, пити не обливаючись, мити руки перед прийомом їжі.

– формувати звичку утримувати особисті речі у порядку: завжди прибирати їх за собою, класти у шафку або на стілець, обережно розвішуючи, дбайливо ставитися до кожної речі, розкладати їх таким чином, щоб зручно було користуватися.

– формувати початкові уявлення про цінності здоров'я, про те, що здоров'я розпочинається з чистоти тіла, що чистота-краса-здоров'я – це пов'язані поняття.

Перехід навичок у звички відбувається за систематичного їх повторення. Поки звичка не закріпилась, дітям необхідний контроль і вказівки старших, а також заохочення, похвала та схвалення.

Для результативного гігієнічного виховання дошкільників, велике значення має зовнішній вигляд вихователя. Слід не забувати про те, шо діти дуже спостережливі і мають схильність до наслідування, тому вихователь має бути для них прикладом.

У роботі із старшими дошкільниками вихователь продовжує формувати культуру вживання їжі, покращує навички вірного користування столовими приборами, продовжує привчати дітей не їсти невимитими руками, підводячи до розуміння негативних наслідків таких дій [3].

Слід пам'ятати, що процес формування у дошкільнят культурно-

гігієнічних навичок буде вдалим тільки за умови тісного взаємозв'язку закладу дошкільної освіти з родинами. Тому, у формуванні культурно- гігієнічних навичок, також як в іншому виді педагогічної діяльності важливо єдність вимог вихователів закладу дошкільної освіти та батьків.

Не менш важливою для дошкільників також є гігієнічна гімнастика. Її виділяють як окремий вид основної гімнастики. Вона відіграє велику роль для зміцнення здоров'я, загартування організму дітей, покращує фізичний розвиток і підвищує працездатність дитини.

Розповсюдженим різновидом гігієнічної гімнастики є ранкова гімнастика («зарядка»). Загально-розвиваючі вправи, які складають її, підбирають так, щоб охопити всі великі м'язові групи, вплинути на поліпшення обміну речовин, дихання, кровообігу та покращання інших функцій організму.

Гігієнічну гімнастику поділяють на індивідуальну та колективну. Індивідуальною гімнастикою займаються вдома, вранці після сну. Прикладом її є ритмічна гімнастика по телебаченню (аеробіка), яка розрахована для населення різних вікових груп (від дошкільнят до людей похилого віку).

Колективна гігієнічна гімнастика проводиться в закладах дошкільної освіти вранці та після денного сну. Особливо корисно для здоров'я дітей поєднувати гімнастику з повітряними ваннами та водними процедурами. Легкий одяг дітей не ускладнює рухи і дихання, а постійне обтирання після гімнастики, душ або купання загартовують організм і мають велике гігієнічне значення [2].

Освітні завдання	Розширювати уявлення дітей про призначення і дію органів та систем організму людини й умови їх нормального функціонування. Закріплювати поняття про способи зміцнення здоров'я. Продовжувати вчити дотримувати правил особистої гігієни та культури споживання їжі. Вчити адекватно реагувати на різні життєві ситуації, стримувати негативні емоції. Закріплювати знання про оздоровчі властивості українсько-національної обрядової їжі та оздоровчу спрямованість побуту

Рис. 1. Прищеплення культурно-гігієнічних навичок у дітей

Для прищеплення культурно-гігієнічних навичок у дітей варто

використовувати приклад, показ, пояснення, заохочення,

Головною у центрі виховного процесу є дитина. Вихователь повинен супроводжувати свої дії поясненнями, варто чітко ділити нову дію на операції, спочатку виділяти більш важливе, а потім незначне, додаткове.

Дитина старшого дошкільного віку правильно називає частини свого тіла й органи чуття. Дотримує правил особистої гігієни та культури споживання їжі. Знає основні чинники здоров'я: настрій, довкілля, природа, погода, сезонність, харчування, побут. У дитини сформовані знання пре хвору і здорову людину, можливі причини захворювань. Дитина може допомогти дорослим у разі їх хвороби (дати термометр, зробити компрес, викликати швидку допомогу). У дошкільника сформовано уявлення про потребу використання сезонного одягу. Діти знають оздоровчу спрямованість побуту українського народу; про те, що негативні емоції впливають на здоров'я людини. Дошкільник усвідомлює, що рухова активність, виконання гартувальних процедур, дотримання правил особистої гігієни та вживання здорової їжі впливають на збереження здоров'я[1].

Таким чином, у роботі з дітьми старшого дошкільного віку вихователь продовжує формувати культуру споживання їжі, вдосконалювати навички правильного користування столовими приборами; вчить дітей не їсти «на ходу» (на вулиці, в транспорті), не брати їжу брудними (невимитими) руками, підводячи до усвідомлення негативних наслідків таких звичок.

Педагогам слід активніше використовувати у навчально-виховному процесі художнє слово, народний фольклор (потішки, примовки) для створення позитивних емоцій в дітей у процесі засвоєння певних культурно-гігієнічних навичок.

Організовуючи чергування по їдальні, дорослому потрібно знати, що діти старшого дошкільного віку здатні повністю сервірувати стіл із дотриманням певної послідовності, узгоджувати діяльність та розподіляти між собою роботу, приходити на допомогу один одному й спільно доводити справу до кінця. У процесі виконання роботи діти виявляють більшу старанність, активність,

ініціативність, прагнучи високого результату. Керівництво педагога спрямовується на розвиток самостійності, самоорганізації дітей, збільшення обсягу й темпу роботи при якісному її виконанні.

Процес формування у дошкільників культурно-гігієнічних навичок буде успішним лише за умови тісної співпраці дошкільного закладу та сім'ї.

Важливо ознайомити батьків (на батьківських зборах, під час бесід, індивідуальних зустрічей) з вимогами базової програми щодо виховання даних навичок у дітей певного віку та роботою, яка ведеться в зв'язку з цим у дошкільному закладі. Вихователь рекомендує дотримуватися визначеного режиму дня; навчає батьків ефективних методів формування у дітей необхідних навичок, умінь та звичок; переконує у великому виховному впливі посильних трудових доручень. Доцільно дібрати для батьків також науково-популярну літературу з короткими анотаціями, статті про вплив гігієни на фізичний розвиток дитини.

Список використаної літератури:

1. Вільчковський Е., Курок О. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2017. 428 с.

2. Желан А. Формування культури поведінки дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені ВО Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*, 2014, (45), 20-24.

3. Єфименко М. Фізкультурні корекційні етюди. Оптимальний руховий режим дошкільника. *Дошкільне виховання*. 2014. № 12. С. 20-22.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КУРС «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Людмила Крук, Анастасія Ковальчук,
студентки 2 курсу спеціальності 013Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Тетяна Бортнюк,
кандидат економічних наук, завідувач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Здоров'язбережувальний компонент курсу ЯДС стає ключовим у навчанні, створюючи безпечне середовище та сприяючи гармонійному розвитку учнів. Цифрові інструменти допомагають візуалізувати навчальний матеріал і формувати відповідні компетентності.

Інтеграція цифрових технологій у курс «Я досліджую світ» відкриває нові можливості формування здоров'язбережувальних компетентностей молодших школярів, що набуває першорядного значення в контексті глобальних викликів сучасності, збереження фізичного й психічного здоров'я підростаючого покоління та реалізації концепції Нової української школи.

Здоров’язбережувальна компетентність – це здатність учнів застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров’язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров’я та здоров’я інших людей.

Формування здорового способу життя та здоров’язбережувальної компетентності в молодших школярів є важливим, оскільки саме в ранньому

віці закладаються базові знання та навички з охорони здоров'я. З часом вони стають невід'ємною частиною культури людини та впливають на здоров'я всього суспільства. Молодший шкільний вік – ключовий період для формування основ майбутнього здоров'я.

Здоров'язбережувальні компетентності базуються на понятті «здоров'я», причому з урахуванням усіх його аспектів:фізичне здоров'я, правильне функціонування всіх ознак діяльності організму, психічне відповідність когнітивної діяльності віку учнів, соціальне, що ґрунтується на рівні сформованості громадянської відповідальності за поведінку в суспільстві;, духовне, наявність орієнтації на різні види цінностей (освітні, мистецькі, релігійні, загальнолюдські) [4, с.4].

У процесі формування здоров'язбережувальних компетентностей обов'язковим фактором є запровадження здоров'язбережувальних технологій. Такі технології будуть дієвими у випадку: – створення сприятливих умови для навчання на основі відповідного освітнього середовища; – чіткої й повноцінної організації процесу навчання з логічною послідовністю заходів, що мають на меті формування важливих складових здоров'я; – високого рівня готовності вчителя / викладача до впровадження здоров'язбережувальних технологій.

Здоров'язбережувальний компонент курсу ЯДС стає ключовим елементом освіти, забезпечуючи безпечне середовище для навчання та сприяючи гармонійному розвитку учнів. Використання цифрових технологій у навчальному процесі розширює можливості формування здоров'язбережувальних компетентностей, покращуючи подання навчального матеріалу через візуалізацію.

Раціональне застосування цифрових технологій у курсі ЯДС вимагає дотримання балансу між інноваційними та традиційними формами навчання. Змістові лінії Типової освітньої програми початкової освіти (за Р.Б. Шияном) «Безпека», «Здоров'я», «Добробут» реалізуються через інтеграцію різноманітних цифрових ресурсів. Комікси як візуальний інструмент засвоєння матеріалу дозволяють учням сприймати здоров'язбережувальну інформацію

через емоційно забарвлені сюжети, що сприяє глибшому розумінню та запам'ятовуванню [1, с. 47].

Онлайн-ресурси для створення ребусів (Rebus1.com, Discovery Education Puzzlemaker), ментальних карт (Canva, Coggle), хмар слів (Wordart, Wordcloud) слугують ефективними цифровими інструментами формування здоров'язбережувальних компетентностей. Використання сервісу Canva для створення інфографіки допомагає візуалізувати складні здоров'язбережувальні концепції. Платформи Kahoot та LearningApps надають можливість розробляти інтерактивні вправи та ігри здоров'язбережувальної тематики [3].

Діяльнісний підхід становить методологічну основу формування здоров'язбережувальних компетентностей через інтеграцію технологій у курс ЯДС. Активна позиція молодшого школяра в навчальному середовищі передбачає застосування знань через виконання різноаспектних завдань із залученням цифрових інструментів [1, с. 48].

Здоров'язбережувальна компетентність поєднує знання, навички та цінності, необхідні для збереження здоров'я в різних життєвих ситуаціях. Її формування включає когнітивний, практичний і емоційно-ціннісний аспекти, розвиток яких відбувається ефективніше завдяки використанню цифрових технологій у навчанні [2]. Здоров'язбережувальні компетентності базуються на аналітичних навичках оцінки факторів, що впливають на здоров'я, умінні ухвалювати правильні рішення та організовувати здоровий спосіб життя. Практичне застосування цих знань у повсякденні доповнюється вмінням шукати й обробляти інформацію про здоров'я за допомогою цифрових технологій [1, с. 46].

Проектна діяльність інтегрує цифрові технології у курс ЯДС для формування здоров'язбережувальних компетентностей. Метод проектів стимулює розвиток когнітивних здібностей учнів, навичок самостійного конструювання знань та орієнтації в інформаційному просторі. Електронні щоденники здоров'я з моніторингом біометричних показників дозволяють школярам встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між різними факторами

та станом здоров’я. Відповідальне ставлення до власного здоров’я та благополуччя оточуючих формується паралельно з критичним мисленням та цифровою грамотністю [2].

Урахування індивідуальних характеристик дитини створює оптимальні умови для реалізації її потенціалу в рамках персоналізованого підходу у формуванні здоров’язбережувальних компетентностей. Диференціація навчального матеріалу за складністю, темпом засвоєння та формою презентації стає можливою завдяки цифровим інструментам, які дозволяють кожному учневі працювати в індивідуальному ритмі за власною освітньою траєкторією [1, с. 51].

Педагогічний супровід формування здоров’язбережувальних компетентностей передбачає створення спеціального освітнього середовища. Ключові педагогічні умови включають відповідність цифрових інструментів віковим та індивідуальним характеристикам учнів, забезпечення безпечного цифрового простору, інтеграцію здоров’язбережувальних практик у компоненти освітнього процесу [3]. Діагностика рівня сформованості здоров’язбережувальних компетентностей виступає невід’ємним елементом педагогічного процесу. Діагностичний інструментарій охоплює спостереження за навчальною діяльністю, аналіз результатів практичних завдань та проектів, тестування здоров’язбережувальних знань, анкетування учнів та батьків [1, с. 53].

Батьківський вплив на формування здоров’язбережувальних установок дитини актуалізує необхідність залучення родини до освітнього процесу. Цифрові комунікаційні канали забезпечують ефективну взаємодію між педагогами та батьками, уможливлюючи надання консультативної підтримки щодо розвитку здоров’язбережувальних компетентностей дітей [2].

Отже, формування здоров’язбережувальних компетентностей молодших школярів через інтеграцію цифрових технологій у курс ЯДС постає комплексним педагогічним процесом, який поєднує інноваційні технології, методи та форми навчання з особистісно орієнтованим підходом. Ефективність

процесу визначається дотриманням педагогічних умов, систематичним моніторингом результатів та тісною співпрацею з родинами учнів, що сприяє створенню цілісної здоров'язбережувальної освітньої екосистеми для гармонійного розвитку молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Дорож І. А., Ковальчук А. Ф. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в освітньому процесі НУШ. Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психологопедагогічні науки. 2023. № 1. С. 43-53. DOI: 10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43- 53 (дата звернення 15.03.2025)

2. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text (датазвернення 15.03.2025)

3. Типова освітня програма початкової освіти. Цикл І (1-2 класи) / За ред. Р. Б. Шияна. URL :https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf (дата звернення 20.03.2025)

4. Романишина Л.М., Крищук Б.С., Поліщук О.С. Здоров'язбережувальна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2022. № 2 (24) URL: https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2022/2/14.pdf (дата звернення 24.03.2025)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ІНТЕГРОВАНОМУ КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» З ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ

Юлія Кулікова,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Хомюк,

старший викладач, спеціаліст вищої категорії

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті окреслено важливість розвитку творчих здібностей молодших школярів, правильний підхід до дітей, врахування інтересів та побажань кожного. Застосування нових методів і прийомів на інтегрованому курсі «Я досліджую світ» задля розвитку творчих здібностей дітей.

Проблема розвитку творчих здібностей особистостей в початковій школі була і є актуальною зараз. Заклад освіти потребує використання такої методики проведення занять, яка б відповідала нормам сучасного суспільства, і змогла б підготувати високоосвічених особистостей, які зможуть адаптуватися до змін у суспільстві і зробити значний внесок у розвиток суспільства. [3]. Видатний український педагог В. О. Сухомлинський писав: «Творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий зв'язок між інтелектуальним життям особистості і проявом її сил в активній діяльності» [4]. Він рекомендував вчити дітей думати, творити, фантазувати серед чудової краси природи, що є джерелом думки і слова. Важливою умовою формування творчого мислення через природу є організація спостережень [4]. Вони розпочинаються з розвитку молодших школярів уміння бачити природу. Адже відомо, що дивитися - не означає бачити.

Історія педагогічної науки охоплює різні поняття, вони тлумачать завдання та мету освіти. Одним із них є теорія формальної освіти, що мала неабиякий вплив у розвитку освітніх систем.

Формальна освіта – теорія формування змісту освіти трактує навчання як засіб розвитку здібностей і пізнавальних інтересів молодших школярів, їхньої уваги, пам’яті. Автори теорії формальної освіти – Д. Локк, Й. Песталоцці, Й. Гербарт [6]. Представники цієї концепції вважали, що головна увага школи має бути спрямована на розвиток здібностей здобувачів освіти, на розвиток їхньої пам'яті, мислення, уяви [5], а не набуття фактичних знань.

Нова українська школа – школа творчості, шлях до успіху. Завдання вчителя – зробити максимально комфортні умови для утвердження атмосфери творчості дітей, допомогти молодшим школярам знайти себе в житті. Важливу роль для розвитку творчих здібностей молодших школярів відіграє цікавий,

правильно підібраний матеріал, який буде відповідати віковим особливостям дітей, а також використовувати різноманітні методики викладання і новітні ІТ – технології. Інтегрований курс «Я досліджую світ» повинен базуватися на тому, що вчитель та молодші школярі – одне ціле. Це свідчить про те, що всі здобувачі освіти унікальні – навіть якщо в одного гірше розвинені творчі навички, ніж в іншого. Особливістю професії «вчитель» є вміння прогнозувати подальші можливості творчого розвитку дітей. Проєктувати наступні дії, передбачати можливий результат своєї діяльності. Існує безліч вправ, які пов'язані із розвитком творчих здібностей дітей, наприклад, вправи в онлайн середовищі, тобто інтернет-джерелах, і вправи, які можна використовувати в класі – офлайн середовищі.

В дітей молодшого шкільного віку, варто розвивати не тільки творчі здібності, а й критичне мислення. Мислити критично – означає вміти порівнювати, аналізувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел; робити висновки на основі висунутих припущень. На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» під час проходження пробної практики, ми використовували вправу «Синквейн» (сенкан) на заняттях природничої освітньої галузі [3].

Сенкан – форма вільного вірша, яка складається з 5 рядків. Сенкан створюють під час вивчення нового матеріалу. Ця вправа формує у школярів здатність усвідомлювати, узагальнювати, розуміти складні ідеї, проте переоформлювати їх у більш простий варіант. Вправа спрямована на те, щоб удосконалити навички мислення, «розбавити» яскравими фарбами фантазію дітей [3].

Приклад сенкану: урок - «Я досліджую світ» 3 клас за підручником Волощенко О. В., Козак О.П., Остепаненко Г.С., див. *(табл.1) - приклад сенкану* [1, с.61].

«Чому зникають рослини/тварини/речі?»	**«Харчування і здоров'я»**
Рослини Непомітно, цікаво, швидко Зникають, зникали, будуть зникати Усе рано чи пізно зникне	Харчування Здорове, шкідливе, підступне Потребує, провокує, манить Слідкуй за правильним

Флора	харчуванням Живлення

(табл.1) – приклад сенкану

Навчити молодших школярів творити - можна з легкістю, варто лише підібрати правильну методику викладання і правильний підхід до кожної дитини.

Найбільшої популярності серед розвитку творчих здібностей школярів набув метод «Мозковий штурм», який досить часто використовується на будь-яких заняттях.

Мозковий штурм – оперативний метод вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, при якому учасникам обговорення пропонують висловлювати якомога більшу кількість варіантів рішення. Суть його в тому, що учасники озвучують якомога більше варіантів, зокрема й найнеймовірніші, а потім з усіх обираються найкращі ідеї або рішення, які можна реалізувати на практиці [2].

Мозковий штурм включає такі етапи:

- генерація ідей: учасники виносять всі можливі ідеї для конкретної проблеми чи завдання без будь-яких обмежень;
- аналіз і перевірка: ідеї обговорюються, групуються та аналізуються для вибору найбільш перспективних або здійснених ідей;
- відбір і реалізація: кращі ідеї відбираються для подальшої реалізації або детальної розробки [2].

Наприклад, тема «мозкового» штурму «Весна – найкраща пора року».

Перша команда учасників повинна довести, що весна – найкраща пора року *(зобр.1) – команда опонентів.* Друга ж команда учасників заперечує факти *(зобр.2) – команда пропонентів*. По закінченню дискусії судді роблять висновок .

(зобр.1) – команда опонентів

(зобр.2) – команда пропонентів

Мозковий штурм дозволяє об’єднати різноманітні точки зору та досвід учасників для досягнення кращих результатів. Це ефективний спосіб стимулювати креативність, просувати інновації та знаходити рішення проблем через командну роботу [2].

Одним з найбільш популярних методів задля удосконалення творчих здібностей молодших школярів, вважають метод - «Створення проєкту».

Проєкт – план, який реалізовують у процесі певної діяльності на основі обраної теми. Метод спрямований на:

- розвиток критичного мислення;
- розвиток самостійності та ініціативності;

Створення проєкту не є важким завданням. **Головна мета** - донести інформацію коротко, чітко та цікаво, а саме презентувати проєкт усно, не читаючи, тому цей метод спрямований на удосконалення комунікативних навичок, а саме на здатність висловлення своїх думок та ідей згідно усіх вимог.

Під час проходження переддипломної практики у Комунальному закладі загальної середньої освіти «Луцька гімназія №17 Луцької міської ради», здобувачі освіти 4-В класу створювали індивідуальний проєкт, на тему «Материки світу» з предмету «Всесвіт», який тісно пов’язаний з інтегрованим курсом «Я досліджую світ», природнича галузь. Школярі 4-В класу збирали та аналізували інформацію самостійно, креативно оформлювали свій проєкт, а

також презентували його однокласникам, див. *(зобр.3) – проєкти школярів 4-В класу, (зобр.4) – представниця завдання.*

Метод презентації проєкту сприяє подоланню майбутнього страху в соціумі при виступі на публіці.

(зобр.3) - проєкти школярів 4-В класу

(зобр.4) – представниця завдання

Розвиток творчих здібностей молодших школярів на інтегрованому курсі «Я досліджую світ» є одним із головних завдань сучасної української школи і цілеспрямованим процесом, який здійснюється у спеціально створеному освітньому середовищі, за допомогою педагогічного впливу і застосування системи завдань. Ефективність формування і розвитку творчої особистості, її індивідуальних здібностей і таланту залежить від дотримання компетентнісного, діяльнісного та особистісного підходу до організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Волощенко О. В., Козак О.П., Остепаненко Г.С. Я досліджую світ : навч. посіб. Київ : Світич, 2020, 140с.

2. Одна голова добре, а дві — краще: що таке мозковий штурм. *Happy Monday*. URL: https://happymonday.ua/shho-take-mozkovyj-shturm (дата звернення: 13.03.2025).

3. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Genezum*. URL: https://tinyurl.com/uywrj6p9 (дата звернення: 13.03.2025).

4. Творчі завдання на уроках природознавства у початковій школі. *Naurok*. URL: https://tinyurl.com/uw89zxe3 (дата звернення: 13.03.2025).

5. Теорії, матеріальної і формальної освіти. *Pidru4niki*. URL: https://tinyurl.com/36yu9jnr (дата звернення: 13.03.2025).

6. Теорії формування змісту освіти. *Studfiles*. URL: https://studfile.net/preview/7432808/page:2/ (дата звернення: 18.03.2025).

ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анастасія Левчук,

студентка 11 ПО групи спеціальності 013 Початкова освіта

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Анастасія Веснянка,

методист факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглянуто роль гри як ефективного засобу навчання і розвитку молодших школярів. Окреслено основні види ігрової діяльності, що сприяють активному залученню молодших школярів до освітнього процесу.

З давніх давен гра вважається важливим інструментом навчання та розвитку дитини. Вона займає центральне місце у педагогічній практиці, адже через гру діти здобувають досвід, навчаються взаємодіяти з іншими, розвивають свої інтелектуальні й емоційні здібності. Історично, українські педагоги завжди визнавали значення ігрової діяльності в освітньому процесі. Як писав видатний український педагог Василь Олександрович Сухомлинський: «Гра — це найприродніший спосіб пізнання світу для дитини, це її навчання через дію, через активність» [1].

У контексті Нової української школи, яка акцентує увагу на розвитку всіх сфер особистості, ігрові методи стають невід'ємною частиною освітнього процесу. Вони не тільки дозволяють дітям засвоювати нові знання, а й сприяють формуванню важливих компетентностей, необхідних для успішного життя в сучасному суспільстві. Підхід до навчання, заснований на грі, не лише підтримує інтерес дітей до освіти, а й активно сприяє розвитку їхніх особистісних якостей [3, с. 12-13].

Гра, як інструмент навчання, має безліч переваг. Перш за все, вона дозволяє зняти комунікативні бар'єри між дітьми, даючи можливість кожному та кожній проявити себе, свої здібності, а також засвоїти нові знання через практичний досвід. Вона перетворює навчання на захоплюючий процес, що мотивує дітей до більш активної діяльності, а також сприяє розвитку таких важливих якостей, як уважність, здатність до співпраці, адаптація до нових ситуацій та критичне мислення [4].

Одним з ключових аспектів сучасної початкової школи є використання різноманітних ігор, особливої уваги заслуговують *рухливі ігри*, які допомагають дітям не лише покращити фізичний стан, а й сприяють розвитку координації та взаємодії з однолітками [2].

Рольові ігри у свою чергу дозволяють учням вживатися в різні соціальні ролі, розвивати уяву та комунікативні навички. *Дидактичні ігри*, зокрема, забезпечують засвоєння навчального матеріалу у цікавій та інтерактивній формі, дозволяючи дітям вивчати нові поняття через практичну діяльність. *Настільні інтелектуальні ігри*, такі як шахи, лото або дитяча монополія, розвивають стратегічне мислення, логіку та здатність до планування [2]. Крім того, використання різноманітних ребусів, кросвордів, асоціативних карт сприяє розвитку мовних навичок, креативності та критичного мислення. Ці види ігор є ефективними інструментами для комплексного розвитку учнів у початковій школі.

Під час проходження виховної практики у початковій школі було ще раз підтверджено ефективність використання ігор в освітньому процесі. У процесі

проведення ранкових зустрічей і виховних годин, застосовуються різні ігрові методи, орієнтовані на створення сприятливої атмосфери для спілкування та співпраці серед здобувачів освіти. Ігрові елементи допомагають не лише активізувати увагу дітей, але й сприяли їхньому емоційному розвитку, що є необхідним для формування особистості.

Однією з основних цілей використання гри в навчанні є розвиток комунікативних навичок учнів, що включає як вербальне, так і невербальне спілкування. Гра також активно сприяє розвитку соціальних навичок, адже під час виконання групових завдань діти вчаться працювати в команді, взаємодіяти, ділити обов'язки та приймати колективні рішення. Це дуже важливо, оскільки в умовах сучасного суспільства такі навички є необхідними для успішної адаптації до навчання і подальшого життєвого успіху. Використання ігрових методів під час проведення ранкових зустрічей, виховних заходів дозволяє не лише закріпити знання, але й побудувати міцні взаємини між дітьми, розвивати емоційну чутливість та здатність до емпатії [4].

Особливо важливо, що ігрові методи сприяють розвиткові емоційного інтелекту учнів [4]. Під час гри діти отримують можливість висловлювати свої почуття, керувати емоціями, а також розвивати вміння розпізнавати емоції інших. Це стає основою для формування соціальної адаптації і здатності до спільної діяльності в майбутньому. Наприклад, під час колективних ігор учні вчаться як ефективно врегулювати конфлікти, що виникають під час спільної діяльності, вчаться домовлятися та взаємодіяти.

Застосування ігрових методів також покращує здатність дітей до самовираження. Ігри, орієнтовані на розвиток мовленнєвих навичок, стимулюють їх не тільки до активного слухання, але й до самостійного висловлювання своїх думок. Під час ранкових зустрічей, коли діти часто виконують завдання на розвиток мовлення, спостерігається, що вони значно швидше адаптуються у спілкуванні та починають більш вільно висловлювати свої ідеї та почуття.

На основі цього можна стверджувати, що гра є потужним інструментом не тільки для розвитку знань, але й для формування особистісних якостей учнів. Вона сприяє розвитку таких важливих навичок, як критичне мислення, вміння вирішувати конфлікти, здатність до співпраці та комунікації. Крім того, інтеграція ігор в освітній процес дозволяє створити невимушену атмосферу, в якій діти відчувають себе більш комфортно і готовими до активного навчання.

Отже, гра є не тільки інструментом для розвитку конкретних знань, а й важливим засобом соціалізації дітей, формування їхньої соціальної адаптації та емоційного інтелекту. Враховуючи всі переваги, які вона надає, вважаю, що інтеграція ігор у процес навчання є важливим кроком на шляху до розвитку сучасних компетентностей учнів, що відповідають вимогам Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Василь Сухомлинський про застосування гри в педагогічному процесі. URL: https://cusu.edu.ua/ua/konferentsii-2014-2015-nr/konferentsiia-24-25-veresnia-2015-roku/sektsiia-6/3862-vasyl-sukhomlynskyy-pro-zastosuvannya-hry-v pedahohichnomu-protsesi (дата звернення: 23.03.2025 р.).

2. Ігрові технології як засіб позитивної мотивації молодших школярів.URL:https://naurok.com.ua/igrovi-tehnologi-yak-zasib-pozitivno-motivaci molodshih-shkolyariv-377255.html (дата звернення: 23.03.2025 р.).

3. Копосов П. Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів: навч.-метод. посіб. — Харків: Вид-во «Фабула», 2021. — 160 с.

4. Як навчання на основі ігор розвиває навички 21-го століття. URL: https://nus.org.ua/2018/03/12/yak-navchannya-na-osnovi-igor-rozvyva-navychky-21-go-stolittya/ (дата звернення: 23.03.2025 р.).

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Анастасія Лєщук,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта відділення початкової та дошкільної освіти
Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради
Науковий керівник – Богдан Шахраюк,
викладач психології, викладач-методист
Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела

У статті розглянуто проблему емоційного вигорання вчителів, що впливає на ефективність освітнього процесу. Проаналізовано основні чинники емоційного вигорання та його наслідки. Запропоновано рекомендації для профілактики цієї проблеми.

У сучасному суспільстві динамічні соціальні процеси, насичений соціально-економічний і культурний розвиток, невизначеність і нестабільність призводять до виникнення психологічного дискомфорту особистості, що впливає на якість життя людини. Професійна діяльність як важлива складова соціального життя відіграє вагому роль у психоемоційній рівновазі. Особливо важливо це для професій, в якій особистість взаємодіє у системі «людина-людина». Зокрема це стосується професійної діяльності педагога, що належить до найбільш емоційно напружених. Емоційне вигорання негативно впливає не лише на самопочуття педагога, а й на якість освітнього процесу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю профілактики і подолання цього явища, особливо в умовах воєнного стану, та недостатньої психологічної підтримки педагогів.

Аналіз наукових досліджень з обраної теми засвідчує, що питання професійного вигорання на емоційному рівні привертає увагу і зарубіжних, і

вітчизняних науковців. Вони вивчають його зміст і структуру (В. Бойко, Н. Грішина, Л. Карамушка, С. Максименко, Т. Зайчикова, Т. Ронгинська, Л. Тищук, Дж. Грінберг, С. Маслач), адже вважають, що це – прояв особистісної деформації. Фактори, які спричиняють розвиток емоційного вигорання, висвітлено у працях М. Борисової, Т. Форманюк, В. Орел.

Варто зауважити, що у сучасних дослідженнях переважають два основні підходи до осмислення цього поняття: дослідження як структурного явища або процесу (Л. Мітіна, Н. Водоп'янов, А. Пінс). Окрім цього, розглядають інструменти діагностики та профілактики емоційного вигорання педагогів (Д. Трунов, В. Бойко, Т. Ронгинська, М. Борисова).

Емоційне вигорання розглядається як стан виснаження психоемоційних ресурсів, що виникає в результаті постійного напруження. У психологічних дослідженнях ця проблема вивчається як механізм захисту на зовнішні негативні впливи. Здебільшого емоційне вигорання розглядають як дію окремих факторів: рольового, особистісного й організаційного [1]. Досить часто воно спричиняє труднощі у професійній діяльності особистості, тому може призводити до професійного вигорання. Водночас професійне вигорання має схожі механізми, але включає також фактори організаційного контексту: відсутність підтримки, перевантаження, нечіткість ролей і обов'язків.

Професійне вигорання постає як професійна деформація, що спричинена емоційною нестабільністю, напруженістю, постійними стресовими ситуаціями, пов'язаними з професійною діяльністю особистості [4, с. 162]. Особливо часто цей стан спостерігається серед учителів, оскільки їхня робота поєднує постійний контакт із учнями, високу відповідальність за результати навчання і часто низький рівень ресурсів для подолання стресу.

У працях українських дослідників наголошено на важливості виокремлення чинників емоційного вигорання вчителів з урахуванням актуальних умов функціонування освітньої системи, де вони стикаються з додатковими викликами, такими як реформи освіти, низька соціальна підтримка, фінансова нестабільність, карантинні обмеження і воєнний стан [6].

Емоційне вигорання можемо визначити як психологічний стан, який виникає через постійний стрес і спричиняє емоційне виснаження особистості, зниження рівня її активності у роботі. У професійній діяльності цей стан постає основним чинником професійного вигорання, пов'язаним із завищеними вимогами до професійної діяльності, емоційним напруженням.

Емоційне вигорання вчителів є серйозною проблемою сучасної освіти, що обумовлена високим рівнем професійного навантаження, тривалим стресом та емоційними затратами. У науковій літературі його розглядають як «ситуацію обмеження активності фахівця, коли йому пред'явлено особливі вимоги, які перевищують його звичайний адаптативний потенціал, містять небезпеку та загрозу життєдіяльності» [2, с. 93]. Емоційне вигорання постає наслідком довготривалого професійного стресу, тому негативно впливає на ефективність професійної діяльності, зокрема вчителів, у яких формується негативне ставлення до педагогічної праці. У такий спосіб професійне вигорання вчителя є синдромом, при якому в особистості фізичне та емоційне виснаження призводить до формування негативної самооцінки і ставлення до професійної діяльності [2].

Причинами емоційного вигорання є ряд чинників, які визначають внутрішніми і зовнішніми щодо особистості педагога. Відтак до зовнішніх належать: довготривалий психоемоційний тиск; нестабільність діяльності; підвищений рівень відповідальності; некомфортне середовище спілкування (насамперед з колегами і керівництвом). До внутрішніх чинників відносять: рівень емоційної стійкості; сприйняття цінностей і досягнень у професійній діяльності як особистісних насамперед, занижений рівень внутрішньої мотивації до професійної діяльності [5].

У науковій літературі дослідники пропонують розмежовувати фактори, які призводять до емоційного вигорання вчителів, на окремі групи, до яких належать: особистісний (низький рівень самооцінки, відсутність адекватної професійної мотивації); рольовий (статус педагога у суспільстві, невдоволеність результатами професійної діяльності) та організаційний

(нестабільний робочий графік, висока конфліктогенність у робочому середовищі, низький рівень заробітної плати) [1].

Дослідниця Т. Зайчикова встановила, що значний вплив на це має також стать учителя, вік, досвід роботи (педагогічний стаж), соціальний статус. Вона виокремила у професійному вигоранні педагогів соціально-економічні (низький рівень оплати праці, соціальний статус вчительської діяльності, низький рівень соціального захисту тощо), соціально-психологічні (мотивація діяльності, особливості колективу, ефективність роботи) та індивідуально-психологічні фактори (тривожність, агресивність, рівень стресостійкості, вік, досвід) [3].

Діагностика емоційного вигорання вчителя може здійснюватись різними методами: за допомогою спостереження, бесіди, аналізу результатів діяльності, анкетування чи тестування. Важливо здійснювати профілактичні заходи, щоб уникнути його чи вчасно застосовувати корекцію з метою подолання негативних наслідків. Для профілактики доцільно залучати вчителів усього закладу освіти, щоб формувати позитивний мікроклімат педагогічного колективу. Водночас корекцію варто проводити з окремими вчителями, які за результатами діагностики потребують цього. Для цього доцільно залучати відповідну психологічну службу закладу освіти.

Для профілактики емоційного вигорання вчителів варто дотримуватись рекомендацій, які враховують походження та визначають ефективні методи і способи уникнення негативних наслідків. Серед них:

1. Формулювати чіткі життєві цілі та визначати методи їх досягнення. Важливо, щоб не всі вони стосувались педагогічної діяльності, а враховували особистісні вподобання та інтереси.

2. Приділяти достатньо часу собі, сім’ї, друзям, знаходити можливість для спілкування поза робочим колективом.

3. Планувати якісний час для відпочинку з відстороненням від роботи.

4. Чітко планувати робочий час, час для підготовки до проведення уроків і спокійно сприймати внесення змін у графік. Окрім цього, обов’язково визначати час на відпочинок і відновлення сил.

5. Не сприймати професійні невдачі як особистісні.

6. Визначити ефективні для себе психотерапевтичні методи (вправи) зняття емоційної напруги, які попереджатимуть емоційне вигорання.

7. Дбати про своє фізичне здоров'я як основу активної й успішної професійної педагогічної діяльності.

8. Дотримуватись режиму сну, що забезпечуватиме хороше фізичне самопочуття й емоційну стабільність.

9. Сформувати власні правила емоційної стабільності чи зняття емоційної напруги, які забезпечуватимуть психологічний комфорт.

10. Об'єктивно оцінювати власні професійні можливості, виконувати посильні завдання, не перенавантажуючи себе.

11. Звертатись при потребі за психологічною підтримкою чи допомогою до психологічної служби закладу освіти.

Отже, синдром емоційного вигорання вчителя – один із наслідків складної професійної діяльності, зумовленої специфікою професії типу «людина-людина», підвищеною відповідальністю й емоційною напруженістю. Він спричинений різними чинниками, зокрема: внутрішніми і зовнішніми; індивідуальними й організаційними; соціально-психологічними, соціально-економічними чи індивідуально-психологічними. Здебільшого емоційне вигорання зумовлене сукупністю цих чинників, що суттєво визначає ефективність і продуктивність професійної діяльності педагогів.

Список використаних джерел:

1. Андрусик О. Психологічні особливості емоційного вигорання у вчителів. *Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінг*: збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (25-26 квітня 2023 року). Умань, 2023. С. 6–7.

2. Жогно Ю. П. Психологічні особливості емоційного вигорання педагогів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2009. 249 с.

3. Зайчикова Т. В. Чинники прояву та передумови формування синдрому «професійного вигорання» у вчителів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. Вип. 11(56). 2020. С. 57–66.

4. Писаренко Ю. В., Вєйландє Л. В.-В. Професійне вигорання як психолого-педагогічна проблема. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи*: збірник матеріалів конференції. Вінниця: ДонНУ, 2021. С. 159–162.

5. Пономаренко Т. І., Співак Л. М., Хомчук О. П. Професійне вигорання вчителів закладів середньої освіти: гендерний аспект. *Габітус. Сер.: Психологія*, 2024. Вип. 57. С. 180–184.

6. Радзімовська О. Діагностика синдрому професійного вигорання вчителів. *Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: збірник матеріалів XIV Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича /* за ред. Н. . Павлик. Київ, 2024. С. 85–90.

ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Аліна Лопухович,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Бортнюк,

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Формування доброчесності в освітньому процесі початкової школи є важливим елементом виховання громадян демократичного суспільства. Висвітлено сучасні педагогічні підходи до навчання доброчесності, зокрема в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Доброчесність належить до тих рис, які не одразу видно. Соціологи називають такі риси цінностями, глибинними переконаннями, що визначають

поведінку та ставлення, впливають на щоденні рішення людини [4]. Аби введення доброчесності в українських школах як цінності відбувалося успішно, а не лише декларативно, варто добре розуміти, яким є український ціннісний контекст, яке місце в ньому може посідати доброчесність, якими можуть бути потенційні бар'єри для її впровадження і практикування.

Питанню навчання доброчесності приділено недостатньо уваги, оскільки це нове у навчальному процесі і раніше його не виокремлювали. Проте на сучасному етапі це питання досліджують такі науковці, як І. Большакова, Л. Божович, Н. Кипиченко, К. Е. Мешковський, Є. Калюжна, Г.А. Іваниця та ін.

Організовуючи освітній процес, потрібно враховувати індивідуальні навчальні можливості, пізнавальні інтереси й обізнаність дітей у питаннях, які вивчаються. У межах методики навчання доброчесності в початковій школі на уроках «Я досліджую світ» передбачено групову, індивідуальну, колективну форми організації освітнього процесу та різні види навчальної діяльності: читання, робота з текстами, аналіз даних, заповнення схем і таблиць, дискусія, мозковий штурм, виконання проєктів, ігрова практика, обговорення та моделювання життєвих ситуацій.

Аби формувати складники доброчесності у структурі уроку, доцільно передбачити такі частини:

- вступна частина має мати на меті ввести учнів у тему;
- друга частина передбачати обговорення ключових понять уроку;
- третя – спрямована на розуміння дітьми наслідків власних дій для себе та впливу на найближче оточення, а також суспільство загалом;
- четверта частина присвячена формуванню вмінь оцінювати свої вчинки, аналізувати свої мотиви та дії, а також вміння рефлексувати, бути чесними із собою;
- п'ята – охоплює завдання продуктивної творчої діяльності учнів.

Доцільним є також проведення уроків, які мають іншу структуру: містять проєкт чи проведення квесту [3, с. 4].

У навчанні доброчесності виділяють три важливі складники:

- нетерпимість до будь-яких проявів корупції;
- дотримання етичних норм і принципів у суспільному житті;
- дотримання законів та правил [1, с. 65].

Навчання цих трьох напрямів має вибудувати в учнівства основи доброчесної поведінки. А це – важливий крок розбудови демократичного й доброчесного суспільства. Подібна розстановка пріоритетів є в основі усіх концепцій доброчесності.

Так, українські науковиці-педагогині Н. Кипиченко і О. Мірошникова є розробницями навчальної програми курсу за вибором «Уроки доброчесності», спрямованої на реалізацію мети початкової освіти і засадничих ідей концепції «Нова українська школа», що пов'язані з формуванням патріота, який має активну позицію, діє згідно з морально-етичними принципами, здатний ухвалювати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини. Метою цього курсу є ознайомлення учнів / учениць 3–4-х класів із морально-етичними поняттями: доброчесність, людяність, гідність, турбота, рівність, чесність, служіння тощо, а також поглиблення уявлення здобувачів освіти про цінності доброчесності та побутову корупцію [3, с. 2]. Матеріали курсу надзвичайно цінні, на нашу думку, та їх можна використати для організації низки занять з формування доброчесності у межах навчальних предметів з інваріантного і варіативного складників у початковій школі. Учитель може також інтегрувати ці матеріали в інші навчальні предмети («Українська мова», «Читання»), інтегровані курси («Українська мова та читання», «Я досліджую світ», «Мистецтво») або курси за вибором, проводячи низку уроків у визначеній послідовності, або використовуючи окремі завдання з відповідних тем на різних уроках. Використовуючи матеріали для формування доброчесності під час окремих уроків з інших навчальних дисциплін, учитель може вносити зміни не в загальне календарне планування, а в планування цих уроків. Важливо створювати календарне планування з урахуванням особливостей вивчення навчальних дисциплін у кожному класі та рівня обізнаності дітей із питань формування доброчесності.

Відзначимо, що у найпростішому розумінні доброчесність – це бажання робити певні вчинки на користь інших людей, задля суспільства; доброчесною вважається людина, яка керується не своїми власними благами, вигодами, а підпорядковується гуманності, порядності, справедливості. Тож питання доброчесності (у тому числі й академічної) в сучасних реаліях є досить актуальним і потребує подальшого вивчення.

Отже, дослідження особливостей формування доброчесності на уроках у початковій школі підкреслює важливість її наскрізної інтеграції в освітній процес, адже сприяє розвитку у молодших школярів емоційного і соціального інтелекту. Тому важливо забезпечити педагогічні умови для розвитку доброчесності, створити безпечне освітнє середовище в закладі освіти, яке сприятиме усвідомленню учнями / ученицями власних сил, і, як результат, формуванню вміння діяти доброчесно в демократичному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Большакова І. та ін. Суспільна доброчесність: як і коли навчати її в початковій школі? / упоряд. Титиш Г., Київ: УІРО, 2021. 84 с.

2. Большакова І. та ін. Уроки доброчесності. Путівник для вчителя / упоряд. Титиш Г., Київ: УІРО, 2021. 176 с.

3. Кипиченко Н., Мірошникова О. Навчальна програма курсу за вибором «Уроки доброчесності» для 3-4 класів. Київ: УІРО, 2021. 9 с. URL : https://integrity.nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/navchalna-programa-kursu-za-viborom-uroki-dobrochesnosti-dlya-3-4-klasiv-1.pdf (дата звернення 25.03.2025 р.)

4. Мешковський К. Е. Доброчесність як нормоутворюючий принцип державного управління: уроки Платона і Аристотеля. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 109-112.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дарина Лось,

студентка 4 курсу спеціальності Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Петро Бойчук, *кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

Розвиток соціальних навичок у молодших школярів є важливим аспектом сучасної освіти, оскільки саме в цьому віці формуються комунікативні здібності, емоційний інтелект та вміння взаємодіяти з однолітками та дорослими. Розглянуто проблему розвитку соціальних навичок у молодших школярів, їхню роль у формуванні особистості та успішній адаптації в суспільстві.

Соціальні навички є важливим елементом гармонійного розвитку дитини, адже вони визначають її здатність будувати взаємини, співпрацювати, висловлювати власні думки та розуміти емоції інших. Молодший шкільний вік є ключовим періодом для формування цих умінь, оскільки діти активно засвоюють норми спілкування, вчаться взаємодіяти у групах та адаптуються до соціального середовища.

В умовах сучасної освіти розвиток соціальних навичок стає не менш важливим, ніж засвоєння академічних знань. Вплив цифрових технологій, зміни у формах навчання та зростаюча потреба в командній роботі вимагають від учителів нових підходів до виховання комунікативної компетентності, емпатії та толерантності.

Першочергово важливо звернути увагу на визначення «соціальних навичок» та що можна відносити до них.

Німецький дослідник в галузі освіти Андреас Шляйхер зазначав, що «соціально-емоційні навички – це ядро, суть навчальної програми, а уроки, предмети – це способи, якими їх можна розвивати». Цим самим експерт наголошував на фундаментальній характеристиці соціальних та емоційних навичок в контексті формування особистості.

Зарубіжні експерти у сферах педагогіки та психології Мелінда Комбс та Діана Слейбі визначають соціальні навички як «здатність особи взаємодіяти з іншими в певному соціальному контексті таким чином, щоб це відповідало нормам соціальної прийнятності чи було оцінене позитивно, водночас забезпечуючи особисту чи взаємну користь».

Франк Грешам і Стівен Елліотт розглядають соціальні навички як «засвоєні шаблони поведінки, які дозволяють індивіду ефективно взаємодіяти з іншими, а також уникати ситуацій, що ведуть до негативних соціальних взаємодій» [1].

Ще одна точка зору, яку запропонував Гілл Волкер, визначає соціальні навички як «сукупність умінь, які забезпечують можливість ініціювати та підтримувати позитивні соціальні стосунки, сприяють прийняттю з боку однолітків і доброї адаптації в шкільному середовищі, а також допомагають особистості ефективно функціонувати у широкому соціальному контексті».

Соціальні навички відіграють ключову роль у розвитку особистості молодшого школяра, оскільки вони впливають на здатність дитини будувати стосунки, співпрацювати, виражати власні думки та емоції. В сучасному суспільстві, де комунікація та командна робота є важливими складовими успіху, розвиток соціальної компетентності дітей стає пріоритетним завданням школи.

Молодший шкільний вік є критичним періодом для формування цих навичок, оскільки діти вчаться взаємодіяти з однолітками, адаптуються до соціального середовища та засвоюють базові правила спілкування. Однак у

сучасному освітньому процесі виникають нові виклики, пов’язані з цифровізацією, віддаленим навчанням і зменшенням живого спілкування. Це створює потребу у спеціальних методах і підходах, спрямованих на розвиток соціальних навичок молодших школярів.

Однією з найважливіших соціальних навичок є комунікативна компетентність. Діти мають вміти висловлювати свої думки зрозуміло і коректно, використовувати як вербальні, так і невербальні засоби спілкування, а також розвивати активне слухання, що сприяє ефективному обміну інформацією.

Також важливим є вміння працювати в команді. Молодші школярі повинні навчитися співпрацювати, розподіляти ролі, підтримувати одне одного та досягати спільної мети. Це сприяє формуванню відповідальності, терпимості та вмінню вирішувати спільні завдання [2].

Не менш значущим є розвиток емоційного інтелекту, який включає вміння усвідомлювати власні емоції, керувати ними та розуміти почуття інших людей. Це допомагає уникати конфліктів, розвивати емпатію та будувати гармонійні стосунки з оточенням.

Окрім цього, молодші школярі повинні навчитися конструктивному вирішенню конфліктів. Здатність шукати компроміси, вести діалог і уникати агресивної поведінки є необхідною складовою соціальної компетентності.

Розвиток соціальних навичок потребує цілеспрямованої роботи вчителя, яка включає використання інтерактивних методів навчання. До таких методів належать групові проєкти, дискусії, рольові ігри, які сприяють активному залученню дітей до навчального процесу та формують навички комунікації й співпраці [2].

Інтеграція елементів емоційного інтелекту в освітній процес допомагає дітям краще розуміти свої почуття та почуття інших людей. Це може бути реалізовано через спеціальні вправи на розвиток емпатії, емоційні щоденники та обговорення ситуацій, що викликають різні емоційні стани.

Важливим є також створення безпечного та підтримуючого середовища в класі, де кожна дитина відчуватиме себе комфортно та зможе вільно висловлювати власні думки. Вчитель повинен сприяти формуванню довіри між учнями, мотивувати їх до взаємоповаги та толерантного ставлення одне до одного.

Ще одним ефективним методом є використання ненасильницької комунікації, яка вчить дітей правильно виражати свої почуття та бажання без агресії, а також поважати думку інших.

Учитель відіграє ключову роль у розвитку соціальних навичок у дітей, оскільки він є не лише носієм знань, а й взірцем для наслідування. Важливо, щоб педагог демонстрував толерантність, емпатію та ефективну комунікацію у власній поведінці, адже саме через спостереження молодші школярі засвоюють моделі поведінки.

Окрім особистого прикладу, вчитель повинен створювати ситуації успіху, де кожна дитина відчуватиме свою значущість. Це підвищує мотивацію до навчання та сприяє формуванню позитивної самооцінки, що, своєю чергою, впливає на впевненість у спілкуванні та взаємодії.

Формування культури співпраці та взаємодопомоги є ще одним важливим завданням учителя. Діти повинні навчитися підтримувати одне одного, працювати в команді та спільно вирішувати проблеми, що підготує їх до дорослого життя.

Таким чином, розвиток соціальних навичок у молодших школярів є невід’ємною частиною їхнього особистісного зростання та успішної адаптації в суспільстві. Впровадження інтерактивних методів навчання, розвиток емоційного інтелекту та формування безпечного середовища сприяють вихованню комунікативно компетентних, відповідальних та емпатійних особистостей.

Важливим є тісна взаємодія між школою та батьками у цьому процесі. Спільні зусилля педагогів і родини допоможуть створити сприятливі умови для

розвитку соціальних навичок дітей, що позитивно вплине на їхню майбутню успішність і гармонійний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Дослідження соціально-емоційних навичок учнів: відповіді організаторів. URL: https://sqe.gov.ua/doslidzhennya-socialno-emociynikh-nav/ (дата звернення: 23.03.2024).

2. Ткаченко Л. В. Психолого-педагогічні особливості учнів молодших класів у процесі навчальної діяльності. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*, 2015. Вип. 1(67), 148–152.

ПЕРЕГЛЯД ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КІНО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «РОЗИ. ФІЛЬМ-КАБАРЕ»)

Тетяна Мартинюк,

студентка 1 курсу спеціальності 014.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ірина Ковальчук,

кандидат філософських наук, доцент, начальник навчально-методичного відділу КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядається значення документального кіно як ефективного освітнього інструменту для формування правової культури студентів. Особливу увагу приділено аналізу документального трагікомічного мюзиклу «Рози. Фільм-кабаре», перегляд якого відбувся в межах засідання кіноклубу Docudays UA. Досліджується взаємозв'язок творчості, свободи та відповідальності, що робить перегляд таких стрічок важливим компонентом сучасної освіти.

У сучасному суспільстві, де питання дотримання прав людини набувають дедалі більшого значення, важливою частиною освітнього процесу стає

виховання правової свідомості молоді. Одним із дієвих методів формування активної громадянської позиції та розуміння основних прав і свобод є перегляд документального кіно. Такі фільми не лише висвітлюють реальні події та виклики у сфері прав людини, а й спонукають глядачів до критичного осмислення соціальних проблем, стимулюють до дискусій і пошуку шляхів їх вирішення.

Перегляд документальних стрічок у стінах закладу освіти створює простір для діалогу між викладачами та студентами, де можна обговорити складні, але надзвичайно важливі теми – рівність, свободу, соціальну справедливість. Це сприяє не лише підвищенню рівня обізнаності молоді, а й формуванню емпатії, толерантності та прагнення до позитивних змін у суспільстві. Крім того, перегляд кінострічок створює простір для відкритого діалогу, вільного обміну думками, розвитку критичного мислення та вміння аргументовано оцінювати медійну інформацію [1, с. 169–170].

Аудіовізуальне мистецтво має потужний емоційний, етичний та естетичний вплив на молоде покоління. Воно є не лише засобом дозвілля, а й ефективним інструментом особистісного розвитку. Використання медіатекстів в освітньому процесі має низку переваг: їх сприймає майже кожен сучасний здобувач освіти, що сприяє виникненню «ефекту співучасті» та співпереживання героям, формує власну оцінку подій і персонажів.

Платформа DOCUCLUB пропонує навчальні фільми про права людини з колекції Польської Гельсінської спілки з прав людини [4]. Тут можна ознайомитися із переліком фільмів про права людини, їх тематикою і коротким змістом.

20 березня 2025 року в межах засідання кіноклубу медіа-просвіти з прав людини Docudays UA «Десята муза» при Центрі гендерної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради відбувся перегляд документального трагікомічного мюзиклу «Рози. Фільм-кабаре». Учасниками події стали студенти 11 ММ, яких

за допомогою фільму занурили у світ сучасного інтелектуального фрік-кабаре Dakh Daughters Band.

Фільм «Рози. Фільм-кабаре» демонструє не просто сцени з життя артисток, а багатовимірну панораму жіночності, творчості й боротьби. Відстежуючи долі семи виконавиць, глядачі могли спостерігати, як мистецтво стає способом пізнання себе й світу, способом осмислення історії та подій сучасності. У кожній з героїнь постає свій шлях, своя роль, своє життєве кредо, що перегукується з філософськими пошуками людської сутності.

Доцільно процитувати українського філософа Кримського С.Б.: «Духовність, – вважає він, – не тотожна духовному життю суспільства. Вона виступає як спосіб самобудови особи і конституюється у вигляді покликання її носія. Духовність пов'язана з вибором свого власного образу, своєї долі та ролі…» [2, с. 4]. Учасниці гурту яскраво демонструють свою духовність через відвагу «бути собою», самовираження, свободу прояву своєї творчості.

Змінювати себе та ставати кращим – непросте завдання як для суспільства, так і для кожної людини. Це потребує значних зусиль, перегляду звичних пріоритетів, активного використання своїх можливостей і переосмислення важливих життєвих цінностей. «Мова йде про те, що людина має мовби народитися заново, з новим поглядом на життя, з особливим типом світовідчуття» [3, с. 22]. Такий посил звучить із кожного кадру фільму, з кожної нової пісні учасниць гурту.

Важливо підкреслити, що стрічка яскраво свідчить про значну роль мистецтва у соціальних трансформаціях. Період Революції Гідності, що охопив Україну в 2014 році, став для Dakh Daughters не лише історичним контекстом, а й випробуванням на автентичність. Через поєднання театру, музики, політичного кабаре вони переосмислюють реальність, ставлять питання про свободу, відповідальність і силу особистого вибору.

Вагомо відзначити у фільмі синергію історичних подій, жіночого досвіду, мистецтва та суспільної критики. Фільм спонукає до роздумів про сутність мистецтва як засобу боротьби, самопізнання й опору. Порушує питання про те,

наскільки людина може залишатися собою у вирі змін, як мистецтво допомагає не втратити внутрішній голос і якою є роль творчості у відображенні складної реальності. Надихаючою є творчість групи Dakh Daughters і після 24 лютого 2022 року, яка активно виступає у світі, нагадуючи, що війна в Україні триває [4].

Глибока символіка та багатовимірність фільму схиляє до продовження роздумів у форматі філософських есе. Фільм спонукає досліджувати взаємозв'язок свободи та відповідальності, мистецтва та суспільства, ідентичності та історії. Для глядачів перегляд «Рози. Фільм-кабаре» може стати не просто подією кіноклубу, а актом філософського занурення в екзистенційні питання сучасного світу.

Таким чином, використання документального кіно як освітнього інструменту постає ефективним способом розвитку критичного мислення, правової культури та соціальної відповідальності здобувачів освіти, що є надзвичайно актуальним у контексті сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук І.Л. Гендерна просвіта засобами документального кіно у Луцькому педагогічному коледжі. *Рівність, лідерство, спілкування в європейських прагненнях української молоді: ґендерний дискурс : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Тернопіль, 05–07 жовтня 2016 р.); за заг. ред. проф. В.П. Кравця. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. С. 169–170.

2. Кримський С. Б. Заклики духовності XXI століття. *С.Б. Кримський; з циклу щоріч. пам'ят. лекцій ім. А. Оленської-Петришин*, 2002 р. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 32 с.

3. Лях В. Трансцендентний вимір людського буття. *Філософія. Історія. Політологія*. Київ : Генеза, 1996. С. 14–23.

4. DOCUCLUB. Навчальні фільми про права людини з колекції Польської Гельсінської спілки з прав людини. URL: https://docuclub.docudays.ua/movies/filmi/ (дата звернення: 23.03.2025)

ЕТАПИ РОЗВИТКУ БАСКЕТБОЛУ

Юрій Мацько,
студент 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Наталія Денисенко,
доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Проаналізовано та узагальнено дані спеціальної літератури де висвітлюються історичні факти щодо виникнення баскетболу та етапи його розвитку.

Баскетбол (англ. - basket-ball). Назва гри виникла від англійських слів «баскет» - кошик і «бол» - м’яч. Баскетбол – спортивна гра, у якій грають дві команди по п’ять гравців. Мета кожної команди – закинути м’яч у кошик суперника і завадити йому оволодіти м’яче та закинути його у кошик своєї команди. Кожна команда проводить атаки кошика суперника і захищає свій власний кошик. Гру виграє команда, що набрала найбільшу кількість очок у кінці ігрового часу.

Перші відомості про гру, схожу на баскетбол, знайдено у стародавніх цивілізаціях Центральної і Південної Америки: ігрові майданчики, обнесені кам'яними стінами, вчені відносять до пам’ятників VII ст. до н. е. Прикрашені скульптурами богів та іншими символами релігії, ці майданчики свідчили: неодмінною частиною релігійних свят тієї пори була гра з м’ячем зі смоли. Називалась вона «Пок - Та - Пок». У Мексиці у XVI ст. ацтеки грали у гру, що називалась «Олламалітцлі» – намагаючись закинути великий каучуковий м'яч у закріплене кам’яне кільце. Досить добре відомі правила гри завдяки кодексам (розмальованим настінним рукописам), залишеним племенами інків, майя та

ацтеків з півострова Юкатан. Але честь «винайдення» баскетболу належить вихідцю з Канади доктору **Джеймсу Нейсміт** [4]. На відміну від інших видів спорту, баскетбол народився не в результаті якоїсь уже знайомої гри. Нейсміт винайшов абсолютно нову гру. Як викладач Міжнародної тренувальної школи у Спрінгфілді (штат Массачусетс, США), Нейсміт одержав завдання пожвавити заняття у приміщенні для групи студентів, незадоволених змістом обов'язкових занять з фізичного виховання за німецькою, шведською та французькою методиками, що проводилися у зимовий період у спортивному залі. Відмінний регбіст і гімнаст, Нейсміт уявляв собі таку гру як змагання в майстерності кожного гравця, який має рівні можливості. Вимога про вилучення фізичного контакту гравців, у свою чергу, означала заборону бігу з м'яче. Умови спортивного залу вимагали грати тільки руками. Нейсміт вибрав футбольний м'яч, оскільки його можна було легко ловити руками, важко сховати і він мав постійну висоту відскоку. Щоб майстерність переважала над силою, Нейсміт вирішив вилучити із гри «лінію воріт» [3].

Ціль, що придумав він, вимагала від гравця лише точності, тому вона була розташована не на рівні підлоги і не вертикально, а була підвішена горизонтально, за межами досягнення для гравців. Він прибив до балкону два кошики для персиків цілком випадково на висоті 3 м 05 см. Нейсміт сформував перші правила нової гри у грудні 1891 р і 21 грудня провів у гімнастичному залі Спрінгфілдського коледжу перший матч з баскетболу серед студентів. Враховуючи, що у гімнастичній групі було 18 студентів, Нейсміт розподілив їх на дві команди по дев'ять чоловік. Пізніше число гравців скоротилося до семи, а згодом до п'яти, оскільки велика кількість учасників створювала метушню на майданчику [1].

У 1892 р. він опублікував **«Книгу правил гри у баскетбол»,** яка вміщувала тринадцять пунктів, більшість із яких у тій чи іншій формі діють і досі. Перший публічний матч було проведено 11 березня 1892 р. між учнями та викладачами Спрінгфілду. Учні виграли з рахунком 5:1. Подальший розвиток гри сприяв вдосконаленню правил гри, устаткування і спортивного одягу спортсменів. Так, у 1893р. уперше з'явилися металеві кільця з сіткою. У 1895 р. введено штрафні кидки на відстані 5,25 м від кошика, у 1896 р. узаконено ведення м'яча. Вже у 1895р. в США проведено офіційні змагання з баскетболу. У 1901 р. було організовано перші міжнародні ігри студентів США, і баскетбол «експонували» на Панамериканській виставці у Буффало. Після свого народження баскетбол набув великої популярності у США [2].

Перший етап розвитку баскетболу – це етап його становлення як нової гри. Він охоплює період з 1891 по 1918р. Створений для пожвавлення уроків гімнастики, баскетбол поступово перетворився на спортивну гру з усіма притаманними їй особливостями. У США в 1894 р. було опубліковано перші офіційні правила гри, за котрими почали проводити змагання. Одночасно з розвитком гри формувалася техніка і тактика баскетболу. З'явилися раціональні технічні прийоми – ловлення, передачі, ведення і кидки м'яча у кошик, однак була відсутня динаміка – усі прийоми виконувалися з місця двома руками. В тактиці гри визначилися функції гравців за аналогією з футболом: здійснювався

їхній розподіл на нападаючих, захисників, центральних і воротаря, грати яким можна було лише тільки в «своїх» зонах майданчика [2].

У 1904 р. на Іграх III Олімпіади у СентЛуїсі був організований показовий баскетбольний турнір **(другий етап).** Однак, незважаючи на гучну назву – «Перший чемпіонат світу з баскетболу», – ці змагання не можна було назвати навіть міжнародними: усі п’ять команд, що взяли участь у турнірі, представляли США. На другому етапі розвитку баскетболу (1919–1931 рр.) почали створюватися національні федерації баскетболу. Збільшилася кількість баскетболістів і змагань. Баскетбол почав широко впроваджуватися у країнах Європи: Чехословаччині, Литві, Естонії, Латвії, Італії, Франції та ін. Стали проводитися і міжнародні зустрічі. У 1919р. відбувся перший міжнародний баскетбольний турнір між армійськими командами США, Італії і Франції [3].

Третій етап (1932–1947 рр.) знаменний створенням Міжнародної федерації баскетболу (FIBA), різким підвищенням спортивної майстерності баскетболістів, розвитком світового баскетболу. FIBA – керівний орган проведення усіх міжнародних змагань з баскетболу – була заснована 18 червня 1932 р. у Женеві за участю представників 8 країн: Аргентини, Греції, Італії, Латвії, Румунії, Португалії, Чехословаччини і Швейцарії. Леона Буффара зі Швейцарії обрано першим президентом, а Ренато Вільяма Джонса (Великобританія) призначено генеральним секретарем FIBA **[1].**

Четвертий етап розвитку баскетболу включає період 1947–1960-ті роки. FIBA зайняла одне з провідних місць серед міжнародних спортивних об'єднань. Під керівництвом FIBA проводилися найзначніші міжнародні змагання: олімпійські турніри, чемпіонати світу, Європи та ін. У 1947 р. на міжнародну арену вийшли баскетболісти СРСР, до складу якого у 1940 р. увійшли Латвія, Литва, Естонія. Баскетбол у цих країнах був на високому рівні. Команди Прибалтики мали величезний досвід міжнародних змагань. У 1947 р. Всесоюзна баскетбольна секція вступила у члени FIBA. Наші баскетболісти одержали право брати участь у всіх змаганнях, що організовує FIBA [4].

Нині баскетбол вважається одним із найбільш популярних засобів фізичного виховання, який однаково успішно використовується як у роботі з дітьми, так і з дорослими. Виникнення гри з самого початку пов'язане з вимогами загальної фізичної підготовки, і в подальшому цю свою цінність вона довела не один раз.

Список використаних джерел:

1. Аль-Фартуссі Мустафа Аассад, Сушко Р.О. Індивідуальні особливості реалізації техніко-тактичної майстерності і функціонального забезпечення кваліфікованих баскетболісток в умовах змагальної діяльності. *Спортивний вісник Придніпров`я.* 2014; №1. С.111–117.

2. Бабанін А.О. Дослідження методів визначення функціонального стану спортсмена, та їх впровадження у комп'ютерну систему управління тренувальним процесом. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015;№6(7); С.10-13.

3. Бріскін Ю.А, Корягін В.М, Блавт О.З. Об'єктивізація оцінювання статичної силової витривалості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2012; серія II(102), С.20-24.

4. Єрмаков С.С. Біомеханічні моделі ударних рухів у спортивних іграх у контексті вдосконалення технічної підготовки спортсменів. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2010; №4. С. 3-11.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ СИСТЕМ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Артем Мацюк,

студент 1 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Охарактеризовано давньогрецькі концепції фізичного виховання та здійснено порівняльний аналіз спартанської і афінської освітніх систем.

Стародавня Греція складалася з ряду невеликих держав-міст (так званих полісів), багато в чому подібних, багато в чому відмінних, своєрідних. З них найвідоміші в контексті педагогічної проблематики були Лаконія з столицею в Спарті і Аттіка з столицею в Афінах. Відмінність в системах виховання цих двох країн була обумовлена деякими особливостями економічного і політичного розвитку, а також станом культури цих держав [1, с. 11].

У Спарті одружуватися дозволялось із двадцяти років, але чоловік до тридцяти років мав мешкати в «чоловічому домі» й поводитись у подружжі так, ніби це діло незаконне й таємне. Після тридцяти років він ставав повноправним громадянином.

Становище жінок у Спарті було своєрідне. Вони жили не ізольовано, як шановні жінки деінде в Греції. Дівчата проходили таке саме фізичне тренування, як і хлопці; ще дивніше те, що дівчата вправлялися в гімнастиці разом з хлопцями, ті й ті голі. І хоч дівчата виступали таким чином голі перед усіма, ніякої ганьби в тому ніхто не вбачав і нікого тим не соромив, але всі ці вправи були чудовою розвагою й грою, без ніякої юнацької розпусти» [3, с. 92]. Тих чоловіків, котрі не хотіли одружуватись, закон оголошував знеславленими, і їх змушували навіть у найбільші холоди ходити голими довкола того місця, де вправлялась і танцювала молодь.

Одностатеве кохання як між чоловіками, так і між жінками було в Спарті узаконеним звичаєм, і йому приділялась певна роль у вихованні підлітків. Коханець того чи того хлопця ніс певну відповідальність за його вчинки; Плутарх відзначає, що якось, коли один хлопець у бійці скрикнув з болю, його коханця покарали за хлопцеву легкодухість [3, с. 98].

У Спарті існував, на відміну від більшості старогрецьких держав, парний шлюб дислокального поселення, що урівнювало жінку в правах з чоловіком.

Своєрідно здійснювалося у Спарті антиалкогольне виховання спеціально напоювали спиртним і показували молодим спартіатам, щоб усі бачили, наскільки жалюгідна і смішна ця людина. То було тяжке покарання – бути посміховиськом в очах інших. Щодо виховання спартанських дівчат, то воно мало чим відрізнялося від виховання юнаків. Вони також отримували військово-фізичну підготовку, щоб разом з дорослими жінками, під час воєнних походів чоловіків, тримати в покорі рабів і охороняти місто. Спартанська жінка повинна була бути фізично здоровою і давати здорове потомство. Мораль жінок стояла дуже високо; їх відданість державі і патріотизм найкраще зазначений у словах матері, яка, відправляючи сина на війну, передавала йому щит із словами: «З ним або на ньому» [2, с. 42].

Афіни завдяки зручному географічному місцеположенню в VII–VI ст. до н.е. стали торговельним центром Греції. Поряд з торгівлею розвивалася і промисловість (вироблення оливкової олії, видобування срібла, гончарна промисловість, виноробство, зброярство). Афіни, на відміну від Спарти, стають демократичною рабовласницькою республікою, де боротьба за владу ведеться між земельною аристократією і плутократією (торгівці). Афінська культура досягає вищої точки процвітання. Розвивається смак до краси, розумових занять, філософії, мистецтва. Набувають розвитку природознавство, математика, історія. Високої досконалості досягли афіняни в скульптурі, живописі та архітектурі [2, с. 42].

На відміну від Спарти афінська жінка була позбавлена багатьох прав. Вона проживала на жіночій половині будинку (гінекеї), без дозволу не могла виходити з дому, тим більше без супроводу. Сім’ї була надана повна свобода у вихованні: батьки могли виховувати своїх дітей як завгодно чи у відповідності зі своїми можливостями. Метою афінського виховання було досягнення калокагатія – гармонії тіла і духу. Виховання спрямовувалося на розвиток духовних обдарувань особистості: розвиток розуму, художнього смаку і моральних почуттів.

До семи років виховання відбувалося в сім'ї під наглядом матері чи годувальниці. Разом з батьками діти бували в гостях, на урочинах, прислуховувалися до пісень матері і служниць тощо, тобто отримували перші уроки виховання. З двох років до хлопчика прикріпляється педагог (пайс+аго = «дітоводій»), раб, що супроводжував його скрізь, носячи за ним різні речі тощо. Педагог повинен був спостерігати за моральністю дитини: оберігати від випадкових вуличних знайомств, вражень, навчати її світських манер, правил поведінки за столом і на вулиці. Коли хлопчик підростав, педагог супроводжував його до школи, носив за ним його книжки, таблички, писало, а також ліру (або кіфару).

Освітній шлях повноправного афінського громадянина закінчувався відбуванням військової служби в умовах ефебії. У V ст. до н.е. – це обов'язковий акт. Зарахування до ефебії співпадало з громадянським повноліттям і було ним обумовлене. Прийняття присяги на вірність державі перетворювало молоду людину в повноправного громадянина, даючи їй право спадковості, право опіки, право бути членом народних зборів. Текст присяги звучав так: «Клянуся ніколи не зганьбити священної зброї і не залишити свого місця в бою. Клянуся битися за моїх богів і за свій дім один і разом з усіма. Клянуся після моєї смерті залишити батьківщину не приниженою, але більш могутньою і міцною. Клянуся виконувати накази, що виходять від мудрих представників держави. Клянуся дотримуватися як нині діючих, так і наступних законів держави. Клянуся не допускати порушень цих законів мого батька і у свідки моєї присяги закликаю богів». Ця ж присяга робила юнака повноправним ефебом, зовнішньою ознакою якого була особлива форма: широкопола шляпа і чорна хламида – військовий плащ особливого крою, а також коротке волосся. В залежності від майнового стану він потрапляв або в категорію вершників, або в категорію важко озброєних [5, с. 437].

Протягом першого року ефеби проводили різноманітну підготовку що включала гімнастичні тренування і військові вправи: боротьба, біг з факелами, верхова їзда та їзда на колісницях метання списів, дисків, каменів, стрільба з

лука, плавання. Поряд з цим вивчалися питання військової техніки того часу: використання військових машин, мистецтво побудови таборів, основи кораблебудування .

Іван Франко захоплювався досягненнями стародавніх греків у галузі освіти. Він писав, що грецька освіта стала «сонцем, що освітило весь світ, схід і захід, мішаючи своє проміння з дотліваючою загравою старинних азійських та єгипетських огнищ» [4, с. 34].

У табл. 1 подано порівняльну характеристику спартанської та афінської освітніх систем.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика спартанської та афінської освітніх систем

№ п/п	Характеристики виховання	Спартанське виховання	Афінське виховання
1	Характер освіти і виховання	Державний	Привітний, індивідуальний
2	Провідна мета виховання	Підготовка воїна	Досягнення калокагатії – гармонії тіла і духу
3	Система виховання (етапи, ланки)	Домашнє виховання (до 7 років). Навчання в агелах – державних закладах (7–18 років). Військова служба – ефебія (18–20 років)	Домашнє виховання (до 7 років, хлопчики; з 2-х років до хлопчика прикріплювався раб – педагог) . Мусична школа (граматиста, кифариста, 7–14 років). Палестра – гімнастична школа, школа боротьби, 14–16 років. Гімнасія (14–16 років). Військова служба – ефебія (18–20 років)
4	Основні напрями (зміст) виховання.	Фізичне, моральне, антиалкогольне, музично-естетичне, військове.	Розумове, фізичне, моральне, музично-естетичне, військове.

З табл. 1. можна побачити, що спільними характеристиками в освітніх системах Спарти і Афін є: домашнє виховання (до 7 років), посилена фізична

підготовка, проходження військової служби (ефебії), музично-естетичний розвиток спартанців та афінян, моральне виховання, формування патріотичних почуттів та громадянської відповідальності.

Таким чином, поміж відмінностей у зазначених давньогрецьких системах можна виділити наступне: відсутність організованої розумової освіти у Спарті; різні підходи до організації життя та здобуття освіти, у Спарті – державний характер освіти, безкоштовне навчання, у Афінах – приватність життя, платне навчання; рівноправність чоловіків та жінок у Спарті, обмеженість прав у афінських жінок та права здобувати освіту, військово-прикладна підготовка дівчат та жінок у Спарті. Спартанське виховання характеризується замкненістю, вихованням жорстокості та витривалості, афінське – спрямоване на гармонійний (калокагатія) та творчий розвиток вільних громадян.

Список використаних джерел:

1. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. Київ: Вища школа, 1973. 448 с.

2. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Тернопіль: Тернопіль, 1996. 436 с.

3. Рассел Б. Історія західної філософії: курс лекцій. Харків: Основи, 1995. 759 с.

4. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: посіб. Київ: Смолоскип, 2011. 376 с.

5. Фіцула М. М. Педагогіка давнього світу. *Педагогіка*. Київ: Академвидав, 2003. С. 436 – 450.

ЗВИЧКИ ЯК ЧИННИК ЗДОРОВ'Я ЧИ НЕЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Софія Мельник,

здобувачка 2 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу і права ВНУ імені Лесі Українки»

Науковий керівник – Валентина Веснянка, викладач-методист *Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу і права ВНУ імені Лесі Українки»*

Звички – це невід'ємна частина нашого життя, яка визначає наше здоров'я, фізичний стан, емоційний добробут та навіть соціальне становище. Вони формуються поступово, на рівні автоматизованих дій, і можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на організм. Саме тому важливо розрізняти корисні та шкідливі звички, аналізувати їхній вплив та при необхідності змінювати спосіб життя задля покращення власного здоров'я.

Здорові звички – це фундамент довголіття та високої якості життя. Однією з найважливіших є регулярна фізична активність, яка допомагає зберігати оптимальну масу тіла, зміцнювати серцево-судинну систему, підвищувати рівень енергії та запобігати розвитку багатьох хронічних захворювань. Люди, які займаються спортом або просто ведуть активний спосіб життя, мають кращий фізичний і психічний стан. Спорт сприяє виробленню ендорфінів – гормонів щастя, які допомагають боротися зі стресом і депресією. Навіть звичка робити зарядку вранці або регулярно гуляти на свіжому повітрі позитивно впливає на загальний стан організму.

Харчові звички також відіграють ключову роль у збереженні здоров'я. Збалансоване харчування забезпечує організм усіма необхідними поживними речовинами, що сприяє нормальному функціонуванню всіх систем. Споживання великої кількості овочів, фруктів, білкових продуктів, здорових жирів і складних вуглеводів покращує обмін речовин, підтримує здоров'я шкіри, волосся та нігтів, а також зміцнює імунітет. Водночас шкідливі харчові звички, такі як надмірне споживання фастфуду, солодощів, газованих напоїв і продуктів, багатих на трансжири, можуть призвести до ожиріння, серцево-судинних захворювань та діабету.

Звичка дотримуватися режиму сну є не менш важливою для підтримання здоров'я. Регулярний повноцінний сон сприяє відновленню організму, нормалізує роботу нервової системи, покращує концентрацію, пам'ять та емоційний стан. Недосипання, навпаки, може призвести до виснаження, підвищеного рівня стресу, ослаблення імунної системи та навіть розвитку серйозних захворювань, таких як гіпертонія чи діабет.

Проте не всі звички є корисними. Існує низка шкідливих звичок, які поступово руйнують здоров'я людини. Куріння, наприклад, є однією з найнебезпечніших звичок, оскільки воно підвищує ризик розвитку раку легенів, хронічних обструктивних захворювань легень, серцево-судинних хвороб та інших небезпечних станів. Вживання алкоголю у великих кількостях також негативно впливає на організм, особливо на печінку, мозок і серцево-судинну систему. Надмірне вживання кави та енергетичних напоїв може призвести до проблем із серцем, підвищеної тривожності та порушень сну.

Ще однією поширеною шкідливою звичкою є малорухливий спосіб життя. У сучасному світі багато людей проводять більшу частину дня в сидячому положенні, що негативно позначається на стані хребта, обміні речовин, кровообігу та загальному рівні енергії. Недостатня рухова активність сприяє розвитку ожиріння, діабету та серцево-судинних захворювань. Тому важливо розвивати звичку робити перерви під час роботи, регулярно вставати, розминатися або займатися фізичними вправами.

Окрім фізичного здоров'я, звички впливають і на психічний стан. Наприклад, звичка до прокрастинації, постійного занурення у соціальні мережі чи надмірного перегляду телевізійних програм може знижувати продуктивність, сприяти розвитку стресу та викликати емоційне виснаження. Натомість звичка практикувати медитацію, займатися творчістю чи вести щоденник допомагає краще розуміти свої емоції, знижувати рівень тривожності та підтримувати психічну рівновагу.

Формування нових корисних звичок та відмова від шкідливих потребують часу та зусиль. Психологи стверджують, що для того, щоб сформувати нову звичку, потрібно в середньому 21-66 днів постійного повторення. Важливо починати з маленьких змін, поступово додаючи корисні дії у своє повсякденне життя. Наприклад, якщо людина хоче почати займатися спортом, варто спершу привчити себе до коротких щоденних прогулянок, а вже потім поступово збільшувати рівень фізичної активності.

Звички відіграють ключову роль у формуванні нашого здоров'я, впливаючи не лише на фізичний стан, а й на психічне благополуччя та загальну якість життя. Вони є своєрідним фундаментом, який визначає, наскільки довго і з якою якістю ми житимемо. Одні звички сприяють зміцненню здоров'я, підвищенню витривалості та працездатності, інші ж, навпаки, можуть стати причиною серйозних захворювань та скорочення тривалості життя.

Серед корисних звичок можна виокремити регулярну фізичну активність, правильне харчування, достатню кількість сну, відмову від шкідливих звичок і контроль рівня стресу. Всі ці чинники є взаємопов'язаними: наприклад, правильне харчування сприяє кращому фізичному самопочуттю, а якісний сон допомагає організму відновлюватися після фізичних навантажень. Такий підхід дозволяє не лише підтримувати здоров'я, а й значно покращувати загальну якість життя.

Водночас шкідливі звички, як-от куріння, зловживання алкоголем, малорухливий спосіб життя чи незбалансоване харчування, можуть призвести до розвитку серйозних хвороб, зокрема серцево-судинних захворювань, діабету, ожиріння та навіть онкологічних патологій. Найнебезпечніше в цьому те, що негативний вплив шкідливих звичок може накопичуватися роками, і їхні наслідки проявляються лише тоді, коли вже потребують тривалого лікування або навіть радикальних змін у способі життя.

Формування здорових звичок – це процес, який вимагає часу, усвідомленості та наполегливості. Важливо розуміти, що навіть найменші кроки в бік здорового способу життя з часом принесуть значні результати. Наприклад, поступова відмова від шкідливих продуктів, збільшення кількості прогулянок на свіжому повітрі, контроль за кількістю випитої води – все це може стати початком великої трансформації.

Таким чином, здоров'я людини значною мірою залежить від її власного вибору. Щоденні звички, які здаються незначними, насправді мають вирішальний вплив на довголіття, фізичний стан і психологічний комфорт. Усвідомлене ставлення до свого способу життя, поступове впровадження

корисних звичок і відмова від тих, що шкодять організму, є найкращою інвестицією в майбутнє. Змінюючи свої звички, ми змінюємо власне життя, роблячи його здоровішим, гармонійнішим і щасливішим.

Список використаних джерел:

1. Черненко, Л. С. (2020). Основи здорового харчування для кожного. Київ: Здоров'я.

2. Соловйов, І. Г. (2018). Звички та здоров’я: як вони взаємодіють. Харків: Медицина.

3. Мельник, Т. П. (2019). Здоровий спосіб життя: основи теорії та практики. Львів: Освітній центр.

4. Ковальчук, О. В. (2021). Вплив шкідливих звичок на фізичний та психічний стан людини. Дослідження у сфері медицини та психології, 12(3), 45-58.

5. Петрова, Н. А. (2022). Формування корисних звичок: науковий підхід. Психологічні аспекти здорового способу життя, 10(2), 67-89.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Денис Миколайчук,

студент, група С-21, спеціальність «Фізична культура і спорт» Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу і права ВНУ імені Лесі Українки»

Науковий керівник – Павло Редчук,

спеціаліст, викладач циклової комісії природничих дисциплін, спорту та цивільної безпеки. ВСП «Фаховий коледж технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки»

Інтерактивні методи навчання в фізичному вихованні є важливою складовою сучасної освіти, оскільки вони сприяють активному залученню учнів до процесу навчання, підвищують мотивацію до занять фізичною культурою і розвитку рухових навичок. Ці методи включають використання новітніх технологій, інноваційних підходів, командних ігор та інтерактивних вправ, що дозволяють школярам не тільки покращувати фізичний

стан, але й розвивати соціальні та комунікативні навички, а також емоційно відгукуватися на заняття.

Інтерактивні методи навчання фізичній культурі включають активну взаємодію учня з учителем і однокласниками, де кожен учасник є активним учасником навчального процесу, а не лише спостерігачем. Це дозволяє школярам краще засвоювати рухові навички через участь у різноманітних тренуваннях, змаганнях та іграх, які спонукають до творчості і нестандартних рішень. Інтерактивні методи дають можливість учням висловлювати свою думку, задавати питання та брати на себе відповідальність за результат.

Одним із основних переваг інтерактивних методів є їхній позитивний вплив на мотивацію учнів. Класичні методи фізичного виховання, як правило, фокусуються на виконанні завдань та вправ за певною схемою, тоді як інтерактивні методи забезпечують більше різноманіття, що дозволяє підтримувати інтерес школярів до фізичної активності. Наприклад, використання ігрових елементів, змагань або симуляцій реальних спортивних ситуацій дозволяє школярам не лише виконувати завдання, а й проявляти творчість, а також відчувати себе частиною команди або групи, що стимулює їх до досягнення кращих результатів.

Застосування інтерактивних методів у фізичному вихованні:

До інтерактивних методів фізичного виховання можна віднести:

- **Групові та командні ігри:** Вони забезпечують розвиток комунікативних навичок, співпраці та командного духу. Ігри, як-от волейбол, футбол, баскетбол, є чудовим способом навчити школярів працювати в колективі, приймати швидкі рішення та підтримувати один одного.
- **Проектна діяльність:** Школярі можуть бути залучені до створення власних спортивних заходів або занять, що дозволяє розвивати їхню організаторську діяльність, вміння планувати та працювати в групі.
- **Інтерактивні технології та тренажери:** Використання електронних ресурсів, відеоуроків, тренажерів та спеціальних мобільних додатків допомагає

учням краще засвоювати рухові навички та тримати свою фізичну форму під контролем.

- **Дискусії та рефлексія:** Після занять можна проводити обговорення, де учні висловлюють свої враження від виконаних вправ, аналізують свої досягнення та визначають шляхи покращення своїх результатів.

Інтерактивні методи, що включають елементи гри та командної діяльності, дозволяють створити атмосферу підтримки, де учні відчувають себе комфортно і безпечно. Це сприяє розвитку їхньої впевненості, самоповаги та комунікативних навичок. Наприклад, рольові ігри чи спортивні турніри дозволяють школярам зняти стрес і тривожність, що виникають через навчальні труднощі, сприяють їхній емоційній розрядці та знижують рівень напруги.

Переваги інтерактивних методів у фізичному вихованні.

- **Залучення учнів до активного навчання:** Інтерактивні методи забезпечують більше залучення учнів, сприяють розвитку їхніх лідерських якостей і творчого підходу до виконання завдань.
- **Покращення соціальної взаємодії:** Через командні ігри та спільні проекти школярі розвивають свої соціальні навички, вчаться працювати в колективі, враховувати думки інших.
- **Формування позитивного ставлення до фізичної активності:** Учні, які за допомогою інтерактивних методів залучаються до фізичних вправ, часто мають більш позитивне ставлення до спорту, здорового способу життя та фізичної культури загалом.
- **Індивідуальний підхід:** Інтерактивні методи дозволяють адаптувати заняття до індивідуальних потреб і здібностей учнів, що дозволяє кожному досягти найкращих результатів.

Інтерактивні методи навчання є важливим інструментом у фізичному вихованні школярів, оскільки вони сприяють активному залученню учнів до процесу навчання, підвищують їхню мотивацію та сприяють розвитку не тільки фізичних, але й соціальних та психологічних навичок. Завдяки інтерактивним підходам, школярі не лише поліпшують свою фізичну підготовку, але й

отримують позитивні емоції, що має важливе значення для їхнього загального розвитку. Важливо, щоб у шкільній практиці було якомога більше застосовано таких методів, які сприятимуть розвитку комплексних навичок учнів і забезпечать ефективне фізичне виховання.

Методика дослідження:

1. **Учасники дослідження:** 120 учнів (60 хлопців і 60 дівчат) віком 14-17 років, розподілених на дві групи. Одна група навчалася традиційними методами фізичного виховання, а інша – за допомогою інтерактивних методів.

2. **Інструменти:** Спостереження, анкети, опитування, тести на визначення рівня фізичної підготовленості та емоційного стану до і після тренувань.

3. **Тривалість дослідження:** 6 місяців.

Результати дослідження:

Учні, які брали участь у заняттях з використанням інтерактивних методів, продемонстрували значно вищий рівень мотивації до регулярних занять фізичною культурою порівняно з групою, яка навчалася традиційним способом. 85% учнів інтерактивної групи висловили бажання продовжувати заняття фізичною культурою, тоді як серед учнів традиційної групи цей показник становив лише 60%.

- Учні інтерактивної групи показали кращі результати в тестах на витривалість, швидкість і гнучкість. Зокрема, вони мали кращі показники у виконанні комплексних вправ, що поєднували фізичні навантаження та елементи гри.
- За результатами анкетування, учні, що навчалися за допомогою інтерактивних методів, зазначили підвищення емоційного комфорту, зменшення стресу та тривожності. Це підтвердилось також результатами психологічних тестів, які показали більш високий рівень емоційної стабільності в кінці дослідження серед учнів інтерактивної групи.

Дослідження показало, що використання інтерактивних методів у фізичному вихованні має значний позитивний вплив на фізичну

підготовленість учнів та їхній емоційний стан. Вони сприяють не тільки розвитку рухових навичок, але й підвищують мотивацію до фізичної активності, а також знижують рівень стресу, що є важливим для загального психічного здоров'я школярів. Це підтверджує необхідність включення інтерактивних методів у шкільну практику для забезпечення більш ефективного фізичного виховання та розвитку школярів. Таким чином, інтерактивні методи є важливим інструментом для покращення результатів фізичного виховання та емоційного благополуччя учнів, що робить їх невід'ємною частиною сучасної освітньої системи.

Список використаних джерел:

1. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. /За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.

2. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : монографія / Д. П. Антюшко, В. С. Володавчик, Л. І. Сєногонова та інші. – Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. – 189 с.

3. Кошелева О.О., Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в системі фізичного виховання студентів ЗВО: методичні рекомендації. Дніпро: Журфонд, 2021. 46с.

4. Методичний посібник для вчителів початкової школи / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. — 304 с.

5. Москаленко Н.В. Кожедуб Т.Г. Інноваційні підходи до теоретичної підготовки у фізичному вихованні: навч. посіб. Дніпропетровськ: Інновація, 2015. 108 с.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ольга Мігно,

студентка 4 ДО курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта

відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Анна Федонюк,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Роль і місце дидактичних ігор у навчанні і вихованні дітей дошкільного віку надзвичайно важливе, адже дітьми краще сприймається навчальний матеріал, навчальна діяльність урізноманітнюється та стає більш ефективною. В практичній діяльності дитина діє активніше, формує правильні відносини із однолітками, набуває навичок розумової діяльності.

Дидактичні ігри — це спеціально розроблені ігрові форми діяльності, що використовуються для навчання, виховання та розвитку дітей або дорослих. Їхня мета — не лише розважити, але й сприяти засвоєнню знань, формуванню навичок, розвитку мислення, уяви та творчих здібностей.

Ігри допомагають дітям стати більш компетентними у самопізнанні, саморегуляції, соціальній свідомості, взаємовідносинах та самостійними у прийнятті рішень.

Аби допомогти дитині емоційно розвиватися, активізувати дрібну моторику рук, пізнавальні та комунікативні навички, на практиці застосовують різні види дидактичних ігор.

Основні функції дидактичних ігор.

1. Розвиток пам’яті, уваги та мислення.

Збагачують словниковий запас і формують мовленнєві навички; сприяють розвитку логіки та вміння аналізувати, порівнювати й класифікувати.

2. Формування емоційно-позитивного ставлення до навчання.

Сприяють розвитку співпраці, комунікації та вмінню працювати в команді. Допомагають дитині навчитися виражати й контролювати емоції.

3. Підтримання інтересу до пізнання нового через ігровий підхід.

Формують у дитини активну пізнавальну діяльність і самостійність у прийнятті рішень.

4. Заохочують фантазію й уяву; стимулюють нестандартне мислення.

5. Сприяють розвитку координації рухів, дрібної та великої моторики.

О. Савченко [2] розглядає ігрову діяльність як дидактичний засіб, який активізує здатність дітей самостійно мислити та діяти, створює атмосферу

свободи, розкріпачення в колективі та умови для саморозвитку, дає змогу повніше враховувати вікові особливості дітей 6-річного віку.

Дидактичні ігри широко використовуються у дитячих садках, оскільки це ефективний спосіб поєднати навчання з грою. Вони добираються відповідно до завдань навчально-виховної роботи. Наприклад можна навчити дітей називати предмети та їх характеристики, розрізняти їх за формою кольором величиною чи розміщенням у просторі, групувати [1, с.5].

В усіх без винятку дидактичних іграх використовуються ігрові матеріали: іграшки, предмети вжитку, природні матеріали, картинки. Часто використовуються кольори, тканини, іграшки що зображують тварин, птахів, звірів.

У дидактичних іграх з природнім матеріалом використовують: плоди, насіння, квіти, дерева, чагарники, злаки. Їх можна сортувати, порівнювати, лічити, класифікувати [3, с. 7].

Дидактичні гри можна проводити в індивідуальній формі з невеликою групою дітей або ж з усією віковою групою на прогулянці або ж після денного сну. Активність дітей стимулює загадування та відгадування, емоційність, виразність жестів, підбор правильного темпу – не надто швидкого та не надто повільного, важливо викликати бажання грати. Роль педагога підтримувати, спрямовувати, дати можливість висловитися, залучати усіх, активізувати, створювати позитивну атмосферу, слідкувати за дотриманням норм поведінки тощо. Саме завдяки дотриманню правил формуються навики діяти в колективі, спілкуватися між однолітками.

Дидактичні гри добираються вихователем відповідно до програми навчання. Задум відповідає назві. Правила визначають спосіб та послідовність дій, вказують на взаємодію та черговість. Метою завжди є пізнавальний зміст, розв’язання ігрового завдання та закріплення набутих навичок у практичній діяльності. Позитивним моментом є почуття задоволення від виконаного завдання, радісний настрій, піднесення та захоплення внаслідок власної активності та реалізації поставлених цілей [3, с. 6-7].

Особливою умовою гри є дотримання правил адже інколи, щоб швидше справитися з завданнями діти можуть хитрувати або порушувати регламент. У цьому випадку керівництво дорослих завадить невдоволенню, обману заради виграшу чи стремлінню бути першими та створенню конфліктної ситуації [1, с.9].

Дидактичні ігри є ефективним інструментом, який забезпечує гармонійний розвиток дитини в дошкільному віці, готуючи її до подальшого навчання.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. В., Янківська О. П. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку. 1983. 128 с.

2. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для педагогічних факультетів / Міжнародний фонд «Відродження». - К.: Абрис, 1997. 416 с.

3. Янківська О. П. Дидактичні ігри в дитячому садку. Навч.-метод. посібник. Київ. 1985. 144 с.

НАСТІЛЬНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дарина Музичук,

студентка 41 ПО групи спеціальності 013 Початкова освіта,

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олена Стрельбіцька,

кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри філології

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядається використання настільних ігор як ефективного засобу розвитку креативного та критичного мислення молодших школярів. Підкреслюється важливість таких ігор для розвитку стратегічного, логічного та творчого мислення дітей, а також їх здатності до аналізу та вирішення проблем. Окрему увагу приділено тому, як

настільні ігри сприяють розвитку навичок командної роботи, комунікації та самостійного прийняття рішень.

Сучасна освіта вимагає від здобувачів не тільки здобуття знань, а й розвитку вміння аналізувати, вирішувати проблеми та працювати в команді. Креативне та критичне мислення стали основними складовими успішної особистості, особливо в умовах швидко змінюваного світу. Одним із потужних інструментів для розвитку цих навичок є настільні ігри.

Сучасні настільні ігри — це більше, ніж просто розвага з друзями чи родиною. Вони не лише покращують логічне мислення, пам'ять та увагу, але й розвивають уяву, здатність до аналізу й творчого підходу в вирішенні проблем.

На думку О. Савченко, настільні ігри є особливим видом дидактичних ігор, які характеризуються наявністю спеціально розробленого ігрового поля, карток, фішок та інших матеріальних компонентів, що створюють умови для активної пізнавальної діяльності учнів. Дослідниця підкреслює, що настільні ігри мають значний потенціал для розвитку логічного мислення, просторової уяви та дрібної моторики молодших школярів [4].

Настільні ігри, як важливий елемент дидактичного інструментарію сучасного вчителя, мають унікальні можливості для створення ефективного освітнього середовища. Вони сприяють активній взаємодії учнів, даючи кожному шанс продемонструвати свої вміння та навчитись працювати в команді. Особливо цінно те, що настільні ігри розвивають логічне мислення завдяки вирішенню різноманітних завдань, головоломок та проблемних ситуацій, що природно інтегровані в ігровий процес.

У методичній літературі виділяють такі основні види настільних ігор для використання в освітньому процесі початкової школи:

- ✓ маршрутні ігри (передбачають рух по ігровому полю);
- ✓ лото (засновані на підборі відповідних зображень або текстів);
- ✓ доміно (базуються на встановленні логічних зв'язків);
- ✓ пазли (спрямовані на розвиток просторового мислення);

- ✓ карткові ігри (використовують різні види карток з навчальним матеріалом);
- ✓ стратегічні ігри (розвивають планування та прогнозування) [1].

Добір настільних ігор для навчального процесу є важливим педагогічним завданням, яке потребує врахування багатьох критеріїв. Основним з них є відповідність змісту гри навчальній програмі, що забезпечує цілеспрямованість навчального процесу та дозволяє ефективно досягати поставлених освітніх цілей. Водночас правила гри мають бути доступними для розуміння учнями певної вікової категорії, щоб кожна дитина могла повноцінно брати участь в ігровій діяльності.

Важливою вимогою є можливість багаторазового використання гри, що забезпечує її практичність та економічну доцільність. Естетичність оформлення також відіграє значну роль, оскільки привабливий зовнішній вигляд гри стимулює інтерес учнів та формує естетичний смак. Безпечність матеріалів є обов'язковою умовою, адже здоров'я дітей завжди має бути пріоритетом. Оптимальна тривалість гри має відповідати віковим особливостям учнів та враховувати їхню здатність до концентрації уваги, щоб гра не втомлювала дітей і залишалася ефективним навчальним інструментом.

Застосування настільних ігор у навчальному процесі відкриває великі можливості для розвитку комунікативних навичок, оскільки діти вчаться чітко висловлювати свої думки, обґрунтовувати рішення та вести конструктивний діалог з іншими гравцями. Важливою перевагою є можливість індивідуалізації навчання, адже вчитель може вибирати ігри різної складності залежно від потреб кожного учня. Окрім того, настільні ігри володіють сильним мотиваційним потенціалом, оскільки створюють атмосферу змагання та досягнення, що природно стимулює пізнавальний інтерес і бажання досягати кращих результатів.

Процес розвитку творчого мислення під час настільних ігор, за В. Химинцем, є поетапним та структурованим. На підготовчому етапі відбувається активізація наявного досвіду учнів, що створює основу для

подальшої творчої діяльності. Пошуковий етап характеризується активним генеруванням ідей, коли учні пропонують різноманітні варіанти вирішення ігрових завдань. На аналітичному етапі відбувається критичне осмислення та оцінка запропонованих варіантів, що дозволяє обрати найбільш оптимальні рішення [5].

Практичний етап передбачає безпосередню реалізацію обраних рішень у процесі гри, що дає можливість перевірити їх ефективність на практиці та набути цінного досвіду. Завершальним є рефлексивний етап, на якому здійснюється аналіз отриманих результатів, обговорюються успіхи та невдачі, формулюються висновки для подальшої діяльності. Така поетапність забезпечує системний розвиток творчого мислення та дозволяє вчителю ефективно керувати цим процесом.

Отже, настільні ігри є потужним інструментом для розвитку критичного мислення у молодших школярів, особливо в поєднанні з інноваційними технологіями. Вони сприяють не лише засвоєнню матеріалу, а й активній участі дітей у навчальному процесі, вчать їх аналізувати, порівнювати, аргументувати власні думки та приймати обґрунтовані рішення. Такий підхід робить навчання цікавішим і допомагає учням розвивати навички, які стануть основою їхнього успіху в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Василенко І. А. Гра як метод навчання й виховання в системі освіти НУШ. Початкова освіта. 2020. № 13-15. С. 12-15.

2. Трегуб Н. Розвиток критичного мислення у молодших школярів за допомогою навчальних ігор: підходи та практичні рішення. URL : https://vseosvita.ua/library/rozvytok-krytychnoho-myslennia-u-molodshykh-shkoliariv-za-dopomohoiu-navchalnykh-ihor-pidkhody-ta-praktychni-rishennia-871202.html “Розвиток критичного мислення у молодших школярів за допомогою навчальних ігор: підходи та практичні рішення” | Наукова робота. Початкова освіта (дата звернення: 23.03.2025).

3. Концепція нової української школи URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf (дата звернення: 25.03.2025).

4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Грамота, 2018. 504 с.

5. Химинець В. В., Кірик М. Ю. Інновації в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2020. 312 с.

6. Як розробити настільну гру: веб-сайт. URL : https://osvitoria.media/experience/yak-rozrobyty-nastilnu-gru/

ТЕХНІКО-ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА У ФУТБОЛІ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

Іван Муха,

студент 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Денисенко,

доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Досліджено теоретичні основи техніко-тактичної підготовки у футболі в історичному аспекті.

Футбол є одним із найпопулярніших видів спорту у світі, що поєднує в собі високі фізичні навантаження, інтелектуальну активність та командну взаємодію. У сучасних умовах розвитку спорту техніко-тактична підготовка спортсменів набуває особливого значення, оскільки саме від злагоджених дій команди та індивідуальних навичок футболістів залежить результат гри.

Футбол (або соккер, як гра називається в деяких частинах світу) – один з найпопулярніших видів спорту в Європі та Америці. У нього яскрава і цікава історія в світі спорту. Футбол в його нинішньому вигляді виник в Англії в середині 19 століття. Але альтернативні версії гри існували набагато раніше і є частиною футбольної історії.

Ранні свідчення того, що в футбол грають як в спортивну гру, зустрічаються у Китаї в 2 і 3 століттях до нашої ери. У Китаї, а конкретніше за часів династії Хань, люди змащували шкіряні кульки і штовхали їх в маленьку сітку. Записані свідчення також підтверджують той факт, що стародавні римляни і греки грали в м’яч заради веселощів і жартів. Деякі відомості вказують на Кіото в Японії, де удар по м’ячу був популярним видом спорту.

М’яч та правила гри. М’яч був набитим кінським волосом і обшитий шкурою. Надувними м’ячами почали грати вже у XVIII столітті. Архівні дані свідчать, що змагалися між собою дві команди, завданням яких було потрапити м’яче у отвір в сітці, натягнутій між двома бамбуковими жердинами. Переможців нагороджували щедрими подарунками [1;3].

Походження футболу

Давні аналоги гри
Перші згадки про ігри, схожі на футбол, зустрічаються ще у стародавніх цивілізаціях:

Китай (II-III ст. до н.е.) - гра «Цуцзюй», де м'яч потрібно було забивати в невеликі ворота ногами.
Давня Греція та Рим - ігри з м'ячем, наприклад, «Епіскірос» і «Харпастум», де гравці передавали м'яч один одному.
Середньовічна Англія — народні ігри, в яких м'яч переганяли від одного села до іншого.

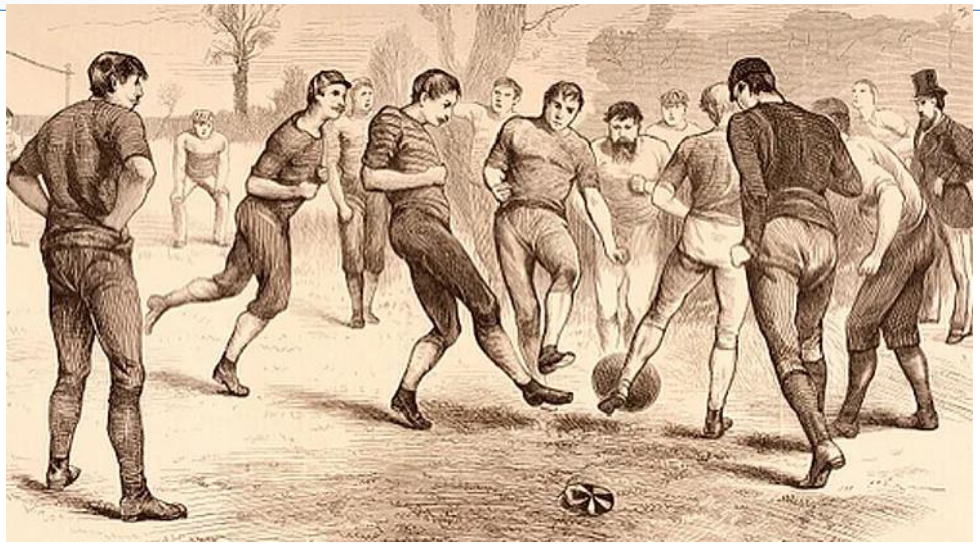

Вважається, що раннє зростання сучасного футболу почалося в Англії. У деяких кумедних фактах навіть згадується, що перший використаний м’яч був головою якогось датського розбійника. Кажуть, що у часи середньовіччя рання форма футболу дозволяла здійснювати різні ушкодження, такі як удари ногами

і руками, укуси і штурхання. Основне завдання полягало в тому, щоб перенести м’яч в цільову точку. Люди настільки полюбили цю гру, що весь день збиралися на полі. Іноді конкуренція ставала все більш запеклою, і натовп ставав настільки диким, що під час гри досить часто траплялися випадки побоїв. Є свідчення, що солдати так захопилися грою, що пропустили практику стрільби з лука, щоб побачити її [2;3].

Король Едуард III заборонив футбол в 1365 через зростаючі інциденти насильства і військової поблажливості в спорті. В 1424 році король Шотландії Яків I також проголосив в парламенті – «Na man play at the Fute-ball» (ніхто не повинен грати у футбол).

В Італії в часи Середньовіччя у «calcio» грали переважно у містах Флоренції та Падуї, але там уже існували деякі правила гри. Так, визначалася кількість учасників в команді, ставилися певні вимоги до розташування гравців, що вважається витоками тактичних систем гри. першій половині XIX ст. «футбол натовпу» вже мав два різновиди:з м’яче тільки ногами (футбол); гра з м’яче руками та ногами (регбі) [4].

У Франції ця гра називалася «Soule» або «Choule». Завдання гравців тут зводилося до того, щоб переміщувати м’яч від однієї лінії до другої. Боротьба за м'яч була безкомпромісною і навіть небезпечною. Тож і з’явилися королівські та парламентські укази про заборону гри, що призвело до тимчасового занепаду футболу.

Рис.1-2. Франція «гра називалася «Soule» або «Choule». Італія в часи Середньовіччя - «calcio

Коли і де саме зародився футбол - це питання, на яке немає точної відповіді. Ви можете легко сказати, що в цю популярну гру грають вже більше трьох тисяч років. Народження сучасного футболу приписано Великобританії. Він також був відомий як футбольна асоціація, а Шотландія та Англія були співзасновниками регулярної гри в футбол [2;5].

Ще цікаві факти:
https://artpriz.com/istoriya-poyavi-ta-rozvitku-futbolu-u-sviti-10-tsikavih-faktiv.html

Найстаріший футбольний клуб у світі – “Шеффілд Юнайтед”, заснований у 1857 році.
Перший офіційний футбольний матч відбувся 1863 року в Англії.
Найбільший стадіон у світі – “Нерс Камп” у Барселоні, Іспанія, який може вмістити до 105 000 глядачів.
https://artpriz.com/istoriya-poyavi-ta-rozvitku-futbolu-u-sviti-10-tsikavih-faktiv.html

Однак сучасний футбол як гра з фіксованими правилами та структурою з’явився у Великій Британії в 19 столітті. У 1863 році були затверджені перші

правила футболу, які були сформульовані Футбольною асоціацією Великої Британії. Відтоді футбол став розвиватися і поширюватися по всьому світу.

У 1904 році було створено Міжнародну футбольну федерацію (FIFA), яка стала координувати розвиток футболу на міжнародному рівні. У 1930 році відбувся перший чемпіонат світу з футболу, який відтоді проводять кожні 4 роки. Відтоді футбол став розвиватися в національних футбольних лігах і клубах по всьому світу, а також став центральною частиною літніх Олімпійських ігор [5].

Отже, сьогодні футбол є найпопулярнішим видом спорту у світі, з мільйонами аматорів і професійних футболістів по всьому світу. Футбол також є одним із найбільш значущих соціальних і культурних явищ у світі, здатним об'єднувати людей різних країн і культур [5]. Футбол є одним з найдорожчих і найприбутковіших видів спорту, з величезними сумами грошей, вкладеними у футбольні клуби і чемпіонати. Футбол також є одним з найбільш телевізійно популярних видів спорту, з величезними телевізійними контрактами і мільярдами глядачів по всьому світу.

Список використаних джерел:

1. Базильчук О.В, Ребрина А.А, Столітенко Є.В, Гнатчук Я.І, та ін. Спортивні ігри: навч.посіб. Хмельницький: ХНУ; 2015. 471 с.

2. Бенгсбо Й. Наступальна тактика у футболі Й. Бенгсбо, Б. Пейтерсон. - Київ: Олімпійська література, 2012. - 176 с.

3.Герасименко А.П. Удосконалення основ техніко-тактичнної майстерності юних футболістів: навч. метод. Посібник //А.П. Герасименко. К., 2003. - 72 с.

4.Коваль С.С. Комплексне формування рухових якостей та технікотактичних дій юних футболістів 8-12 років. *Слобожанський науково-спортивний вісник.* 2012. №3 (31). - С. 82-86.

5.Посібник з техніки для футбольних шкіл. - Італія: Італійська федерація футболу, 2004. - 479 с.

РОЗВИТОК ГНУЧКОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИВЧЕННІ МОДУЛЯ «ГІМНАСТИКА»

Оксана М'якота,
студентка 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Наталія Денисенко,
доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Проаналізовано групи гімнастичних вправ, які називаються засобами гімнастики та подано вікову періодизацію розвитку людини.

Гімнастика є одним із найефективніших засобів фізичного розвитку людини, оскільки вона сприяє зміцненню м'язів, покращенню координації рухів і розвитку гнучкості.

Гнучкість – це одна з основних фізичних якостей, яка розвиває амплітуду рухів у суглобах і значною мірою впливає на ефективність виконання різних вправ. Особливо ефективно розвивається гнучкість в дитячому та підлітковому віці, оскільки в цей період опорно-руховий апарат є найбільш пластичним і здатним до адаптації.

У шкільній програмі з фізичного виховання гімнастика відіграє ключову роль, оскільки містить широкий спектр вправ, спрямованих на покращення загальної фізичної підготовки учнів. Вона включає як елементи акробатики, так і вправи на рівновагу, координацію, силу та гнучкість. Правильне виконання гімнастичних вправ також сприяє формуванню правильної постановки, профілактиці захворювань опорно-рухового апарату, розвитку витривалості та сили [1].

Актуальність дослідження обумовлена забезпеченням оптимізації методик розвитку гнучкості та вдосконалення навчального процесу з фізичної культури для молодших школярів.

Гімнастичні вправи існують в наступних типових кінематичних формах, що зображено на рис.1.

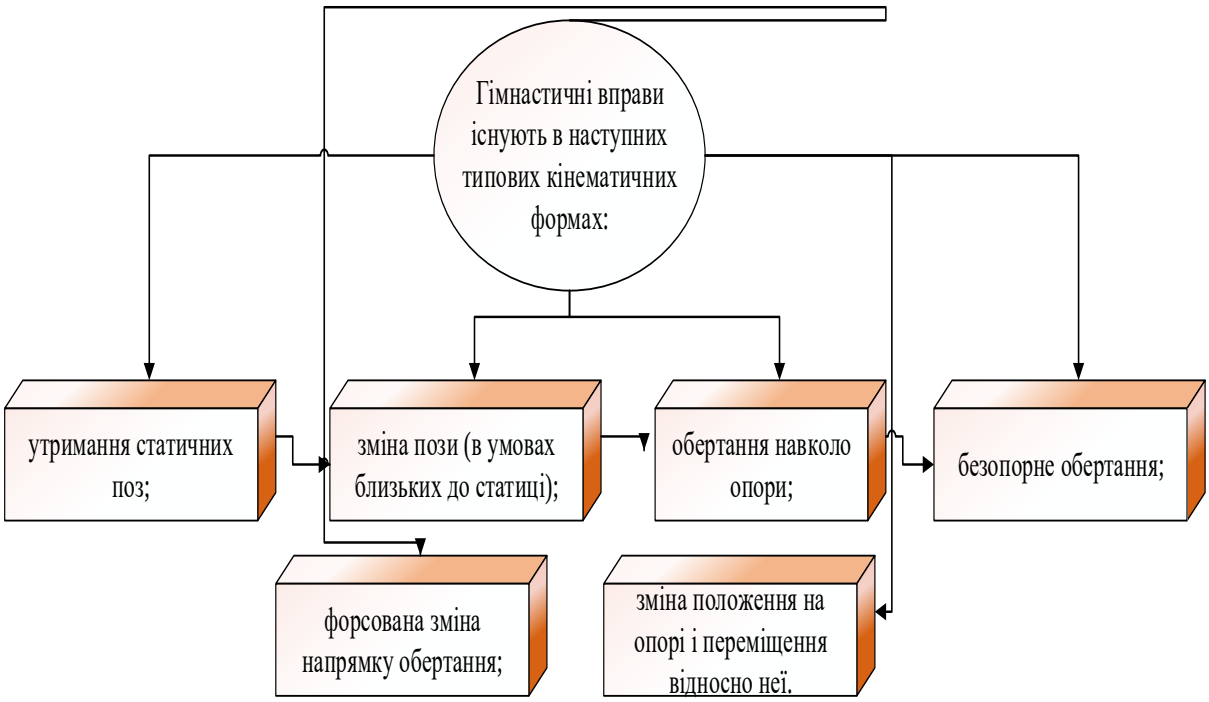

Рис.1. Кінематичні форми гімнастичних вправ

Вправи на гімнастичних приладах і акробатичні вправи займають провідне місце в числі засобів гімнастики. Обсяг вправ з кожним роком постійно збільшується, їх складність зростає. За останні роки техніка вправ на гімнастичних снарядах прогресує швидкими темпами і піднімається на вищий щабель майстерності [4].

Традиційно гімнастичні вправи об’єднують у групи, які називаються засобами гімнастики (рис.2). Всі стройові вправи складаються з їх невід’ємних елементів, а саме: стройові прийоми, шикування і перешикування, розмикання і змикання, пересування, виконання стройових прийомів і команд, перебудова строю та елементи фігурного маршірування.

Особливе значення полягає у:

- підготовці та організації учнів до рішення задач основної частини уроку;

- швидкому і раціональному розміщенні учнів в залі чи на площадці;

- формуванні навички колективних дій;

- вихованні правильної постави, формуванні відчуття ритму і темпу [2].

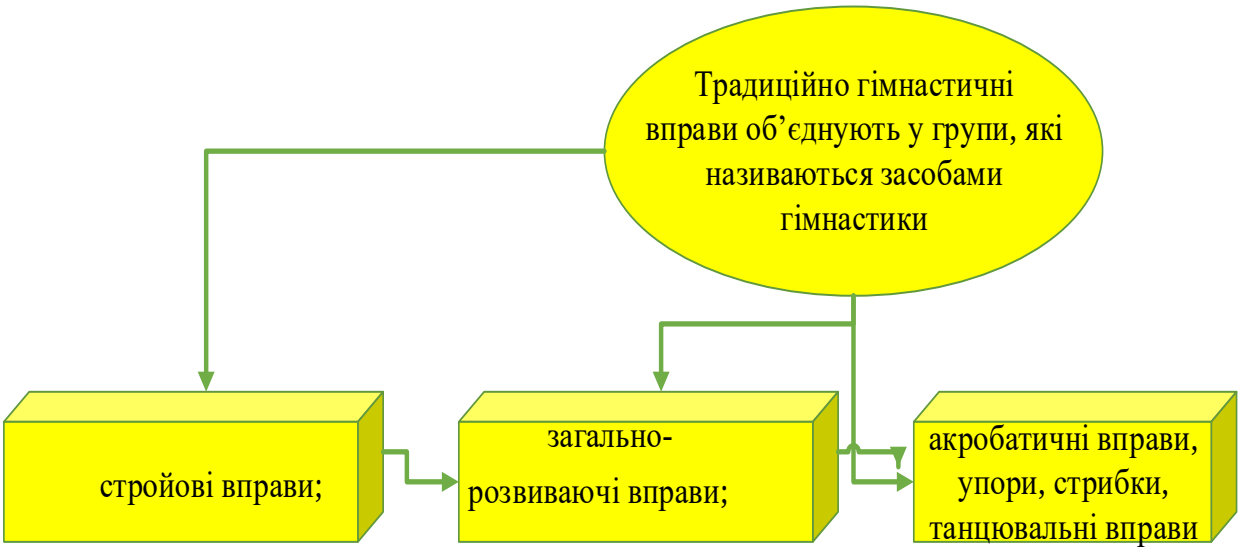

Рис.2. Групи гімнастичних вправ в НУШ

Розвиток гнучкості є важливим аспектом фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Розвиток гнучкості сприяє правильному фізичному розвитку, профілактики травм і формуванню правильної постановки.

У підручнику "Теорія і методика фізичного виховання " В.П.Іващенко, О.П.Безкопильний тлумачать вікову періодизацію (класифікацію періодів росту і розвитку, а також їхніх вікових меж) – поділ цілісного життєвого циклу людини до досягнення зрілого віку), що вимірюються роками [1, с. 22]. Автори зазначають, що "існує розподіл на певні вікові періоди з урахуванням сукупності анатомо-фізіологічних особливостей організму та умов життя, виховання і навчання :

I – переддошкільний вік: від народження до 3 років;

II – дошкільний вік: 3 – 6 (7) років;

III – шкільний вік: молодший: 6 (7) – 10 років;

IV–середній: 11 – 14 років;

V –старший: 15 – 18 років" [3, с. 23].

Як вказує А.Г.Хрипкова, широковідома класифікація щодо вікової періодизації, запропонована М.П.Гундобіним. За його схемою виділяють: 1) “період внутрішньоутробного розвитку”; 2) “період новонародженості” (2-3 тижні); 3) “період грудного віку–до 1року”; 4) “переддошкільний, ясельний вік” – від 1 до 3 років; 5) “дошкільний вік” – від 3 до **7** років; 6) “молодший шкільний вік” – від 7 до 12 років; 7) “середній, або підлітковий вік” – від 12 до 15 років; 8) “старший шкільний, або юнацький вік” – від 14 до 18 років у дівчат, від 15...16 до 19...20 років у хлопців [3, с. 21].

У віковій і педагогічній психології найчастіше використовують періодизацію, яка ґрунтується на педагогічних критеріях. Періоди дошкільного віку поділяються відповідно до груп дитячого садка. Шкільний вік поділяють на три етапи: молодший (від I до III-IV класу), середній (від IV-V до VII-VIII класу), старший (від VIII до XI класу) [3].

Для оцінки рівня розвитку гнучкості використовують контрольні вправи (тести), за допомогою яких опосередковано вимірюється гнучкість в лінійних одиницях. Загальний рівень гнучкості опорно-рухового апарату можна оцінити за результатами виконання трьох контрольних вправ[4].

У сучасній педагогіці та спортивній практиці використовують різні методи та підходи для її вдосконалення, враховуючи вікові особливості та фізичні можливості. Мета цього підрозділу – з’ясувати сучасні методи розвитку гнучкості у дітей молодшого шкільного віку та застосувати їх ефективність у фізичному вихованні.

Динамічне розтягування – виконання вправ у русі, що розвивають еластичність м’язів та суглобів.

Статичне розтягування – утримання певної позиції з натягом м’язів протягом 10–30 секунд.

Метод повторного розтягування – з’єднання статичних і динамічних прав для глибшого розтягування м’язів.

Ігрові методи – використання вправ у формі гри для підвищення мотивації дітей.

Список використаних джерел:

1. Круцевич Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : нав. посіб. Київ: Олімп. л-ра, 2011. 224 с.

2. Мудрик С. Сучасний стан здоров'я дітей молодшого шкільного віку / С. Мудрик. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць*. – 2012. – №2 (18). – С. 183–187.

3. Хрипкова А. Г. Вікова фізіологія : [навчальний посібник] / А. Г. Хрипкова. – К. : Вища школа, 1982. – 128 с.

4. Черняков В.В., Желізний М.М. Гімнастика та методика її викладання» (курс лекцій з навчальної дисципліни): навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання. – Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2017. – 264 с.

ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анна Оксентюк,

студентка 4 ДО групи спеціальності 012 Дошкільна освіта

відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Науковий керівник – Тетяна Яцик,

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Відповідно до положень Базового компоненту дошкільної освіти необхідно формувати у дітей уміння міркувати, орієнтуватись в усьому, що їх оточує, належно оцінювати життєві ситуації, приймати самостійні рішення, аргументувати свої міркування, помічати і розкривати причинно-наслідкові зв'язки в довкіллі [2]. Це й *актуалізує проблему* навчання математики дітей старшого дошкільного віку.

Метою нашого дослідження є аналіз дидактичних основ використання засобів наочності у роботі з дітьми старшого дошкільного віку при вивченні ними математики.

Аналіз різних наукових джерел та методичних розробок свідчить про те, що наочність є одним із ключових принципів дошкільної педагогіки, особливо у навчанні математики. Засоби наочності допомагають дітям старшого дошкільного віку формувати абстрактні математичні поняття, забезпечують доступність навчального матеріалу, сприяють розвитку пізнавальної активності, уваги, пам'яті та мислення [1; 3; 4; 5]. Так, у контексті нашого дослідження актуальними є наукові ідеї Н. Черепані стосовно виділення основних функцій засобів навчання: 1) реалізація принципу наочності; 2) сприяння накопиченню чуттєвого досвіду; 3) ведення до оволодіння способами дій; 4) репрезентація складних абстрактних математичних понять у доступній формі; 5) надання можливості вихователю керувати пізнавальною діяльністю дітей; 6) збільшення обсягу самостійної пізнавальної діяльності дітей; 7) раціоналізація, інтенсифікація процесу навчання [4]. Вчена стверджує, що ці функції постійно змінюються у зв'язку з удосконаленням теорії й практики навчання дітей. Кожний засіб навчання виконує певну функцію. Так, образ як засіб навчання в основному забезпечує розвиток особистого досвіду дитини, відображеного в уявленнях; дія – формування умінь і навичок; слово (вихователя, дитини і художнє слово) створює можливість формування узагальнених уявлень, абстрактних понять [4].

Доведено, що без безпосереднього практичного орієнтування дитини в просторі і часі неможливе формування уявлень і понять. Однак на певному етапі навчання, коли необхідне розуміння дітьми цих відношень, більш суттєвим є не практичне орієнтування у просторі, а саме сприймання і розуміння просторових і часових відношень з допомогою графіків, схем, моделей.

Вчені також наголошують на тому, що формування в дітей уявлень і понять про величину й форму просто неможливе без наочності. Саме дидактичний наочний матеріал є основним засобом навчання та розвитку [1; 5].

У педагогічній літературі виділяють наступні види наочності: натуральна наочність (об'єкти довкілля: предмети, звуки, рухи); образотворча наочність (зображення об’єктів, явищ, ілюстрації, картини); графічна наочність (умовні знаки, схеми, таблиці, геометричні фігури, моделі) [1; 4; 5].

Кожен вид за способом використання може бути демонстраційним та роздавальним (поділ умовно). Так, демонстраційний матеріал призначений для роботи за столом вихователя, біля дошки, мольберта (набірне полотно, картки, великі моделі геометричних фігур, цифри, знаки, великі іграшки, таблиці, моделі тощо). Роздавальний матеріал – для індивідуальної роботи (дрібні предмети, іграшки, зображення предметів тощо).

Значення демонстраційного наочного матеріалу полягає в тому, що з його допомогою можна зробити процес навчання цікавим, доступним і зрозумілим дітям, створити умови, чуттєву опору для формування конкретних математичних уявлень, для розвитку пізнавальних інтересів і здібностей. У свою чергу, значення роздавального наочного матеріалу полягає, перш за все, у тому, що він дає можливість надати процесу навчання дієвий характер, включити дитину безпосередньо в практичну діяльність. Роздавальний матеріал потрібен у великих кількостях для кожної дитини, демонстраційний – один на групу дітей [4].

Н. Черепаня визначає також *вимоги до дидактичного наочного матеріалу*: відповідність віку; добре виражені особливості, привабливість, гігієнічність, безпека, міцність, різноманітність, достатня кількість, зберігається окремо від інших предметів та іграшок, демонструється на рівні очей дітей, відповідає педагогічним та естетичним вимогам, предмети для лічби та їх зображення мають бути відомі дітям, вони беруться із навколишнього життя та ін. [4].

Характер наочності та кількість залежать від цілей та завдань навчання, рівня засвоєння знань та умінь.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про велику роль наочності у вивченні математики старшими дошкільниками. Так, зокрема, насамперед наголошується на тому, що засоби наочності допомагають дітям краще зрозуміти математичні поняття, оскільки дозволяють візуалізувати складні ідеї. А відтак перехід від конкретного до абстрактного стає простішим завдяки використанню предметів, малюнків, схем. А це означає, що матеріал стає більш доступним для дитини [1; 4].

Наочність сприяє розвитку мислення дитини, робота з наочними матеріалами сприяє розвитку логічного, образного та просторового мислення; діти вчаться аналізувати, порівнювати, знаходити закономірності.

Наочність також сприяє формуванню математичних навичок: вмінь рахувати, класифікувати, впізнавати геометричні фігури, орієнтуватися в просторі.

У ході дослідження нами також зауважено, що наочні засоби активізують інтерес дітей старшого дошкільного віку. Йдеться про те, що використання яскравих, цікавих засобів наочності стимулює інтерес до математичних занять і мотивацію до навчання.

Принципами використання наочності при вивченні елементарної математики дітьми старшого дошкільного віку в умовах ЗДО є:

доступність - засоби наочності повинні відповідати віковим особливостям дітей і бути зрозумілими;

доцільність - наочність слід використовувати лише там, де вона дійсно потрібна для пояснення або закріплення матеріалу.

поступовість - переходити від предметної до образної, а потім до символічної наочності;

різноманітність - поєднання різних видів наочності для збагачення сприйняття та закріплення математичних знань;

інтерактивність - залучення дітей до активної взаємодії із засобами наочності [3; 4; 5].

У педагогічній літературі виділені такі види засобів наочності [1; 3; 4]:

Предметна наочність - використання реальних об'єктів: іграшок, кубиків, геометричних фігур, паличок, дрібних предметів. Така наочність забезпечує зв'язок із практичним досвідом дітей.

Образна наочність – це малюнки, схеми, таблиці, карти, зображення чисел, геометричних форм. Допомагає дітям краще уявляти абстрактні поняття.

Динамічна наочність - мультимедійні засоби: інтерактивні презентації, відео, анімації. Підсилює емоційне сприйняття матеріалу та урізноманітнює форми навчання.

Символічна наочність - числа, умовні позначення, математичні символи. Формує уявлення про абстрактні математичні поняття.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дає можливість виокремити *вимоги до методики використання наочного матеріалу*.

1. При підготовці до заняття ретельно продумати, коли (у якій частині заняття), у якій діяльності та як буде використано наочний матеріал.

2. Продумати місце та порядок розміщення матеріалів: демонстраційний матеріал розміщується у зручному для використання місці, у певній послідовності. Після використання наочного матеріалу його необхідно прибрати, щоб увага дітей не відволікалася. З цією метою використовуються серветки, коробочки, ширмочки; роздавальний матеріал дітям старшої групи дають на загальному підносі для кожного столу. Дітей учать користуватися роздавальним матеріалом. Для цього вихователь стежить, щоб діти усвідомлено та самостійно виконували практичні дії, акуратно брали матеріал правою рукою, розміщували його відповідно до завдання, після роботи з ним клали на місце.

3. Потрібно правильно дозувати наочний матеріал. Негативно позначається на результати навчання, як недостатнє його використання, так і надлишки.

4. Наочність не повинна використовуватись лише для активізації уваги.

5. Наочний матеріал підбирається відповідно до дидактичних завдань: для формування початкових уявлень про ті чи інші властивості, ознаки об’єкта, можна обмежитися невеликою кількістю матеріалу.

Вчені також наголошують на тому, що *ефективність навчання досягається з’єднанням слова вихователя, практичних дій дітей та різноманітних засобів наочності* [1; 4; 5].

1. Обладнання для самостійних ігор та занять: спеціальні дидактичні засоби для індивідуальної роботи з дітьми, для попереднього ознайомлення з новими іграшками та матеріалами; різноманітні дидактичні ігри (настільно-друковані та з предметами), що розвивають, шашки, шахи;

2. Цікавий математичний матеріал: головоломки, геометричні мозаїки та конструктори, лабіринти, завдання-жарти, завдання на трансфігурацію тощо; окремі дидактичні засоби: логічні блоки Дьєнеша, палички Х. К’юзенера, лічильний матеріал (відмінний від того, що застосовується на заняттях), кубики з цифрами та знаками, дитячі комп'ютери та ін.;

3. Книги з навчально-пізнавальним змістом для читання дітям та розгляду ілюстрацій [4;5].

Список використаних джерел:

1. Брежнєва О. Жива математика, або технологія інтегрованих дидактичних модулів для логіко-математичного розвитку дітей. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2014. №9–11. С.15, 24–31, 58–65.

2. Державний стандарт дошкільної освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021). https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації/ Лазарович Н.Б., Чупахіна С.В. Івано-Франківськ, 2018. 90 с.

4. Черепаня Н.І. Дидактичні засоби навчання математики дітей дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. Випуск 46. 2022. С. 183-188.

5. Фунтікова О. О., Щербакова К. Й. Викладання методик дошкільної освіти : навч. посіб. для студентів магістратури спец. 012 "Дошкільна освіта" / ; Маріуп. держ. ун-т,

Запоріз. класич. приват. ун-т. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2016. 190 с.

УЧИТЕЛЬ – ТВОРЕЦЬ МАЙБУТНЬОГО

Степан Павлусь,

студент 1 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

З'ясовано, що учитель української школи творить найцінніший у світі капітал – формує людину майбутнього.

Учитель є творцем духовної сутності учня, його інтелектуального потенціалу, світобачення; він відповідальний за долю дитини. Найважливіше його призначення – сприяти розвитку дитини, її особистості, утвердженню людського в людині. З огляду на це педагогічна професія ставить дуже високі вимоги до особистості вчителя.

Метою освіти в умовах сьогодення є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей [1, с. 3]. Задля реалізації цієї мети українські вчителі XXI ст. мають бути європейцями і повинні:

– постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність;

– дотримуватися педагогічної етики; поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;

– настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства;

– виховувати повагу до державної мови та державних символів України, національних, історичних, культурних цінностей України, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання України та навколишнього природного середовища;

– формувати прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами [1, с. 46].

Наведені вище професійно зумовлені вимоги до особистості педагога викладені у Законі України «Про освіту» (2017). Система професійних вимог до вчителів почала формуватися ще в період Українського Відродження і найяскравіше своє відображення знайшла у статутних документах братських шкіл Львова, Луцька, Києва.

У сучасних умовах глобалізованого і динамічно мінливого світу, зміни суспільних пріоритетів актуалізується проблема осмислення педагогічної спадщини як з погляду історичної ретроспективи, так і в контексті сучасних освітніх реформ Нової української школи. При цьому цілком закономірно зростає інтерес до прогресивних здобутків української історико-педагогічної думки, її глибокого, неупередженого, і об’єктивного вивчення, критичного осмислення цінних думок, поглядів видатного українського вчителя-творця щодо особистості педагога, які пройшли випробування часом.

Ми виходимо з того, що сьогодні вчитель – це не тільки професія, яка озброює знаннями, а й висока місія творення особистості, «постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється»; це фахівець із високим рівнем професіоналізму, ініціативності, самостійності, успішності, мобільності, відкритий до новацій, адже, «якщо вчитель хоч на один день спиниться в своєму інтелектуальному зростанні, він перестане бути світочем знання...» [3], іскрою, від якої в серцях дітей розгортається полум’ям потяг до знання.

Проблеми особистості вчителя та його професійної підготовки в спадщині видатних педагогів студіюють Л. Березівська, М. Олійник, П. Щербань, В. Мосіяшенко, С. Марчук, С. Мельничук, А. Луцюк, Л. Попова, Р. Пріма, М. Якушко, Ю. Руденко, В. Терлецький, О. Струбицька, В. Струбицький, О. Сухомлинська, та інші.

Багато видатних українських педагогів минулого – Г. Сковорода, О. Духнович, І. Франко, Леся Українка, К. Ушинський, Г. Ващенко, С. Русова, В. Сухомлинський, А. Макаренко та інші – залишили нам у спадок свої міркування щодо особистості вчителя, його високих моральних якостей.

Так, Г. Сковорода вважав, що виховувати молоде покоління треба для служіння вітчизні, суспільству, трудовому люду. За переконаннями Сковороди, вчителі, вихователі, батьки повинні формувати у дітей високі моральні якості, патріотичні почуття, любов до праці, ненависть до неробства, до паразитизму, прагнення до свободи, справедливості, загального щастя. Учитель, за Сковородою, це – людина глибокого розуму, високої моралі, єдності слова і діла, людина, безмежно віддана своєму народові, батьківщині [2]. Тим, хто обрав професію вчителя, просвітитель дає низку порад у творі «Алфавіт, чи Буквар світу» [4]. Важливими є настанови педагога: облиш усі справи, до яких ти не народжений, не покликаний, будь доброчесним, стриманим, терплячим, вивчай мови, навчись бодай одної, але ґрунтовно, не бійся ненависті ворогів, люби свою працю.

Педагог, за переконанням К. Ушинського, повинен завжди бути у найтісніших зв’язках зі своїми вихованцями. Такий контакт створює атмосферу доброзичливості й пошани людської гідності дитини, встановити справжні ділові відносини з учнями. На думку К. Ушинського, вчительська професія не терпить застою, що вчитель, якщо хоче стояти на рівні вимог часу, повинен систематично працювати над собою. Народним учителем може бути людина, яка близька до народу, живе його інтересами, працює з ним і віддає йому всі свої знання та вміння. Насамперед, підкреслював видатний педагог, загальна освіта вимагає людей, відданих величній справі поширення грамотності,

народних учителів, які працюють не лише у школах, а й серед широкої громадськості. Якщо педагог хоче завоювати загальнонародне визнання, він має брати найактивнішу участь у громадському житті взагалі [6]. Концепцію професійно-педагогічної підготовки К. Ушинського стрункa і цілісна, до деталей продумана система вимог до вчителя.

Працю вчителя В. Сухомлинський зараховував до однієї з найважчих, що потребує багато часу, терпіння, затрати сил та енергії. Поза сумнівом, робота педагога, – це робота серця й нервів, це буквально щоденна й щогодинна витрата величезних душевних сил. Педагог формулює основні вимоги до діяльності вчителя: піклування про всебічний розвиток дитини; любов до дітей і кожної окремої дитини; повага до дитини; глибоке знання дитячої психології; розуміння дитини; бережливе ставлення до духовного світу дитини; уміння розвивати в дитини почуття власної гідності; уміння «включати» дитину в коло інтересів, життя і турбот інших людей; бути другом, мудрим порадником дитини [5].

Отож, педагог сьогодні покликаний не просто йти в ногу з часом, а й випереджувати його. Вчитель сучасної школи повинен володіти високими моральними якостями, почуттям громадянської відповідальності за навчання і виховання молодого покоління.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2018. 120 с.

2. Марчук С. С. Філософсько-педагогічні думки Г. Сковороди про вчителя. *Григорій Сковорода у сучасному багатовимірному світі: зб. тез VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 16 листопада 2022 р.) / за ред. В. П. Мельника. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 80–82.

3. Пріма Р. Особистість учителя в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського: концептуальні засади. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/41/visnuk_6.pdf (дата звернення: 07.03.2025).

4. Сковорода Г. Буквар миру. Книга для сімейного читання / упоряд. Л. Ушкалова. 2-ге вид. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 320 с.

5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. *Вибрані твори : у 5-ти т. Т. 2.* Київ: Рад. школа, 1976. С. 419–655.

6. Ушинський К. Д. Проект учительської семінарії. *Твори в шести томах. Т. 1.* Київ: Рад. школа, 1954. С. 242–267.

ТВОРЧА СПАДЩИНА М. ЛЕОНТОВИЧА – ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Діана Павлючик,

студентка 4 курсу спеціальності 025 *Музичне мистецтво*

факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Творча спадщина Миколи Леонтовича є однією з висот українського духу. Вона повинна послужити благородній справі – вихованню свідомого українця, здатного творити Українську державу, про побудову якої мріяв протягом усього свого короткого, але багатого на події творчого життя наш славетний композитор.

Микола Леонтович (1877–1921) – український композитор, хоровий диригент, громадський діяч, педагог. Автор широковідомих обробок українських народних пісень для хору «Щедрик», «Дударик», «Козака несуть». Його обробка «Щедрика» відома у всьому світі як різдвяна колядка «Carol of the Bells».

Питання, пов’язані з творчим доробком Миколи Леонтовича, знайшли помітне місце в науково-публіцистичних працях українських учених, педагогів,

митців ХХ століття [1-5].

Аналіз матеріалів, присвячених творчості М. Леонтовича, розкривають багатогранну педагогічну, диригентську, композиторську, фольклористичну та громадську діяльність митця. Вказана послідовність вибудувана в порядку руху від більш до менш значущих видів діяльності в загальному творчому профілі музиканта.

Педагогічна спадщина видатного діяча української музичної культури, композитора-новатора М. Леонтовича – значне явище в історії музичної педагогіки. Музично-методичну спадщину композитора складають навчально-методичні посібники, в яких викладений і багатий дидактичний матеріал для навчання дітей нотній грамоті та співу, художні обробки українських народних пісень розраховані на учнівське виконання.

Педагогічні погляди М. Леонтовича утворюють цілісну концепцію музичної освіти. До концептуальних підходів композитора можна віднести:

– поважне ставлення до народної пісні;

– визнання провідної ролі фольклору в музичній освіті школярів;

– прагнення до загального музичного навчання і виховання дітей на кращих матеріалах професійної і народної творчості;

– вільне володіння нотною грамотою;

– надання процесу музичного навчання його сутнісної основи – емоційності тощо. Ці положення дістали своє методичне наповнення у його посібниках «Практичний курс навчання співу в середніх школах України», «Матеріали до методики співу в початковій школі», «Практичні вказівки до методики навчання співу в хорах», «Нотний спів у школі», «Ритміка. Практичні вправи», «Як я організував оркестр у сільській школі» та ін. [4].

Шляхи використання творчої спадщини М. Леонтовича в сучасній освітній практиці окреслено в таких аспектах.

Композитор М. Леонтович аргументовано обстоював ідею створення шкільних оркестрів і практично була першим практиком у цьому виді позакласної роботи. На його думку, участь дітей в оркестрі є ефективним

засобом їх музично-естетичного виховання, що дає можливість ознайомлювати дітей з інструментальною музикою, виконавською практикою. Крім занять хору та оркестру він впроваджував ідею широких міжпредметних зв'язків між музикою і літературою, музикою і живописом, музикою і світлом.

М. Леонтович пропонував показ художніх кольорових зображень з одночасним звучанням певного музичного твору. Він вважав, що поєднання світлових барв і музики позитивно впливає на розвиток гармонійного мислення про художній образ у дітей. Наголосимо на гуманістичній спрямованості ідей М. Леонтовича, який прагнув до звеличення духовного життя кожної особистості.

Музично-педагогічна спадщина М. Леонтовича знайшла широке застосування в сучасній шкільній практиці, в роботі вчителів музики. Його твори, вивчення життєвого шляху ввійшли в навчальні програми, обробки народних пісень, оригінальні твори використовуються на уроках музики як навчальний репертуар та матеріал для слухання, займають чільне місце в репертуарі шкільних хорів, адже вони доступні за змістом, подобаються дітям, добре сприймаються на слух, мають могутній виховний потенціал, а методичні праці не втратили своєї актуальності до сьогоднішнього дня.

Отож, музична спадщина М. Леонтовича посідає значне місце в педагогічній практиці навчальних закладів, які готують учителів музики та хорових диригентів. Ім'я композитора стало відоме широкому загалу музикантів та любителів музики в 1916 року, після блискучого виконання «Щедрика» студентським хором Київського університету під орудою видатного хорового диригента і композитора Олександра Кошиця. Успіх надихнув композитора на створення цілого ряду обробок народних пісень, дозволив повірити в свої сили, дав зрозуміти свої потенційні можливості в цьому жанрі.

Список використаних джерел:

1. Завальнюк А. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори Вінниця: ПП «Нова книга», 2006. 273 с.

2. Леонтович Микола Дмитрович. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ (дата звернення: 03.12.2025).

3. Леонтович Микола Дмитрович**:** композитор, диригент, педагог: Біобібліогр. покажч. / уклад. Т. Марчук, О. Ніколаєць, Упр. культури і туризму Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім.К.А.Тімірязєва. Вінниця, 2007. 24 с.

4. Микола Дмитрович Леонтович (1877–1921). Персоналії в історії національної педагогіки: 22 видат. укр. педагоги : підручник / ред. А. М. Бойко [та ін.]. Київ, 2004. С. 405–425.

5. Михайличенко О. В. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів і виконавців другої половини XIX – початку XX ст.: історичні нариси. Суми: Мрія-1, 2005. 102 с.

РОЛЬ ХОРЕОГРАФІЇ У ВСЕБІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Андріана Панас,

студентка 4-Г групи спеціальності 013 Початкова освіта

Відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій

Луцького педагогічного фахового коледжу

Наукова керівниця-Тетяна Марач,

старший викладач циклової комісії методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті досліджується роль хореографії у всебічному розвитку дитини. Розкрито який саме вплив має хореографія на фізичний, емоційний, психологічний, інтелектуальний та соціальний розвиток.

Наше суспільство все більше потребує високо інтелектуальних творчих особистостей, здатних самостійно вирішувати виникаючі труднощі, приймати нестандартні рішення і втілювати їх у життя. Все це вимагає розробки нових методів виховання підростаючого покоління і тягне за собою не традиційність підходів до художнього виховання - як основі подальшого вдосконалення особистості.

Хореографічна творчість є одним із засобів всебічного розвитку вихованців, що навчаються в позашкільному закладі. Продуктивність художнього виховання дітей засобами хореографії обумовлена синтезуючим характером хореографії, яка об'єднує в собі музику, ритміку, образотворче мистецтво, театр і пластику рухів [1].

У сучасному світі, коли розвиток дитини розглядається з позиції гармонійного поєднання фізичних, емоційних, інтелектуальних та соціальних аспектів, хореографія відіграє особливу роль. Танцювальне мистецтво не лише сприяє зміцненню здоров'я, а й допомагає формувати особистість, розвивати творчі здібності та комунікативні навички. Саме тому дослідження впливу хореографії на всебічний розвиток дитини є актуальним та важливим для сучасної педагогіки [2].

-Фізичний розвиток через хореографію:

Хореографія має значний вплив на фізичне здоров'я дитини. Регулярні заняття танцями розвивають координацію, гнучкість, витривалість, покращують поставу та зміцнюють м'язовий корсет [2]. Вони сприяють розвитку дрібної та загальної моторики, що є важливим фактором для правильного формування опорно-рухової системи. Крім того, танці допомагають покращити кровообіг, дихальну систему та підвищити загальний рівень фізичної активності, що є надзвичайно важливим в умовах сучасного малорухливого способу життя [4].

-Емоційний і психологічний розвиток:

Хореографія допомагає дітям виражати свої почуття та емоції через рухи. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту та здатності керувати власними емоціями [5]. Танцювальні заняття знімають стрес, допомагають подолати сором'язливість та підвищують самооцінку дитини. Завдяки виступам на сцені діти опанують впевненість у собі, долають страх перед публікою та стають більш розкутими у спілкуванні.

-Інтелектуальний розвиток:

Танці сприяють розвитку когнітивних здібностей дітей. Запам’ятовування танцювальних рухів, поєднання їх із музикою та ритмом чудово тренує пам’ять, увагу та мислення. Дослідження показують, що діти, які займаються хореографією, краще концентруються, швидше сприймають нову інформацію та мають розвинене просторове мислення [3].

-Соціальний розвиток:

Хореографічні заняття сприяють формуванню навичок соціалізації. Взаємодія з іншими дітьми під час групових занять виховує почуття колективізму, взаємоповагу та відповідальність [4]. Завдаки хореографічним заняттям діти навчаться працювати в команді, підтримувати одне одного та знаходити спільну мову з однолітками .

Отже, хореографія є потужним засобом всебічного розвитку дитини. Вона сприяє фізичному зміцненню організму, розвитку емоційної стабільності, когнітивних здібностей та соціальних навичок. Завдяки танцювальному мистецтву діти стають гармонійно розвиненими особистостями, що допомагає їм у подальшому житті. Отже, впровадження хореографії в систему освіти та позашкільної діяльності є важливим елементом сучасного виховання [2].

Список використаних джерел:

1. Педагогічний досвід: "Формування хореографічних вмінь та навичок у дітей молодшого шкільного віку за допомогою ритміки": URL: https://naurok.com.ua/pedagogichniy-dosvid-formuvannya-horeografichnih-vmin-ta-navichok-u-ditey-molodshogo-shkilnogo-viku-za-dopomogoyu-ritmiki-237388.html (дата звернення:31.-03.2025 р.).

2. Васильєва Г. В. Основи хореографії. – Київ: Освіта, 2020. 256 с.

3. Петренко О. Вплив танцювального мистецтва на розвиток дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Педагогічний альманах*. 2021. №5. С. 45-52.

4. Сучасні методики викладання хореографії у дитячих навчальних закладах: збірник статей / ред. Л. І. Ковальчук. Львів: Світ, 2019. 312 с.

5. Український інститут мистецтвознавства. Вплив мистецтва на психофізичний розвиток дітей. Київ: Академпрес, 2018. 198 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ЧЕРЕЗ ЗАНЯТТЯ НОВИМИ ВИДАМИ СПОРТУ

Богдан Приходько,

студент 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Денисенко,

доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Проаналізовано результати опитування учнів 5-х та 6-х класів Луцького ліцею №9 щодо занять новими видами спорту.

Фізичний розвиток учнів є одним із найважливіших аспектів їхнього здоров'я і загального благополуччя. Однак сучасні школярі часто стикаються з серйозними труднощами у цій сфері. В умовах швидкого розвитку технологій, зростаючої популярності комп'ютерних ігор та соціальних мереж, фізична активність дітей значно знизилася [3]. Це спричиняє низку проблем, таких як погіршення фізичної форми, збільшення випадків ожиріння серед підлітків, а також розвиток різноманітних хронічних захворювань. У той же час, для покращення фізичного розвитку школярів важливо не тільки продовжувати традиційні заняття спортом, але й впроваджувати нові види рухової активності, які могли б зацікавити дітей і сприяти їхньому розвитку [2].

Велику увагу слід приділяти і формуванню соціальної мотивації. Публічні виступи, участь у шкільних та міських змаганнях, фестивалях нових видів спорту, а також заохочення у вигляді відзнак або грамот значно підвищують зацікавленість дітей та їхню самооцінку [1;2].

Учитель або тренер, який працює з новими видами спорту, має бути гнучким, ініціативним, готовим до постійного самонавчання. Його завдання - не лише навчити технічних елементів, а й створити атмосферу заохочення, гри, виклику та самореалізації. Педагогічна взаємодія повинна будуватися на повазі до особистості дитини, індивідуальній підтримці, позитивному підкріпленні. Важливо, щоб тренер демонстрував власний приклад активності та здорового способу життя. [4].

Пропонуємо схему взаємозв'язку шляхів, методів та засобів підвищення фізичної підготовленості дітей у нових видах спорту [4].

Отже, підвищення рівня фізичної підготовленості дітей, що займаються новими видами спорту, є комплексним процесом, у якому важливо поєднувати інноваційні підходи, особистісно орієнтовані методики, правильне дозування навантажень і системну мотивацію. Усе це сприяє не лише розвитку фізичних якостей, а й формуванню соціально активної, здорової та впевненої в собі особистості.

З метою вивчення специфіки запровадження нових видів спорту нами було розроблено авторську анкету, яка мала на меті дослідити суб'єктивне ставлення здобувачів вищої освіти 5-6 класів ліцею № 9 м.Луцька (всього 63 особи).

У процесі анкетування було опрацьовано відповіді здобувачів освіти 5-6 класів щодо впровадження нових видів спорту у шкільну програму. Переважна більшість респондентів позитивно оцінили таку ініціативу. На перше запитання анкети «Що ти думаєш про впровадження нових видів спорту в шкільну програму? Які види спорту, на твою думку, могли б бути цікавими для учнів?» більшість відповідей свідчила про зацікавленість школярів у розширенні спортивного репертуару. Серед пропозицій домінували спортивне орієнтування, фрізбі та інші нетрадиційні види спорту, які могли б урізноманітнити уроки фізичної культури та підвищити їхню привабливість (87,6% опитаних школярів).

Аналіз відповідей на друге запитання анкети «Як ти вважаєш, чому важливо пробувати нові види спорту в школі? Які переваги це може дати розвитку дитини?» показав, що опитані вбачають у цьому можливість розвитку нових фізичних навичок, підвищення витривалості, удосконалення командної роботи та відкриття власних потенціалів (65,9%).

На третє запитання «Який новий вид спорту ти б хотів спробувати на уроках фізкультури? Чому саме цей вид спорту?» переважна частина відповідей стосувалася таких видів спорту, як крокет, фрізбі та боулінг. Учні відзначали їхню доступність, можливість розвитку точності та стратегічного мислення (55,8%). Щодо питання анкети «Як ти вважаєш, чи можна організувати змагання з новими видами спорту в школі? Які види спорту можуть бути популярними серед твоїх однокласників?», більшість опитаних (79,4%) вважає, що організація таких змагань є доцільною та може сприяти популяризації нових видів спорту. Зокрема, були названі фрісбі, регбі-5, футзал та футбол на воді, які, на думку школярів, могли б зацікавити їх. Відповідаючи на запитання анкети «Як нові види спорту можуть допомогти учням покращити свої фізичні навички та розвинути командний дух?», респонденти зазначали, що такі активності сприяють розвитку швидкості, сили, гнучкості та навичок колективної взаємодії (90,0%).

Стосовно труднощів упровадження нових видів спорту у шкільну програму, більшість учнів вказали на можливу відсутність обладнання та недостатню обізнаність. Як шляхи подолання цих проблем вони запропонували організацію навчальних занять, тренувань та створення спортивних клубів за інтересами щодо нових видів спорту. Відповіді на запитання анкети «Що зробило б уроки фізкультури більш цікавими для тебе?» свідчать про бажання бачити на уроках нові види спорту, такі як флорбол, фрісбі, бадмінтон, чирлідинг, степ-аеробіка, фітбол-гімнастика, регбі-5, а також елементи національно-патріотичних єдиноборств (78,8%). Респонденти наголошували на важливості демонстрації вправ учителем (89,1%), використання сучасного обладнання (96,8%), частого проведення змагань та інтерактивних завдань

(67,9%). Здобувачі також зазначили, що уроки фізичної культури були б цікавішими за умови присутності елементу несподіванки та підтримки з боку викладача (55,2%).

Отже, фізичний розвиток сучасних школярів є важливою проблемою, що потребує невідкладного вирішення. В умовах сучасного світу, де діти все більше часу проводять за екранами, необхідно впроваджувати нові види рухової активності, які зроблять заняття фізкультурою цікавішими та кориснішими для школярів. Спортивне орієнтування, фрісбі, футбол на воді та інші нові види спорту можуть стати чудовими інструментами для покращення фізичної підготовленості дітей, розвитку командного духу та загального здоров'я. Тому важливо приділяти увагу інноваціям у шкільному спорті, щоб допомогти учням стати більш активними та здоровими.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва О. О. Інноваційні види спорту в системі фізичного виховання школярів. - Харків: ХНПУ, 2021.

2. Артеменко І. Ю. Рухова активність школярів: сучасні підходи. - Київ: Наукова думка, 2020.

3. Баженова Т. Сучасні методи оцінювання фізичної підготовленості дітей. // Фізичне виховання і спорт. - 2022.

4. Басюк О. С. Фітнес-технології в освітньому процесі: навчальний посібник. - Львів: ЛДУФК, 2021.

5. Мазуренко Н. В. Нові види спорту та їхнє місце в системі фізичного виховання. - Черкаси: ЧНУ, 2021.

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВЧИТЕЛЬСЬКУ ПРОФЕСІЮ

Павло Романюк,

студент 1 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Відзначено, що В. Сухомлинський називав учителя найвищим зразком людської досконалості, а головним у педагогічній професії – віру в людину, чутливість до всього доброго в ній. Вивчено, що висока моральність учителя є найважливішою умовою його педагогічної майстерності.

Аналіз теоретичної спадщини В. Сухомлинського [1–5] дає підстави стверджувати, що він глибоко дослідив професію вчителя, її особливості, обґрунтував концепцію формування гуманістичної спрямованості особистості вчителя і сформулював умови його ефективної роботи. Надзвичайно важливе значення у професійному становленні вчителя мають його моральні якості: любов до дітей, терпимість і наполегливість, вимогливість і педагогічний такт [4].

Свій багатий педагогічний досвід із питань професійної майстерності вчителя В. Сухомлинський проаналізував у книгах «Павлиська середня школа», «Серце віддаю дітям», «Як виховати справжню людину», «Сто порад учителеві», «Розмова з молодим директорам школи» і в дисертаційному дослідженні «Директор школи – керівник навчально-виховної роботи», що є скарбницею ідей про педагогічну майстерність учителя, а також у «Листі дочці» – своєрідному гімні його праці.

У книзі «Сто порад учителеві» [4] висвітлено досвід роботи Павлиської середньої школи й надано практичні поради вчителям із різних питань

навчально-виховної роботи. Ця книга є результатом зустрічей і бесід з учителями-початківцями. Тут також подано відповіді автора на листи вчителів, їхні запитання на кшталт: «Що таке покликання?» «З чого починається підготовка вчителя за покликанням?» «Як розкрити свої здібності у благородній справі виховання молодого покоління?» «Як знайти себе в цій, одній із найцікавіших, найскладніших, найгуманніших спеціальностей?» [4, с. 420].

В. Сухомлинський зазначає: «...учительська професія, – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється. Прекрасна риса – повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один із тих коренів, які живлять покликання до педагогічної праці».

Професія вчителя дуже важлива, складна і відповідальна, бо, як зазначає В. Сухомлинський, «ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в світі, – з людиною». Він виділяє риси, без яких не може відбутися педагог, зокрема:

• «...безмежна віра в людину, в добре начало в ній – ось що повинно жити у вашій душі», «глибока віра в можливість успішного виховання кожної дитини. Я не вірю в те, що є невиправні діти, підлітки, юнаки, дівчата... від нас залежить зробити так, щоб ніщо не пригнітило, не знівечило, не вбило в маленькій людині гарного, доброго, людського». «Кожний, хто вирішує присвятити своє життя вихованню людини, має бути терплячим до дитячих слабостей, які, коли уважно до них придивитися і вдуматися в них, коли пізнати їх не тільки розумом, а й серцем, – виявляться дуже незначними, такими, що не варті ні гніву, ні обурення, ні покарання»;

• чуйність, сердечна турбота про людину. «Учителеві не можна бути холодною, байдужою людиною. За будь-яких обставин робіть так, як велить перше сердечне поривання...» «Інколи треба почекати з прийняттям рішення, дати «відстоятися» почуттю». «Мистецтво й майстерність педагога саме і полягає в умінні поєднувати сердечність з мудрістю»;

• « розуміння світу дитинства; вміння «пізнавати серцем», «проникати в душу дитини», «володіти собою, тримати, себе в руках», «стримувати збудження й роздратування», «пізнавати серцем усе, чим живе, що думає, з чого радіє й чим засмучується вихованець», «володіти ситуаціями», «створювати життєрадісні мелодії в музиці дитинства». Педагог наголошує: якщо «ви переконаєтеся, що кожна дитина – це цілий світ, неповторний і своєрідний. Якщо цей світ відкривається перед вами, якщо у кожній дитині ви відчуєте її індивідуальність, якщо у ваше серце постукають радощі й прикрощі кожної дитини й відізвуться вашими думками, турботами, тривогами, – сміливо вибирайте своєю професією благородну вчительську працю, ви знайдете в ній радість творчості»;

• «доброзичливість і розумна доброта – ось що має бути атмосферою життя дитячого колективу, головним тонусом взаємовідносин педагога й дітей». На думку вченого, «доброзичливість педагога означає насамперед уміння не допустити, щоб дитина, стала поганою, застерегти її від помилкових кроків. По-батьківському, по-материнському бажати добра – це значить заступити злу дорогу до дитячого серця, закрити серце дитини від зла» [4, с. 421–425].

Розбудова сучасної школи неодмінно потребує втілення в практику гуманістичних ідей видатного педагога з метою виховання вчителя, здатного до взаємного розвитку з учнем, взаємовиховання; учителя, що будуватиме Нову українську школу демократичних відносин, школу-родину, модель якої було створено В. Сухомлинським у Павлиші.

Поради для успішного використання спадщини В. Сухомлинського у власній практиці:

1. Вивчайте твори В. Сухомлинського, його книги повинні стати для вас настільними.

2. Учіться у Сухомлинського доброти та гуманізму. Відмовтеся від покарань, погроз, своєї надмірної влади над маленькою людиною!

3. Створюйте різноманітні ситуації успіху, зробіть усе, щоб дитина

повірила у свої сили.

4. Не засуджуйте невдачі, невдалі творчі роботи учнів. Кожна людина має право на самовираження.

5. Будьте самі творчою людиною! Не існує дітей без уяви, не існує й педагога без творчого натхнення!

В умовах Нової української школи заслуговує уваги оригінальність підходів В. Сухомлинського щодо визначення однієї з найістотніших вимог до особистості вчителя – уміння створювати «ситуацію успіху», плекати в учнів почуття «володаря знань»; вогник любові до професії педагога здатна запалити тільки людина, яка любить дітей, володіє найбільшою педагогічною мудрістю – умінням постійно пробуджувати в юному серці бажання бути гарним, бажання стати сьогодні кращим, ніж учора, почуття поваги до самого себе.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа. *Вибрані твори : у 5-ти т.* Київ: Рад. школа, 1977. Т. 4. С. 2–670.

2. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором. *Вибрані твори : у 5-ти т.* Київ: Рад. школа, 1976. Т. 1. С. 393–629.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори : у 5-ти т.* Київ: Рад. школа, 1976. Т. 3. С. 7–282.

4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. *Вибрані твори : у 5-ти т*. Київ: Рад. школа, 1976. Т. 2. С. 419–655.

5. Сухомлинський В. О. Шлях до серця дитини. Київ : Молодь, 1963. 92 с.

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ДІЯЧІВ БРАТСЬКИХ ШКІЛ УКРАЇНИ

Назарій Савчук,

студент 1 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Сергій Марчук,

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Проаналізовано обов'язки та вимоги до педагога у Статуті Луцької школи 1624 року. Відзначено тенденцію високих вимог до вчителів братських шкіл – від ґрунтовної та якісної педагогічної підготовки до бездоганної поведінки.

Розвиток освіти у братських школах України XVI–XVII ст. в контексті західноєвропейського Відродження – предмет наукових студій Г. Антонюк, С. Вдович, С. Золотухіної. Автори наукових публікацій стверджують, що братські школи були провідниками освітньо-виховних ідей в Україні, їх тісний зв'язок із суспільно-політичним життям країни сприяв піднесенню національної свідомості українського народу.

У братських школах працювали відомі письменники, вчені та громадські діячі – Арсеній Еласонський (перший ректор Львівської братської школи 1586 р.), Іов Борецький (перший ректор Київської і Луцької братських шкіл), Стефан і Лаврентій Зизанії, Памво Беринда, Кирило Ставровецький та ін. [2, с. 16].

У здійсненні освітнього процесу братські школи керувались статутами (артикулами). Найдавніший з них «Порядок шкільний» (1586 р.) – один з найстаріших шкільних статутів Європи уклав грек А. Еласонський (1549–1626)

Львові. За словами С. Сірополка, шкільний статут Успенського братства послужив для статутів багатьох братських шкіл [4, с. 60].

У рукописному збірнику Луцької школи вписано датовані 1624 р. два документи, що регламентували характер і структуру цієї школи: «Права школи греко-слов'янської Луцької артикули» і «Порядок шкільний». Обов'язки та вимоги до вчителя, зафіксовані у Статуті Луцької школи 1624 р. [1], автори С. Марчук, І. Чемерис згрупувати у три блоки: 1) особистісні якості, висока гуманна місія педагога (статті 1, 2, 5, 20) – табл. 1; 2) компетентність педагогічного партнерства сім'ї та школи (статті 18, 19, 20) – табл. 2; 3) професійні компетентності – організаційна, дидактична, виховна (статті 7, 16, 12, 14, 15) – табл. 3. [3]

Таблиця 1

Особистісні якості, висока гуманна місія педагога [3]

Система особистісних якостей педагога *(стаття 1)*	Даскал, або вчитель, цієї школи має бути благочестивий, розсудливий, смиренномудрий, лагідний, стриманий, не п'яниця, не блудник, не хабарник, не гнівливий, не заздрісний, не сміхотворець, не лихослов, не чародій, не басносказатель, не посібник єресей, але прихильник благочестія, в усьому являючи собою взірець добрих діл
Висока суспільна вчительська місія – відповідальність перед Богом, дитиною та її родиною *(стаття 2)*	І щоб він [учитель] через своє недбальство, заздрість чи лукавство, не залишився винен ні за одного учня перед Богом Вседержителем, а також перед родичами учня і перед ним самим, якби відняв у нього час або зайняв його чимось іншим
Любов до дітей як гуманістична основа вчительської діяльності *(стаття 5)*	Учитель повинен і вчити, і любити дітей всіх однаково, як синів багатих, так і сиріт убогих, і тих, хто ходить по вулицях, просячи шматок хліба. Вчити їх, скільки хто по силах навчитися може, тільки не більш старанно одних, ніж інших
Засудження аморальних якостей в поведінці вчителя *(стаття 20)*	Якби сам учитель чи хтось з учнів його був винуватцем у таких вчинках, які закон не тільки не дозволяє, але, навпаки, забороняє, тобто був би, наприклад, блудник, п'яниця, злодій, блюзнір, недбайливець, грошолюб, наклепник, гордій; такий аж ніяк не тільки вчителем, а навіть і жителем не повинен

	бути [1].

Таблиця 2

Компетентність педагогічного партнерства сім'ї та школи [3]

Партнерство педагога з батьками школярів *(стаття 18)*	Учитель і братія, будівники шкільні повинні нагадувати батькам про їхніх синів, а господарям про ввірених їм сторонніх дітей, щоб діти вдома діяли відповідно до порядку навчання шкільного, показуючи тим освіченість і пристойну для своїх літ людяність перед усяким станом. А якби вчитель своїм недбальством або родичі господаря, безладдям своїм заважали навчанню та добрим звичаям, то винний має бути покараний
Демократичність у співпраці з батьками, публічність відносин *(стаття 19)*	Якби також хтось захотів забрати свого сина від учителя, для якої-небудь потреби, то повинен робити це не заочно і не через інших, а особистої при тих самих одній чи двох особах, при яких віддав у навчання, щоб своїм безладним вчинком не завдати образи ні учневі і собі самому, ні вчителеві, що відібрали в нього учня без пояснення причини
Юридична компетентність вчителя у відносинах з батьками *(стаття 20)*	До вчителя хто-будь, приводячи та віддаючи в науку сина та інших, повинен взяти з собою одного чи двох сусідів і вчинити з учителем постанову про науку і про весь порядок [1].

Таблиця 3

Професійні компетентності (організаційна, дидактична, виховна) [3]

Щоденне з'ясування причини відсутності дитини в школі *(стаття 7)*	Щоранку вчитель повинен ретельно стежити, щоб коли якогось хлопчика не буде, негайно ж послати за ним і дізнатись про причину, з-якої він не прийшов: чи не зайнявся де грою, чи не залінувався вдома, чи не спав надміру, і тому не прийшов до школи
Професійна (організаційна) компетентність. Організація чергування в школі *(стаття 16)*	Двох або чотирьох хлопчиків, кожного тижня інших по порядку треба призначати для нагляду: від чого жоден не може відмовлятись, коли до нього дійде черга. Ділом їх буде: раніше прийти до школи, підмести школу, розпалити печі і сидіти біля дверей: і знати про всіх, хто виходить і заходить; вони повинні записувати і доповідати про тих, які б не вчилися, пустували або в церкві безчинно стояли, або додому йдучи не поводили б себе пристойно

Професійна (дидактична) компетентність *(стаття 12)*	Учитель зобов'язаний буде вчити і на письмі їм пропонувати: від Святого Євангелія, від книг апостольських, від усіх пророків, від вчення святих отців, від філософів, поетів, істориків
Професійна (виховна) компетентність *(стаття 15)*	У неділю і в свята Господні, поки підуть до літургії, вчитель зобов'язаний розмовляти зі всіма і наставляти їх про те свято чи святий день, і навчати їх волі Божої. А після обіду повинен усім пояснювати святкове Євангеліє і Апостол
Проведення суботніх морально-етичних бесід *(стаття 14)*	Після обіду в суботу вчитель зобов'язаний не малий час і значно більше, ніж в інші дні, розмовляти з дітьми, повчаючи їх страху Божого і чистих юнацьких нравів [1].

Як бачимо, Луцьке братство висувало високі вимоги до моральної поведінки педагога. Учителем братської школи могла бути тільки людина високих знань і доброчесного життя. Досвід братських шкіл, насамперед Львівської, Київської та Луцької позитивно вплинув на розвиток слов'янської педагогічної думки.

Розглянемо принципи освітньої діяльності у братських школах:

1. Демократичність (навчання дітей різних станів, однакове ставлення до всіх учнів, діти бідних навчалися безкоштовно, ректора і вчителів обирали на загальних зборах братства).

2. Глибоке національне виховання (навчання рідною мовою, народність виховання, учителі та учні складали історичні пісні, де прославляли подвиги запорізьких козаків).

3. Чітка організація педагогічного процесу (введення елементів класно-урочної системи, місця учнів визначалися успішністю в навчанні, а не за походженням чи матеріальним забезпеченням батьків; початок занять на 9 год. ранку, в зимові дні – пізніше; заборонялись пропуски занять, запізнення; була налагоджена система чергових).

4. Налагоджений тісний зв'язок із батьками чи родичами учнів (між батьками і школою укладалась письмова угода, де обумовлювались обов'язки сторін з виховання і навчання дітей).

5. Гуманізм у навчанні і вихованні (проте статут братських шкіл проголошував: «вчитель, узявши доручену йому дитину, повинен дбайливо учити її корисним наукам; за неслухняність карати, але не понадміру, а по силах, не збуйством, а смиренно і тихо» [3, с. 23]).

6. Ретельно розроблений і глибоко продуманий зміст освітнього процесу (навчання ділилось на два етапи: а) початкове – це читання: розпізнавання букв та їх складання, пояснення прочитаного, осмислення і розуміння; письмо; вивчення граматики; лічба; церковний спів та порядок; б) середнє – граматика, діалектика, риторика, музика, мови – слов'янська, українська (проста), грецька, латинська. Навчання читати здійснювалось буквоскладеним методом, після вивчення азбуки діти переходили до вивчання Псалтиря і Часослова).

7. Чітке методичне забезпечення навчання, широко застосовувалась книга – рукописна, ілюстративна, друкована.

8. Різноманітність методів навчання і виховання: бесіди катехізисного характеру, приватні та публічні диспути, лекції, взаємне навчання, самостійні роботи з підручниками, написання віршів, доповідей, проголошення вітальних промов, читання декламацій, участь у драматичних виставах, моральні повчання (як поводитись у церкві, школі, вдома, поважати батьків, вчителів, старших).

9. Ретельний підбір вчителів, їх повага серед батьків. Ґрунтовність освіти, яка не поступалася західноєвропейській [2, с. 17–18].

Таким чином, братські школи сприяли піднесенню культурного рівня українського народу. Сотні вихованців братських шкіл, пройнятих духом національних традицій, обізнаних в науці, ставали мандрівними вчителями і несли по містах та селах українське слово, будили національну свідомість.

Список використаних джерел:

1. Другий статут Луцької школи (близько 1624 р.). *Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки* / за заг. ред. С. А. Литвинова. Київ : Рад. школа, 1961. С. 22–26.

2. Марчук С. С. Технологія вивчення історії української школи і педагогіки в педагогічному коледжі : навч.посіб. для студ. пед. коледжів / 2-ге вид., переробл. і доп. Луцьк : Твердиня, 2009. 120 с.

3. Марчук С. С., Чемерис І. В. Вимоги до вчителів братських шкіл України (на прикладі Статуту Луцької братської школи 1624 року). *Молодий вчений:* науковий журнал. 2018. № 12.1 (64.1). С. 40–43.

4. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів : Афіша, 2001. 664 с.

ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Оксана Савчук, Вікторія Остапюк,

студентки 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта і факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Віктор Корнелюк,

викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У тезах пропонується використання коміксів на уроках математики в початковій освіті. Аналізуються переваги застосування коміксів для розвитку ключових компетентностей здобувачів початкової освіти, у першу чергу – математичної. Розглядаються методичні аспекти розробки та використання коміксів в освітньому процесі.

В умовах реформування початкової освіти, спрямованої на формування усебічно розвиненої особистості, актуалізується пошук ефективних методів навчання математики, які б відповідали сучасним вимогам та сприяли розвитку математичної компетентності здобувачів освіти. Комікси, як поєднання тексту та візуального зображення, мають значний потенціал для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їхнього логічного та просторового мислення.

Дослідженням коміксів на теоретичному рівні присвячені роботи науковців: Л. Архіпової, О. Гудошник, Є. Даниленко, О. Колесник, Н. Космацької, М. Лавреньової, Н. Молчанової, Г. Онкович, Г. Почепцової. О. Рєзнікової, Т, Чикалової та ін. Застосування коміксів з навчальною метою, зокрема і для навчання в початковій школі, вивчали іноземні науковці S. McCloud, H. Yii Phoon, R. Roslan, D. Seelow, M. Shahrill, H. Said та ін. [2, с.2].

Позитивно оцінюючи наукову та практичну значущість доробку з теми дослідження, варто зазначити, що ряд аспектів залишилися не розкритими, зокрема ці питання стосуються алгоритмізації застосування коміксів із застосуванням е-ресурсів на уроках математики в початковій школі, визначення педагогічних умов їх використання в освітньому процесі, розробка методичних рекомендацій використання цього педагогічного інструменту на уроках у початковій школі [2, с.6]. Відповідно, метою тез є теоретичний огляд використання коміксів на уроках математики в початкових класах.

Сучасні дослідження підкреслюють важливість візуалізації навчального матеріалу для ефективного досягнення очікуваних результатів з математики. Застосування коміксів, як форми візуального представлення інформації, сприяє кращому опануванню математичних понять та розвитку ключових компетентностей.

Мета дослідження – узагальнити можливості використання коміксів для досягнення очікуваних результатів з математичної освітньої галузі початкової освіти та розробити методичні рекомендації щодо їх застосування.

Комікси, поєднуючи в собі текст та візуальні елементи, сприяють кращому опануванню математичного матеріалу, розвитку візуального мислення та уяви учнів. Вони дозволяють візуалізувати складні математичні поняття, зробити освітній процес більш цікавим та доступним. Наочні образи полегшують сприйняття складних тем. Обмежений обсяг тексту сприяє кращому розумінню. Подання матеріалу у формі захопливої історії сприяє залученню дитини до навчального процесу, перетворюючи його на гру [3, с.47]

Використання коміксів сприяє:

- розвитку візуального сприйняття математичної інформації, що є особливо важливим для здобувачів освіти, які краще сприймають інформацію через візуальні образи;
- активізації пізнавальної діяльності, адже комікси викликають інтерес у дітей та стимулюють їх до активної участі в освітньому процесі;
- формуванню логічного та просторового мислення, оскільки здобувачі освіти аналізують сюжет, персонажів, їхні дії та мотиви, що відображають математичні концепції;
- розвитку креативності та уяви, адже комікси дають можливість здобувачам освіти створювати власні математичні історії, персонажів та візуальні образи;
- підвищенню мотивації до навчання математики, оскільки комікси роблять освітній процес більш цікавим та захопливим [1, с.4], [2, с.3].

Комікси доцільно використовувати на різних етапах уроку математики. Завдяки їм можна візуалізувати основні математичні поняття, правила та закони, пояснювати алгоритми розв'язання задач, показувати перебіг математичних експериментів. За допомогою навчальних коміксів вчителі можуть допомогти здобувачам освіти розвинути навички мислення, такі як аналіз, оцінка, прогноз, умовивід і багато інших [2, с.3].

Особливо ефективним є використання коміксів для формування вмінь розв'язування задач на рух [1]. Візуалізація умови задачі за допомогою коміксу допомагає учням краще зрозуміти її зміст та скласти план розв'язання.

Методичні аспекти використання коміксів на уроках математики:

- Розробка дидактичних коміксів: вчитель може створювати власні комікси, використовуючи спеціальні програми або онлайн-сервіси. Важливо враховувати вікові особливості учнів, їхні інтереси та навчальні цілі.
- Використання готових коміксів: існує багато готових коміксів, які можна використовувати на уроках математики. Важливо обирати комікси, які відповідають навчальній програмі та віковим особливостям здобувачів освіти.

- Створення коміксів здобувачами освіти: учні можуть створювати власні комікси, використовуючи різні матеріали та техніки. Це сприяє розвитку їхньої креативності, уяви та ключових компетентностей.
- Використання електронних ресурсів для створення коміксів: сучасні електронні ресурси дозволяють створювати інтерактивні комікси, які містять анімацію, звукові ефекти та інші елементи. Це робить навчання ще більш цікавим та захоплим.

Існує багато платформ для створення коміксів [6, с.5], та нам сподобалось створювати власні комікси за допомогою інструменту Bing Image Creator, що базується на технологіях штучного інтелекту. З його допомогою виходить генерувати якісний візуальний контент, що є основою коміксів. Цей інструмент виявився зручним та доступним навіть без спеціальних навичок у графічному дизайні, зазначаємо, що ресурс є безкоштовним, що також є важливим.

Висновки. Використання коміксів є ще одним інструментом у навчанні математичної освітньої галузі в початковій освіті. Вони сприяють розвитку математичної компетентності здобувачів освіти, роблять освітній процес більш цікавим та доступним. Для ефективного використання коміксів необхідно враховувати вікові особливості здобувачів освіти, їхні інтереси та очікувані результати.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо використання коміксів на різних етапах уроку математики, а також на вивчення впливу коміксів на розвиток математичної компетентності здобувачів початкової освіти.

Список використаних джерел:

1. Руденко, Н., Калашник, О., Дмітрієва, А. і Широков, Д. «Формування умінь розв’язування задач на рух в учнів початкової школи за допомогою коміксів», *Молодий вчений*, 2021. 10 (98), с. 291-295.

2.Руденко, Ніна Миколаївна та Широков, Денис Леонідович *Застосування електронних ресурсів у процесі створення коміксів на уроках математики в початковій школі* Інноваційна педагогіка, 41 (2). 2021. С. 138-143.

3.Потапова,Н., Отрошко, Т.,«Особливості використання коміксів на уроках у початковій школі», *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : збірник тез доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. О. В. Пономаренко, Л. О. Сущенко. Запоріжжя : АА Тандем, 2020. с. 47-49

4. Тріфанова, Д. А. *Використання коміксів як різновиду інноваційних методів навчання* / Д. А. Тріфанова, О. М. Хома // Наука майбутнього : збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. - Мукачево : РВВ МДУ, 2022. - Випуск 2(10). - С. 187-193

5. Кортунич І.В.,*Комікс як педагогічна інновація у початковій школі.*Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали

XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Тарту, 07 лютого 2022 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Тарту: ГО «ВАДНД». 2022.С. 301-305.

6. Шкуренко, Олександра Вікторівна та Нежива, Людмила Львівна *Методичні особливості використання коміксів у підготовці вчителя початкової школи*.Електронне наукове фахове видання “Відкрити освітнє е-середовище сучасного університету” (16). 2024. С. 92-105.

ОСОБЛИВОСТІ ШВИДКІСНО-СИЛОВОЇ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ 10-14 РОКІВ

Богдан Самолюк, Денис Банзерук

студент 4 курсу спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

відділення музичного мистецтва та фізичної культури,

студент 4 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Олеся Дишко,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У дослідженні висвітлено значення швидкісно-силової підготовки у фізичному розвитку баскетболістів 10–14 років та обґрунтовано доцільність використання цілеспрямованих тренувальних засобів. Проведений експеримент підтвердив позитивну динаміку розвитку фізичних якостей у дітей цього віку під впливом спеціально розроблених вправ у межах секційних занять з баскетболу.

У сучасному спорті дитячо-юнацького рівня надзвичайно важливим є науково обґрунтований підхід до підготовки спортсменів відповідно до їх вікових та функціональних особливостей. Баскетбол – атлетична гра, яка приділяє високі вимоги до фізичної і технічної підготовленості баскетболістів. Сучасний баскетбол, з розширенням діапазону ігрових дій спортсменів, збільшенням навантаження під час гри у зв'язку з використанням активного захисту (пресінг), вимагає від баскетболістів відмінної фізичної і технічної підготовки [1].

Актуальність занять баскетболом зумовлена його багатофункціональним впливом на організм, розвиток фізичних якостей, формування соціальних навичок і сприяння загальному зміцненню здоров'я. Баскетбол є динамічною ігровою діяльністю, яка поєднує елементи швидкості, сили, витривалості, координації та стратегічного мислення. Завдяки доступності, ігровій формі та командному характеру, він викликає у дітей і підлітків високий інтерес до занять, сприяє розвитку рухової активності, формує вольові якості, колективізм, відповідальність. У сучасних умовах зниження рівня фізичної активності серед молоді, популяризація баскетболу як засобу фізичного виховання та оздоровлення є вкрай важливою, особливо в шкільному середовищі та системі позашкільної освіти.

Одним із ключових напрямів фізичної підготовки юних баскетболістів віком 10–14 років є розвиток швидкісно-силових якостей, які безпосередньо впливають на ефективність виконання техніко-тактичних дій під час гри – стрибків, стартових прискорень, змін напрямку руху та боротьби за м'яч. У цьому віці закладається основа фізичної працездатності, формується руховий

апарат та удосконалюються механізми нервово-м’язової регуляції, що потребує врахування гетерохронності розвитку організму.

Тому досить важливими якостями баскетболіста є швидкість (швидкісні здібності) та сила. Під швидкістю як фізичною якістю розуміють здатність баскетболіста виконувати рухи за мінімальний проміжок часу. Прийнято виділяти елементарні і комплексні форми прояву швидкості. До елементарних форм відносяться: час простий і складної реакції, час одиночного руху і частота рухів [2]. Під силою розуміють здатність людини долати зовнішній опір за рахунок м’язових зусиль. Відмінний розвиток основних груп м’язів дає змогу досягти високої швидкості пересування, виконання передач, зупинок, відбору м’яча у боротьбі з суперником, підвищує стрибучість гравця. Провідну роль у баскетболі відіграють швидкісно-силові здібності. За даними науковців [2], у баскетболі більше 70 % рухів носять швидкісно-силовий характер. 21 Однак під час переміщень у захисній стійці, виривання м’яча та інших, так званих жорстких діях, потрібні значні статичні зусилля. Тому силова підготовка гравця повинна бути різносторонньою і розвивати силу м’язів у різних режимах [2].

Для визначення особливостей швидкісно-силової підготовки баскетболістів 10-14 років нами було проведено дослідження на базі КЗЗСО «Луцький ліцей № 25 Луцької міської ради». Участь в експерименті брали 16 дітей: 4 учні – 10 років, 6 осіб – 12 років, 2 школярів – 13 років, 4 дітей – 14 років. Дослідження тривало 8 тижнів, усі діти відвідували уроки фізичної культури, на яких використовувались елементи баскетболу та додатково ходили на секційні заняття з баскетболу двічі на тиждень. Протягом 8 тижнів секційних занять з баскетболу діти віком 10–14 років виконували спеціально розроблений комплекс вправ, спрямований на розвиток швидкісно-силових якостей. Тренування відбувалися двічі на тиждень і включали: стрибкові вправи: стрибки вгору з місця, стрибки через перешкоди, серії стрибків на одній нозі та з двох ніг (10–15 хв), що сприяли розвитку вибухової сили; спринтерський біг: короткі відрізки 10–30 м з максимальним прискоренням, змагання на швидкість, біг із зміною напрямку та стартові ривки (10–12 хв); вправи з

медболом: метання, підкидання, передача партнерам у русі, що впливали на розвиток м’язів плечового поясу та тулубу; вправи з елементами баскетбольної техніки (ривки до щита, прискорення з м’ячем, кидки після зупинок та змін напрямку), що поєднували розвиток фізичних якостей із удосконаленням технічної підготовки та ін.

Результати тестування на початку експерименту засвідчили закономірне зростання з віком показників швидкісно-силової підготовленості у хлопців 10–14 років. Зокрема, у тесті «стрибок у гору» спостерігалося поступове покращення результатів від 25,2 см у 10-річних до 34,5 см у 14-річних, що свідчить про розвиток вибухової сили ніг. У «стрибку у довжину з місця» середні показники варіювалися від 154,5 см до 181,5 см, демонструючи зростання м’язової сили й координації з віком. Аналогічну позитивну динаміку показали і швидкісні якості: у «бігу на 30 м» спостерігалося скорочення часу від 6,2 до 5,6 с, а у «човниковому бігу 4×9 м» – зменшення часу від 11,7 до 10,8 с. Отже, отримані дані підтверджують, що у віковому періоді 10–14 років природний розвиток м’язової системи та функціональних можливостей організму позитивно впливає на рівень швидкісно-силової підготовки, що є важливим для подальшого тренувального процесу в баскетболі.

Порівнявши результати тестування на початку та в кінці експерименту, виявили чітке покращення швидкісно-силових показників у хлопців 10–14 років. Найбільші прирости зафіксовано в тесті «стрибок у довжину з місця», де показники зросли на +10,3–11,3 см у всіх вікових групах (наприклад, у 14-річних з 181,5 см до 192,8 см), що свідчить про розвиток вибухової сили. У тесті «стрибок угору» приріст склав від +2,5 см до +3,7 см, демонструючи зростання силових можливостей м’язів нижніх кінцівок. «Біг на 30 м» покращився на 0,2–0,3 секунди в усіх вікових групах, наприклад, у 12-річних хлопців – з 5,9 с до 5,6 с, що підтверджує зростання швидкісних здібностей. У тесті «човниковий біг 4×9 м» зниження часу виконання тесту (наприклад, у 14-річних – з 10,8 с до 10,4 с) засвідчило покращення координації, спритності та рухової витривалості.

Таким чином, отримані результати доводять ефективність залучення дітей до регулярних тренувань із баскетболу як засобу розвитку їхньої фізичної підготовленості.

Список використаних джерел:

1.Корягін В., Гребінка Г. Особливості реалізації системи підготовки юних баскетболістів. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. 2023. С. 114–122. URL: https://journals.uran.ua/hdafk-tmfv/article/view/298686 (дата звернення: 03.02.2025)

2.Основи фізичної підготовки баскетболістів : методичні рекомендації. Укладачі: В. І. Смолюк, П. В. Глушко, А. Б. Шевчук, О. Д. Швай, О.В. Радченко. Луцьк, 2022. 55 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗА ГРИГОРІЄМ СКОВОРОДОЮ

Катерина Самчинська,

студентка 4 ММ групи спеціальності 014 Середня освіта. Музичне мистецтво Луцького педагогічного фахового коледжу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ірина Чемерис,

викладач педагогічних дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті подано концептуальні засади здоров'язбережувальної освіти, спираючись на філософсько-педагогічні ідеї Григорія Сковороди. Аналізуються ключові аспекти його вчення, що мають пряме відношення до формування здорового способу життя та гармонійного розвитку особистості.

Здоров'я є найвищою цінністю людини, а його збереження та зміцнення – одним з пріоритетних завдань суспільства. В умовах сучасних викликів, таких

як зростання захворюваності, стреси та екологічні проблеми, особливо актуальною стає здоров'язбережувальна освіта. Її метою є формування в учнів свідомого ставлення до власного здоров'я, розвиток навичок здорового способу життя та створення безпечного освітнього середовища.

Відомо, що здоров'я – найголовніше багатство людини, адже лише здорова людина може почуватися веселою, щасливою, повною сил та енергії. Г. Сковорода зазначає: «Коли хто веселий, той і в хворобі здоровий. Не всякий, тілом здоровий, весело живе. Тож видно, що одна річ – здоров'я й інша річ – веселість душі». Тільки здорова людина може повноцінно працювати і повноцінно відпочивати. Лише здорова людина може здобути освіту, опанувати цікаву професію, принести користь державі, із задоволенням і на повну силу працювати в обраній галузі. Тільки здорова, всебічно розвинена, освічена людина здатна керувати своєю долею та впливати на розвиток своєї країни, саме тому формуванню здоров'я потрібно приділяти багато уваги із самого початку життя [3].

Григорій Сковорода, видатний український філософ та педагог XVIII століття, залишив нам неоціненну спадщину, що й донині не втрачає своєї актуальності. Його погляди на природу людини, щастя та гармонію з навколишнім світом є фундаментом для формування концептуальних засад здоров'язбережувальної освіти.

У його висловах і філософських міркуваннях знаходимо проблематику, яка нас цікавить, а саме ідеї здоров'язбережувальної освіти:

1) **«Сродна праця»:** Сковорода наголошував на важливості вибору професії, яка відповідає природним нахилам та здібностям людини. «Сродна праця» приносить не лише матеріальне благополуччя, але й душевний спокій, що є запорукою фізичного та психічного здоров'я. В контексті сучасної освіти, це означає необхідність профорієнтаційної роботи, спрямованої на виявлення та розвиток індивідуальних здібностей учнів.

2) Гармонія з природою: Сковорода вважав, що людина є частиною природи, і її здоров'я залежить від гармонійного співіснування з нею. Він

закликав до поміркованості в їжі, фізичній активності на свіжому повітрі та споглядання краси навколишнього світу. Сучасна здоров'язбережувальна освіта повинна включати екологічне виховання, формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи.

3) Самопізнання та духовний розвиток: Сковорода стверджував, що щастя та здоров'я людини залежать від її внутрішнього стану, від її здатності пізнати себе та розвивати свій духовний потенціал. Він закликав до самоаналізу, самовдосконалення та пошуку внутрішньої гармонії. В контексті освіти, це означає необхідність розвитку емоційного інтелекту, навичок саморегуляції та стресостійкості.

4) Простота та поміркованість: Сковорода пропагував простий та поміркований спосіб життя. Він вважав, що надмірність у їжі, розвагах та матеріальних благах шкодить здоров'ю. Сучасна освіта повинна формувати в учнів культуру здорового харчування, фізичної активності та раціонального використання ресурсів [1].

Виховання здорової дитини – це не лише турбота про її фізичний стан, а й формування соціальних, емоційних та моральних навичок. Батьки відіграють ключову роль у цьому процесі, адже діти насамперед переймають їхній приклад.

Вміння взаємодіяти з людьми, приймати відповідальні рішення, поважати інших і водночас відстоювати власні права – це основи емоційного інтелекту та громадянської зрілості. Такі навички формують гармонійну особистість, яка здатна жити в суспільстві без конфліктів, продуктивно працювати та підтримувати своє психічне здоров'я.

Застосування цих ідей у сучасній освітній практиці є формування в учнів цілісного уявлення про здоров'я як єдність фізичного, психічного та духовного благополуччя. А саме: впровадження в освітній процес принципів «сродної праці» через профорієнтаційні заходи та індивідуалізацію навчання; формування екологічної компетентності учнів через інтеграцію екологічних знань у навчальні предмети та організацію практичної діяльності; розвиток

емоційного інтелекту та навичок саморегуляції через тренінги, психологічні консультації та арт-терапію; формування культури здорового способу життя через організацію спортивних заходів, лекції про здорове харчування та профілактику шкідливих звичок [2].

Отож, ідеї Григорія Сковороди є актуальними та цінними для сучасної здоров'язбережувальної освіти. Вони допомагають сформувати в учнів цілісне уявлення про здоров'я як єдність фізичного, психічного та духовного благополуччя, а також виховати відповідальних та гармонійних особистостей.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Ю. Д. Еколого-етичні погляди Г. С. Сковороди. Освіта і доля нації. *Сковородинівська традиція і сучасна філософія освіти : матеріали XIII 69 Міжнар. наук.-практ. конф.,* м. Харків, 28–29 верес. 2012. С. 55–59.

2. Вовкочин Л. Ю., Захаренко С. О. Актуальність ідеї Григорія Сковороди щодо сімейного виховання у концепції Нової української школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки.* № 3. 2020. URL: https://ped-ejournal.cdu.edu.ua (дата звернення 08.11.2024).

3. Кабусь Н. Д. Витоки ідей сталого розвитку особистості і творчості Г. С. Сковороди. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Харків, 2015. Вип. 47. С. 234–247.

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ФУТБОЛ ЯК ВИД СПОРТУ І ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Владислав Суднік,

студент 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Денисенко,

доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Проаналізовано ставлення учнів середнього шкільного віку щодо занять футболом.

Футбол – це не просто гра, а глобальне явище, яке об'єднало мільйони людей по всьому світу. Він розвивається не тільки як популярний вид спорту, а й як ефективний засіб фізичного виховання, що формує здоровий спосіб життя, дисципліну та соціальні навички [1]

Сьогодні футбол – це не лише видовищний спорт, а й потужний інструмент фізичного розвитку та соціалізації. Його популярність пояснюється доступністю: для гри потрібен лише м'яч і вільний майданчик. Завдяки цьому футбол активно розвивається як на професійному рівні, так і серед любителів та дітей. Теоретичні та практичні особливості використання футболу як виду спорту і засобу фізичного виховання знайшли відображення в дослідженнях Л. Галіциної, А. Гусєва, Д. Кавтарадзе, Н. Кічук, А. Коломієць, Є. Мінського, П. Підкасистого, О. Пометун та ін. У цих роботах зазначено, що підготовка футболістів повинна здійснюватися таким чином, щоб йшло одночасно вдосконалення основних фізичних якостей і футболу.

Тільки спеціальні футбольні вправи забезпечують прямий вплив на групи м'язів, безпосередньо беруть участь у виконанні рухових дій. Діапазон інтенсивності виконуваних вправ в тренуваннях повинен максимально відповідати грі, а динаміка навантажень характеризується обов'язковим зростанням інтенсивності вправ [2].

Педагогічне спостереження щодо з'ясування сучасних поглядів на футбол як вид спорту і засіб фізичного виховання було здійснено в у Волинській області в місті Луцьку (Луцький ліцей №4 імені Модеста Левицького). Дослідження проводилося на педагогічній практиці та водночас протягом усього процесу експериментального дослідження. Завдання спостереження полягає у виявленні поглядів учнів середньої ланки освіти на футбол як вид спорту і засіб фізичного виховання, а також використання рухливих ігор та естафет під час розвитку рухових якостей юних футболістів. Використовувалося відкрите включене і приховане педагогічне спостереження.

Результати спостережень заносились до журналу для здійснення поточного контролю.

Результати відповідей на перше запитання анкети «Чи любите ви грати у футбол?», що подані у таблиці 1, свідчать про те, що із 30 опитаних учнів 73,3% люблять грати у футбол, не люблять – 13,3% опитаних, важко було відповісти – 13,3,% респондентам. П'яте запитання анкети Чи хочете б ви, щоб на уроках фізкультури приділялося більше часу футболу?»

Таблиця 1.

Результати відповідей учнів, опитаних щодо зацікавленості грою у футбол (%)

Відповіді	Загальний показник	Волинська область			
		5 класи (15 учнів)		6 класи (15 учнів)	
		15 опитаних		15 опитаних	
		В абсолютних цифрах	%	В абсолютних цифрах	%
Так	73,3	10	66,6	12	80
Ні	13,33	2	13,33	2	13,33
Важко відповісти	13,3	3	20	1	6,6

Отже, 73,3% учнів 5-6 класів люблять грати у футбол. Цей показник переконливо ілюструє рис.1.

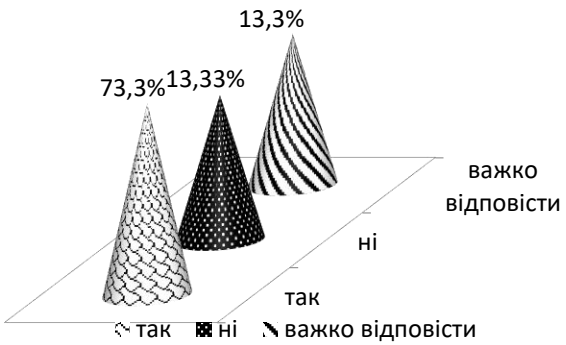

Рис.1.Розподіл учнів 5-6 класів, опитаних щодо зацікавленістю грою у футбол

Результати аналізу другого запитання анкети подані у таблиці 2.

Таблиця 2.

Результати відповідей учнів, опитаних щодо футболу як ефективного засобу фізичного виховання (%)

Відповіді	Загальний показник	Волинська область			
		5 класи (15 учнів)		6 класи (15 учнів)	
		15 опитаних		15 опитаних	
		В абсолютних цифрах	%	В абсолютних цифрах	%
Так	89,95	13	86,6	14	93,3
Ні	2,2	1	6,6	-	0
Важко відповісти	6,6	1	6,6	1	6,6

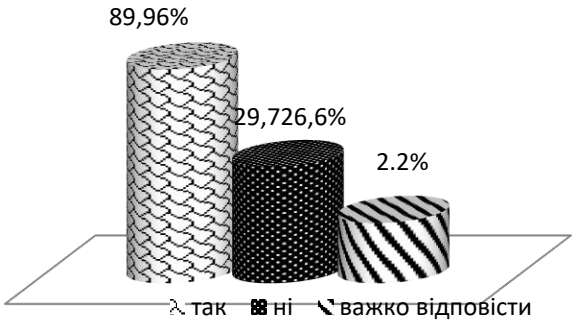

Рис.2. Розподіл учнів 5-6 класів, опитаних щодо футболу як ефективного засобу фізичного виховання

Отже, 89,95% опитаних УЧНІВ 5-6-х класів вважають сучасний футбол ефективним засобом фізичного виховання. Цей показник переконливо ілюструє рис.2.

Результати відповідей на **трете** запитання «Що вам найбільше подобається у футболі?» свідчать про те, що із 30 опитаних учнів – 69,95%

виділяють «командний дух» а 27% опитаних, надають перевагу волі до перемоги. Результати відповідей на **четверте** запитання анкети «Як часто на уроках фізкультури Ви граєте у футбол?», свідчать про те, що із 30 опитаних учнів – 45% вважають «що часто», 15,7% - вважають , що «ні» і 39,3% не визначилися із відповіддю на це запитання анкети. **П'яте з**апитання анкети «Чи хочете б ви, щоб на уроках фізкультури приділялося більше часу футболу і чому?» дало можливість з'ясувати: що футбол має бути основним видом діяльності (56,8%), основним видом але разом з іншими видами спорту (34,8%), (6,9%) вважають, що кількість занять достатня у шкільній програмі і 1,5% опитаних учнів хотіли би менше уроків футболу в школі. Учні 5-6 класів вважають, що футбол «покращує фізичну витривалість» - 45,3%, «розвиває координацію рухів» - 17,4%, «покращує роботу в команді» - 15,5%, «формує дисципліну та відповідальність» - 28,8%, «підвищує увагу до спорту» - 78%. Запитання анкети «Які додаткові заходи з футболу Вам були би цікаві в школі?» дало можливість надати рекомендації учителям кафедри ліцею щодо формування календарного плану спортивно-масових заходів для учнів 5-6 класів. Зокрема організація: «Турніри між класами» - 65,5% опитаних учнів; «Позакласні тренування» - 18,8% опитаних учнів; «Майстер-класи від професійних гравців» - 15,7%.

Отже, ця проблема є досить актуальною та потребує спеціального наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Гусев В. Г. Аналіз фізичної підготовленості футболістів високого класу / В. Г. Гусев, Є. А. Стрикаленко, О. Г. Шалар. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. – Вип. 6 (49). – С. 35–42.

2. Дулібський А. Напрямки удосконалення техніко-тактичної підготовки юних футболістів . А. Дулібський, Б. Хоркавий, О. Колобич. *Спортивна наука України*. – 2016.– № 2 (72). – С. 15–23.

ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД: ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОЯВІВ ТА СПОСОБИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ

Ірина Сулімова,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради

Науковий керівник – Богдан Шахраюк,

викладач психології, викладач-методист Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради

У статті порушено одну з ключових проблем, з якою нині можуть стикатися вчителі – посттравматичний досвід та його прояви. Саме обізнаність педагогів у цьому питанні та їх оперативність зможуть допомогти сформувати психічно здорову особистість, а іноді навіть врятувати життя.

Наша країна переживає важкий період війни, який триває ще з 2014 року. Цілі покоління дітей ростуть, навчаються та розвиваються в екстремальних умовах, які є важкими не тільки у фізіологічному, але й у психологічному плані. У цей час особливо важливо плекати психологічно здорову особистість. Однією з ключових проблем, з якою нині можуть зіштовхнутись учителі (іноді навіть не підозрюючи цього) – посттравматичний досвід та його прояви. Саме обізнаність педагогів у цьому питанні та їх оперативність допоможуть виростити психічно здорову особистість, навіть врятувати життя.

У психологічній літературі багато вчених, психотерапевтів та психіатрів звертались до цього розладу: Абрам Кардінер «Травматичні неврози війни» (The Traumatic Neuroses of War), Рой Грінкер та Джон Шпіґель «Men Under Stress», Джудіт Герман «Психологічна травма та шлях до видужання» [1, 42-49]. Також це питання розглядав український психолог-психотерапевт

Володимир Станчишин у праці «Стіни в моїй голові». Саме такі дослідження науковців слугують фундаментом для кращого розуміння людей з посттравматичними стресовими розладами (ПТСР). Вони є не тільки необхідним джерелом знань для видужання, але й для адекватного сприймання соціумом, який ще досі не готовий до подібних особливостей. На жаль, у педагогічній літературі нам не вдалось знайти праць, в яких звертаються до цієї проблеми, чи хоча б нагадування про неї.

Для кращого розкриття проблеми, важливим є засвоєння основного принципу когнітивно-поведінкової терапії (КПТ), з погляду якої розглядатимемо розлад: власне, подіям, які трапляються у нашому житті, контексту емоційного спектру надаємо своїми думками. Тобто життя розглядатимемо крізь призму ситуацій, які трапляються. Основний алгоритм усіх наших життєвих подій зводиться до: ситуація – думка – емоція – поведінка.

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) своїм корінням сягає далеко у минуле, проте визнання отримав відносно недавно, лише у 1980 році, зусиллями ветеранів бойових дій. ПТСР мав багато «кличок»: «істерія» (за Фройдом), «моральна інвалідність» (медична література 1914 рік), «істеричний розлад» (Льюїс Їлленд), «поганий стан нервів» (Роберт *Ґ*рейвз) [1, 45].

«Психологічна травма – це страждання безсилих». Саме такими простими словами можна описати цей термін. Травматичні події, які можуть бути стимулом до ПТСР, перевантажують систему безпеки, іншими словами – відчуття безпеки, зв’язку та навіть сенсу. Їх прийнято вважати надзвичайними не стільки тому, що вони трапляються зрідка, а радше тому, що вони порушують, іноді руйнують стратегії пристосування людини до життя. Травматичні події спричиняють глибокі та досить тривалі зміни у фізіологічному стані, емоціях, а також у таких когнітивних процесах, як сприйняття та пам’ять. Згідно з «Загальним підручником з психіатрії» (Comprehensive Textbook of Psychiatry), тотожним до психологічної травми є відчуття «інтенсивного страху, безпорадності, втрати контролю та загрози знищення» [1, 62].

В Україні про цей розлад почали говорити лише у 2014 році у зв'язку з російсько-українською війною. Посттравматичний стресовий розлад – це розлад, який з'являється після певної психологічної травми (тому і пост-). Якщо просто – це якась нелегка подія, що «вкоренилась» в мозку. Важливим є розуміння, що це біологічно зумовлена проблема, а не вигадка чи фантазія, і не стан, який можна швидко прожити. Вражаючими є ті свідчення, що хоча б одну травматичну подію у своєму житті має 70% людей [2, 116]. Проте не всі травми призводять до ПТСР. У когнітивно-поведінковій терапії вирізняють два їх види: ***травма*** з малої літери та ***Травма*** з великої літери. Не варто їх знецінювати та катастрофічно розмежовувати. Проте відмінність між ними існує.

Травми з малої літери «т» (т-малі травми) – це ті нелегкі події, які не загрожували вашому життю. Сюди належить: звільнення з роботи, серйозну сварку, банкрутство, кризу тощо. Ці події можуть викликати цілу низку психологічних проблем (депресія, панічна атака, обсесивно-компульсивний розлад), окрім посттравматичного стресового розладу.

Травми з великої літери «Т» (Т-великі травми) загрожують життю або ідентичності. До них відносять: ДТП, воєнні дії, побиття. Нещодавно до цього переліку також зарахували «споглядання смерті інших». Як свідчать психотерапевти, зазнавання Т-великої травми є першим і найважливішим діагностичним критерієм при анамнезі ПТСР[2, 117].

Останнім часом прояви ПТСР все частіше спостерігаємо у дітей різного віку. Оскільки порушення психічного стану у дітей появляються не зразу, а через декілька місяців після пережитої події, і батьки, і вчителі можуть вважати це ознакою вікової кризи, зміною характеру або вбачати якісь інші причин. Необхідно уважно ставитися до змін та непритаманних проявів поведінки у дітей, щоб помітити вчасно проблему і надати відповідну допомогу спеціалістів. Як для психологів, так і для вчителів, важливо не погіршити стан дитини, у якої можуть бути ознаки ПТСР. Для цього потрібно звертати увагу на симптоми розладу. Більшість симптомів може побачити лише людина з відповідною кваліфікацією під час терапії.

Варто відразу відреагувати, якщо помітні подібні ознаки/симптоми у дітей. Можна поставити прості запитання (якщо стосунки довірливі): «Як ти себе почуваєш?», «Який твій стан наразі?», «Я можу побути поруч з тобою?», «Чим я можу тобі допомогти?». Але ні в якому разі не можна зашкодити дитині – бути толерантними, терпимими та турботливими, не роз'ятрювати старі рани. Якщо ж поріг довіри не достатній, то нехай до неї підійде той, кому вона зможе виговоритися, виплакатися, або просто той, з ким вона почувається в безпеці.

Можливі напрямки допомоги дорослих дитині із симптомами ПТСР такі.

- Моральна підтримка батьків і вчителів.
- Емоційна рівновага, спокій дорослих.
- Достатня фізична активність, звичний режим дня.
- Право на висловлення власних емоцій.
- Залучення дитини до корисних, відповідальних справ.
- Створення безпечного інформаційного простору.
- Постійна увага до стану дитини, до змін її поведінки.

Для практичної реалізації дослідження нами було визначено такі напрямки:

1. Діагностика та спостереження – використання методик для виявлення ознак ПТСР у здобувачів освіти, спостереження за їхнім емоційним станом та поведінкою.

Для виявлення ознак посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у здобувачів освіти ми використовували комплексні методи, які включають спостереження, анкетування, проективні та діагностичні методики. Спостереження за поведінкою учня – основний метод, який може використовувати вчитель у своїй діяльності. У школі учні проявляли різні моделі поведінки, відповідно до своїх емоцій та мотивів. При спостереженні було помітно, що лише 10% учнів проявляли певну відстороненість від інших.

2. Психологічна підтримка – основний метод, який ми використовували у школі, застосовуючи варіації відповідно до потреб дитини та ситуації.

Психологічну допомогу дітям ми здійснювали за допомогою індивідуальних та групових методів, які сприяють емоційному відновленню, стабілізації психічного стану та формуванню навичок саморегуляції. Приклади успішно застосованих методів під час практики: емоційне рефлексування – відкриті бесіди з дитиною, під час яких вона може розповісти про свої переживання один на один; казкотерапія – техніка, яку учні класу полюбили найбільше; ігрова терапія – кооперативні ігри, які сприяють зниженню тривожності та розвитку довіри.

Ще дієвими методами, які ми використовували, є рольові ігри – моделювання складних ситуацій та пошук виходу з них (наприклад, «Як реагувати, якщо тобі страшно?»), а також візуальні нагадування про підтримку: «Стіна добрих слів» – діти писали побажання один одному, а також складання «Правила безпечного спілкування».

Дослідження дозволяє стверджувати, що існує необхідність бути більш пильними, толерантними та турботливими до дітей та до їх психологічного стану. Психологічна травма – це не фантазія і не уява, а реальний факт, реальна небезпека для життя. Не варто ігнорувати жоден із вищезазначених симптомів та станів, щоб не дозволити травмі перерости у ПТСР, що вже дуже часто спостерігається у дітей різного віку. Запропоновані нами методи, прийоми і техніки мали позитивний вплив на психологічний стан учнів. Показники успішності та вмотивованості значно зростали після їх використання.

Список використаних джерел:

1. Герман Д. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів: Видавництво Старого Лева, 2022. 424 с.

2. Станчишин В. Стіни в моїй голові. Жити з тривожністю і депресією. ТОВ «Віхола», 2022. 206 с.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД НА УРОКАХ ЯДС У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (ПРИРОДНИЧА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ)

Анастасія Тарасюк,

студентка 11-По сф спеціальності 013 Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Тетяна Бортнюк,

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто діяльнісний підхід у початковій освіті, його принципи та методи реалізації. Визначено ефективність інтерактивних технологій, проблемного навчання та практичних дослідів у формуванні ключових компетентностей молодших школярів. Обґрунтовано важливість активного навчання для розвитку критичного мислення та пізнавальної самостійності.

Діяльнісний підхід в освіті передбачає організацію навчального процесу, в якому учні не просто отримують знання, а активно здобувають їх через власну діяльність. Це особливо важливо на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», де поєднуються різні освітні галузі, зокрема природнича [3].

Діяльнісний підхід у початковій школі базується на кількох ключових принципах, що сприяють активному залученню учнів у процес навчання та формуванню стійкої пізнавальної мотивації.

Першочерговим принципом є активна участь учнів, що передбачає виконання практичних завдань, досліджень та проєктів. Завдяки цьому школярі не лише засвоюють нові знання, а й набувають уміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Наприклад, під час вивчення природничих явищ учні

можуть проводити спостереження за змінами погоди або аналізувати будову рослин, що сприяє більш глибокому розумінню навчального матеріалу.

Важливу роль відіграє проблемне навчання, яке ґрунтується на розв'язанні реальних проблем або виконанні практичних завдань. Цей підхід стимулює учнів до самостійного пошуку інформації, критичного осмислення даних та формулювання власних висновків. Наприклад, під час вивчення теми «Охорона довкілля» учні можуть досліджувати рівень забрудненості навколишнього середовища у своїй місцевості та розробляти екологічні ініціативи [2].

Ще одним важливим аспектом діяльнісного підходу є застосування творчих проєктів. Учні мають змогу створювати власні малюнки, макети, моделі або мультимедійні презентації, що сприяє розвитку креативного мислення та самовираження. Наприклад, під час ознайомлення з різноманіттям тваринного світу діти можуть виготовляти міні-книжки або колажі із зображенням різних видів тварин та їхніх середовищ існування.

Крім того, сучасне навчання неможливе без використання інтерактивних методів, які роблять освітній процес більш динамічним та цікавим. Комп'ютерні програми, інтерактивні ігри, віртуальні лабораторії дозволяють візуалізувати складні процеси, моделювати природні явища та залучати учнів до дослідницької діяльності. Зокрема, використання віртуальних екскурсій у природничих музеях або заповідниках дає змогу школярам ознайомитися з об'єктами, недоступними для безпосереднього спостереження, що сприяє поглибленню знань та формуванню екологічної свідомості [2].

Практичні методи реалізації діяльнісного підходу на уроках «Я досліджую світ» включають різноманітні активності, спрямовані на залучення учнів до самостійного дослідження природних явищ.

Одним із таких методів є проведення дослідів, що дає змогу школярам безпосередньо спостерігати за природними процесами. Наприклад, під час вивчення теми «Вода та її властивості» учні можуть відстежувати процес випаровування: залишаючи склянку з водою та фіксуючи зміни її рівня

протягом кількох днів. Такий експеримент допомагає краще зрозуміти суть явища випаровування та його значення в природних циклах [1].

Ще одним ефективним методом є використання віртуальних музейних уроків. Завдяки сучасним цифровим технологіям школярі можуть здійснювати інтерактивні екскурсії до природничих музеїв чи заповідників, що дозволяє їм ознайомитися з об'єктами і явищами, які неможливо спостерігати безпосередньо у класі. Така форма навчання сприяє поглибленню знань та розвитку пізнавального інтересу.

Окрім цього, значну роль у формуванні дослідницьких компетентностей відіграє створення макетів і моделей. Наприклад, під час вивчення будови Землі учні можуть виготовляти об'ємні моделі планети, вулканів чи екосистем, що сприяє візуалізації знань та покращує розуміння складних природничих концепцій. Подібна діяльність не лише робить навчання цікавішим, а й допомагає розвивати навички командної роботи та креативного мислення [1].

Впровадження діяльнісного підходу потребує від учителя ретельної підготовки та гнучкості в організації навчального процесу. Важливо створювати умови, за яких кожен учень відчуватиме себе активним учасником навчання, що сприятиме формуванню в них стійкої мотивації до пізнання та розвитку. Застосування діяльнісного підходу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» сприяє не лише глибокому засвоєнню знань, а й розвитку в учнів необхідних компетентностей для успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Діяльнісний підхід в початковій школі. URL: https://naurok.com.ua/diyalnisniy-pidhid-v-pochatkoviy-shkoli-415867. (дата звернення 29.03.2025)

2. Методичний порадник "Діяльнісний підхід. Шляхи впровадження його в початковій школі". URL: https://naurok.com.ua/metodichniy-poradnik-diyalnisniy-pidhid-shlyahi-vprovadzhennya-yogo-v-pochatkoviy-shkoli-340181.html (дата звернення 31.03.2025)

3. Діяльнісний підхід у початковій освіті в реаліях сьогодення: виклики та перспективи освітньої реформи. URL: https://undip.org.ua/news/diialnisnyy-pidkhid-u-

pochatkoviy-osviti-v-realiiakh-sohodennia-vyklyky-ta-perspektyvy-osvitnoi-reformy/ (дата звернення 30.03.2025)

ВПЛИВ ХАРЧУВАННЯ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Андрій Ткачук,
здобувач освіти 2 курсу спеціальності 017 Фізична культура і спорт Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу і права ВНУ імені Лесі Українки»
Науковий керівник – Валентина Веснянка,
викладач-методист Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу і права ВНУ імені Лесі Українки»

У статті розкривається значення раціонального харчування як ключового чинника фізичного, психічного та емоційного здоров'я людини. Підкреслено важливість збалансованого раціону, дотримання режиму харчування та підтримання водного балансу для профілактики захворювань і підвищення якості життя.

Харчування – це не просто споживання їжі, а складний біохімічний процес, що безпосередньо впливає на всі аспекти функціонування організму. Те, що ми їмо, визначає рівень енергії, стан імунної системи, роботу серцево-судинної та нервової системи, а також впливає на психологічний стан, працездатність і навіть тривалість життя. Незбалансований раціон або споживання великої кількості шкідливих продуктів можуть стати причиною розвитку серйозних захворювань, зокрема ожиріння, цукрового діабету, гіпертонії та серцево-судинних патологій [1].

Раціон людини має містити всі необхідні макро- та мікроелементи. Білки є основними будівельними матеріалами для організму, вони забезпечують відновлення клітин, підтримують імунну систему та сприяють синтезу ферментів і гормонів. Вуглеводи є основним джерелом енергії, необхідної для активної життєдіяльності, а жири забезпечують нормальну роботу мозку, серця

та інших органів. Вітаміни та мінерали, що містяться у фруктах, овочах, молочних продуктах і горіхах, підтримують роботу всіх систем організму та зміцнюють імунітет [3].

Неправильне харчування може мати довгострокові негативні наслідки для здоров'я. Споживання великої кількості трансжирів, солі та цукру призводить до порушення обміну речовин, підвищеного рівня холестерину та розвитку серцево-судинних захворювань. Фастфуд, газовані напої, смажені страви та рафіновані продукти не лише сприяють набору зайвої ваги, але й можуть спричиняти розвиток діабету, атеросклерозу та гастроентерологічних проблем. Водночас недостатнє споживання білків і корисних жирів може призвести до ослаблення імунітету, погіршення стану шкіри, волосся та нігтів, а також до зниження когнітивних функцій [2].

Особливу увагу слід приділити важливості водного балансу. Вода відіграє ключову роль у всіх фізіологічних процесах, включаючи терморегуляцію, транспортування поживних речовин і виведення токсинів. Недостатнє споживання рідини може спричинити зневоднення, що негативно впливає на рівень енергії, концентрацію уваги та роботу внутрішніх органів. Рекомендована добова норма води для дорослої людини становить близько 1,5–2 літрів, хоча цей показник може змінюватися залежно від рівня фізичної активності, кліматичних умов та індивідуальних особливостей організму.

Окрім фізичних аспектів, харчування має значний вплив на емоційний та психічний стан людини. Дослідження показують, що споживання корисних продуктів, таких як овочі, фрукти, риба, горіхи та цільнозернові продукти, сприяє виробленню серотоніну – гормону щастя, який допомагає боротися зі стресом, покращує настрій та зменшує ризик розвитку депресії. Натомість дієти, багаті на оброблені продукти, штучні консерванти та надмірну кількість цукру, можуть спричиняти нестабільність емоційного стану, підвищену тривожність і знижену стресостійкість [5].

Збалансоване харчування має включати різноманітні продукти, що забезпечують організм усіма необхідними поживними речовинами. Овочі та

фрукти є джерелами клітковини, вітамінів та антиоксидантів, що допомагають зміцнити імунітет і зменшити ризик запальних процесів. Нежирне м’ясо, риба, яйця та бобові культури забезпечують організм високоякісними білками, які необхідні для росту та відновлення клітин. Цільнозернові продукти містять складні вуглеводи, що допомагають підтримувати стабільний рівень енергії протягом дня. Молочні продукти забезпечують організм кальцієм, необхідним для зміцнення кісток і зубів [4].

Раціональне харчування також передбачає правильний режим прийому їжі. Важливо дотримуватися регулярності та уникати переїдання, особливо у вечірній час. Оптимальний варіант – це 4–5 прийомів їжі на день, що допомагає підтримувати рівень глюкози в крові та запобігати нападам голоду. Сніданок має бути поживним і збалансованим, оскільки він запускає обмінні процеси та забезпечує організм енергією на першу половину дня. Вечеря, навпаки, має бути легкою та складатися з продуктів, що не перевантажують травну систему [1].

Здорове харчування – це не лише спосіб підтримки фізичної форми, а й ключовий чинник довголіття, гарного самопочуття та психоемоційної стабільності. Формування корисних харчових звичок потребує часу та усвідомленого підходу, проте їхнє дотримання значно зменшує ризик розвитку хронічних захворювань та покращує якість життя. Тому кожна людина має відповідально ставитися до свого раціону та вибирати корисні продукти, які забезпечать здоров’я та довголіття.

Список використаних джерел:

1. Г. О. Біловол, Л. В. Клименко. Основи здорового харчування. – Київ: Наукова думка, 2021.

2. ВООЗ. Раціональне харчування для підтримки здоров'я. – Офіційний сайт ВООЗ, 2023.

3. Harvard T.H. Chan School of Public Health. Healthy Eating Plate. – Harvard University, 2022.

4. Міністерство охорони здоров’я України. Рекомендації щодо здорового харчування. – МОЗ України, 2023.

5. D. Benton. The influence of diet on mental health. – Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 2020.

ЛЕПБУК ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Дарина Ткачук, Софія Латковська,
студентки 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Тетяна Бортнюк,
кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Розглянуто особливості використання лепбуків, їх значення у розвитку ключових компетентностей молодших школярів. Визначено переваги застосування лепбуків у початковій школі та методичні можливості в освітньому процесі.

Сучасний освітній процес вимагає впровадження інноваційних методів навчання, які сприяють активному залученню учнів до пізнавальної діяльності. Одним із таких методів є використання лепбуків – інтерактивних навчальних посібників, що дозволяють структурувати інформацію, візуалізувати навчальний матеріал і заохочувати дітей до самостійної роботи.

Лепбук – це своєрідна тематична тека, наповнена міні-книжками, кишеньками, рухливими елементами, що роблять навчання цікавим і продуктивним. Він забезпечує розвиток креативного мислення, допомагає учням краще засвоювати матеріал завдяки активній взаємодії з інформацією. У Новій українській школі, яка орієнтована на компетентнісний підхід, лепбуки

стають важливим інструментом навчання, спрямованим на інтеграцію знань, формування навичок дослідницької діяльності та розвиток самостійності учнів.

Методика лепбукінгу дозволяє розкрити потенціал кожного учня в процесі створення індивідуальної або найчастіше колективної роботи. Так, лепбук формує ключові вміння та навички, яких вимагає освітній вектор Нової української школи, враховує наскрізні навчальні та соціальні компетентності, що допомагають кожній особистості стати успішною та адаптуватися в соціумі. Використання лепбуків є доцільним не лише при вивченні окремої теми. Це комплексний, системний вид роботи, що є максимально наближеним до проєктної та дослідницької діяльності [1].

Лепбук – це новітній спосіб організації навчальної діяльності. Він є книгою або текою з певної теми, в яку вклеєні різноманітні міні-книжечки, оформлені як дверцята, віконечка, кишеньки, квіточки, книжечки, рухливі кружечки тощо. Дитина може їх створювати і розміщувати так, як вважає за потрібне. В ці кишеньки збирається навчальний матеріал, який дитина накопичує протягом вивчення будь-якої теми. Фактично лепбук - це яскраво оформлений і чітко структурований тематичний посібник, що відповідає віковим особливостям дітей. Він має особливість - згортатися і займати мінімум місця для зберігання та розгортатися в об’ємну папку для роботи групи дітей одночасно. Лепбуки не мають чітко визначених розмірів. Найчастіше їх створюють у форматі А4 у згорнутому вигляді та у форматі А3 – у розгорнутому вигляді. Такі розміри зручні для самостійної роботи дитини з лепбуком: тримати його в руках, писати і виконувати завдання в ньому, а після занять поставити папку на полицю або покласти в портфель [4].

Термін «лепбук» запозичено з англійської мови. Вперше дане визначення використала у своїй домашній школі письменниця з Вірджинії Теммі Дабі. Вона узагальнила та систематизувала досвід Діни Зайк, що до створення та використання «мінікниг» [3]. Працюючи над їх створенням, діти у творчій грі швидко та надовго запам’ятовували потрібну інформацію. Цю техніку почали широко застосовувати у домашніх школах Вірджинії. Теммі Дабі

запропонувала вкласти ці маленькі книжечки в одну тематичну теку, оформлену яскраво і цікаво. Тобто запропонувала систематизувати інформацію з певної теми. Ці теки за форматом могли розміститися в дітей на колінах. Саме тому така саморобна книга і отримала назву - «лепбук». Такий вид роботи швидко був прийнятий у американських домашніх школах, адже уособлював собою книжку-іграшку, наповнену навчальною інформацією, що створила власне дитина дібравши, проаналізувавши навчальну інформацію, що, сприяло кращому запам'ятовуванню матеріалу. Отже, лепбук – це кінцевий результат вивчення певної теми, який учень самостійно виготовляє, використовуючи отриманні знання [5].

Використання лепбуків у навчальному процесі сприяє інтерактивному та цікавому навчанню, особливо в умовах Нової української школи. Лепбуки орієнтовані на інтереси дітей, допомагаючи розвивати їхню допитливість, пізнавальну мотивацію та творчі здібності. Завдяки візуалізації матеріалу учні можуть структурувати інформацію у зручній формі, що значно полегшує її запам'ятовування. Крім того, лепбуки забезпечують гнучкість у навчанні, адже учні мають можливість повторювати матеріал у будь-який час.

Робота з лепбуками сприяє розвитку важливих навичок, зокрема самостійного збору та систематизації інформації. Спільне створення лепбуків допомагає дітям розвивати комунікативні здібності та вчить їх ефективно взаємодіяти в команді. Також така діяльність заохочує батьків до активної участі в навчальному процесі їхніх дітей, створюючи умови для тісної співпраці між сім'єю та школою. Завдяки цьому навчання стає не лише ефективним, а й цікавим і доступним.

Лепбуки виконують низку важливих навчальних завдань. Вони допомагають дітям закріплювати набуті знання з певних тем, формують уміння узагальнювати та систематизувати інформацію, а також розвивають навички класифікації та формулювання висновків. Використання лепбуків сприяє поглибленню знань дітей шляхом залучення їх у пізнавально-розвивальні ігрові заняття. Окрім цього, вони допомагають формувати основи безпечної

поведінки в побуті, соціумі та природі. Важливим аспектом є й надання консультативної та практичної допомоги батькам, що сприяє більшій ефективності освітнього процесу [4].

Пропонуємо розглянути нашу доробок – лепбук на тему «Осінь» з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для учнів 3 класу. Його мета – систематизація інформації про осінь для кращого розуміння та запам’ятовування теми, збереження найважливішої та найцікавішої інформації з можливістю багаторазового повторення, а також веселе проведення часу, обговорення думок і відкриття нового. Навчальні цілі та очікувані результати – поглиблення знань та формування власного ставлення до пори року – осені, розвиток уміння організовувати інформацію; удосконалення навичок співпраці з однолітками, вміння працювати в команді, проявляти співпереживання та повагу до думки інших; виховання моральних якостей, таких як доброта, співчуття, гуманність і милосердя.

Тип проєкту:

- за предметною галуззю - міжпредметний;
- за тривалістю - середньої тривалості;
- за формою проведення - самостійне створення лепбука з наступною презентацією;
- за характером контактів - вчитель, учні 3 класу, їх батьки;
- за основною діяльністю - прикладний;
- за характером координації - з прикладною координацією;
- за кількістю учасників - групові;

Об'єкт пізнання: осінь, її дари, особливості природи осінньої пори.

Відкривши лепбук, ми бачимо різноманітні кишені, а в кожній з них щось знаходиться. Погляньте, це загадки про осінні місяці: вересень, жовтень та листопад. А тут ще є різні загадки про осінь, фрукти, овочі, погоду. Нижче знаходиться «кишенька» з перелітними пташками. Восени в нас змінюється одяг на більш теплий, тому в нашому лепбуку є картки з різним осіннім одягом. Є «кишенька» з осінніми розмальовками, які так люблять діти. Для більш детального вивчення дарів осені, є «корзина» з осінніми фруктами, ягодами, овочами. Найбільш яскраве явище осіні – опадання листя. Тому ми зробили картки з листям різних дерев. Все це вивчається на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Створили «кишеньки» з картками їстівних та отруйних грибів. На зворотній стороні карток є назви грибів. Таким чином дітям буде цікавіше вивчати та запам’ятовувати вигляд та назви різних грибів.

Отже, використання лепбуків у навчальному процесі є ефективним інструментом для візуалізації та систематизації навчального матеріалу. Вони сприяють розвитку творчих здібностей, самостійності та пізнавального інтересу учнів. Завдяки інтерактивному підходу лепбуки полегшують запам’ятовування інформації та роблять навчання цікавим. Крім того, робота з ними сприяє розвитку комунікативних навичок і взаємодії в групі. Лепбуки відповідають вимогам сучасної освіти та можуть використовуватися для вивчення різних

предметів. Таким чином, ця методика є перспективною і вартою подальшого впровадження в освітній процес.

Список використаних джерел:

1. Бадер С. Лепбук як інноваційний спосіб організації навчальної діяльності в початковій школі. *Академічні візії*, (1). С. 3–14. URL:https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1 (дата звернення 14.03.2025)

2. Галян С. Лепбук у початковій школі. URL:https://naurok.com.ua/lepbuk-u-pochatkoviy-shkoli-276244.html (дата звернення 24.03.2025)

3. Гужанова Т. С., Левик І. М. Лепбук як ефективний засіб формування екологічних знань у дітей дошкільного віку. *Наука і техніка сьогодні.* 2024. № 4(32). С. 579-588. (дата звернення 24.03.2025)

4. Мирошниченко Н. Що ж таке лепбук. URL: https://naurok.com.ua/stattya-scho-zh-take-lepbuk-211317.html (дата звернення 20.03.2025)

5. Романич Н. Лепбук як новітній спосіб систематизації навчальної інформації. URL:http://shtf.tilda.ws/lapbook1(дата звернення 14.03.2025)

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ТРЕНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СПОРТИВНИХ ДИСЦИПЛІНАХ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Вероніка Толстоброва,

студентка 4 курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Наталія Денисенко,

доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Проаналізовано світовий досвід запровадження різноманітніх підходів щодо підготовки тренерів. Представлено інтерв'ю видатних тренерів з різних видів спорту у

роботі яких спостерігається тенденція до впровадження інтегрованих освітніх моделей, що поєднують традиційне спортивне навчання із цифровими технологіями.

Зміни у фізичній культурі, зокрема інтеграція цифрових технологій, розвиток адаптивного та кіберспорту, вимагають оновлення програм підготовки тренерів та застосування інноваційних методик навчання. Питання вдосконалення професійної підготовки тренерів знаходить відображення в сучасних наукових дослідженнях. Загалом, підготовку майбутніх фахівців у сфері фізичної культури і спорту сприймають як цілісний процес формування, становлення та розвитку взаємовідносин між спортсменами та тренером протягом рухового навчання та тренування [1; 2]. Останнім часом саме орієнтація діяльності спортивного тренера на особистість розглядається як одна з провідних парадигмальних основ удосконалення професійної діяльності [3; 4]. Розвиваючи цей напрям професійного становлення майбутнього фахівця, слід говорити про необхідність формування.

У сучасному спортивному середовищі відбувається швидка еволюція тренерської діяльності, зумовлена появою нових видів спорту, розвитком технологій та зміною підходів до підготовки спортсменів. Види спорту нового покоління, такі як електронний спорт, фріран, спортивні дрони, кібератлетика, вимагають від тренерів унікального поєднання традиційних методів навчання та цифрових технологій. У ході дослідження використано методи теоретичного аналізу наукової літератури, порівняльного аналізу освітніх програм різних країн, анкетування та експертних інтерв'ю з тренерами та спортсменами, а також методи математичної статистики для обробки отриманих даних.

Слід зауважити, що світовий досвід свідчить про різноманітні підходи до підготовки тренерів. У розвинених країнах спостерігається тенденція до впровадження інтегрованих освітніх моделей, що поєднують традиційне спортивне навчання із цифровими технологіями.

США та Канада – активно впроваджують курси з аналітики даних, спортивного програмування, VR-тренувань у свої навчальні програми для тренерів.

Європейський Союз – робить акцент на міждисциплінарному підході, поєднуючи спортивну підготовку з психологією, нейронауками та менеджментом.

Азійські країни (Японія, Південна Корея, Китай) – розвивають цифрові платформи для віддаленого навчання тренерів, використовуючи штучний інтелект для аналізу ефективності тренувань [17].

Використання цифрових технологій у тренерській підготовці. Цифровізація стала ключовим фактором у розвитку тренерської освіти. Серед найбільш перспективних технологій:

– Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) – моделювання змагальних ситуацій у безпечному середовищі.

– Штучний інтелект та Big Data – аналіз спортивних показників для персоналізованого підходу до тренувань.

– Онлайн-курси та мобільні застосунки – забезпечують доступ до матеріалів та тренувальних планів у будь-який час [28-30].

Наведемо приклади анкетування та експертних інтерв'ю з відомими спортивними тренерами Європи, Азії та Америки з різних видів спорту.

Приклад 1. Анкетування тренерів з Європи

Тема: Використання цифрових технологій у підготовці спортсменів

Респондент: Юліан Нагельсманн (футбол, Німеччина)

Питання анкети:

1. Які цифрові інструменти Ви використовуєте у своїй тренерській діяльності?
2. Як дані аналітики впливають на прийняття тактичних рішень?
3. Чи вважаєте Ви, що штучний інтелект може замінити традиційний тренерський підхід?
4. Як сучасні технології впливають на взаємодію тренера і гравців?

5. Які інновації, на Вашу думку, змінять спортивну підготовку у найближчі 10 років?

Відповіді (приклад): Юліан Нагельсманн зазначив, що активно використовує GPS-трекери, тактичну аналітику та програмне забезпечення для візуалізації ігрових схем. Він наголосив, що поєднання аналітики з інтуїцією тренера є ключем до успіху.

Приклад 2. Експертне інтерв'ю з тренером із США

Респондент: Грегг Попович (баскетбол, США)

Тема: Лідерство та психологічна підготовка спортсменів

Запитання:

1. Як Ви мотивуєте спортсменів під час поразок?
2. Які головні принципи лідерства у Вашій команді?
3. Чи змінювалися Ваші підходи до управління командою з роками?
4. Як Ви працюєте з молодими спортсменами у порівнянні з досвідченими гравцями?
5. Які найважливіші уроки Ви засвоїли як тренер?

Відповідь (приклад): Грегг Попович підкреслив, що емоційний інтелект тренера відіграє ключову роль у роботі з командою. Він зазначив, що сучасні тренери повинні не лише навчати тактиці, але й розвивати комунікативні навички.

Приклад 3. Інтерв'ю з Юргеном Клоппом (Ліверпуль, Німеччина)

Тема: Лідерство та побудова командної взаємодії

Питання:

1. Які ключові принципи Ви використовуєте для створення сильної командної атмосфери?
2. Як Ви мотивуєте гравців після поразки?
3. Як Ви поєднуєте інтенсивний стиль гри з фізичним навантаженням?
4. Чи змінюється Ваш підхід до тактики в залежності від суперника?
5. Яка роль аналітики у Вашому тренерському підході?

Відповіді (на основі реальних інтерв'ю Клоппа):

- «Я завжди наголошую на **емоційному інтелекті та чесності**. Гравці повинні відчувати, що вони важливі не лише на полі, а й поза ним».

- «Поразки – це частина футболу. Найважливіше – **реагувати правильно**. Я прошу гравців думати не про те, що пішло не так, а про те, як можна виправити ситуацію».

- «Гегенпресинг – це не просто тактичний прийом, це **філософія гри**, що вимагає інтенсивності та взаєморозуміння на полі».

- «Аналітика важлива, але **головне – розуміння футболу та інстинкти гравців**. Ми аналізуємо суперників, але завжди граємо в наш власний футбол».

Приклад 4. Інтерв'ю з Пепом Гвардіолою (Манчестер Сіті, Іспанія)

Тема: Тактична гнучкість та інтелектуальний розвиток футболістів

Питання:

1. Як Ви адаптуєте тактичні схеми залежно від гравців у команді?
2. Яке значення має контроль м'яча у Вашій системі гри?
3. Як Ви працюєте над розвитком молодих гравців?
4. Чи використовуєте Ви новітні технології в тренерському процесі?
5. Які тренерські принципи Ви вважаєте незмінними?

Відповіді (на основі інтерв'ю Гвардіоли):

- «Я не маю однієї тактичної схеми. **Футбол – це гра простору та моментів**, тому тактика змінюється відповідно до ситуації».

- «Контроль м'яча – це **спосіб контролювати гру**. Якщо м'яч у нас, суперник не може створювати моменти».

- «Молоді гравці мають отримувати **якісну тактичну освіту**. У «Манчестер Сіті» ми вчимо їх не тільки грати, але й **розуміти футбол**».

- «Ми активно використовуємо аналітику, відеоаналіз та GPS-дані, щоб краще розуміти динаміку команди».

- «Незмінними залишаються **робота, дисципліна та бажання покращуватися**. Без цього навіть найталановитіший гравець не стане великим».

Отже, світовий досвід підготовки тренерів із видів спорту нового покоління демонструє високий рівень адаптації до змін. Інтеграція цифрових технологій, міждисциплінарний підхід та персоналізація навчальних програм стають ключовими напрямами розвитку тренерської освіти. Україна може використати ці тенденції для вдосконалення власної системи підготовки спортивних фахівців.

Список використаних джерел:

1. Коробейнікова Л. Г., Макарчук М. Ю., Коробейніков Г. В. [та ін.]. Стан психофізіологічних функцій висококваліфікованих спортсменів різних вікових груп. *Фізіологічний журнал.* 2016. № 62 (6). С. 81–87.

2. Макаренко М. В., Лизогуб В. С. Максимальний темп рухових реакцій людини та властивості основних нервових процесів. *Фізіологічний журнал*. 2002. Вип.48, №5. С.62-66.

3. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2022. №. 5, Вип. 150. С. 68-74.

4. Official Journal of the European Union. EU Guidelines on Dual Careers of Athletes. – Brussels, 2021.

5. World Economic Forum (2021). "The Future of Sports: How Technology is Reshaping the Industry." Geneva.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СПОРТИВНОГО ЛІДЕРСТВА ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Микола Устимчук,

студент 2 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Галина Голя,

викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти

та інформаційних технологій КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

В статті акцентується увага на актуальності спортивного лідерства для сучасної молоді. Визначено, що в умовах стрімкого розвитку суспільства, виникає потреба у кваліфікованих фахівцях-лідерах, з організаторськими здібностями, готові до тривалої, напруженої роботи заради створення умов для розвитку, а також здатні об'єднати навколо себе людей для досягнення поставлених цілей.

В сучасному суспільстві спорт відіграє важливу роль у формуванні не лише фізичного здоров'я молоді, але й моральних, соціальних та лідерських якостей. Спортивне лідерство є невід'ємною складовою цього процесу, адже воно стимулює особистісний розвиток, формує відповідальність і сприяє досягненню успіху як на спортивній арені, так і в житті.

Згідно з науковими дослідженнями Дж. Террі, лідерство – це вплив на групи людей, який спонукає їх до досягнення спільної мети. Інші зарубіжні автори, визначали лідерство, як міжособистісну взаємодію, яка проявляється в конкретній ситуації за допомогою комунікативного процесу і направлена на досягнення цілей. Досліджуючи природу лідерства, він звертає увагу на поєднання двох складових: комбінації певних якостей особистості та певного типу взаємовідносин у групі людей задля реалізації спільної діяльності та зазначає, що лідерство одночасно є: положенням (станом) особистості та процесом залучення послідовників до певної діяльності [1]. Такою концепцією є теорія лідерства Дж. Скуллера. Модель Дж. Скуллера складається з трьох рівнів: публічного, приватного та особистого. Кожен з них охоплює певні характеристики, якості, навички та поведінкові форми, які необхідно розвивати лідеру. Схематично ця модель представлена у вигляді трьох концентричних кіл та чотирьох стрілок, котрі спрямовані на зовні [3].

Спортивне лідерство є основною складовою виховання молоді. Лідери в спорті надихають на досягнення високих результатів, мотивують до подолання труднощів і формують командний дух. Спорт сприяє вихованню рішучості, витривалості та здатності приймати рішення в складних ситуаціях. Участь у спортивних командах або клубах дозволяє молоді навчитися працювати в колективі, брати відповідальність за результати та розвивати лідерські якості.

Спортивне лідерство має невід'ємне значення для сучасної молоді. По-перше, воно сприяє формуванню позитивного мислення і впевненості в собі. Спортивні лідери показують приклад того, як долати перешкоди і ставати сильнішими перед лицем труднощів. По-друге, спортивне лідерство розвиває комунікативні навички, які є важливими в сучасному світі. Молоді люди, які займаються спортом, вчаться висловлювати свої думки, слухати інших і співпрацювати. Спорт є чудовою нагодою для розвитку лідерських якостей. У командних видах спорту молодь вчиться:

- приймати відповідальність,
- приймати рішення,
- мотивувати інших,
- співпрацювати,
- вирішувати конфлікти.

Спортивне лідерство відіграє важливу роль для виховання молоді, оскільки, воно допомагає: розвивати впевненість у собі, формувати характер, особливо: наполегливість, дисципліну та стійкість. Лідер повинен вміти ставити перед собою та командою чіткі цілі та досягати їх, розвивати комунікативні навички та навчитися керувати стресом та тиском.

Спортивні лідери часто стають рольовими моделями для інших молодих людей. Вони можуть пропагувати здоровий спосіб життя, підтримувати соціальні ініціативи та виховувати повагу до інших.

Багато відомих українських спортивних лідерів надихають та мотивують сучасну молодь до самовідданості у спорті, героїзму та витривалості. Серед спортивних лідерів виділяємо Олександра Усика, Андрія Шевченка, Яну Клочкову.

Зокрема, Олександр Усик – це видатний боксер, який не лише демонструє високий рівень спортивної майстерності, але й є прикладом наполегливості та патріотизму. Саме його публічні виступи та поведінка на рингу надихають молодь на досягнення цілей. Андрій Шевченко – це відомий футболіст, що є володарем «Золотого м'яча». Він завжди показував свій професіоналізм та

вміння працювати в команді. Яна Клочкова – це знаменита українська плавчиня. Вона є втіленням працездатності, цілеспрямованості та вміння долати труднощі. Її спортивні досягнення та особисті якості роблять її прикладом наслідування для молодих спортсменів. Лідерські якості, розвинені у спорті, є цінними в будь-якій сфері життя. Вони допомагають молоді досягати успіху в навчанні та роботі, розвтвають вміння працювати в команді, що є важливими для успішної кар'єри.

У командних видах спорту молодь вчиться відповідальності не тільки за свої вчинки, але й за дії команди. Це вчить бути відповідальними, та прийнати виважені рішення. Ці навички потрібні для того, щоб у випадку незапланованої ситуації швидко знайти вирішення проблеми, демонструючи надійність та вміння критично мислити. Ця навичка є надзвичайно цінною в будь-якій сфері життя, де потрібно швидко реагувати на зміни та приймати важливі рішення. Також для лідера необхідна мотивація та вміння мотивувати свою команду. Потрібно вміти надихати, підтримувати та створювати зворотній зв’язок. Це вчить молодь емпатії та вміти надихати інших на досягнення спільних цілей [3].

Успіх у спорті часто залежить від здатності співпрацювати з іншими, знаходити спільну мову та працювати на спільну мету. Це вчить молодь бути командними гравцями та вміти ефективно взаємодіяти з іншими. Тому, що співпраця це є однією із ключових особливостей спортивного лідерства. Невід’ємною складовою лідерства є вирішення конфліктів. Лідер повинен вміти вирішувати конфлікти, які виникають у команді, знаходячи компроміси та зберігаючи єдність. Це вчить молодь бути дипломатичними та вміти знаходити спільну мову з різними людьми.

Отже, спортивне лідерство відіграє важливу роль у житті сучасної молоді, формуючи в них не лише фізичні, але й моральні та соціальні якості. Завдяки спорту молоді люди отримують можливість стати більш цілеспрямованими та відповідальними. Це допомагає їм не лише досягати успіхів на спортивній арені, але й бути успішними у всіх сферах життя. Спортивне лідерство відіграє важливу роль у формуванні сучасної молоді. Воно допомагає розвивати

лідерські якості, сприяє особистісному зростанню та готує молодь до успішного майбутнього. Спорт не лише робить молодь фізично сильною, але й виховує в них лідерів, які здатні змінювати світ на краще.

Список використаних джерел:

1. Бибик Д. Школа соціального лідерства як інтерактивна форма роботи з майбутніми соціальними працівниками в умовах ВНЗ : *наук. часопис. 11-те вид. Ніжин : НПУ ім. М. П. Драгоман., 2018. Т. 2 : Лідерство в сфері сталого розвитку: шляхи практичної реалізації в умовах підготовки соціальних працівників.* 186 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718341 (дата звернення: 29.03.2025).

2. Вижва М. Використання концепції дж. скуллера у розробці програми розвитку лідерських властивостей старшокласників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2019. Т. 12, № 8(53). С. 5-12.

3. Нікітський А. Ю. Формування лідерських компетентностей молоді засобами використання коучинг-технологій. URL:https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/8079 (дата звернення: 29.03.2025).

4. Олексюк С. Олександр Усик зберіг лідерство у рейтингу боксерів The Ring поза ваговим категоріями. URL: https://suspilne.media/sport/858779-oleksandr-usik-zberig-liderstvo-u-rejtingu-bokseriv-the-ring-poza-vagovim-kategoriami-top-5/ (дата звернення: 29.03.2025).

ШКОЛА МИСЛЕННЯ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Юлія Фень,

студентка 4-Д групи, спеціальності 013 Початкова освіта, відділення початкової, дошкільної освіти та інформаційних технологій, Луцький педагогічний фаховий коледж КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Ольга Галан,

викладач суспільних дисциплін КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Сучасні підходи до розвитку мислення молодших школярів спрямовані на формування вміння аналізувати, міркувати та самостійно здобувати знання. Особлива увага приділяється видам мислення та практичним завданням, що стимулюють когнітивну активність дітей.

Сьогодні у початковій школі важливо не тільки передавати знання, а перш за все формувати у здобувачів освіти здатність міркувати, аналізувати, робити висновки та самостійно здобувати інформацію. Адже саме в цьому віці формуються основи інтелектуального розвитку, що надалі впливають на успішність навчання у старших класах і в житті в цілому.

Розвиток мислення є одним із ключових завдань сучасної початкової освіти. Для цього педагог повинен створити умови, за яких здобувач освіти не пасивно сприймає матеріал, а активно залучається до пізнавального процесу, шукає відповіді, ставить запитання, обґрунтовує свою точку зору. Ефективним інструментом у цьому є застосування різноманітних форм та методів роботи,

які стимулюють мисленнєву активність – від проблемних запитань до рефлексивних вправ.

Загалом проблема мислення завжди була у центрі уваги багатьох філософів. Зокрема, сутність і значення мислення вивчали Парменід, Сократ, Аристотель, Р. Декарт, І. Кант, Г. Гегель та багато інших представників філософської думки різних епох. Всі академічні філософи західного світу сходяться на тому, що саме мислення є найголовнішою ознакою людського буття. Нехтуючи мисленням, ми будемо ігнорувати найважливішу особливість людини. Адже лише людина, яка мислить, може повноцінно творити своє життя. Ті ж, для кого мислення не є властивим – просто існують, подібно світу тварин чи рослин. Тому здатність оцінювати дійсність, а не лише сприймати її, постає величезною перевагою людського інтелекту, запорукою людського прагнення до розвитку, до самовдосконалення [1, с. 1].

Отож, **мислення** – це психічний пізнавальний процес, який узагальнює та опосередковано відображає важливі елементи, властивості та взаємозв'язки між ними в предметах і явищах об'єктивної реальності.

Виділяють декілька основних видів мислення:

1. Наочно-дійове мислення – це розв’язування задач, поданих у наочній формі, шляхом практичних дій. Цей вид мислення виявляють деякі тварини. Так, змінюючи співвідношення елементів ситуації, в якій перебуває, дістає потрібний їй предмет.

У дитини наочно-дійове мислення є першим кроком до опосередкованого пізнання свого оточення.

2. Наочно-образне (образне, просторове) мислення – це розв’язування задач шляхом ідеального перетворення їх умов. Дитина чотирьох-шести років, не маючи можливість діяти практично, здатна оперувати образом об’єкта, що викликав інтерес. Проте він ще не виходить за межі її сприйняття.

3. Словесно-логічне мислення – це провідний засіб теоретичного освоєння дійсності, що інтенсивно формується під час оволодіння дітьми науковими поняттями в процесі навчання. Воно має вигляд міркування, і

здійснюється шляхом таких мислительних дій, як аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, абстрагування, порівняння.

4. Теоретичне мислення можна вважати різновидом словесно-логічного. Це засіб цілеспрямованого теоретичного освоєння дійсності, відтворення її у поняттях. Теоретичне мислення спрямоване, як правило, на побудову узагальненого і значною мірою усвідомленого образу світу. Двома його формами є дискурсивне (від лат. discursus – міркування, досвід, аргумент) та інтуїтивне мислення.

5. Дискурсивне мислення – це розгорнуте в часі міркування за допомогою умовиводів – способів логічного зв'язку суджень. Останні складаються із засновків та висновку. Умовивід здійснюється шляхом індукції (від лат. inductio – наведення) – від менш загальних до більш загальних суджень або ж дедукції (лат. deductio від deduco – виводжу) – застосування вже відомого до нових випадків.

Проте і дискурсивне мислення має неусвідомлені компоненти. Коли ж такі компоненти домінують, воно набуває вигляду інтуїції (лат. intueor – пильно дивлюся) – нібито безпосереднього і майже раптового акту пізнання, що здійснюється без достатньо логічних підстав.

6. Практичне мислення генетично пов'язане з наочно-дійовим, але за механізмами здійснення нагадує теоретичне, тобто також може бути як дискурсивним, так і інтуїтивним. Проте, на відміну від теоретичного, воно є засобом розв'язання конкретних задач та передбачає внесення якихось дій у дійсність.

Практичне мислення може мати вигляд технічного (обслуговує процес створення і вдосконалення людиною технічних об'єктів) чи оперативного (розв'язання задач, що виникають під час управління технічними об'єктами) мислення.

7. Творче (продуктивне) мислення може бути наочно-образним або словесно-логічним, дискурсивним або інтуїтивним, теоретичним або практичним. Це головне знаряддя творчості, спосіб розв'язання оригінальних і

складних задач. Зрештою, це мислення, продуктом якого є принципово новий або вдосконалений образ того чи іншого аспекту дійсності.

Кожен вид мислення реалізується за допомогою певних психологічних механізмів – складників процесу мислення [2].

Усі види мислення взаємопов'язані й розвиваються поступово, починаючи з конкретних дій і поступово переходячи до абстрактних форм. У початковій школі важливо створювати різноманітні навчальні ситуації, що сприяють розвитку всіх форм мислення.

Мислення здобувачів освіти формується за допомогою вправ, спрямованих на розвиток. Ось, деякі з них:

1. «Навпаки». Діти загадують слова – назви дій, а названий учень добирає протилежне за значенням. Клас має право «виручати». Учитель попереджує, щоб діти загадували такі дієслова, до яких можна дібрати протилежні за значенням.

2. «Слова-переверти». Учитель пропонує дітям прочитати незвичні слова-переверти і пояснити значення їх, якщо читати зліва направо та справа наліво.

Еге, ага, біб, тут, пуп, дід, піп, око, Пилип, Алла, Аза, Ада, корок, потоп, наган, зараз, шалаш.

Учитель пропонує дітям прочитати інші слова-переверти спочатку зліва направо, пояснити, яке значення кожного з них.

Бук, сир, серп, Рим, луг, касир, куб, кіт.

А потім – прочитати ці слова справа наліво і порівняти, чи змінився їхній зміст, значення.

3. «Хто більше?». Учитель пропонує дітям із слова «ластівка» скласти якнайбільше слів, використовуючи тільки ті букви, з який воно складається. Перемагає той, хто складе найбільше слів.

ЛАСТІВКА. Стіл, лак, салат, кава, вітала, тікала, тікав, сітка, лавка, віл, кіт, світ, сіла, Савка, літа, така…

МУЗИКАНТ. Танк, музика, кант, кузина, муза, зима, таз, туз…

САДІВНИК. Сад, сів, сік, садив, віник, Іван, нива, два, сани, він, вік…

СОЛОДКА. Сода, сад, коло,коса, косо, колос, лак… [3].

Використання ігрових методик, завдань, що базуються на вирішенні проблем, рекурсивних вправ та розвиваючих ігор у навчальному процесі, заохочує активну участь здобувачів освіти у когнітивних процесах. Це допомагає формувати вміння аналізувати ситуації, ставити запитання та знаходити нові способи розв'язання задач. Головне – дитина є активним учасником навчання, вчиться міркувати, обговорювати, оцінювати та самостійно здобувати інформацію, а не лише пасивно її отримувати.

Таким чином, школа мислення виходить за межі окремих методик і постає як цілісний педагогічний підхід, що має на меті розкрити інтелектуальний потенціал кожної дитини та сформувати здатність до свідомого, відповідального та творчого життя.

Список використаних джерел:

1. Тішко Л., Щепова Д. Філософський аспект мислення. *Grani.* URL: https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1620 (дата звернення: 07.04.2025).

2. Мислення. Види мислення. Процес мислення. Класифікація теорій мислення. *Osvita.ua.* URL: https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29349/ (дата звернення: 07.04.2025).

3. Сидорук Н. М. Вправи та ігри для розвитку уваги, пам’яті, мислення й уяви молодших школярів на уроках мови. *Naurok.* URL: https://surl.li/bertdq (дата звернення: 07.04.2025).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАПРОДУКТІВ НА УРОКАХ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Ірина Христінчик,
студентка 41ПО групи спеціальності 013 Початкова освіта,
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Олена Стрельбіцька,
кандидат філологічних наук, ст. викладач кафедри філології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядаються особливості застосування медіапродуктів на уроках навчання грамоти в початковій школі. Проаналізовано основні види медіаресурсів та їх дидактичний потенціал у формуванні мовленнєвої компетентності молодших школярів. Запропоновано практичні шляхи інтеграції медіапродуктів у процес навчання грамоти.

В умовах трансформації освітнього середовища та впровадження концепції Нової української школи посилюється роль інноваційних технологій навчання, зокрема використання медіапродуктів. Сучасні діти, які з раннього віку взаємодіють із цифровими пристроями, потребують нових підходів до навчання грамоти, що поєднували б традиційні методики з інтерактивними медіаресурсами. Особливо важливим є питання ефективної інтеграції медіапродуктів у навчання грамоти, адже саме в цей період закладаються основи мовленнєвої компетентності учнів. Державний стандарт початкової освіти визначає використання медіаресурсів як один із шляхів формування комунікативної компетентності учнів, що є невід'ємною складовою успішного навчання [3, с. 8].

Дослідження О. Савченко свідчать, що застосування медіапродуктів у процесі навчання грамоти сприяє підвищенню мотивації дітей до навчання, активізації різних каналів сприйняття інформації та формуванню стійких навичок читання й письма. Водночас, як зазначає К. Пономарьова, недостатньо

обґрунтованим залишається питання методики застосування різних видів медіапродуктів на різних етапах навчання грамоти [5, с. 26].

Проблемі використання медіапродуктів у початковій школі присвячено роботи вітчизняних науковців, зокрема М. Вашуленка, О. Савченко, К. Пономарьової, О. Вашуленко, які розробили теоретико-методологічні засади впровадження медіазасобів у процес навчання грамоти. Питання застосування конкретних медіатехнологій досліджували В. Шакотько, О. Співаковський. Особливості використання мультимедійних ресурсів на уроках навчання грамоти висвітлювали Т. Пироженко, Л. Варзацька, Г. Лоюк та інші[4, с. 115].

У зарубіжній педагогіці проблематику застосування медіапродуктів у початковій мовній освіті розглядали Дж. Коутс, Б. Дадні, М. Пренскі, які обґрунтували необхідність трансформації традиційних підходів до навчання з урахуванням особливостей сприйняття інформації цифровим поколінням [8, с. 78].

Метою нашого дослідження є визначення особливостей застосування різних видів медіапродуктів на уроках навчання грамоти в початковій школі та розробка практичних рекомендацій щодо їх ефективної інтеграції в освітній процес.

На основі аналізу науково-методичної літератури та практичного досвіду ми визначили такі особливості застосування медіапродуктів на уроках навчання грамоти:

1. Диференціація медіапродуктів відповідно до етапів навчання грамоти. На добуквеному етапі доцільно використовувати медіаресурси, спрямовані на розвиток фонематичного слуху та зорово-просторового сприйняття (аудіозаписи, мультимедійні презентації із зображеннями предметів, інтерактивні ігри для розрізнення звуків). Буквений період передбачає застосування медіапродуктів для засвоєння графічних образів літер та формування навичок читання й письма (відеоуроки з написання літер, електронні тренажери для читання складів, слів). На післябуквеному етапі ефективними є ресурси для вдосконалення техніки читання, розширення

словникового запасу, розвитку зв’язного мовлення (електронні дитячі книги, аудіокниги з текстами для читання, мультимедійні словники) [2, с. 52].

2. Мультисенсорний підхід до застосування медіапродуктів. Ефективне навчання грамоти передбачає активізацію різних каналів сприйняття інформації. Аудіомедіа (звукові файли, аудіоказки) розвивають фонематичний слух, сприяють засвоєнню звукової системи мови. Візуальні медіа (презентації, інфографіка, відеозаписи) забезпечують наочність у представленні графічних образів літер, демонструють правильне написання. Інтерактивні медіа (мобільні додатки, електронні тренажери) дозволяють учням активно взаємодіяти з навчальним матеріалом, отримувати миттєвий зворотний зв’язок [1, с. 34].

3. Інтеграція медіапродуктів у структуру уроку навчання грамоти. Медіаресурси можуть бути використані на різних етапах уроку, виконуючи різні дидактичні функції: мотиваційну (на етапі актуалізації опорних знань), інформаційну (під час пояснення нового матеріалу), тренувальну (на етапі закріплення), контрольну (для перевірки засвоєного матеріалу). Важливо органічно поєднувати роботу з медіапродуктами та традиційними засобами навчання, дотримуючись принципу доцільності [7, с. 93].

4. Створення медіапродуктів першокласниками – спосіб активного засвоєння навичок грамоти. Молодші школярі можуть не лише використовувати готові медіаресурси, але й створювати власні медіапродукти: записувати аудіофайли з правильною вимовою звуків, складати електронні словники вивчених слів, створювати мультимедійні історії з використанням вивчених літер. Така діяльність сприяє активному засвоєнню навичок читання й письма, розвиває творчі здібності та формує основи медіаграмотності.

Для ефективного застосування медіапродуктів на уроках навчання грамоти ми пропонуємо такі методи та прийоми:

- *Мультимедійні презентації* з використанням анімаційних ефектів для демонстрації процесу написання літер, формування асоціативних зв’язків між звуком і буквою (наприклад, літера "Ж" та звук жука) [1, с. 36].

- *Інтерактивні вправи* на розпізнавання звуків, складів, слів з використанням аудіо- та відеоматеріалів ("Знайди звук", "Склади слово", "Прочитай склад").
- *Електронні тренажери* для формування навичок читання з регульованою швидкістю подачі матеріалу, що дозволяє індивідуалізувати процес навчання.
- *Аудіодиктанти* для розвитку фонематичного слуху та навичок письма, де учні слухають звуки, склади, слова та записують їх.
- *Мультимедійні ігри* для закріплення навичок читання та письма ("Букварик", "Літери-мандрівники", "Звукові доріжки").
- *Проєктна діяльність* із створенням медіапродуктів: запис аудіословників, створення електронної абетки, фотоколажів зі словами на певну літеру [5, с. 28].

Важливо, щоб застосування медіапродуктів на уроках навчання грамоти відбувалося з урахуванням санітарно-гігієнічних норм, вікових особливостей учнів та відповідало конкретним навчальним завданням. Так, тривалість роботи з електронними засобами навчання для учнів 1 класу не повинна перевищувати 10 хвилин поспіль, а візуальний контент має бути адаптований до особливостей сприйняття молодших школярів (великий шрифт, контрастні кольори, чіткі зображення).

Окремої уваги заслуговує питання підготовки вчителів до ефективного застосування медіапродуктів на уроках навчання грамоти. Педагоги повинні не лише володіти технічними навичками роботи з медіазасобами, але й розуміти їх дидактичний потенціал, вміти інтегрувати їх у традиційну методику навчання грамоти, створювати власні медіаресурси відповідно до потреб конкретного класу.

Висновки. Ефективність застосування медіапродуктів залежить від системного підходу, що передбачає чітке визначення дидактичної мети, відбір відповідних медіаресурсів, методично грамотну організацію роботи з ними та оцінку результативності. Важливою умовою є також дотримання балансу між

традиційними методами навчання грамоти та інноваційними підходами з використанням медіазасобів.

Перспективними напрямами подальших досліджень вважаємо розробку навчально-методичних комплексів з навчання грамоти, що інтегрують традиційні та медіазасоби, створення адаптивних електронних ресурсів, які враховують індивідуальні особливості учнів, а також вивчення впливу різних видів медіапродуктів на ефективність формування навичок читання та письма в молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання грамоти в 1 класі. Київ: Літера, 2019. 3642 с.

2. Гриневич М. С. Медіаосвіта молодших школярів: теорія і технологія. Київ: Педагогічна думка, 2020. 184 с

3. Державний стандарт початкової освіти. URL : https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti (дата звернення: 29.03.2025).

4. Найдьонова Л. А. Медіаграмотність у системі шкільної освіти: до питання оцінювання медіакомпетентності. Педагогіка і психологія. 2018. № 2. С. 29-37.

5. Пономарьова К. І. Особливості навчання грамоти першокласників за новою навчальною програмою. Початкова школа. 2019. № 8. С. 23-29.

6. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Грамота, 2012. 504 с.

7. Шкребець О. О. Формування медіаграмотності молодших школярів у процесі навчання української мови. Початкова школа. 2019. № 5. С. 14-17.

8. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon. NCB University Press, 2019. Vol. 9 No. 5. P. 75-80.

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Галина Шелкович,

студентка 2 курсу спеціальності 013 Початкова освіта і факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Наукова керівниця – Наталія Соняк,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті розглядаються дидактичні особливості розвитку обдарованості здобувачів початкової освіти у процесі навчальної діяльності. Особлива увага приділяється методам виявлення і розвитку дитячої обдарованості.

Дитяча обдарованість протягом багатьох років привертає увагу педагогів і на сьогоднішній день посідає провідне місце в психолого-педагогічних дослідженнях.

Виявлення обдарованих дітей та робота з ними нині є актуальною проблемою сучасної освіти. Пошук неординарної творчої особистості насамперед може бути пов'язаний із суспільством, з яким вона взаємодіє. У світі спостерігається значний розвиток нових технологій у всіх сферах життєдіяльності, тому зростає потреба у творчих людях, здатних мислити нестандартно, з високою пізнавальною активністю і високорозвиненим інтелектом.

Питання обдарованості дітей досліджували українські вчені, такі як О.Вознюк, Л. Горбань, О. Демченко, Ю. Ковальчук, Н. Лавриченко, С. Науменко, О. Паньків, П. Тадеєв та ін.

Поняття «обдаровані діти» постійно потребує більш точного визначення. Її ранній прояв у допитливості, швидкості та логіці мислення, у багатстві словникового запасу та розвиненості уяви, відносять до найважливіших особливостей обдарованих дітей [1, с. 261].

Дослідники виділяють такі види обдарованості:

- загальна обдарованість – високий рівень розвитку здібностей, чий діапазон виходить за межі однієї або декількох видів діяльності, з досягненням величезних успіхів.

- спеціальна обдарованість проявляється в певному виді діяльності, характеризується вміннями, навичками, конкретно реалізованими знаннями.

Спеціальна обдарованість, в свою чергу, поділяється на такі види:

- творча обдарованість проявляє себе в не шаблонному мисленні. Цей вид обдарованості допомагає розкрити творчий потенціал, для знаходження оригінальних рішень різного виду проблем.

- інтелектуальна обдарованість може характеризуватися вміннями і здібностями до аналізу, мислення, і фактами для зіставлення. Такі діти досягають успіху в інтелектуальних іграх та уроках, тоді як можуть відставати щодо занять гуманітарного виду.

- академічна обдарованість характеризується високими результатами в навчанні.

- психомоторна (спортивна) обдарованість характеризується спортивними здібностями. Вони можуть бути пов'язані зі швидкістю, спритністю в рухах.

- соціальна або лідерська (організаторська) обдарованість допомагає в розвитку успішного спілкування. Цей вид обдарованості допомагає навчитися ладнати з людьми [8, с. 115].

Вкрай необхідною в сучасну епоху є робота з обдарованими здобувачами початкової освіти. Саме тому школа, як перша сходинка в житті кожної дитини, повинна вирішувати важливі завдання: розкривати здібності кожного учня, виховувати його різнобічною особистістю, яка здатна не тільки мислити, а й знаходити нестандартні рішення для розкриття поставлених завдань, твердо

знає свій професійний шлях і готова навчатися протягом усього життя. Саме ці навички і повинні формуватися з початкової школи [6, с. 250].

До обдарованих здобувачів початкової освіти потрібен особливий підхід. Тому нині основним напрямком у роботі з ними вважається індивідуальний підхід: їх потрібно вміти зацікавити в отриманні нових знань, виявити обдарованість і талант дітей у різних галузях діяльності, а також спробувати розвинути потенціал у кожної дитини [4, с. 10].

Роботу з обдарованими здобувачами початкової освіти поділяють на чотири етапи:

1. Діагностичний етап – викладач має спробувати проаналізувати інтереси та отримані результати діяльності самих здобувачів початкової освіти.

2. Навчальний етап – індивідуальний і диференційований підхід оцінювання здобувачів початкової освіти на уроках, також можуть допускатися індивідуальні заняття, гуртки, секції.

3. Методичний етап – складання всіляких планів для підготовки учнів до олімпіад, підготовка програм до курсів за вибором, посібників, добірка методичної літератури для роботи з обдарованими дітьми.

4. Творчий етап – готовність здобувачів початкової освіти взяти участь в олімпіадах, змаганнях, конкурсах [3, с. 14].

Існує чотири стратегії в розробках навчальних програм для обдарованих здобувачів початкової освіти:

Прискорення. Підхід дає можливість дітям із прискореними темпами розвитку, у прискореному варіанті пройти кілька класів освітнього закладу. Але застосовувати його треба з обережністю, тому що тільки збагачене і поглиблене вивчення навчального матеріалу може бути виправдане. Літні та зимові табори, майстер-класи, курси є прикладом для навчання дітей з різними видами обдарованості.

Поглиблення. Цей підхід ефективний для дітей з особливим інтересом до будь-якої галузі знань. Характеризується глибоким вивченням тем і розділів курсу. Однак цей підхід може містити в собі низку проблем: по-перше, не всі

діти можуть виявити інтерес до одного виду діяльності, їхні інтереси можуть виходити за межі одного напряму знань. По-друге, таке поглиблене вивчення окремих предметів, на ранніх етапах навчання, можуть завдавати шкоди загальному розвитку дитини. Тому цей підхід потребує обережного використання для роботи з обдарованими здобувачами початкової освіти.

Збагачення. Цей вид підходу орієнтований на вихід за межі встановленої теми, шляхом поєднання двох предметів. Крім того, цей підхід дає змогу використовувати різноманітні програми та способи для навчання обдарованих дітей.

Проблематизація. Такий підхід передбачає метод стимулювання особистісного розвитку дитини. Характеризується він в оригінальних поясненнях, пошуку нових смислів, під час вивчення різноманітних галузей знань [5, с. 83].

Варто зазначити, що останні стратегії є нині найбільш перспективними. Вони враховують особливості розвитку обдарованих дітей, тому можуть бути використані як при прискореній, так і при поглибленій побудові шкільних навчальних програм.

Успіх у розвитку будь-якої дитини залежить не тільки від грамотно вибудуваної навчальної програми, а й коли з дитиною працює висококваліфікований викладач [2, с. 42].

Нині в освітньому процесі робиться акцент на діяльнісний підхід, тобто викладач у роботі з обдарованими дітьми повинен володіти здібностями автора, творця, вміти поставити мету в роботі, знайти способи для її досягнення, нести відповідальність за дитину, максимально допомагати їй у навчальному процесі. Обдаровану дитину важливо спрямовувати на здобуття знань, їх переробку; виховувати здатність до самостійного мислення, на основі отриманого матеріалу [7, с. 10].

Таким чином, основним завданням учителя вважається грамотна побудова всього навчально-виховного процесу, для того щоб підтримати здобувачів початкової освіти, розвинути їх здібності та реалізувати їх у

подальшому творчому шляху. У вихованні обдарованої дитини необхідно зробити так, щоб цікавість переросла в любов до знань, а потім у «пізнавальну потребу».

Список використаних джерел:

1. Вознюк О. В. Обдарованість як парадигма сучасної педагогіки. *V Міжнародно науково-практична онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації!», 23-29 серпня 2024 р., Інститут обдарованої дитини НАПН України.* Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2024. С. 261-271.

2. Горбань Л. В. Соціальна обдарованість учнівської молоді як наукова та соціальна проблема. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2023. №4 (91). С. 40-44.

3. Демченко О. П. Соціальна обдарованість: сутність і прояви. *Теоретико-методологічні засади психологічної допомоги обдарованій особистості в освітньому просторі*. Тези доповідей XII науково-практичного семінару 22 квітня 2021 року. Київ. 2021. С. 13-15.

4. Ковальчук Ю. М. Обдарованість: від стихії до принципів ідентифікації. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2023. №2 (89). С. 5-15.

5. Лавриченко Н. М. Пізнавати і розвивати обдарованість: монографія. Київ: Фенікс. 2021. 352 с.

6. Науменко С. С. Зміст та сутність поняття обдарованість в наукових працях вітчизняних та закордонних вчених. *Питання сходознавства в Україні. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 28 березня 2019 р.* Харків. 2019. С. 250-251.

7. Паньків О. Теоретичний аналіз понять «здібності» та «обдарованість» в психолого педагогічних дослідженнях. *Обдарована дитина у просторі виховних інновацій: матеріали науковопрактичного онлайн-вебінару. (16 грудня 2020 р.).* Івано-Франківськ: ПНУ. 2021. С. 10-13.

8. Тадеєв П.О. Обдарованість і творчість особистості: Американський підхід. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан. 2023. 240 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Юлія Яковець,
студентка 4 курсу спеціальності Початкова освіта
факультету початкової освіти та фізичної культури
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Науковий керівник – Петро Бойчук, *кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради*

У тезах розглянуто особливості формування толерантної поведінки у дітей молодшого шкільного віку, визначено її значення для соціальної адаптації та гармонійного розвитку особистості. Проаналізовано основні чинники, що впливають на розвиток толерантності, зокрема роль сім'ї, шкільного середовища та педагогічного впливу.

Формування толерантної поведінки у молодшому шкільному віці є багатогранним процесом, що спирається на фундаментальні психологічні та педагогічні концепції. Толерантна поведінка охоплює систему соціально прийнятних дій, які базуються на принципах взаємоповаги, прийняття різноманітності та готовності до конструктивної взаємодії.

Теоретичні основи формування цієї поведінки розглядаються крізь призму основних підходів, зокрема психодинамічного, біхевіорального та екзистенційно-гуманістичного, кожен з яких робить вагомий внесок у розуміння сутності толерантності та методів її виховання.

Психодинамічний підхід акцентує увагу на значущості раннього емоційного досвіду дитини, впливі батьківських моделей поведінки, а також ролі несвідомих механізмів у формуванні толерантних установок. На думку дослідників цього напрямку, як-от З. Фройд та його послідовники, розвиток

емпатії та навичок розуміння інших людей тісно пов’язаний із процесами ідентифікації та інтроекції, які відбуваються у ранньому віці. Молодший шкільний вік є критичним періодом для зміцнення позитивного емоційного зв'язку з однолітками, що сприяє зниженню рівня тривожності та агресії як бар'єрів на шляху до толерантності.

Біхевіоральний підхід, який базується на працях Б. Скіннера та інших представників поведінкової психології, наголошує на значущості соціального підкріплення та навчання через спостереження. У контексті молодшого шкільного віку толерантність формується шляхом моделювання бажаної поведінки з боку дорослих та однолітків. Особливо важливу роль відіграє створення ситуацій, у яких діти отримують позитивне підкріплення за прояви емпатії, співпраці та взаємодопомоги. Таким чином, толерантна поведінка стає не лише бажаною, але й очікуваною в соціальному середовищі дитини.

Екзистенційно-гуманістичний підхід зосереджений на розвитку особистісної автентичності, самоповаги та здатності до рефлексії. Представники цього напряму, зокрема К. Роджерс та В. Франкл, підкреслюють, що основою толерантної поведінки є здатність особистості усвідомлювати та приймати власну унікальність, а також цінувати різноманітність інших людей. Молодший шкільний вік є сприятливим періодом для виховання цих якостей, оскільки в цей час відбувається інтенсивний розвиток соціальної компетентності та формування моральної свідомості. Вчені зазначають, що основою толерантної поведінки є здатність дитини до взаємодії з однолітками, формування адекватних соціальних навичок та розвиток моральних орієнтирів на основі норм і цінностей, прийнятих у суспільстві.

Освіта відіграє ключову роль у формуванні толерантності, оскільки вона традиційно розглядається як процес засвоєння людиною досвіду попередніх поколінь, що включає систематизовані знання, практичні вміння та навички.

Як зазначає С. Ворошилова, виховання толерантності ґрунтується на повазі до представників різних національностей і релігій, ознайомленні дітей, молоді та суспільства з культурною спадщиною свого народу, високому рівні

педагогічної культури вихователів, забезпеченні можливості отримання національної та релігійної освіти. Важливу роль у цьому процесі відіграє діяльність національно-культурних і релігійних організацій, підтримка державою культурних ініціатив, а також відсутність зовнішнього тиску з боку міжнародних, національних чи релігійних інституцій.

При визначенні змісту виховання толерантності варто звернути увагу на модель, яка висвітлює особливості поведінки в толерантному та інтолерантному класах. Так, для учнів толерантного класу характерними є такі прояви поведінки: уміння уважно слухати та чути інших, прагнення розібратися в суті питання та уточнювати деталі. У такому класі панує атмосфера доброзичливості, взаємоповаги, підтримки, ввічливого спілкування та емпатії. Водночас в інтолерантному класі спостерігаються інші риси: відсутність уміння слухати, небажання взаємодіяти, схильність до звинувачень, насмішок, осуду, критики будь-якої точки зору, а також використання погроз, наказів і застережень.

У полікультурному освітньому середовищі, школа та шкільний клас відіграють значну роль у процесі виховання толерантності, адже вони стають мікросередовищем соціальних взаємин, які дитина переносить у доросле життя. Саме тому у кожному класі важливо створити сприятливу атмосферу, що сприятиме формуванню толерантних установок у поведінці школярів.

У межах педагогічної науки формування толерантної поведінки розглядається як цілеспрямований процес, що включає низку методів, форм і засобів впливу. Серед них виділяються аналітико-діагностична, пізнавальна та ціннісно-орієнтована діяльність. За допомогою аналітико-діагностичних методів учитель отримує змогу виявити індивідуальні потреби учнів у розвитку толерантності, визначити наявний рівень їхньої соціальної компетентності та сформулювати відповідні педагогічні завдання. Пізнавальна діяльність, зокрема робота з казками, літературними творами та сюжетно-рольовими іграми, сприяє розвитку емоційно-чуттєвої сфери дитини та усвідомленню нею моральних принципів толерантності.

Ціннісно-орієнтована діяльність спрямована на формування у дітей здатності до етичної рефлексії, розвитку комунікативних навичок та емпатійного ставлення до інших. Значну увагу в цьому контексті приділяють груповим формам роботи, що забезпечують ефективну соціалізацію дітей, зокрема заняттям у гуртках, тематичним дискусіям, інтерактивним іграм та тренінгам. Згідно з концепцією В. Вульфова, використання інтерактивних методів навчання сприяє створенню атмосфери довіри та взаємодопомоги в дитячому колективі.

Проблема виховання толерантності у молодших школярів є надзвичайно актуальною, оскільки саме у початковій школі формуються основи комунікації в колективі під час виконання спільних завдань, обговорення та ухвалення колективних рішень [3, с. 65].

Спираючись на концепцію Л. Вишневської, можна визначити основні напрями розвитку толерантності у дітей молодшого шкільного віку, серед яких:

– ознайомлення з принципом поваги до людської гідності без винятку для всіх;

– усвідомлення унікальності кожної особистості та повага до відмінностей між людьми;

– розуміння важливості взаємодоповнюваності у спілкуванні;

– ознайомлення з культурними особливостями, побутом і традиціями різних народів;

– формування активної життєвої позиції [1, с. 30].

О. Волошина у своїй роботі пропонує організовувати життєдіяльність школярів таким чином, щоб діти могли виявляти та помічати позитивні риси в інших, а також отримувати допомогу у розумінні складнощів і суперечностей позашкільного життя [2, с. 82].

Процес виховання толерантності не обмежується лише передачею знань про це явище. Важливу роль відіграє стимулювання дітей до прояву толерантної поведінки через розвиток умінь вести діалог, уважно вислуховувати та розуміти позицію інших, намагатися приймати її такою, якою

вона є, впевнено висловлювати власні думки та зберігати доброзичливість у спілкуванні.

Враховуючи особливості толерантності та психолого-педагогічні чинники її виховання у молодших школярів, деякі наукові визначають основні функції, які толерантність виконує у життєдіяльності дитини: стійкість, мотиваційну, адаптаційну, оцінно-прогностичну та інтеграційну.

Загалом, можна сказати, що формування толерантної поведінки у молодшому шкільному віці є багатокомпонентним процесом, який ґрунтується на психологічних теоріях і педагогічних стратегіях. Взаємодія теоретичних основ і практичних методів сприяє створенню умов для гармонійного розвитку особистості дитини, здатної до співпраці, взаємоповаги та конструктивної взаємодії з іншими людьми.

Список використаних джерел:

1. Волошина О. Проблемна формуваннння толеранantтності в сучасних педагогнічних досліджненнях. *Рідна школа*. 2017. 154 с.

2. Ворошилова С. Т Толерантність як компоненнт професінйної культурни вчителя. Наукові записки. Київ, 2017. С.82 –105.

3. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Л. Гумецької. Харків: Віват, 2020. 512 с.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ

Інна Яковлюк,

студентка 11 ПО групи спеціальності 013 Початкова освіта

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Науковий керівник – Анастасія Веснянка,

методист факультету початкової освіти та фізичної культури

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

У статті визначено роль ранкових зустрічей у формуванні навичок спілкування молодших школярів, розглянуто їхню організацію та вплив на комунікативну компетентність учнів та зроблено висновок про ефективність цього методу у початковій освіті.

Система освіти Нової української школи, спрямована на формування у здобувачів освіти ключових компетентностей, необхідних для розвитку майбутнього нашої держави. У цьому контексті важливе місце посідає розвиток комунікативних навичок здобувачів, що включає як вербальне, так і невербальне спілкування. Одним із ефективних інструментів для цього є проведення ранкових зустрічей, які сприяють розвитку зазначених компетентностей, створюючи сприятливу атмосферу взаємодії, співпраці та обміну інформацією.

Ранкова зустріч - це запланований, структурований збір, який займає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності групи або класу, де панує атмосфера піклування та відповідальності [2].

Ранкові зустрічі відіграють важливу роль у формуванні здорових взаємин між здобувачами освіти, вони допомагають дітям розвивати основні комунікативні навички, зокрема вміння слухати, висловлювати свої думки та враховувати думки інших. Під час зустрічей учні мають можливість поділитися своїми враженнями, що неодмінно сприяє створенню позитивного емоційного фону на початку навчального дня. Це, у свою чергу, допомагає формувати позитивну атмосферу в класі, що підтримує мотивацію до навчання та формує здорові соціальні взаємини серед дітей [3].

У початковій школі ранкові зустрічі зазвичай проводяться щодня, їхня тривалість становить 15-20 хвилин [2]. Цей невеликий проміжок часу, окрім морального позитиву, сприяє розвитку комунікативних навичок молодших школярів, покращенню їх соціальної взаємодії та формуванню згуртованого колективу.

Проведення ранкових зустрічей зазвичай складається з таких етапів, як привітання, групове заняття, обмін новинами класу та різноманітні інтерактивні форми взаємодії, як-от «крісло автора», гра «знайомство» тощо [3].

Ранкові зустрічі сприяють розвитку вербальної та невербальної взаємодії серед молодших школярів, оскільки під час такої взаємодії вони активно практикують висловлення своїх думок і вміння слухати. Наприклад, коли діти діляться новинами класу чи особистими враженнями, вони не лише тренують свої мовні навички, але й використовують невербальні засоби комунікації, такі як міміка, жести та інтонація. Це важливо для розвитку здатності виражати себе не лише словами, а й через інші способи взаємодії. Така діяльність допомагає дітям адаптуватися до різних соціальних ситуацій, адже на ранкових зустрічах учні вчаться не тільки висловлювати свою думку, а й поважати думки інших, уважно слухати та враховувати позицію інших людей [1].

Під час активності "крісло автора" учень, який сидить у центрі кола, розповідає про себе або свій досвід, а однокласники можуть задавати питання або коментувати. Це створює ситуацію, в якій потрібно підтримувати діалог, відповідати на запитання, формулювати свої думки чітко й логічно, що сприяє розвитку вербальних навичок. Крім того, під час таких активностей учні вчаться вирішувати малі конфлікти, що можуть виникнути під час обміну думками, наприклад, коли одна дитина не погоджується з іншою. Така форма роботи надасть можливість навчитися слухати, зберігати спокій, дискутувати без агресії і знаходити компроміс [2].

Обмін новинами класу є ще одним потужним інструментом для розвитку комунікативних навичок. Учні, розповідаючи про події з власного життя, вчаться формулювати свою розповідь, чітко викладати факти та виражати емоції. Це сприяє розвитку їхніх навичок самовираження в колективі, оскільки діти навчаються слухати та висловлювати свою думку в контексті групи.

Застосування різноманітних форм організації ранкових зустрічей, таких як групові вправи, сприяє розвитку командної роботи та емоційної чутливості. Наприклад, якщо діти працюють в малих групах над певною задачею або

вправою, вони мають можливість обговорити ідеї, поділитися думками, що розвиває їхню здатність працювати в команді, враховувати думки інших і досягати спільних результатів [3]. Це сприяє розвитку взаєморозуміння та толерантності, адже діти навчаються приймати різні точки зору, а також виявляти підтримку та допомогу своїм однокласникам.

Використання ранкових зустрічей у початковій школі є надзвичайно ефективним методом для розвитку комунікативних і соціальних навичок учнів. Цей метод створює простір для учнів, де вони можуть безпечно висловлювати свої думки, ділитися емоціями та формувати стосунки з однокласниками і вчителем. Ранкові зустрічі сприяють розвитку вміння слухати, виражати свої почуття, влаштовувати конструктивний діалог та вирішувати конфлікти мирним шляхом. Вони також дозволяють дітям навчатися працювати в команді, що є важливим елементом не лише шкільного, а й соціального життя в цілому.

Особливістю цього методу є те, що він враховує індивідуальні особливості учнів, дозволяючи кожному знайти свій спосіб взаємодії, підтримки та самовираження в колективі. За допомогою різноманітних вправ і активностей на ранкових зустрічах, діти розвивають не тільки мовні навички, але й емоційну чутливість та здатність адаптуватися до соціальних ситуацій. Вони вчаться не тільки висловлювати свої думки, але й поважати думки інших, що має велике значення для гармонійних стосунків у колективі та в подальшому житті.

Крім того, регулярні ранкові зустрічі допомагають створити в класі атмосферу підтримки і взаєморозуміння, що є основою для ефективного навчання і розвитку. Діти, які мають можливість відчути себе важливими членами колективу, відчувають більшу мотивацію до навчання та зростають впевненішими у своїх силах. Такий підхід сприяє формуванню не лише академічних навичок, а й соціальних цінностей, що необхідні для успішної адаптації у майбутньому.

Таким чином, ранкові зустрічі в початковій школі є важливим інструментом для всебічного розвитку учнів, що сприяє формуванню

комунікативної компетентності, взаємоповаги, а також гармонійних стосунків у колективі. Цей метод не тільки полегшує процес навчання, але й створює умови для розвитку соціальної та емоційної зрілості дітей.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н.М. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ. ТОВВидавничийдім«Плеяди»,2017.206с.

2. Ранкова зустріч: розвиток взаємоповаги та толерантності. URL: https://osvita.ua/school/method/upbring/1493/ (дата звернення: 29.03.2025 р.).

3. Ранкові зустрічі, ігри, розваги. URL: https://naurok.com.ua/rankovi-zustrichi-igri-rozvagi-222630.html (дата звернення: 29.03.2025 р.).

БУЛІНГ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: ФОРМИ ПРОЯВУ ТА НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ

Дарина Ятчук,

студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

відділення початкової та дошкільної освіти

Володимирського педагогічного фахового коледжу

імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради

Науковий керівник – Богдан Шахраюк,

викладач психології, викладач-методист

Володимирського педагогічного фахового коледжу

імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради

Проаналізовано проблему булінгу серед підлітків. Описано різні форми булінгу та їх негативний вплив на психологічний стан і соціалізацію. Наголошено на важливості створення безпечного середовища для профілактики булінгу та забезпечення конструктивних міжособистісних відносин.

У сучасному суспільстві важливою умовою гармонійного розвитку особистості постає вміння взаємодіяти з іншими – і з однолітками, і з

дорослими. У період її активного становлення, зокрема в підлітковому віці, часто з цим виникають труднощі. Поширеною стала проблема булінгу, яка руйнує принципи здорової взаємодії, спричиняючи психологічний дискомфорт, соціальну ізоляцію й агресію.

За даними сучасних досліджень, саме в цей період активно проявляється явище булінгу (від англ. «bully» – хуліган, забіяка) – «умисне, тривале, повторюване, фізичне або психологічне насильство, що не носить характер самозахисту і не санкціоноване нормативно-правовими та моральними актами з боку індивіда або групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні і т. д.) щодо іншого індивіда, і яке відбувається переважно в організованих колективах (школа, робота, армія, веб-спільнота) з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет, самоствердитись, принизити іншого тощо)» [3, с. 64]. Визначення варіюється залежно від контексту, але загалом під цим терміном розуміють цілеспрямовану, систематичну агресивну поведінку однієї особи або групи щодо іншої з метою домінування, приниження або нанесення психологічної чи фізичної шкоди.

Дослідження булінгу в наукових працях набуває сьогодні особливої актуальності з огляду на часті його прояви, зокрема в підлітковому середовищі. Його вивчали такі українські та закордонні дослідники, як К. Абсалямова, О. Барліт, Ю. Клименко, Д. Лейн, О. Луценко, Л. Лушпай, Д. Олвеус, С. Стельмах. В. Шевчук та ін.

Соціально-педагогічні аспекти досліджені у працях В. Ролінського, Е. Міллера, І. Баєвої, К. Биковської, М. Бутовської. У сучасному науковому просторі актуальними щодо причин булінгу є напрацювання О. Олєксєєвої, Є. Волквого, Н. Михайлової, Н. Зинов'євої, а також дослідження В. Вишневської, В. Семикіної, В. Стремицької, в яких проаналізовано важливість формування систематичної роботи щодо профілактичних заходів в освітніх закладах. У такий спосіб постає потреба в детальному вивчення форм його прояву та напрямів профілактики.

У підлітковому віці булінг може виникати і в освітньому закладі, і поза його межами. Він проявляється у двох провідних формах: фізичній і психологічній. Окрім цього, науковці пропонують таку деталізовану класифікацію булінгу за проявами:

1) фізичний (побиття, штовхання),

2) вербальний, або словесний (образи, глузування, лайка),

3) емоційний (психологічний) – залякування, неприйняття, покарання;

4) соціальний (ізоляція, поширення чуток),

5) кібербулінг (агресивна поведінка в інтернеті, онлайн-спілкуванні, зокрема в переписці), який сьогодні поширений найбільшою мірою [1; 2].

Наслідки будь-якої з форм для підлітка-жертви є значимі, адже можуть охопити емоційні, соціальні чи когнітивні аспекти його життя. У такому випадку особистість зазнає сильного емоційного стресу, що може проявлятися у формі тривожності, депресії, низької самооцінки, почуття безпорадності і навіть суїцидальних думок. Як зазначають дослідники, постійний тиск може призвести до порушень психічного здоров'я, таких, як посттравматичний стресовий розлад [4].

Булінг часто завдає шкоди освітньому середовищу, створюючи атмосферу страху, недовіри і ворожнечі. Для того, щоб уникнути його прояву у підлітковому середовищі, варто застосовувати профілактичні заходи, які дозволять сформувати безпечне освітнє середовище і сприяють формуванню культури неприйняття агресії у ньому. Використання ефективних стратегій профілактики і втручання може мінімізувати вплив булінгу.

У методичних рекомендаціях, запропонованих українськими дослідниками, для профілактики булінгу серед дітей застосовуються різноманітні психологічні методики та технології. Запобіжні заходи протидії булінгу здійснюються на трьох рівнях: первинному, вторинному та третинному [5, с. 171]. Профілактичні заходи протидії булінгу повинні охоплювати декілька ключових напрямів роботи:

1) інформування шкільної спільноти про характер поширення негативних соціальних явищ серед учнів загальноосвітніх закладів та знайомство із загальноприйнятими поняттями в цій сфері;

2) формування і постійна підтримка правової культури підлітків, почуття відповідальності за власне життя, підтримка активності, ініціативності і прагнення до самореалізації;

3) навчання педагогів й інформування членів сім'ї про прояви насильства і у власній поведінці, і у взаємодії підлітків (із метою розпізнання та вирішення проблем);

4) організація профілактичних бесід із підлітками, залучення фахівців для проведення заходів (соціальних працівників, психологів), спрямованих на подолання агресивної поведінки серед молоді;

5) ініціювання конкурсів із соціальної реклами, створення інформаційних матеріалів на тему профілактики негативних явищ серед молоді, а також проведення тренінгів, відеолекцій і занять із соціально-педагогічним спрямуванням [1; 3].

Для ефективної профілактичної роботи щодо булінгу у підлітковому середовищі в освітньому закладі та вирішення наслідків необхідно застосовувати командний підхід, залучаючи класного керівника, психолога, соціального педагога й інших спеціалістів за потреби. Важливо працювати не лише з дитиною, яка стала жертвою, чи агресором, а й охоплювати весь клас, адже часто підлітки, які не втягнуті в прояви булінгу, стають спостерігачами, які згодом теж можуть долучиться до цієї ситуації.

На основі аналізу явища булінгу у підлітковому середовищі, форм його прояву і профілактичних заходів можемо запропонувати методичні рекомендації для формування безпечного мікросередовища (чи в освітньому закладі, чи поза ним), спрямованого на гармонійний розвиток особистості підлітка:

1. Регулярність профілактичної роботи в освітніх закладах з усіма учасниками освітнього процесу (підлітками, учителями, батьками) щодо запобігання проявів будь-якої форми булінгу в шкільному колективі.

2. Формування в межах освітнього закладу політики запобігання булінгу ухвалення та впровадження шкільного кодексу поведінки, затвердження системи повідомлення про випадки булінгу, яка забезпечує конфіденційність та безпеку для тих, хто повідомляє; регулярне ознайомлення учасників освітнього процесу зі сучасними методиками запобігання булінгу та його виявлення.

3. Навчання педагогів і працівників освітнього закладу: проведення тренінгів, формування навичок ефективного спостереження за поведінкою учнів під час уроків, перерв і позакласних заходів; ознайомлення з методами ненасильницької комунікації.

4. Освітні заходи для батьків підлітків – вагомий крок до протидії булінгу, адже часто відсутність знань посилює негативний вплив на підлітка-жертву. Доречними стануть тематичні збори, надання рекомендацій, інформування у вигляді брошур, буклетів; консультування батьків при потребі.

5. Окрему увагу варто приділити підлітками, залучаючи їх до інформаційно-просвітницьких заходів (лекції, тренінги, рольові ігри) на тему толерантності, емпатії та культури спілкування, організації тематичних занять щодо запобігання агресії, розвитку навичок медіації і мирного вирішення конфліктів.

6. Залучення підлітків до соціальних проєктів та кампаній, спрямованих на боротьбу з булінгом (конкурси, флешмоби, акції) сприятиме їх включенню в інформаційне поле щодо профілактики, а тому знизить рівень його проявів.

7. Важливо організовувати превентивну роботу: регулярне опитування підлітків (для виявлення актуального рівня поширеності булінгу та оцінки психологічного клімату), посилення ненав’язливого педагогічного контролю у місцях, де найчастіше трапляються випадки булінгу (коридори, їдальня, шкільне подвір’я).

8. Формування в межах освітнього закладу умов для надання індивідуальної підтримки: надання психологічної допомоги постраждалим від булінгу; індивідуальна робота з агресорами, спрямована на виявлення причин їхньої поведінки і корекцію; спілкування з пасивними учасниками булінгу для залучення їх до створення сприятливого мікроклімату в підлітковому колективі.

9. Налагодження взаємодії між освітніми установами, соціальними службами, поліцією та громадськими організаціями для комплексного вирішення проблеми булінгу.

Отож, булінг у підлітковому середовищі – негативний соціальний феномен, який суттєво впливає на розвиток особистості підлітка, спричиняючи її деформації. Він може проявлятись по-різному (фізично чи словесно), але провідними особливостями варто вважати регулярність, цілеспрямованість на жертву, умисність дій. Профілактика булінгу вимагає системного і комплексного підходу, що включає роботу на всіх рівнях – від індивідуальної підтримки до організаційних змін у середовищі закладу освіти.

Список використаних джерел:

1. Ворощук О., Ступарик С. Прояви та шляхи профілактики булінгу в підлітковому середовищі. *Освітній простір України*. 2019. Том 17. С. 107–114.

2. Єфремова Г. Л. Причини та наслідки шкільного булінгу. *Педагогічна майстерня*. 2018. № 1. С. 37–42.

3. Киричук І. С., Турчина І. С., Лимар Ю. М. Профілактика булінгу в шкільному середовищі. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки.* 2020. №3. С. 64–70.

4. Лалак Н. В., Майборода І. Е., Пеняк В. С. Булінг в освітньому середовищі сучасного закладу загальної середньої освіти: теоретичний аспект. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія».* 2019. Вип. 1. С. 34–36.

5. Сидорук І. Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2015. № 1. С. 169–173.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі

У наукових тезах представлено результати теоретичних та експериментальних досліджень з педагогіки, психології, філософії та історії освіти, дидактики середньої і вищої школи, професійної освіти, фізичного виховання, оздоровчо-рекреаційної діяльності, підвищення педагогічної майстерності й освітньої практики в умовах Нової української школи. Окрему увагу приділено викликам і трансформаціям в освітній галузі у воєнний і післявоєнний період російсько-української війни.

Матеріали конференції призначені для студентів, аспірантів, педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, фахової передвищої, вищої, професійної освіти та тренерів ДЮСШ.

Відповідальні за випуск – Наталія Денисенко, Сергій Марчук
Технічні редактори – Анастасія Веснянка, Сергій Марчук
Коректори – Анастасія Веснянка, Сергій Марчук,
Дизайн обкладинки – Анастасія Веснянка

Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі: збірник матеріалів XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Луцьк, 10 квітня 2025 р.) / уклад. С. Марчук, А.Веснянка. Луцьк, 2025. 354 с.

УДК 37.09:005.745] (477.82) “2025”(082)